

**UCHWAŁA NR XVI/145/2016
RADY GMINY LUBACZÓW**

z dnia 28 stycznia 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016 - 2022”

Na podstawie art. 18, ust. 2, pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst Dz. U. z 2015 r. 1515 z późn. zm.)

Rada Gminy Lubaczów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016 – 2022” w brzmieniu stanowiącym Załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy Lubaczów.

§ 3. Nadzór nad wykonaniem uchwały powierza się Komisji Budżetowej Rady Gminy Lubaczów.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy Lubaczów

Roman Cozac

Załącznik do Uchwały Nr XVI/145/2016
Rady Gminy Lubaczów
z dnia 28 stycznia 2016r.

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022

Lubaczów 2016

Spis treści

I. WSTĘP.....	4
1. PRZESŁANKI OPRACOWANIA ORAZ ZNACZENIE STRATEGII ROZWOJU GMINY LUBACZÓW.....	4
2. CELE STRATEGII.....	5
3. POWIĄZANIE STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	5
4. HORYZONT CZASOWY STRATEGII.....	6
5. OPIS METODOLOGII I ZAKRES BADANIA.....	6
II. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY LUBACZÓW.....	8
1. OGÓLNE INFORMACJE O GMINIE.....	8
1.1. KRÓTKA HISTORIA.....	8
1.2. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I RELACJE ZEWNĘTRZNE.....	14
1.3. WIELKOŚĆ I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY.....	16
2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I ZASOBY NATURALNE.....	21
2.1. RZEŻBA TERENU.....	21
2.2. KLIMAT.....	21
2.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE.....	22
2.4. ŚWIAT ROŚLINNY I ZWIERZĘCY.....	23
2.5. BOGACTWA NATURALNE.....	23
2.6. TERENY I OBIEKTY PRAWEM CHRONIONE.....	24
2.7. ŹRÓDŁA ZANIECZYSZCZENIA ŚRODOWISKA.....	28
3. SPOŁECZEŃSTWO.....	32
3.1. TRENDY DEMOGRAFICZNE.....	32
3.2. POZIOM ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.....	49
3.3. ZATRUDNIENIE I RYNEK PRACY.....	52
3.4. POZIOM BEZROBOCIA.....	56
4. GOSPODARKA.....	66
4.1. PODMIOTY GOSPODARCZE.....	66
4.2. ROLNICTWO I LEŚNICTWO.....	74
4.3. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA OBSZARU.....	80
4.4. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA OBSZARU.....	93

4.5. ŚRODOWISKO OTOCZENIA BIZNESU	98
5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	98
5.1. UKŁAD DROGOWY	98
5.2. GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA.....	107
5.3. GOSPODAROWANIE ODPADAMI.....	111
5.4 . GAZYFIKACJA I ELEKTRYFIKACJA	114
5.5 BUDOWNICTWO	115
5.6 CIEPŁOWNICTWO	116
6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	117
6.1. OŚWIATA I WYCHOWANIE	117
6.2. SŁUŻBA ZDROWIA.....	120
6.3. OPIEKA SPOŁECZNA	121
6.4. SPORT	124
6.5. INFRASTRUKTURA KULTURALNA.....	126
6.6. ORGANIZACJE SPOŁECZNE.....	130
7. DOCHODY I WYDATKI GMINY LUBACZÓW	133
III. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO MIESZKAŃCÓW GMINY	143
IV. DIAGNOZA STANU I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY LUBACZÓW - ANALIZA SWOT.....	145
V. PLANY REWITALIZACYJNE GMINY LUBACZÓW	153
VI. OGÓLNE ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY LUBACZÓW	155
1. MISJA GMINY LUBACZÓW	155
2. WIZJA GMINY LUBACZÓW	156
3. PLAN STRATEGICZNY DLA GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022.....	156
VII MOŻLIWOŚCI ZEWNĘTRZNEGO FINASOWANIA WYZNACZONYCH CELÓW STRATEGICZNYCH	186
VIII ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ	195
IX MONITORING REALIZACJI STRATEGII	197
X PODSUMOWANIE	199
Wykaz tabel	206
Wykaz wykresów	208
Wykaz rysunków.....	210

I.WSTĘP

1. PRZESŁANKI OPRACOWANIA ORAZ ZNACZENIE STRATEGII ROZWOJU GMINY LUBACZÓW

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu Gminy, określającym obszary, cele i kierunki rozwoju, w przestrzeni prowadzonej przez władze Gminy. Uwzględniając obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce oraz wyzwania, przed jakimi stoi Gmina Lubaczów, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej. Strategia Rozwoju powstała z inicjatywy władz lokalnych, dostrzegających potrzebę kompleksowego rozwoju gminy. Do udziału w jej opracowaniu zaproszono przedstawicieli władz, radnych, pracowników Urzędu Gminy, mieszkańców gminy, przedstawicieli szkół, przedsiębiorstw, rolników oraz reprezentantów lokalnych organizacji pozarządowych.

W warunkach gospodarki rynkowej możliwości rozwoju gospodarczego i społecznego poszczególnych obszarów są zróżnicowane. Uzależnione są one od wewnętrznych i zewnętrznych ograniczeń oraz szans swojego rozwoju. Szanse te zwiększają się, jeżeli podmioty lokalne prowadzą aktywną politykę rozwoju i wprowadzają do działania elementy strategicznego planowania. Planowanie strategiczne, które zmierza do ustalenia podstawowych kierunków rozwoju lokalnego, ma za zadanie dostarczyć władzom lokalnym podstaw racjonalnego działania. Jest też formą działania w nurcie szybko zachodzących przeobrażeń a jego istotną cechą jest zmienność w czasie, uwzględniająca długi, jak i krótki horyzont rozwiązywania uprzednio zdefiniowanych problemów rozwoju.

Strategia rozwoju w powiązaniu z budżetem gminy oraz studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego staje się ważnym instrumentem działania władz samorządowych. Jako dokument kierunkowy strategia pełni funkcję drogowskazu w realizacji przedsięwzięć podmiotów lokalnych, przy czym wraz z zmieniającymi się warunkami wewnętrznymi i zewnętrznymi należy ją aktualizować oraz poszerzać i to na każdym poziomie planowania.

W systemie zarządzania polityką rozwoju, Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i ponadlokalnym. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju Gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych. Realizacja wyzwań rozwojowych Gminy Lubaczów będzie się wiązać z podejmowaniem współpracy pomiędzy samorządami wszystkich szczebli, instytucjami państwowymi, partnerami społecznymi i prywatnymi. Stąd też Strategia nie obejmuje wyłącznie zadań będących w kompetencjach samorządu gminnego, ale wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej wspólnoty lokalnej. Takie podejście jest zgodne z nowym paradygmatem polityki regionalnej państwa - wieloszczeblowym zarządzaniem Strategią. Inną przesłanką opracowania Strategii jest

chęć przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego wchodzących w skład gminy miejscowości, poprzez podejmowanie nowych wyzwań i konsekwentne realizowanie zaplanowanych działań. Strategia powinna przyczynić się do wzrostu atrakcyjności życia społeczno-kulturalnego, zaktywizować społeczność lokalną oraz zwiększyć jej poczucie tożsamości z miejscem, które zamieszkują.

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów powstała przy zastosowaniu zintegrowanego podejścia do rozwoju i przestrzegania zasady partnerstwa, wspólnym wysiłkiem wszystkich ważnych środowisk lokalnych.

2. CELE STRATEGII

Nadrzędnym celem niniejszej Strategii jest zapewnienie gminie partnerskiej i konkurencyjnej pozycji w powiecie, regionie, Polsce i w Europie przy wykorzystaniu jej mocnych stron oraz szans wynikających z jej geograficznego położenia, potencjału demograficznego, tradycji przemysłowych, walorów środowiskowych, oraz uwarunkowań historycznych i kulturowych.

Strategia jest dokumentem strategicznym, który wyznacza ścieżkę dojścia do wyznaczonych celów oraz wpływa na tempo osiągnięcia rozwoju gospodarczego gminy. Poprzedzona dogłębną analizą pozwoliła na identyfikację istniejących problemów, a następnie na wybór optymalnej drogi ich rozwiązania.

3. POWIĄZANIE STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI

Konieczność tworzenia gminnych dokumentów planistycznych o charakterze strategicznym nie wynika wprost z przepisów prawa. Znowelizowana w 2013 r. ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, tworząca podstawy prawne do przygotowania przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zasad wdrażania programów Unii Europejskiej na lata 2014-2020, wśród dokumentów strategicznych opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego wymienia jedynie strategie rozwoju województw oraz strategie ponadregionalne. Tak wskazany katalog jest otwarty, a wśród podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki rozwoju wymieniony jest również samorząd gminny.

Ugruntowana praktyka prowadzenia polityki rozwoju na szczeblu gminnym realizowana jest najczęściej w postaci tworzenia gminnych strategii rozwoju. Zasady lokalnej polityki rozwoju powinny jednak uwzględniać wytyczne w zakresie prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach. Poczynając od dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej, w szczególności uwzględniając zasady Europejskiej Polityki Spójności, poprzez strategiczne dokumenty krajowe, przygotowywane przede wszystkim przez administrację rządową, a kończąc na wojewódzkiej strategii rozwoju, opracowanej przez samorząd województwa. Aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, oparty jest o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych i powiązanych, są to m.in.

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030.Trzecia fala nowoczesności,
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR),
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020,
- Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK).

W tak ujęty system wpisuje się „Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego - Podkarpackie 2020”, stanowiąca podstawę dla konstruowania subregionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych. W procesie lokalnego planowania strategicznego należy uwzględniać spójność i powiązania z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych. Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022 jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla krajowego i regionalnego.

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022 została przygotowana w wyniku prac prowadzonych przez władze samorządowe Gminy oraz ekspertów Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia PRO CARPATHIA, przy ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi. Dokument uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, której elementem były w szczególności sesje warsztatowe.

Do opracowania strategii wykorzystano również informacje pochodzące z następujących źródeł:

- Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie
- Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie
- Portal funduszy europejskich
- Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego
- Urząd Gminy w Lubaczowie
- Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2007-2015
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010-2018

Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową.

4. HORYZONT CZASOWY STRATEGII

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów przewidziana została na najbliższe 7 lat, to jest w okresie od 2016 do 2022 roku.

5. OPIS METODOLOGII I ZAKRES BADANIA

U podstaw opracowania koncepcji metodologicznej prac nad „Strategią Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022” leży założenie, że proces zarządzania rozwojem gminy musi mieć aktywny charakter i być nastawiony na kreowanie jej przyszłości. Podstawą do tego typu działań jest niniejsza „Strategia”, którą charakteryzuje uwzględnienie trzech równoważnych aspektów: kompleksowość podejścia, orientacja na przyszłość i orientacja na wyniki. „Strategia” zakłada, że rozwój gminy Lubaczów powinien przebiegać w sposób harmonijny w następujących dziedzinach: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, przestrzennej, ekologicznej i kulturowej, a więc mieć charakter rozwoju zintegrowanego. Rozwój gminy jest niezbędnym warunkiem tworzenia możliwie jak najlepszego środowiska życia dla ich mieszkańców, tj. warunków zamieszkania, pracy, obsługi i wypoczynku. Równocześnie należy uwzględnić otoczenie zewnętrzne gminy Lubaczów, jej położenie i pozycję względem innych gmin, z którymi spotyka się ona na polu współpracy i rywalizacji.

Proces tworzenia niniejszej Strategii Rozwoju Gminy był złożony i obejmował kilka faz, wśród których wyróżnić można:

- fazę planowania działań polegającą na zapoznaniu się ze wszystkimi aktualnymi dokumentami strategicznymi na poziomie kraju, regionu, powiatu oraz gminy, w ramach której dokonano analizy korelacji między lokalnymi dokumentami, a dokumentami wyższego szczebla;
- fazę prac przygotowawczych, która obejmowała m.in. czynności związane z diagnozą obecnego stanu gminy oraz wstępną identyfikacją kluczowych problemów, a następnie wyznaczeniem potencjalnych kierunków rozwoju gminy na lata 2016-2022;
- fazę konsultacji społecznych mającej na celu poznanie oraz hierarchizację celów i potrzeb mieszkańców gminy;
- fazę pracy warsztatowej - aktywne planowanie warsztatowe polegające na przeprowadzeniu analizy SWOT oraz wstępnym wyznaczaniu celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań;
- fazę analizy warsztatów strategicznych;
- fazę ostatecznego wyboru celów strategicznych, operacyjnych, kierunków działań oraz ustaleniu listy inwestycji;
- fazę konsultowania i uzgadniania dokumentu strategicznego przed ostatecznym zatwierdzeniem dokumentu przez Radę Gminy;
- fazę zatwierdzenia Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022.

Przystępując do budowania Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów, Zespół Ekspertów w oparciu o posiadane dokumenty oraz wyniki konsultacji społecznych starał się w możliwie jak największym stopniu poznać otoczenie oraz zrozumieć zachodzące w nim procesy. Szczególny nacisk położono na poznanie problemów, potrzeb oraz oczekiwań mieszkańców gminy Lubaczów. Do tego celu posłużyło badanie ankietowe mieszkańców oraz spotkania warsztatowe w siedzibie Gminy Lubaczów. W badaniu wzięło udział blisko 400 osób z terenu Gminy. Analiza ankiet pozwoliła na określenie mocnych i słabych stron gminy, jak również wyznaczenie obszarów priorytetowych dla jej rozwoju.

II. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY LUBACZÓW

1. OGÓLNE INFORMACJE O GMINIE

1.1. KRÓTKA HISTORIA

Dolina Lubaczówki od dawien dawna była atrakcyjnym terenem osadniczym. Najstarszym śladem osadnictwa w regionie jest znaleziona na łąkach w Opace forma przejściowa między pięściakiem a zgrzebło-nożem, datowana na wczesny okres ostatniego zlodowacenia (120 000 - 80 000 lat p.n.e.) i łączona z neandertalczykiem. Najstarsze zabytki świadczące o działalności człowieka na obszarze obecnej gminy Lubaczów datowane są na okres mezolitu (11000 - 7000 lat p.n.e.). Potwierdzają to znaleziska archeologiczne w Lisich Jamach i Szczutkowie, dowodzące bytności mezolitycznych myśliwych i rybaków. Z okresu neolitu (5500 -2300 lat p.n.e.) pochodzi cmentarzysko kurhanowe w Młodowie, należące do kultury ceramiki sznurowej grupy naddniestrzańskiej. Znalezione przedmioty codziennego użytku, jak gliniane naczynia i narzędzia krzemienne, należące do ludności rolniczej i pasterskiej określono na ok. 3000 lat p.n.e. Luźne znaleziska archeologiczne z kolejnych okresów są dowodem dalszego osadnictwa ludzi z różnych grup kulturowych.

Początki osadnictwa o charakterze stałym miały miejsce we wczesnym średniowieczu (VIII - X w.). Omawiany obszar należał wówczas do Grodów Czerwieńskich, zamieszkałych przez zachodniosłowiańskie plemię Lędzian. W okresie tworzenia się struktur państwowych polskich i ruskich (IX/X wiek) przynależność Grodów Czerwieńskich ulegała częstym zmianom. W 981 roku książę kijowski Włodzimierz Wielki zajął te ziemie, zdobywając m.in. grody Przemyśl i Czerwień. Odzyskał je król polski Bolesław Chrobry podczas wyprawy kijowskiej w 1018 roku. W 1031 roku wielki książę kijowski Jarosław Mądry ponownie przyłączył Grody Czerwieńskie do Rusi Kijowskiej. Po podziale tego państwa na dzielnice, dokonanym w 1054 roku, obszar wokół Lubaczowa znalazł się w obrębie Księstwa Halicko - Włodzimierskiego. Co najmniej od końca XII wieku Lubaczów był ośrodkiem administracji terenowej tzw. wołosci - staroruskiej jednostki organizacyjnej odpowiadającej randze okręgu grodowego. W okresie przynależności do księstw ruskich miejscowa ludność lechicka uległa znacznej rutenizacji.

W 1340 roku król polski Kazimierz Wielki rozpoczął proces włączania Księstwa Halicko - Włodzimierskiego do Korony Królestwa Polskiego. Ziemie te w latach 1372 – 1377 znalazły się pod zarządem księcia opolskiego Władysława Opolczyka, a następnie pod panowaniem węgierskim i w lennie litewskim (1377 - 1388). Po ostatecznym przyłączeniu do państwa polskiego lubaczowski okręg administracyjno - sądowy (określany jako powiat) wszedł w skład ziemi bełskiej, będącej lennem książąt mazowieckich. Po wygaśnięciu linii męskiej Piastów mazowieckich w 1462 roku Księstwo Bełskie stało się województwem bełskim. W 1561 roku powiat lubaczowski został zlikwidowany i włączony do powiatu bełskiego.

Wraz z przyłączeniem rzeczonego obszaru do Korony Królestwa Polskiego nastąpiła jego kolonizacja przez ludność polską. W XV i XVI wieku dotarło tu również osadnictwo wołoskie, prowadzone przez ludy pasterskie przybyłe zza Karpat. Osadnicy wołoscy ulegali szybkiej rutenizacji. W związku z

powyższym w niedługim czasie utrwalił się polsko - ruski charakter etniczny tych ziem, wzbogacony wkrótce przez osadnictwo żydowskie.

Najstarszą wsią na terenie dzisiejszej gminy Lubaczów jest Młodów, wymieniony w dokumencie lokacyjnym Lubaczowa z 1376 roku. W tym samym czasie istniał także Szczutków, znany wówczas pod nazwą Szczytatycze. Co najmniej od początku lat 40. XV wieku funkcjonowała wieś Basznia, wzmiankowana w 1444 roku. Pod koniec XV wieku powstało Załuże i Krowica. W I poł. XVI wieku założono Opakę i Lisie Jamy. Miejscowości te wraz z innymi jako królewszczyzny (dobra królewskie) należały do starostwa lubaczowskiego, jednego z najbardziej dochodowych w Rzeczypospolitej.

W XVI i XVII wieku powstały wsie i osady szlacheckie: Budomierz, Antoniki i Kornagi. Dawna wieś królewska Krowica przekazana została w ręce szlacheckie. Pomyślny rozwój gospodarczy obszaru współczesnej gminy Lubaczów w XVI i XVII wieku hamowały liczne wojny, najazdy tatarskie, kozackie oraz epidemie chorób zakaźnych. Dotkliwy w skutkach okazał się najazd tatarski we wrześniu 1629 roku. Główny obóz najeźdźców (tzw. kosz) znajdował się w Budomierzu, skąd rozsyłano zagony tatarskie pustoszące okoliczne wsie. Najbardziej ucierpiały wówczas miejscowości: Opaka, Lisie Jamy, Młodów i Krowica. W październiku 1672 roku nastąpił kolejny najazd tatarski na ziemie Rzeczypospolitej. Częściowemu zniszczeniu uległy wówczas m.in. wsie: Szczutków, Opaka, Młodów, a wielu mieszkańców Tatarzy uprowadzili w jasyr. Kres grabieżczej wyprawy położył hetman wielki koronny Jan Sobieski (późniejszy król Jan III Sobieski), który podczas szybkiej kampanii kawaleryjskiej (zwanej wyprawą na czambuły tatarskie) rozbił w dniach 7 - 8 października 1672 roku pod Niemirowem znaczne siły wroga i uwolnił kilka tysięcy jasyru.

Po okresie wojen nastąpił dalszy rozwój osadnictwa. Na początku XVIII wieku powstała wieś Sieniawka. W pobliżu niej pod koniec lat 50. XVIII wieku - staraniem Jerzego Augusta Mniszcha, marszałka nadwornego koronnego, kasztelana krakowskiego i starosty lubaczowskiego - założono hutę szkła kryształowego, przy której rozwinęła się osada Huta Kryształowa. W zakładzie tym wyrabiano najwyższej jakości naczynia stołowe oraz żyrandole i świeczniki. Zachowane wyroby ze wspomnianej huty uznawane są za jedno z najcenniejszych przykładów barokowego rzemiosła artystycznego w Polsce i Europie. Nieprzypadkowo zatem współczesny herb gminy Lubaczów nawiązuje do herbu Mniszech (siedem strusich piór), którym pieczętował się wspomniany Jerzy August Mniszech, ostatni starosta lubaczowski. Widniejący na tarczy herbowej kielich jest symbolem wyrobów huty, która była jednym z najważniejszych tego typu zakładów w ówczesnej Rzeczypospolitej.

Po pierwszym rozbiórze Polski (1772) na obszarze zagarniętym przez Austrię znalazły się tereny obecnej gminy Lubaczów. Weszły one w skład nowo utworzonej prowincji austriackiej - Królestwa Galicji i Lodomerii, potocznie zwanej Galicją. W 1773 roku podzielono ją na 6 cyrkułów (krakowski, sandomierski, lubelski, czerwonoruski, podolski, bełski), a te na 59 dystryktów. Interesujący nas obszar znalazł się w dystrykcie lubaczowskim cyrkułu bełskiego z siedzibą w Zamościu. W wyniku reorganizacji administracji w 1775 roku dystrykt lubaczowski został włączony do biłgorajskiego, a po likwidacji dystryktów w 1782 roku i zwiększeniu liczby cyrkułów do 18, wszedł w skład cyrkułu żółkiewskiego. W 1855 roku w istniejących wówczas 19 cyrkułach utworzono aż 178 powiatów, w tym powiaty cieszanowski i lubaczowski. Teren współczesnej gminy Lubaczów znalazł się w powiecie lubaczowskim. Podczas ostatniej zmiany podziału administracyjnego Galicji w 1867 roku - w ramach której zlikwidowano cyrkuły, a liczbę powiatów zmniejszono do 74 - wszedł w skład powiatu cieszanowskiego.

Miejscowości na tym obszarze należały do kompleksu dóbr złożonego z dawnych królewskich w starostwie lubaczowskim. Po śmierci Jerzego Augusta Mniszcha w 1778 roku, który dożyłotnio je dzierżawił, rząd austriacki stopniowo przejmował te posiadłości ziemskie na własność jako dobra kameralne (rządowe). Do dóbr tych przyłączono inne dzierżawy i wsie, tworząc ekonomię lubaczowską. W latach 1817 - 1818 wszystkie dobra kameralne zostały sprzedane. Znaczny kompleks lubaczowskich dóbr nabyły wówczas rodziny Pawłowskich i Bernsteinów. W 1882 roku klucz lubaczowski na dłuższy okres znalazł się w posiadaniu Gołuchowskich. Obejmował on kilka folwarków oraz duże obszary leśne w Baszni Dolnej, Hucie Kryształowej, Lisich Jamach i Opace. W Budomierzu i Krowicy istniały mniejsze majątki ziemskie, które często zmieniały właścicieli. Pod koniec XVIII i w XIX wieku z obszarów dużych wsi zaczęły wyodrębniać się mniejsze osady, z czasem uzyskujące samodzielność. Basznia podzieliła się na Basznię Dolną i Basznię Górną, a ponadto na jej gruntach powstała Borowa Góra i Tymce. Z terenu Krowicy wyodrębniły się trzy gminy katastralne: Krowica Hołodowska, Krowica Sama i Krowica Lasowa. Cesarz austriacki Józef II w latach 1782 - 1790 podjął planową akcję osadniczą w Galicji, zmierzającą do osiedlenia w niej ludności niemieckojęzycznej. Celem kolonizacji było ożywienie gospodarki galicyjskiej i podniesienie poziomu kultury rolnej na wsi. Kolonizacja józefińska nie przyniosła spodziewanych efektów. Liczba kolonistów była zbyt mała, by wpłynąć na kształt gospodarki galicyjskiej. Upowszechnili oni jednak w Galicji m.in. uprawę ziemniaka i koniczyzny oraz sadownictwo. Wprowadzili także mało znane na tym terenie narzędzia i maszyny rolnicze (kosi zamiast sierpów, z czasem młocarnie, kosiarki, kieraty). Miejscowa ludność przejęła od osadników m.in. sposób tworzenia zagród i organizacji gospodarstw.

Mieszkańcy mniejszych kolonii stosunkowo szybko ulegali asymilacji. Pod koniec XIX wieku nastąpiła masowa emigracja kolonistów do Ameryki Północnej. Ich gospodarstwa kupowali Polacy i Ukraińcy. Z czasem wiele osad straciło swój odrębny charakter.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, w okresie dwudziestolecia międzywojennego, obszar obecnej gminy Lubaczów wchodził w skład powiatu cieszanowskiego (od 1 stycznia 1923 roku powiatu lubaczowskiego) w województwie lwowskim. Miejscowości: Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Burgau, Dąbrowa, Felsendorf, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Opaka, Ostrowiec, Reichau, Szczutków, Załuże tworzyły gminy wiejskie. Pozostałe miały status gromad. W niektórych z nich, jak: Basznia Dolna, Dąbrowa, Krowica Hołodowska, Krowica Sama, Opaka, Ostrowiec, Szczutków, Załuże, do połowy lat 20. XX wieku funkcjonowały wyodrębnione obszary dworskie.

26 marca 1934 roku zniesiono gminę wiejską Ostrowiec i włączono ją do miasta Lubaczowa. Zanim to nastąpiło wyłączono z niej grunty o nazwie Niwy Ostrowieckie i przekazano je do gminy wiejskiej Lisie Jamy. Na podstawie ustawy z dnia 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego - mocą rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 lipca 1934 roku o podziale powiatu lubaczowskiego w województwie lwowskim na gminy wiejskie - powstały gminy zbiorowe w Lubaczowie i Lisich Jamach. W skład gminy Lubaczów weszły następujące gromady: Bihale (miejscowości: Bihale, Glinki, Niwa, Sople), Borchów, Dąbrowa (Dąbrowa, Kornagi, Krausy, Madze, Michalce, Ruda Szczutkowska, Szutki), Felsendorf, Łukawiec (Łukawiec, Tarnawskie, Zabuczyna, Zagrobla), Nowa Grobla (Nowa Grobla, Goniaki, Ruda), Opaka, Sucha Wola (Sucha Wola, Hamarnia, Ihnaty, Kozaki, Soliły, Zakopce), Szczutków (Szczutków, Dolinki, Mielniki, Onyszczeni, Pasieka, Prewedy, Sysaki, Zadębnyk). W obrębie gminy zbiorowej Lisie Jamy znalazły się gromady: Basznia Dolna (Basznia Dolna, Baszudy, Bidaczów, Lubasy, Szymeczki, Ruda, Tymce), Basznia Górna (Basznia Górna, Czerwinki, Dąbrowa, Jusyki, Kapłysze, Malce, Sołotwina), Borowa Góra (Borowa Góra,

Komanów), Budomierz (Budomierz, Biłusze, Mały Budomierz, Mielniki, Komarowczyzna, Niwy, Załęg), Burgau, Hruszów (Hruszów, Czerniawka, Łuszki, Piaski), Krowica Hołodowska (Krowica Hołodowska, Brozie, Cetynia Hołodowska, Hołodówka, Milniki, Niwy, Okopy, Podolczaki, Walki, Wólka Krowicka, Żeliski), Krowica Lasowa (Krowica Lasowa, Boble, Krause, Majdan, Maziary), Krowica Sama (Krowica Sama, Blusy, Cetynia, Obrawszczyzna, Wychylówka), Lisie Jamy (Lisie Jamy, Flisy, Mazury, Misztale, Smolińce, Wygnańce), Młodów (Młodów, Antoniki, Ohirki, Pilipy, Zakęcie), Reichau, Sieniawka (Sieniawka, Capy, Huta Kryształowa, Hryniawskie, Kapłysze, Masiuki, Onyszczeni, Sucholas, Stelmachy, Tymosze, Zdany, Zdyrki), Załuże (Załuże, Czarne). Uruchomienie zbiorowych gmin wiejskich Lisie Jamy i Lubaczów nastąpiło 1 kwietnia 1935 roku.

W okresie II Rzeczypospolitej kolonie w okolicach Lubaczowa w większości były spolonizowane; na przykład w Felsendorfie - według danych z 1921 roku - żyło 11 osób wyznania protestanckiego, ale żadna z nich nie utożsamiała się już z narodem niemieckim. Również w Burgau w tym okresie nie mieszkała żadna osoba narodowości niemieckiej. Największą ostoją niemieckości na terenie obecnego powiatu lubaczowskiego było Reichau, w którym w 1921 roku mieszkało 45 Niemców.

Zgodnie z zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 marca 1939 roku o ustaleniu nazw niektórych miejscowości w powiecie gródeckim, dobromilskim, bóbreckim, lubaczowskim, lwowskim i łańcuckim w województwie lwowskim, zmieniono nazwy wsi: Burgau w gminie zbiorowej Lisie Jamy na Karolówkę, Reichau w tej samej gminie na Podlesie, Felsendorf w gminie zbiorowej wiejskiej Lubaczów na Dąbków. Wcześniejsze próby zmiany nazw powyższych miejscowości podjęte w 1929 roku nie powiodły się, m.in. z powodu braku na to zgody mieszkańców. Postulowano wówczas, by Burgau nazywało się Podborze, Felsendorf - Wiśniowa, a Reichau - Dobroniwa. Teren dzisiejszej gminy Lubaczów był w międzywojniu zróżnicowany wyznaniowo i etnicznie.

W wyniku klęski państwa polskiego w kampanii 1939 roku, i wytyczeniu granicy niemiecko - sowieckiej, obszar przedwojennych gmin zbiorowych Lisie Jamy i Lubaczów znalazł się pod okupacją sowiecką. 17 stycznia 1940 roku Sowietzi zlikwidowali powiaty i wprowadzili rejony, w tym rejon horyniecki i lubaczowski. W skład rejonu lubaczowskiego oprócz Lubaczowa i Oleszyc weszły wszystkie dotychczasowe gromady z gminy wiejskiej Lubaczów: Bihale, Borchów, Dąbrowa, Dąbków, Łukawiec, Nowa Grobla, Opaka, Sucha Wola, Szczutków; z gminy wiejskiej Lisie Jamy: Lisie Jamy, Młodów, Karolówka; z gminy wiejskiej Dzików Stary: część wschodnia Futor, Oleszyce Stare, Stare Sioło, Miłków; z gminy wiejskiej Cieszanów - Nowe Sioło i Dachnów. Rejon horyniecki obejmował wszystkie gromady z gminy wiejskiej Horyniec: Brusno Nowe, Polanka Horyniecka (dawne Deutschbach), Horyniec, Krzywe, Nowiny Horynieckie, Podemszczyzna, Rudka, Wólka Horyniecka; z gminy wiejskiej Cieszanów - Chotylub; z gminy wiejskiej Lipsko: Brusno Stare, Huta Stara, Chlewiska, Łówcza, Łukawica, Wola Wielka; z gminy wiejskiej Lisie Jamy: Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Hruszów, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Podlesie, Sieniawka, Załuże.

Dawne osady niemieckie, które zachowały jeszcze swą odrębność, przestały istnieć w wyniku przeprowadzonej przez Niemców w 1940 roku akcji przesiedleńczej „Heim ins Reich” („Powrót do Rzeszy”), w ramach której z obszarów zajętych przez ZSRR przesiedlono do III Rzeszy ludność pochodzenia niemieckiego. W ramach wspomnianej akcji wyjechali m.in. z Podlesia ostatni Niemcy.

Okupant sowiecki stosował masowy terror głównie wobec ludności polskiej. Wiele osób aresztowano i zesłano do łagrów lub rozstrzelano. 10 lutego 1940 roku zostały deportowane przez Sowieców na Sybir rodziny: Demusów z Borowej Góry, Szpytów z Młodowa, Bratków, Frączków i Gajewskich z Sieniawki. Podczas kolejnej deportacji 13 kwietnia 1940 roku do Kazachstanu wywieziono rodziny:

Frąckiewiczów z Borowej Góry, Frąckiewiczów z Budomierza, Krajników z Hruszowa, Boblów, Mandziaków i Szczepłockich z Krowicy Samej, Kmonków z Krowicy Hołodowskiej, Mielników z Lisich Jam, Osikowiczów z Załuża. Podczas trzeciej deportacji 29 czerwca 1940 roku wywieziono Tabaczków z Młodowa i Opisdorfów z Załuża. Część deportowanych zmarła na „niehumanitarnej ziemi”.

Atak Niemców na ZSRR 22 czerwca 1941 roku i zajęcie przez wojska niemieckie znacznych obszarów tego państwa spowodowały kolejne zmiany w strukturze administracyjnej. Z zajętych terenów Niemcy utworzyli 1 sierpnia 1941 roku dystrykt Galicja (Distrikt Galizien), który został przyłączony do Generalnego Gubernatorstwa. Fragment byłej granicy niemiecko-sowieckiej na styku dystryktów lubelskiego i galicyjskiego stał się wówczas granicą tych dwóch dystryktów. W ramach dystryktu Galicja utworzono m.in. powiat rawski (Kreishauptmannschaft Rawa Ruska), który objął swym zasięgiem byłe rejony horyniecki i lubaczowski. Lubaczów, zachowując status gminy miejskiej, stał się siedzibą Landkommissariatu. Powstały cztery gminy zbiorowe: Horyniec, Krowica [Hołodowska], Lubaczów[-Wieś] i Oleszyce. Należące wcześniej do rejonu horynieckiego i lubaczowskiego gromady znalazły się w obrębie gmin zbiorowych Krowica Hołodowska (Budomierz, Dąbrowa, Hruszów, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Łukawiec, Sieniawka) i Lubaczów - Wieś (Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Burgau, Dachnów, Lisie Jamy, Młodów, Nowe Sióło, Opaka, Ostrowiec, Szczutków, Tymce, Załuże). Podział ten nie uległ zmianie do końca okupacji niemieckiej. Okupant przywrócił niemieckie nazwy dawnych kolonii józefińskich.

W wyniku terroru niemieckiego, stosowanego głównie wobec Polaków, w obozach koncentracyjnych i egzekucjach śmierć poniosło wielu mieszkańców tych terenów. Znaczna część ludności polskiej została wywieziona na roboty przymusowe do III Rzeszy. Niemal całkowitej zagładzie z rąk Niemców i policji ukraińskiej uległa ludność żydowska, która zginęła w obozie zagłady w Bełżcu i podczas likwidacji getta w Lubaczowie w styczniu 1943 roku. Dalsze straty wśród ludności polskiej i ukraińskiej przyniósł krwawy konflikt polsko - ukraiński, zakończony dopiero jesienią 1947 roku w wyniku rozbicia przez Wojsko Polskie sotni Ukraińskiej Powstańczej Armii i cywilnej siatki Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów.

W wyniku tragicznych wydarzeń z lat 1939 - 1947 całkowitej zmianie uległ charakter etniczny tego obszaru. Ludność ukraińska w latach 1944 - 1946 została przymusowo wysiedlona do Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (USRR), a ludność polska zmuszona do wyjazdu z USRR do Polski. Pozostałych Ukraińców i członków polsko - ukraińskich rodzin mieszanych wiosną 1947 roku wysiedlono w ramach akcji „Wisła” na tzw. Ziemię Odzyskaną. Podczas holocaustu zginęła niemal cała społeczność żydowska. Omawiany obszar stał się niemal jednolity etnicznie.

Po ustaniu walk zbrojnych na terenie obecnej gminy Lubaczów wiele miejscowości powoli dzwigało się ze zniszczeń, a niektóre z nich (m.in. Sieniawka) przestały istnieć. Według danych z lutego 1946 roku gminy Lisie Jamy i Lubaczów liczyły odpowiednio 5861 i 3727 mieszkańców. W 1948 roku na terenie dawnego majątku w Baszni Górnej założono wieś Piastowo.

Po zakończeniu II wojny światowej teren obecnej gminy Lubaczów (zajmowany wówczas administracyjnie przez gminy Lubaczów i Lisie Jamy) znalazł się w obrębie powiatu lubaczowskiego w województwie rzeszowskim. W 1949 roku zniesiono gminę Lubaczów, a z jej obszaru utworzono nową gminę wiejską Dąbków z siedzibą zarządu gminnego w tej wsi. Składała się ona z gromad: Bihale, Borchów, Dąbków, Dąbrowa, Łukawiec, Nowa Grobla, Opaka, Szczutków. Natomiast w skład gminy Lisie Jamy wchodziły gromady: Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Karolówka, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Podlesie, Sieniawka, Tymce, Załuże. Dopiero w sierpniu 1949 roku oficjalnie przywrócono miejscowościom

polskie nazwy, które podczas okupacji funkcjonowały w języku niemieckim. Burgau ponownie stało się Karolówką, Felsendorf - Dąbkowem, a Reichau - Podlesiem. Gminy Dąbków i Lisie Jamy zostały zniesione w 1954 roku wraz z reformą administracyjną wprowadzającą gromady w miejsce gmin. Powstały gromady w Bihalach (obejmująca wsie: Bihale, Nowa Grobla, Sucha Wola ze zniesionej gminy Oleszyce Stare, Czerniawka ze zniesionej gminy Laszki w pow. jarosławskim), Dąbkowie (Dąbków, Opaka, Szczutków, Borchów, Hurcze), Krowicy Hołodowskiej (Krowica Hołodowska bez przysiółka Wólka Krowicka, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Budomierz), Lisich Jamach (Lisie Jamy, Wólka Krowicka, Dąbrowa), Lubaczowie (Młodów, Karolówka, Borowa Góra, Załuże, Bałaje), Podlesiu (Podlesie, Basznia Dolna, Basznia Górna, Sieniawka, Tymce). W 1959 roku z gromady Bihale wyłączono Czerniawkę, przekazując ją do gromady Mięksisz Nowy w powiecie radymniańskim. W 1960 roku nastąpiły dalsze zmiany administracyjne. Zniesiono gromadę Podlesie, przenosząc siedzibę Gromadzkiej Rady Narodowej z tej wsi do Baszni Dolnej, co wiązało się z utworzeniem nowej gromady w Baszni Dolnej. Podobnie było w przypadku gromady Lubaczów, której siedzibę przeniesiono z Lubaczowa do Młodowa, zmieniając nazwę na gromadę w Młodowie. Zlikwidowano gromadę Bihale, włączając jej obszar do gromad Łukawiec (Bihale), Dąbków (Nowa Grobla), Oleszyce Stare (Sucha Wola). W grudniu 1961 roku do gromady Lisie Jamy włączono obszar zniesionej gromady Młodów, a przekazano do gromady Krowica Hołodowska przysiółek Wólka Krowicka. Siedzibę gromady Lisie Jamy przeniesiono wówczas do Lubaczowa, zachowując jednak jej nazwę. W 1969 roku do gromady Dąbków włączono Bihale i Łukawiec ze zniesionej gromady Łukawiec, a Borchów wyłączono i przekazano do gromady Oleszyce. Podział administracyjny w tym kształcie przetrwał do 1 stycznia 1973 roku, kiedy to w miejsce gromad przywrócono ponownie gminy. Została wówczas reaktywowana gmina Lubaczów; uformowana wtenczas struktura gminy istnieje do dnia dzisiejszego. Według danych ze stycznia 1974 roku zajmowała ona powierzchnię 202,70 km².

W 1975 roku władze PRL dokonały reformy administracyjnej państwa, wprowadzając dwustopniowy podział administracyjny (województwo - miasto lub gmina). Zlikwidowano powiaty, tworząc, w miejsce 17 dotychczasowych, aż 49 województw. Gmina Lubaczów weszła w skład województwa przemyskiego. Od 1 października 1977 roku na mocy zarządzenia Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska zmieniono nazwy niektórych miejscowości w południowo - wschodnich województwach na bardziej polskie. Zmiany te dotyczyły także miejscowości gminy Lubaczów. Dla Krowicy Hołodowskiej obowiązującą nazwą była Krowica Lubaczowska, dla Bałajów - Lipówka; Hurcze stały się Niwiskami, Basznia Dolna - Smolinką Dolną, Basznia Górna - Smolinką Górną, Załuże - Załężem, a Budomierz przemianowano na Zawadę. Akcja ta spotkała się z ostrą krytyką środowisk społecznych i naukowych. Nowych nazw nie akceptowała także lokalna społeczność. Ostatecznie władze z dniem 1 kwietnia 1981 roku przywróciły dawne nazwy miejscowości.

W 1999 roku w wyniku reformy administracyjnej w Polsce, która wprowadziła trzystopniowy podział administracyjny (województwo - powiat - gmina), gmina Lubaczów znalazła się w obrębie nowo utworzonego województwa podkarpackiego, w powiecie lubaczowskim. Obecnie zajmuje powierzchnię 202,86 km² i liczy 23 sołectwa, a mianowicie: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna (z przysiółkami: Basznia, Lubasy, Piaski, Szymeczki, Ruda), Basznia Górna (Dąbrowa i Malce), Borowa Góra, Budomierz, Dąbków, Dąbrowa (Holiki, Kornagi, Krausy, Mudry, Michalce, Szutki, Wasie), Hurcze, Karolówka, Krowica Hołodowska (Hołodówka i Mielniki), Krowica Lasowa (Boble), Krowica Sama (Blusy, Cetynia, Obrawczyzna, Wychylówka, Lapatyna), Lisie Jamy (Flisy, Smolińce, Wygnańce, Misztale), Młodów (Pilipy), Mokrzyca, Opaka (Kamienna, Tuczarnia, Żuki), Piastowo, Podlesie (z osadą

Huta Kryształowa), Szczutków (Mielniki, Onyszczyki, Prewedy, Sysaki, Ruda Szczutkowska), Tymce, Wólka Krowicka (Brozie), Załuże (Czarne, Moczar Duży, Moczar Mały, Podłęże). Pozostała jednak pamięć o minionych czasach zapisana w lokalnym nazewnictwie i obecna w pamiątkach przeszłości.

1.2 POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I RELACJE ZEWNĘTRZNE

Gmina Lubaczów położona jest w południowo wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim, u ujścia rzeki Sołotwy do Lubaczówki, dopływu Sanu, w przygranicznym obszarze Polski i Ukrainy.

Pod względem morfologicznym teren Gminy położony jest w obrębie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, który wznosi się do wysokości 261 m. n.p.m. W dolnym odcinku Lubaczówki obszar Gminy położony jest na wysokości około 199 m n.p.m. wznosząc się w górę rzeki do wysokości 222 m n.p.m. Płaskowyż Tarnogrodzki najbardziej jest urzeźbiony w południowo-wschodniej części gminy. Różnice wysokości przekraczają 15 m, spadki dochodzą do 10 %, lokalnie więcej. Doliny rzek Lubaczówki, Sołotwy, Świdnicy i Smolinki rozdzielają Płaskowyż w obrębie Gminy na kilka wzniesień o przebiegu równoleżnikowym, które zbiegają się w rejonie miasta Lubaczowa i na południe od niego przechodzą w jedną szeroką dolinę Lubaczówki.

15

W odległości 8 km na północ gmina Lubaczów sąsiaduje z Miastem i gminą Cieszanów, 8 km na zachód z gminą Oleszyce, 37 km na północny wschód z granicą państwa w gminie Hrebenne, natomiast na południe w odległości 26 km z przejściem granicznym w Korczowej. Wschodnia granica gminy ma długość 13 km, jednocześnie jest ona granicą państwową z Ukrainą. Powierzchnia gminy Lubaczów wynosi 203 km². Pod względem zajmowanego obszaru gmina zalicza się do jednej z większych w województwie.

Gmina Lubaczów usytuowana jest pomiędzy dwoma układami drogowymi: drogą wojewódzką Jarosław – Bełżec, prowadzącą do przejścia granicznego Hrebenne – Rawa Ruska, spinającą drogę Warszawa – Lublin – Hrebenne – Lwów z drogą E-40 oraz drogą wojewódzką Radymno – Korczowa. Centrum usługowo – administracyjnym dla gminy jest miasto Lubaczów, obejmujące obszar 26 km², liczące 12 416 mieszkańców (wg danych GUS stan na koniec 2014 r.), mieści się w nim siedziba władz gminnych, miejskich i powiatowych. Miasto Lubaczów jest również głównym ośrodkiem pracy, usług, administracji, kształcenia i leczenia dla mieszkańców Gminy. Bliskimi terytorialnie miastami dla Gminy Lubaczów są: Jarosław, Przemyśl oraz Tomaszów Lubelski.

Rozwój i funkcjonowanie Gminy uwarunkowane jest jej przygranicznym położeniem. Mieszkańcy Gminy jak również przedsiębiorcy upatrują swoje szanse w rozwoju ruchu przygranicznego, który wspomaga otwarte w 2013 r. przejście graniczne w Budomierzu- Hruszowie. Przejście w Budomierzu- Hruszowie jest jednym z najnowocześniejszych w Europie, wyposażonym m.in. w elektroniczny dozór i sterowanie ruchem. Na 8 pasach są odprawiane samochody osobowe, autobusy oraz samochody ciężarowe o ładowności do 3,5 tony. Przejście ma przepustowość około 3 tysięcy samochodów i 8 tysięcy osób na dobę. Jest to czwarte przejście na polsko – ukraińskiej granicy na Podkarpaciu.

1.3 WIELKOŚĆ I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Gmina Lubaczów administracyjnie należy do powiatu lubaczowskiego. Powiat lubaczowski zajmuje przygraniczne, północno-wschodnie tereny województwa podkarpackiego. Od wschodu graniczy z Ukrainą od północy zaś z województwem lubelskim (powiaty: Tomaszów Lubelski i Biłgoraj) od południa i zachodu z powiatami jarosławskim i przeworskim. Położony jest malowniczo w obrębie dwóch makroregionów geograficznych; Kotliny Sandomierskiej i Rostocza.

Powierzchnia powiatu wynosi 1308 km² i zamieszkuje go wg danych demograficznych - stan na 31.12.2014r. 56895 mieszkańców. W skład powiatu wchodzi 8 gmin:

- Miasto i Gmina Cieszanów,
- Gmina Miejska Lubaczów
- Gmina Lubaczów,
- Miasto i Gmina Narol,
- Miasto i Gmina Oleszyce,
- Gmina Horyniec,
- Gmina Stary Dzików,
- Gmina Wielkie Oczy.

Charakterystyczne położenie powiatu, z dala od dużych aglomeracji miejskich i liczne bogactwa naturalne sprawiają, że klimat tej ziemi jest wyjątkowy i specyficzny. Okoliczne tereny nastawione są głównie na rolnictwo i turystykę. Gęstość zaludnienia w powiecie wynosi 44,60 os/km², procent mieszkańców poniżej 18 roku życia: 19,07 %.

Mapa 2. Podział administracyjny powiatu lubaczowskiego

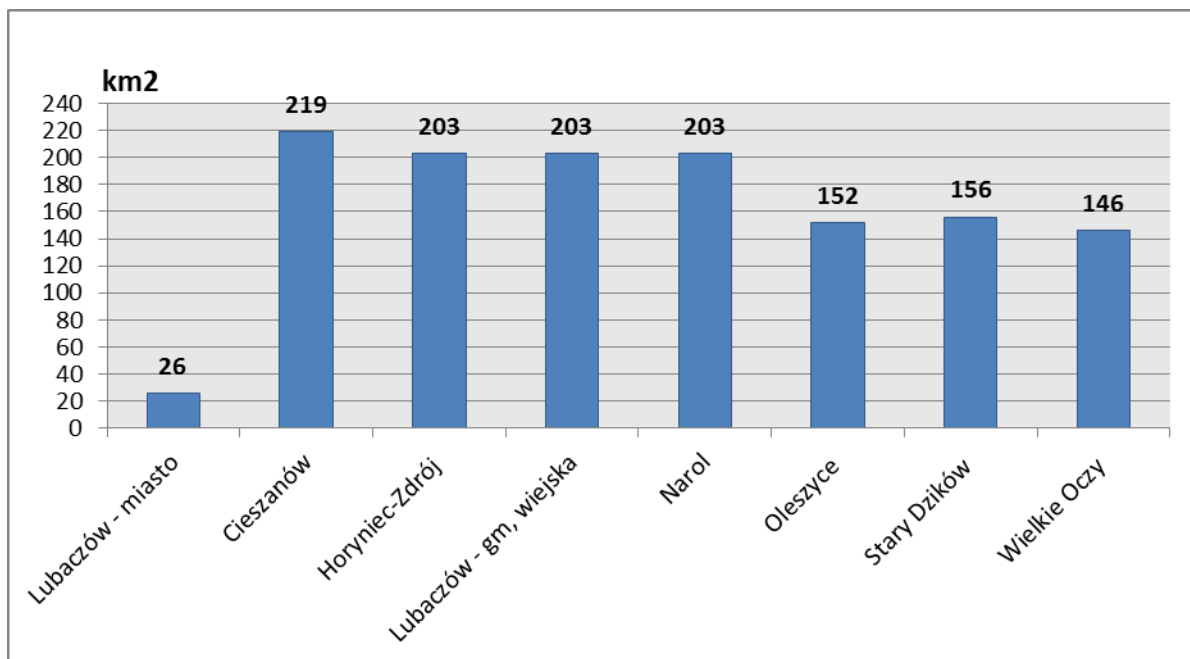

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Powierzchnia gminy Lubaczów, z siedzibą w Lubaczowie, należy do jednej z większych w województwie podkarpackim i wynosi 203 km kw. Taką samą powierzchnię zajmuje Gmina Horyniec - Zdrój (203 km²), największa pod względem obszaru w powiecie jest gmina Cieszanów zajmująca 219 km².

Wykres 1. Powierzchnia gmin powiatu lubaczowskiego w km² w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Gmina Lubaczów jest jednostką bardzo rozbudowaną, sieć osadniczą gminy tworzą 23 sołectwa, są to: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Dąbków, Dąbrowa, Hurcze, Karolówka, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Mokrzyca, Opaka, Piastowo, Podlesie, Szczutków, Tymce, Wólka Krowicka, Załuże. Dla celów statystycznych wśród miejscowości Gminy Lubaczów wyodrębniana jest dodatkowo Huta Kryształowa, która jest jednym z trzech wolno stojących osiedli byłego PGR-u. Największymi wsiami gminy są: Lisie Jamy, Basznia Dolna, Młodów, Załuże, Krowica Sama. Szczegółowe zestawienie sołectw wraz z przysiółkami przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Wielkość i podział administracyjny Gminy Lubaczów

L.p.	Miejscowość	Nazwa przysiółka
1.	Antoniki	-
2.	Bałaje	-
3.	Basznia Dolna	Basznia, Lubasy, Piaski, Szymeczki, Ruda
4.	Basznia Górna	Dąbrowa, Malce
5.	Borowa Góra	-
6.	Budomierz	-
7.	Dąbków	-
8.	Dąbrowa	Holiki, Kornagi, Krausy, Mudry, Michalce, Szutki, Wasie
9.	Hurcze	-
10.	Karolówka	-

11.	Krowica Hołodowska	Hołodówka, Mielniki
12.	Krowica Lasowa	Boble
13.	Krowica Sama	Blusy, Cetynia, Obrawczyzna, Wychylówka, Lapatyna
14.	Lisie Jamy	Flisy, Smolińce, Wygnańce, Misztale
15.	Młodów	Pilipy
16.	Mokrzyca	-
17.	Opaka	Kamienna, Tuczarń, Żuki
18.	Piastowo	-
19.	Podlesie	-
20.	Osada Huta Kryształowa	-
21.	Szczutków	Mielniki, Onyszczyki, Prewedy, Sysaki, Ruda Szczutkowska
22.	Tymce	-
23.	Wólka Krowicka	Brozie
24.	Załuże	Czarne, Moczar Duży, Moczar Mały, Podłęże

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Mapa 3. Gmina Lubaczów

Źródło: <http://mapa.targeo.pl/gmina-lubaczow,669756/gmina>

Mapa 4. Gmina Lubaczów

Źródło: [https://mapa.targeo.pl/gmina-lubaczow-powiat-lubaczowski-Mapa - Polski,27,23.2051,50.13884](https://mapa.targeo.pl/gmina-lubaczow-powiat-lubaczowski-Mapa-Polski,27,23.2051,50.13884)

2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I ZASOBY NATURALNE

2.1. RZEŻBA TERENU

Gmina Lubaczów położona jest na obszarze Kotliny Sandomierskiej- charakterystyczne zapadlisko tektoniczne, wypełnione osadami okresu miocenńskiego przykrytymi materiałami zlodowaceń plejstocenских z rzeźbą terenu uformowaną ostatecznie przez płynące przez teren Kotliny rzeki. Pod względem fizyczno-geograficznym gmina Lubaczów położona jest w obrębie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, mezoregionu zajmującego wschodnią część Kotliny Sandomierskiej, którego granice wyznaczają doliny rzek Sanu, Tanwi i Szkła. Gmina Lubaczów położona jest u ujścia rzeki Sołotwy do Lubaczówki, dopływu Sanu, w przygranicznym obszarze Polski i Ukrainy. Sąsiaduje z Miastem Lubaczów, Miastem i Gminą Cieszanów, gminą Oleszyce oraz Gminą Horyniec. Pod względem morfologicznym teren Gminy położony jest w obrębie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, który wznosi się do wysokości 261 m. n.p.m. W dolnym odcinku Lubaczówki obszar Gminy położony jest na wysokości około 199 m.n.p.m. wznosząc się w górę rzeki do wysokości 222 m. n.p.m. Płaskowyż Tarnogrodzki najbardziej jest urzeźbiony w południowo-wschodniej części gminy. Różnice wysokości przekraczają 15 m, spadki dochodzą do 10 %, lokalnie więcej. Doliny rzek Lubaczówki, Sołotwy, Świdnicy i Smolinki rozdzielają Płaskowyż w obrębie Gminy na kilka wzniesień o przebiegu równoleżnikowym, które zbiegają się w rejonie miasta Lubaczowa i na południe od niego przechodzą w jedną szeroką dolinę Lubaczówki.

2.2. KLIMAT

Teren gminy Lubaczów wg E. Romera zaliczany jest do dzielnicy klimatycznej typu podgórskich nizin i kotlin, a wg R. Gumińskiego do dzielnicy rolniczo - klimatycznej: sandomiersko - rzeszowskiej. Dzielnica ta jest nieco chłodniejsza oraz nieco mniej wilgotna od dzielnicy tarnowskiej. W najbliższej okolicy gminy lubaczowskiej i Lubaczowie stwierdzono po zaokrągleniu od 584 do 605 mm opadów atmosferycznych w ciągu roku. Średnie temperatury roku wahają się w granicach od 6,8 do 7,8°C a w Lubaczowie i okolicach wynoszą ok. 7,70 C i są wyższe niż w Horyńcu i w Tomaszowie Lubelskim. Początek okresu wegetacyjnego w Lubaczowie i okolicach zaczyna się 05 kwietnia, o 6 dni wcześniej niż w Horyńcu i o 8 dni wcześniej niż w Tomaszowie Lubelskim, a kończy się 11 listopada o jeden dzień później niż w Horyńcu, o 3 dni później niż w Tomaszowie Lubelskim. W okresie wegetacyjnym zanotowano w Lubaczowie i okolicach 17 dni z przymrozkiem, 8 dni więcej niż w Tomaszowie Lubelskim, i o 2 dni więcej niż w Horyńcu . W okresie całego roku dni z przymrozkiem, z mrozem, pogodnych, z mgłą, pokrywą śnieżną i grubością śniegu jest w Lubaczowie znacznie mniej niż w Horyńcu i Tomaszowie Lubelskim. W Lubaczowie i okolicach przeważają wiatry z kierunku zachodniego 24%, SE - 15%, NW - 13,6% . Wiatry z kierunku E i SW stanowią od 8,3 - 8,8 %, a najmniej jest wiatrów z kierunku NE - 4,1 % i N - 5,0 %. Średnia prędkość wiatrów w Lubaczowie wynosi 2,2 m/s. Warunki klimatu lokalnego są najlepsze na zboczach dolin o ekspozycji S i W, o spadkach ponad 5% ze względu na dobre nasłonecznienie terenu. Dobre warunki termiczno - wilgotnościowe mają tereny terasy nad zalewowej i wzniesień. Mało korzystne warunki klimatu lokalnego mają doliny, zagłębienia, łąki i pastwiska wilgotne ze względu na gorsze warunki termiczno - wilgotnościowe, stagnację okresowych mgieł i ze względu na wpływ i stagnacje chłodnych mas powietrza.

2.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Wody powierzchniowe dzielą teren gminy na część wschodnią i zachodnią. Część wschodnia rozcięta jest na trzy części o kierunku równoleżnikowym. Rozdzielają ją trzy największe doliny rzek. Główną wpadającą do rzeki San jest Lubaczówka i jej dopływy, prawe: Sołotwa i Przerwa i lewe, rzeki: Zamiła, Młaga, oraz potoki bezimienne po lewej i prawej stronie rzeki. W okresie wysokich wodostanów wody Lubaczówki zalewają najniżej położone fragmenty doliny pomiędzy Lubaczowem a Osiedlem Mazury, Dąbkowem i Rudą Szczutkowską.

Na terenie gminy warunki wodne związane są z poziomem wód czwartorzędowych. Na terasie zalewowej wody gruntowe występują na głębokości od 1 i do 2,5 m. Na terasie nad zalewowej wody gruntowe stwierdzono na głębokości od 4,0 do 7,0 m. Wahania tych wód w górę wynoszą ok. 1,0 m. w dół do 1,5 m. Najpłycej wody gruntowe występują w rejonie miejscowości Młodów, Załuże. W zachodniej części gminy Lubaczów znajduje się fragment czwartorzędowego zbiornika wód podziemnych, oznaczonego na mapie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce - Nr 428, określany potocznie od największych miast znajdujących się w jego obrysie, jako "Dolina Kopalna Biłgoraj - Lubaczów". GZWP Nr 428 rozpoczyna się na południe od Frampola i ciągnie łukiem o długości około 85 km z północnego - zachodu na południowy - wschód. Za Lubaczowem zbiornik skręca w kierunku zachodnim, pozostawiając po północnej stronie miasto Oleszyce i wchodzi w kompleksy leśne koło wsi Sucha Wola. Przeciętna szerokość zbiornika wynosi 2,5 km. Warunki hydrologiczne GZWP Nr 428 zatwierdzone zostały decyzją Ministra Ochrony Środowiska zasobów Naturalnych i Leśnictwa - znak: KDH 1/0134/6018/97 z dnia 19.02.1997 r. - w oparciu o dokumentację hydrologiczną zbiornika opracowaną przez Krakowskie Przedsiębiorstwo Geologiczne "Progeo" wg stanu na marzec 1996 r. Parametry hydrologiczne w skali całego GZWP Nr 428 wynoszą:

- zasoby dyspozycyjne wody - 76 200 m³/dobę,
- powierzchnia - 290 km²,
- powierzchnia ze strefą ochronną - 489 km²,
- moduł zasobów dyspozycyjnych - 3,04 l/s/km²,
- łączny pobór wody w 1994 r. - 15 775 m³/dobę.

Ochrona zasobów wodnych zbiornika nr 428 obejmuje dwa zagadnienia:

- wielkość strefy ochronnej zbiornika,
- sposób zagospodarowania terenu w obrębie zbiornika i jego strefy ochronnej.

Zbiornik na większości obszaru charakteryzuje się słabą izolacyjnością wód podziemnych, od powierzchni terenu i z tego względu wymaga ustalenia strefy ochronnej. Podstawowym kryterium dla wyznaczenia strefy ochronnej jest przedział czasowy przepływu wody w gruncie - zarówno poziomy jak i pionowy. Ponieważ na przeważającej powierzchni zbiornika czas przesiąkania pionowego wody jest krótki - nie przekraczający 5-ciu lat - podstawowym kryterium dla strefy ochronnej jest 25-letni okres przepływu poziomego wody. Z uwagi na zróżnicowanie: lokalnych warunków terenowych - kierunki spływu wód gruntowych - wododziały - itp., szerokość strefy ochronnej zbiornika jest zmienna. W niektórych rejonach - nie dotyczy obszaru gminy Lubaczów - gdzie spływ wód

gruntowych następuje na zewnątrz zbiornika, granica strefy ochronnej może przebiegać nawet po granicy, lub nawet wewnątrz obszaru zbiornika.

2.4. ŚWIAT ROŚLINNY I ZWIERZĘCY

Na terenie Gminy Lubaczów występuje bogata i zróżnicowana flora. Występują tu różne gatunki roślinności zarówno te spotykane w Polsce północnej, jak i północno – wschodniej oraz południowej. Ze względu na niedalekie sąsiedztwo gór pojawiają się tu również gatunki górskie. Na terenie Gminy stwierdzono występowanie 40 gatunków roślin naczyniowych podlegających ochronie ścisłej i 17 gatunków roślin podlegających ochronie częściowej oraz rośliny bardzo rzadkie. Na omawianym obszarze występują również zawleczone gatunki północnoamerykańskie. Biorąc pod uwagę świat zwierzęcy można stwierdzić, że na terenie Gminy Lubaczów występują wszystkie gatunki polskich ssaków i ptaków.

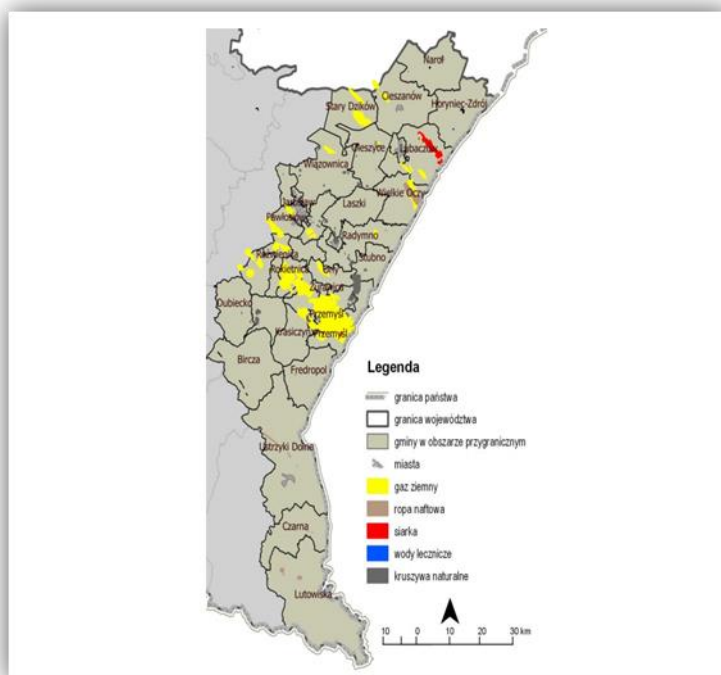
2.5. BOGACTWA NATURALNE

Lokalne zasoby surowców mineralnych i kopalin występujące na terenie Gminy to:

- Złoże gazu ziemnego występujące w południowej części terenu Gminy (przechodzące na teren gm. Wielkie Oczy) - tworzące Obszar Górniczy Gazu „Lubaczów -1”. Aktualnie eksploatowany obszar górniczy gazu „Lubaczów 1” obejmuje powierzchnię 2080 ha, co stanowi 10% obszaru Gminy.
- Złoże siarki rodzimej występujące w północno-wschodniej części Gminy, z nieczynną Kopalnią Siarki w Baszni Dolnej (aktualnie wygasła koncesja na wydobycie siarki, na terenie tym prowadzony jest proces rekultywacji). Złoże siarki rodzimej szacowane jest na około 150 mln ton. Powierzchnia obszaru wynosiła około 3675 ha, co stanowi około 20% powierzchni Gminy.
- Złoże łtów nadających się do produkcji ceramiki budowlanej w rejonie Baszni Górnej - tworzące Obszar Górniczy łtów „Smolinka -1”. Ruda darniowa w rejonie miejscowości Ruda Szczutkowska i Ruda k. Baszni Dolnej (obecnie nieeksploatowana).

Rycina 1. Rozmieszczenie złóż kopalin na obszarze przygranicznym (wg stanu w 2013 r.)

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie – Delegatura Przemyśl

Należy zaznaczyć, że teren po Kopalni Siarki „Basznia” w Baszni Górnej pod względem ekologicznym jest niekorzystny i wymaga nakładów na przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych lub inwestycyjnych, które są ujęte w planach rozwojowych gminy na najbliższe lata.

2.6. TERENY I OBIEKTY PRAWEM CHRONIONE

Na terenie Gminy Lubaczów zlokalizowane są formy ochrony przyrody wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880) z późniejszymi zmianami. Gmina Lubaczów położona jest w pobliżu Roztoczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, uzdrowiska Horyniec i nieco dalej leżącego Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego. Położony w północnej części powiatu lubaczowskiego w gminach Horyniec, Narol i Lubaczów, spełnia funkcję otuliny Parków Krajobrazowych Puszczy Solskiej i Południoworoztoczańskiego. Cechuje go wysoki stopień naturalności krajobrazu oraz duża lesistość (ok. 52%). Przepuszczalność wapiennego podłoża skalnego powoduje powstawanie tzw. zjawisk krasowych. Pod wpływem zakwaszonej przez dwutlenek węgla wody, ze skał wapiennych zostaje wymyty węglan wapnia. Woda penetrując skały, drąży coraz to większe szczeliny i prowadzi do powstania labiryntu podziemnych korytarzy, jaskiń i kominów. Jednym z ważnych walorów przyrodniczych jest występowanie w okolicach Horyńca leczniczych źródeł siarkowych i borowin. Na terenie obszaru chronionego występują 2 rezerваты przyrody: „Jedlina”, „Minokąt”.

Niewielka część terenów Gminy Lubaczów znajduje się w obrębie obszarów z listy „shadow list” proponowanych do wpisania jako obszary Natura 2000, a mianowicie specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Horyniec” (kod obszaru PLH18_50). Ponad połowę powierzchni tego obszaru (54%) zajmują różnego rodzaju lasy, znaczną część stanowią również grunty orne (35%). Ochronę ustanowiono ze

względu na fakt, że ostoja ta znajduje się na skraju zasięgu występowania nocka dużego. Zagrożeniem dla występowania nocka dużego na tym terenie są wszelkie działania uniemożliwiające wlot nietoperzy do schronienia (takie jak uszczelnienie strychu), jak również wszelkie działania powodujące wybudzanie zwierząt ze stanu hibernacji (takie jak przeprowadzenie remontu w niewłaściwym okresie, niepotrzebne niepokojenie podczas zimowego snu). Do głównych zagrożeń dla organizmów żywych występujących na terenie Gminy należą: wyłączanie terenów biologicznie czynnych, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego i środowiska wodno – gruntowego, duże inwestycje na terenach zielonych, wycinka lasów, nadmierny hałas¹.

Na terenie gminy Lubaczów znajduje się Rezerwat przyrody „Kamienne” o powierzchni 8,27 ha, który został utworzony na mocy rozporządzenia Wojewody Podkarpackiego z 19 kwietnia 2004 r. Rezerwat przyrody Kamienne jest jednym z 3 rezerwatów na terenie Nadleśnictwa Lubaczów, położony jest w miejscowości Opaka w gminie Lubaczów woj. podkarpackiego. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i przyrodniczych zespołu świetlistej dąbrowy *Potentillo albae-Quercetum* z licznymi chronionymi i rzadkimi roślinami w runie. Jest to zbiorowisko o charakterze ciepłolubnym, będące ostoją specyficznej roślinności, którą reprezentują rzadkie na tym terenie pięciornik biały (*Potentilla alba*), a także miodownik melisowaty (*Melittis melissophyllum*), dzwonek brzoskwiniolistny (*Campanula persicifolia*) czy ciemięrzyk białokwiatowy (*Vincetoxicum hirundinaria*) oraz gatunki chronione jak: powojnik prosty (*Clematis recta*), naparstnica zwyczajna (*Digitalis grandiflora*), lilia złotogłów (*Lilium martagon*) i podkolan zielonawy (*Platanthera chlorantha*). Cennym elementem rezerwatu jest również drzewostan dębowy w wieku ok. 100 lat, powstały jako samosiew dębów rosnących wzdłuż drogi biegnącej południową granicą rezerwatu.

---

¹ Źródło: „Prognoza Oddziaływania na Środowisko Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Lubaczów na lata 2010-2018”.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Tabela 2. Ochrona przyrody i krajobrazu na tle województwa podkarpackiego w 2014 r.

Wyszczególnienie	Obszary prawnie chronione w 2014 r. (w ha), w tym:					Pomniki przyrody (szt.)
	obszar chroniony ogółem	parki narodowe	rezerваты przyrody	parki krajobrazowe	obszary chronionego krajobrazu	
Podregion krośnieński	412 384,75	46 741,17	6 380,70	173 112,10	192 386,00	361
w tym powiaty:						
bieszczadzki	113 893,23	23 111,86	1 703,12	59 742,90	31 050,90	110
brzozowski	25 898,00	0,00	99,29	1 719,60	24 178,40	54
jasielski	30 962,39	16 367,81	272,42	657,00	13 825,90	35
krośnieński	58 707,40	1 171,20	555,94	26 807,40	30 725,10	74
sanocki	100 904,70	0,00	2 628,55	38 673,00	62 231,10	60
leski	82 014,16	6 090,30	1 121,38	45 512,20	30 374,60	22
m. Krosno	4,87	0,00	0,00	0,00	0,00	6
Podregion przemyski	203 588,13	0,00	1 658,05	80 422,40	122 577,40	631
w tym powiaty:						
jarosławski	23 754,58	0,00	0,00	0,00	23 727,40	111
lubaczowski, w tym	62 546,21	0,00	391,22	24 387,00	37 948,90	181
Lubaczów m.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6
Cieszanów gm. m-w	14 440,25	0,00	66,97	1 599,10	12 835,30	16
Horyniec-Zdrój gm. w.	20 327,35	0,00	7,43	13 780,00	6 547,30	16
Lubaczów gm. w.	533,80	0,00	8,27	0,00	498,40	13
Narol gm. m-w.	20 362,91	0,00	296,30	9 007,90	11 355,00	65
Oleszyce gm. m-w	2 703,54	0,00	0,00	0,00	2 578,80	37
Stary Dzików gm. w.	4 136,63	0,00	0,00	0,00	4 134,10	15

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Wielkie Oczy gm. w.	41,73	0,00	12,25	0,00	0,00	13
przemyski	85 641,06	0,00	1 188,52	55 939,40	29 424,90	210
przeworski	31 402,06	0,00	76,19	0,00	31 330,10	97
m. Przemyśl	244,22	0,00	2,12	96,00	146,10	32
PODKARPACKIE	800 703,64	46 741,17	11 114,00	283 747,00	468 560,00	1517

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Największa powierzchnia obszarów chronionych znajduje się w powiecie bieszczadzkim i sanockim, natomiast w podregionie przemyskim: w powiecie przemyskim i w drugiej kolejności w powiecie lubaczowskim. Łączna powierzchnia obszarów chronionych w gminie Lubaczów wg stanu na koniec 2014 r. wynosiła 533,80 ha.

Mając na uwadze sąsiadujący tereny wokół gminy Lubaczów w podregionie krośnieńskim najwięcej pomników przyrody występuje w powiecie bieszczadzkim (110), krośnieńskim (74). Łącznie dla całego podregionu liczba ta wynosi 361 pomników. Dla porównania w podregionie przemyskim na koniec 2014 r. było to 631 pomników przyrody, najwięcej w powiecie przemyskim (210), lubaczowskim (181), przeworskim (97).

2.7. ŹRÓDŁA ZANIECZYSZCZENIA ŚRODOWISKA

Do głównych zagrożeń dla organizmów żywych występujących na terenie Gminy należą:

- wyłączanie terenów biologicznie czynnych,
- zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego i środowiska wodno – gruntowego,
- duże inwestycje na terenach zielonych,
- wycinka lasów,
- nadmierny hałas.

Jakość powietrza

O zanieczyszczeniu powietrza stanowią gazy, ciecze i ciała stałe występujące w atmosferze, a nie będące jego naturalnymi składnikami, lub też substancje występujące w ilościach wyraźnie zwiększonych w porównaniu z naturalnym składem powietrza. Substancje zanieczyszczające powietrze emitowane są ze źródeł punktowych (wyrzutnie, kominy), liniowych (trasy komunikacyjne) i powierzchniowych (składowiska, otwarte zbiorniki z lotną substancją). Zanieczyszczenia powietrza wpływają w sposób istotny na pozostałe komponenty środowiska. Przemieszczanie się w środowisku emitowanych zanieczyszczeń odbywa się w czterech ośrodkach: atmosferycznym, glebowo-gruntowym, wodnym i roślinnym, przy czym w każdym z tych ośrodków następuje jednoczesne magazynowanie zanieczyszczeń i ich wymiana. Jakość powietrza, jego stan w obszarze oddziaływania określają dwa podstawowe czynniki : emisja zanieczyszczeń oraz zdolności przewietrzania, które z kolei zależą od lokalnych warunków klimatycznych, jak i od różnorodnych przeszkód terenowych utrudniających rozpraszanie się zanieczyszczeń.

Na jakość powietrza atmosferycznego w Gminie Lubaczów wpływa emisja z sektora komunalno - bytowego, zlokalizowanych tu zakładów przemysłowych, przemysł wydobywczy oraz transport drogowy. W strukturze emitowanych zanieczyszczeń przeważają zanieczyszczenia gazowe, a wśród nich: dwutlenek węgla, dwutlenek siarki, tlenki azotu i tlenek węgla. W przypadku pyłów przeważający udział mają pyły ze spalania paliw grzewczych. Znaczącym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w Gminie Lubaczów jest indywidualne ogrzewanie mieszkań. Najczęściej stosowanym paliwem jest w tym przypadku węgiel kamienny, a niejednokrotnie w domowych paleniskach spalane są różnego rodzaju odpady. Powoduje to emisję do powietrza groźnych dla zdrowia substancji. Emisja zanieczyszczeń pochodząca z gospodarstw indywidualnych stanowi duży problem. Emisja z sektora komunalno - bytowego ma szczególne znaczenie w przypadku pyłu zawieszonego PM10, dla którego najczęściej przekraczane są ustalone standardy.

Najwięcej benzo(a)pirenu i metali ciężkich wprowadzanych jest do powietrza w wyniku procesów spalania paliw – zarówno w przemyśle i energetyce, jak i w lokalnych i osiedlowych ciepłowniach oraz w paleniskach domowych. Źródłem metali jest również hutnictwo szkła, metali nieżelaznych oraz żelaza, a także transport i spalarnie odpadów.

Na podstawie badań prowadzonych przez WIOŚ w Rzeszowie na terenie powiatu lubaczowskiego występują jedne z najmniejszych emisji zanieczyszczeń gazowych w województwie podkarpackim, wynoszą poniżej 200 Mg/rok. Na obszarze tym zanotowano również najmniejsze emisje pyłów w województwie poniżej 30 Mg/rok. Według układu stref w województwie podkarpackim ze względu na ocenę zanieczyszczenia powietrza SO₂, NO₂, NO_x, CO, benzenem, pyłem PM₁₀, arsenem, kadmem, niklem, ołowiem i benzo(a)piranem Gmina Lubaczów zalicza się do jarosławsko-lubaczowskiej strefy (kod strefy PL.18.04.z.03). Całą tą strefę zaliczono pod względem czystości do klasy A – bardzo dobra. W Gminie Lubaczów nie bez znaczenia pozostaje również emisja spalin drogowych. Przez Gminę przebiegają ciągi komunikacyjne, o dużej ruchliwości, co znacząco wpływa na wielkość pyłów i dymów spalinowych. Emisje komunikacyjne jednakże mają głównie charakter pasmowy, uciążliwość ich jest odczuwalna najbardziej w bezpośrednim sąsiedztwie dróg, zwłaszcza na terenach o zwartej zabudowie. Również lokalny przemysł ma wpływ na jakość czystości powietrza. Zagrożenie dla jakości powietrza stanowi przemysł wydobywczy - w Gminie istnieją czynne kopalnie. Są one często one źródłem pyłów mogących wpływać negatywnie na jakość powietrza. Główne zagrożenia dla czystości powietrza stanowią: lokalny przemysł (szczególnie wydobywczy), emisje z indywidualnych palenisk i lokalnych kotłowni oraz emisja spalin.

Klimat

Na terenie Gminy Lubaczów głównymi zagrożeniami dla lokalnego klimatu są: zanieczyszczenia pochodzenia przemysłowego (przemysł wydobywczy), komunikacyjnego i grzewczego oraz warunki meteorologiczne.

Jakość gleb

Na terenie Gminy Lubaczów występują gleby:

- bielcowe i pseudobielcowe,
- brunatne,
- czarne ziemie właściwe i zdegradowane,
- mady,
- gleby mułowo - torfowe,
- torfowe
- gleby murszowo – mineralne.

Gleby bielcowe i pseudobielcowe zajmują największy obszar Gminy, zakwalifikowane są do III, IV i V klasy bonitacyjnej, a lokalnie także do II. Gleby brunatne wyrugowane i kwaśne zajmują znacznie mniejszą powierzchnię niż bielcowe, zbonifikowane są one w klasach IV, V, VI i lokalnie w III. Mady to gleby dolin rzecznych częściowo zalewanych, zostały zbonifikowane w klasach III, IV, V. Czarne ziemie na terenie Gminy Lubaczów stanowią kompleksy użytków zielonych średnich, słabych

i bardzo słabych. Odczyn tych gleb w górnej części profilu jest słabo kwaśny, zaliczane są do III, IV i V klasy bonitacyjnej.

Gleby bielcowe i pseudobielcowe na obszarze gminy są powszechnie występujące. Związane są one ściśle z piaszczystym lub pylastym podłożem. Wykazują w swym profilu wyraźny podział na poziom wymywania i wmywania. Zostały zakwalifikowane do 3, 4, 5, klasy bonitacyjnej, a lokalnie także do 2 i 4. W północnej części wsi Bałaje i Załuże gleby typu bielcowego i pseudobielcowego zalicza się do kompleksu pszenno dobrego, ale jest ich bardzo niewiele. Większość wymienionego obszaru zajmuje gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego. Ten sam kompleks glebowy przeważa w środkowej części wsi Tymce i Piastowo, we wsi Hurcze, Dąbków, w środkowej i północnej części Młodowa, w północnej części Borowej Góry, na południu wsi Podlesie, w części środkowej wsi Huta Kryształowa (płatowe), Budomierz, na południu Krowicy, Wólki Krowickiej, aż po wschodnią część Lisich Jam i płatowo w Krowicy Lasowej. W sąsiedztwie tych gleb wytworzyły się gleby kompleksu żytniego dobrego i zajmują obszary: półn. części Młodowa, granicy wsi Tymce i Basznia Dolna, granicy wsi Piastowo - Basznia Dolna - Borowa Góra, część połd. Baszni Dolnej, środkową część Karolówki, wsch. część Sieniawki i Huty Kryształowej (w niewielkich ilościach) oraz: półn.- zach. część Lisich Jam, półn.- wsch. część Opaki, granicy wsi Opaka - Szczutków oraz półn. część Szczutków. We wsiach Dąbrowa, Krowica Lasowa, Cetynia, Krowica Sama, Krowica Hołodowska i Budomierz kompleks glebowy żytni dobry wykształcił się nieregularnie, miejscami w niewielkich ilościach. Również w niewielkich ilościach we wsi Załuże, Tymce, Basznia Dolna, Basznia Górna, Szczutków, Cetynia zanotowano występowanie kompleksu żytnio - łubinowego związanego z bielcowym typem gleb. Kompleksy zbożowo pastewne o największej powierzchni posiadają wsie: Tymce, Borowa Góra, Młodów, Opaka. Gleby bielcowe i pseudobielcowe ulegają ciągłej degradacji. Kolejny typ gleb - gleby brunatne wyrugowane i kwaśne - zajmuje znacznie mniejszą powierzchnię niż typ bielcowy. Podłoże do wykształcenia tych gleb stanowiły piaski słabo gliniaste, piaski luźne, piaski gliniaste, pyły zwykłe. W glebach tych nie wyróżnia się poziomu wymywania i wmywania. Zbonifikowane są one w klasie IV, V, VI, i lokalnie w III. Wykształcone na tym typie gleb kompleksy: pszenno dobry i pszenno wadliwy występują w półn. części Załuża (pierwszy kompleks), oraz w połd. i wsch. części Dąbrowy i półn. części Krowicy Lasowej (kompleks drugi). Śladowo we wsi Lisi Jamy, Dąbrowa, Bałaje wyróżnia się kompleks żytni dobry, a we wsiach Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Cetynia, Krowica Sama, Krowica Lasowa, Dąbrowa, Lisie Jamy, Szczutków i Opaka - kompleks żytni słaby. Kompleks gleb żytnio - łubinowy zaznacza się we wsiach obrzeża połd. gminy, kompleksy zbożowe - pastewne tylko we wsi Szczutków. Mady to następny typ gleb, zajmujący część gminy Lubaczów. Mady, to gleby dolin rzecznych częściowo zalewanych, charakteryzują się budową warstwową i obecnością substancji organicznych na różnych głębokościach. Gleby te są dobrze uwilgocone, zostały zbonifikowane w klasie III, IV, V. Wytworzony na bazie tych gleb kompleks żytni dobry występuje we wsi Budomierz, w jej środkowej części. Wzdłuż rzek: Sołotwy, Zawadówki i Lubaczówki ciągnie się pas użytków zielonych na glebach właśnie tego typu. Wsie, w których ten kompleks również występuje to: Bałaje, Załuże, Piastowo, Basznia Dolna, Podlesie, Sieniawka, Huta Kryształowa, Młodów, Lisie Jamy, Wólka Krowicka, Krowica Hołodowska, Budomierz, Dąbków, Opaka i Szczutków. Kompleksy użytków zielonych średnich, słabych i bardzo słabych związane są także z typem gleb: czarne ziemie właściwe i zdegradowane. Odwodnienie terenu i mechaniczna uprawa na tych glebach powoduje zahamowanie procesu akumulacji substancji organicznych. Odczyn gleb w górnej części profilu jest słabo kwaśny. Zaliczonej do III, IV i V klasy bonitacyjnej. Pod użytki zielone wykorzystuje się również

pozostałe typy gleb a więc mułowo-torfowe, torfowe (z czynnym lub zahamowanym procesem torfotwórczym) oraz murszowo-mineralne wytworzone na piaskach, pyłach i glinach rzecznych i wodno-lodowcowych. Kompleksy użytków zielonych bardzo dobrych, dobrych, średnich i słabych rozwinęły się na glebach opisywanych wcześniej, a więc bielcowych i pseudobielcowych we wsiach Bałaje i Załuże (części pld. i wsch.), Tymce (część zach.), Basznia Górna i Sieniawka oraz na glebach brunatnych w części pld. Dąbkowa. Niewielkie powierzchnie zajmują te kompleksy we wsi Krowica Sama, Krowica Lasowa, Szutków, Opaka, Hurcze. Podsumowując, można stwierdzić, że znaczną część gminy Lubaczów zajmują gleby bielcowe i pseudobielcowe, kompleksy glebowe żytne oraz kompleksy użytków zielonych wytworzonych na różnych typach gleb.

Z punktu widzenia ochrony gleb najgroźniejsze zanieczyszczenie gleb jest metalami ciężkimi: kadmem, cynkiem i ołowiem. Sytuacja taka może występować w przypadku terenów położonych wzdłuż dróg o zwiększonym natężeniu ruchu. Tam w bezpośrednim sąsiedztwie ulic (do 2 m) występują przekroczenia dopuszczalnych norm zawartości metali ciężkich w glebie. Na terenach Gminy Lubaczów, która zaliczana jest do gmin typowo rolniczych, gdzie rolnictwo stanowi podstawową gałąź gospodarki, z punktu widzenia ochrony gleb bardzo groźne są zanieczyszczenia gleb sztucznymi środkami ochrony roślin i nawozami. Jednakże na terenie Gminy mała dochodowość w rolnictwie spowodowała, że rolnicy w znikomym stopniu używają środków ochrony roślin i nawozów sztucznych, co ma pozytywny wpływ na jakość gleby. Nie bez znaczenia dla jakości gleb pozostają wytwarzane przez społeczeństwo odpady. Na terenie Gminy Lubaczów istnieje zorganizowany system zbiórki odpadów, którym objętych jest 99% gospodarstw domowych. Na terenie tym pojawiają się dzikie wysypiska śmieci. Wprawdzie Gmina je likwiduje i neutralizuje, jednak taka doraźna polityka nie wystarcza, aby w pełni uregulować problem prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami. Na stan czystości gleb wpływa również gospodarka wodno – ściekowa, która na terenie Gminy nie jest jeszcze w pełni uregulowana. Niesie to za sobą duże zagrożenia poprzez nielegalne zrzuty ścieków do gruntu.

Głównymi zagrożeniami dla powierzchni ziemi są:

- postępująca degradacja terenów,
- zanieczyszczenia gleb pochodzenia komunikacyjnego,
- infiltracja substancji zanieczyszczających pochodzenia rolniczego i przemysłowego,
- nielegalne zrzuty ścieków,
- „dzikie wysypiska” i wiążące się z tym emisje do gruntów.

Jakość wód powierzchniowych

Główne zagrożenia dla czystości wód stanowią:

- brak wystarczająco uporządkowanej i rozwiniętej gospodarki wodno – ściekowej,
- zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych ściekami,
- infiltrujące wody opadowe i roztopowe z terenów rolniczych, przemysłowych i komunikacyjnych,

Hałas

Wg ustawy „Prawo ochrony środowiska” hałas to dźwięki w przedziale częstotliwości od 16 Hz do 16 000 Hz. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120 poz. 826). Głównymi źródłami hałasu na terenie Gminy Lubaczów są: ruch komunikacyjny i przemysł (urządzenia i instalacje przemysłowe, przemysł wydobywczy). Na terenie Lubaczowa nie występują bardzo duże zakłady przemysłowe mogące wytwarzać znaczne natężenia hałasu.

Źródłem hałasu na terenach objętych rewitalizacją jest również hałas pochodzenia komunikacyjnego występujący wzdłuż głównych ciągów dróg. Dopuszczalne normy hałasu wynoszą:

- w nocy 50 dB,
- w dzień 60dB.

Na terenie Gminy nie prowadzono badań odnośnie poziomów hałasu komunikacyjnego. Przekroczenia norm hałasu mogą się na tym terenie odbywać na bardziej ruchliwych trasach (szczególnie w tzw. „godzinach szczytu”) na odcinku drogi nr 866 prowadzącej do przejścia granicznego w Budomierzu oraz na odcinku drogi nr 867 prowadzącej do Horyńca Zdroju i dalej do przejścia granicznego z Ukrainą. Pozostałe drogi Gminy są trasami mniej ruchliwymi, w związku z tym zakłada się, że przekroczenia norm tam nie występują lub są nieznaczne. Na terenie Gminy znajdują się kopalnie, ich działalność wiąże się z dodatkowymi emisjami hałasu. Ze względu na skalę i intensywność wydobywania złóż można stwierdzić, że normy hałasu są tutaj regularnie przekraczane. Jednakże na terenach tych nie prowadzone są obecnie badania odnośnie wielkości emisji hałasu.

Głównymi zagrożeniami dla środowiska związanymi z hałasem są:

- postęp techniczny,
- wzrost ilości pojazdów na drodze,
- wzrost natężenia ruchu,
- rozwój przemysłu wydobywczego.

3. SPOŁECZEŃSTWO

3.1. TRENDY DEMOGRAFICZNE

Liczba ludności Gminy Lubaczów jest największa w powiecie lubaczowskim w odniesieniu do gmin wiejskich. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2014r. Gminę zamieszkiwało 9139 mieszkańców co stanowiło ok. 16% mieszkańców powiatu lubaczowskiego i tylko 0,43% ogółu ludności województwa podkarpackiego. W tej liczbie 4542 osób stanowiły kobiety, natomiast mężczyzn było 4597. Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 45 osób/km², natomiast przeciętnie w powiecie lubaczowskim 43 osoby na km², w województwie podkarpackim 119 osób/km².

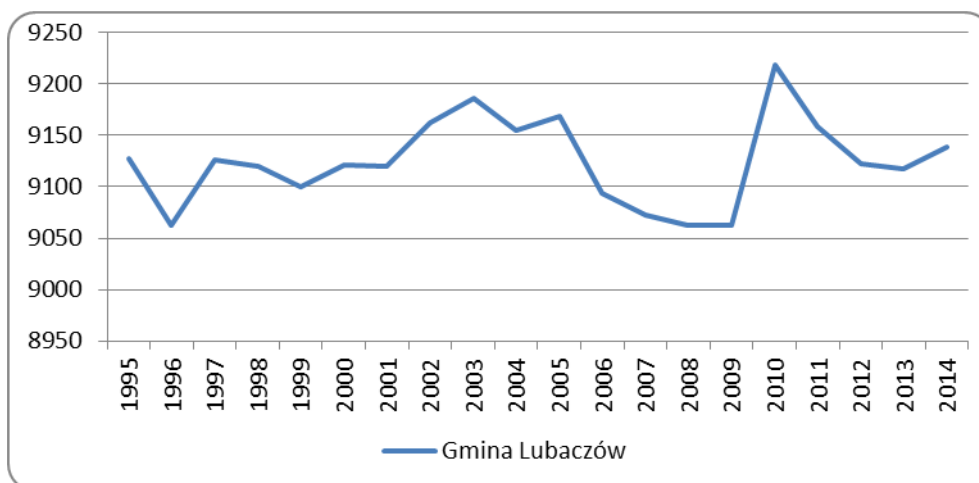
Wśród gmin wiejskich całego powiatu Gmina Lubaczów należy do największych pod względem liczby ludności jak i gęstości zaludnienia. Populacja Gminy charakteryzuje się niewielką przewagą liczby mężczyzn nad liczbą kobiet w proporcji 50,30% do 49,70% dla roku 2014. Są to

wyniki odbiegające od wartości zaobserwowanych w skali kraju – mężczyźni 48,39%, kobiety 51,61%, województwa podkarpackiego – mężczyźni 48,97%, kobiety 51,03% oraz powiatu lubaczowskiego - mężczyźni 49,76%, kobiety 50,24%.

Liczba ludności w Gminie Lubaczów od roku 1999 do 2003 systematycznie rosła, następnie w latach 2005-2010 liczba mieszkańców ulegała zmniejszeniu. W latach 2008-2009 liczba ludności osiągnęła najniższy poziom na przestrzeni ostatnich lat i wynosiła 9062 mieszkańców. Największą liczbę mieszkańców gminy odnotowano w roku 2010 - 9218 osób. Odmienny trend odnotowano w podobnych okresach w powiecie lubaczowskim, gdzie liczba ludności od 1995 do 2009 r. systematycznie spadała, osiągając w 2009 r. liczbę 56811 osób, najniższą wartość na przestrzeni ostatnich lat. Podobnie jak w Gminie liczba ludności wzrosła w roku 2010, od tego momentu liczba mieszkańców powiatu nadal spada osiągając w 2014 r. liczbę 56895 osób. Liczba mieszkańców województwa Podkarpackiego od 2008 r. systematycznie rośnie, osiągając najwyższy poziom w historii w roku 2012.

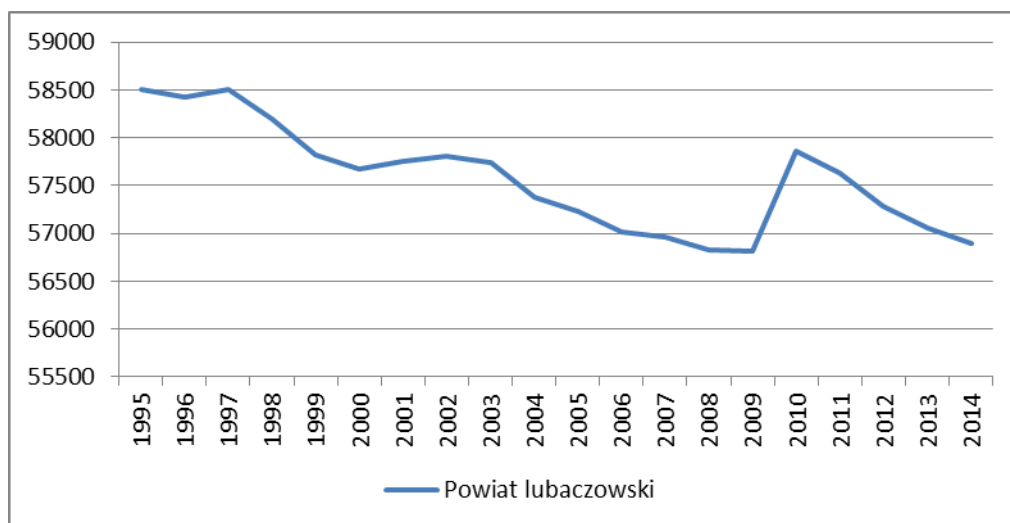
Wykres 2. Liczba ludności gminy Lubaczów w latach 1995-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

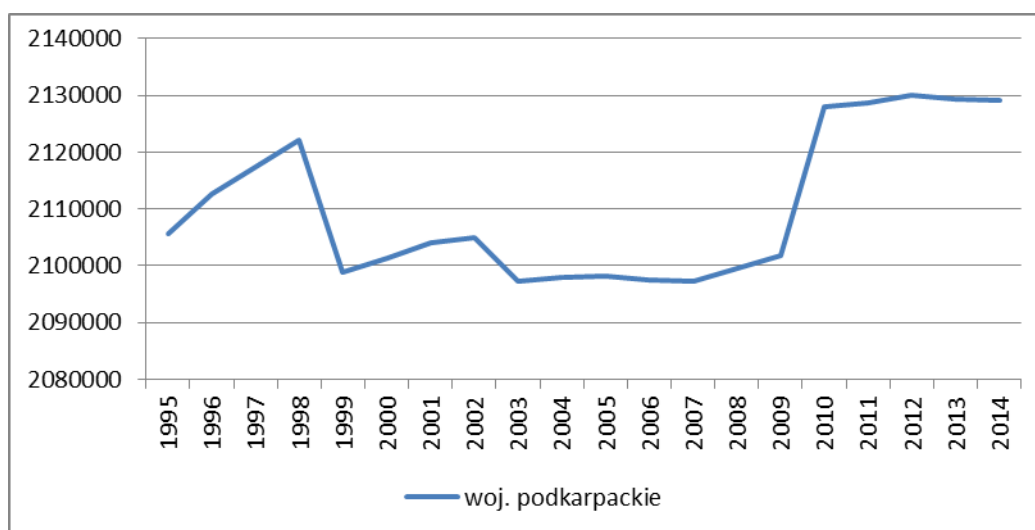

Wykres 3. Liczba ludności w powiecie lubaczowskim w latach 1995-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 4. Liczba ludności w woj. podkarpackim w latach 1995-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Liczbę ludności w poszczególnych gminach powiatu lubaczowskiego na dzień 31 grudnia 2014r. przedstawia poniższa tabela. Najwięcej ludności zamieszkuje miasto Lubaczów, natomiast kolejne miejsce pod względem największej liczby ludności zajmuje Gmina Lubaczów. Najmniej ludności zamieszkuje gminę Wielkie Oczy (3886 osób).

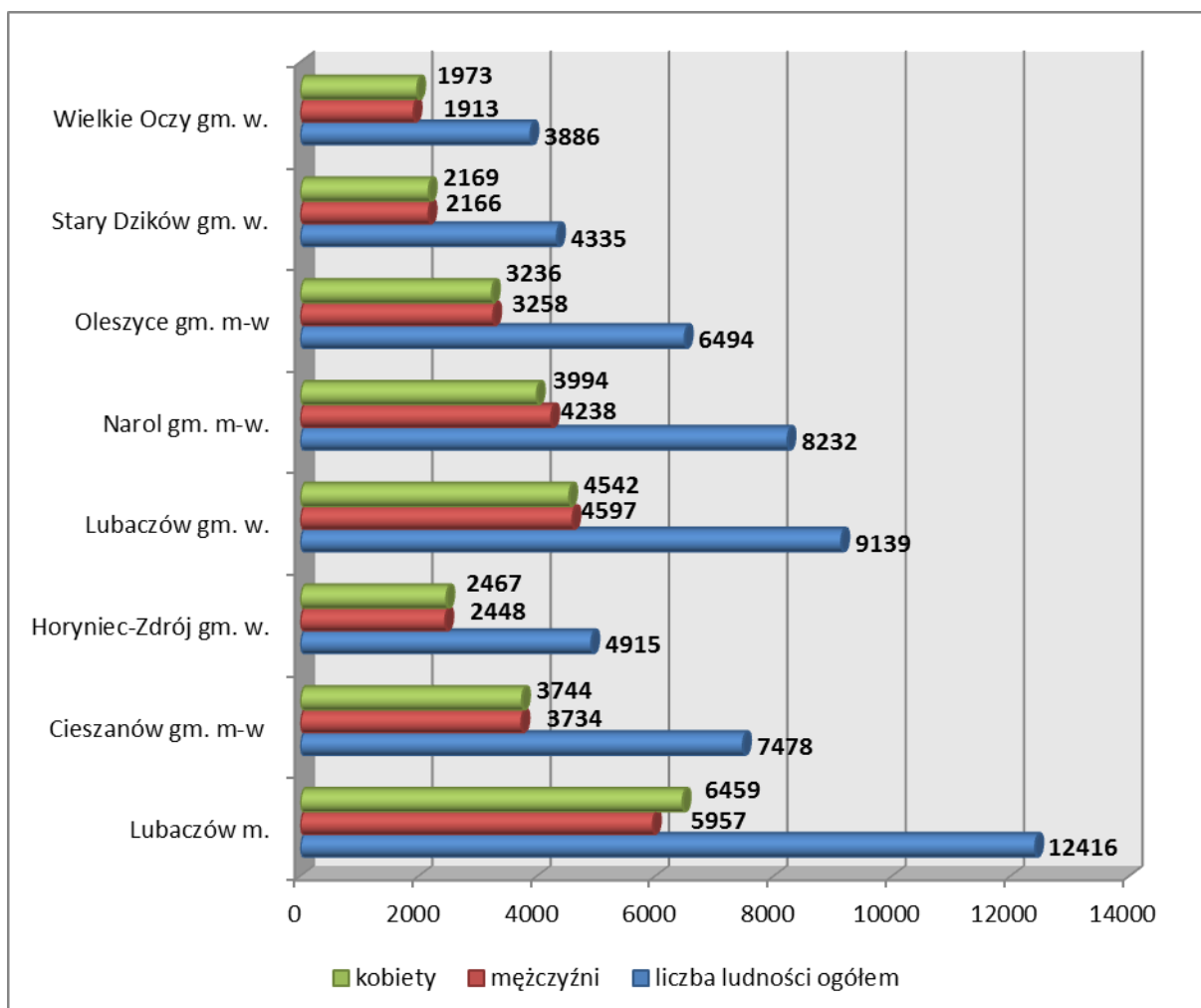
Tabela 3. Liczba ludności w gminach powiatu lubaczowskiego wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

Jednostka terytorialna	liczba ludności ogółem	mężczyźni	kobiety
Lubaczów m.	12416	5957	6459
Cieszanów gm. m-w	7478	3734	3744
Horyniec-Zdrój gm. w.	4915	2448	2467
Lubaczów gm. w.	9139	4597	4542
Narol gm. m-w.	8232	4238	3994
Oleszyce gm. m-w	6494	3258	3236
Stary Dzików gm. w.	4335	2166	2169
Wielkie Oczy gm. w.	3886	1913	1973

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 5. Liczba ludności w gminach powiatu lubaczowskiego wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W gminie Lubaczów najwięcej mieszkańców zamieszkuje miejscowość Lisie Jamy, w której liczba mieszkańców w 2014 r. wynosiła 1138 osób i w porównaniu z rokiem 2012 spadła o 3 osoby oraz miejscowość Młodów, w której liczba mieszkańców utrzymuje się na względnie stałym poziomie i wynosiła w 2014 r. 927 osób.

Tabela 4. Liczba ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Lubaczów w latach 2012-2014

Lp.	Miejscowość	2012	2013	2014
1	Antoniki	212	213	216
2	Bałaje	132	134	133
3	Basznia Dolna	936	927	916

4	Basznia Górna	428	424	428
5	Borowa Góra	210	207	208
6	Budomierz	104	106	100
7	Dąbków	324	328	335
8	Dąbrowa	330	338	334
9	Hurcze	140	136	143
10	Karolówka	181	175	181
11	Krowica Hołodowska	489	485	493
12	Krowica Lasowa	222	222	217
13	Krowica Sama	741	734	727
14	Lisie Jamy	1141	1138	1138
15	Młodów	927	929	927
16	Mokrzyca	133	137	136
17	Opaka	549	552	557
18	Piastowo	184	190	189
19	Podlesie	65	62	64
20	Osada Huta Kryształowa	79	80	79
21	Szczutków	378	374	375
22	Tymce	285	290	287
23	Wólka Krowicka	397	393	391
24	Załuże	818	789	779

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

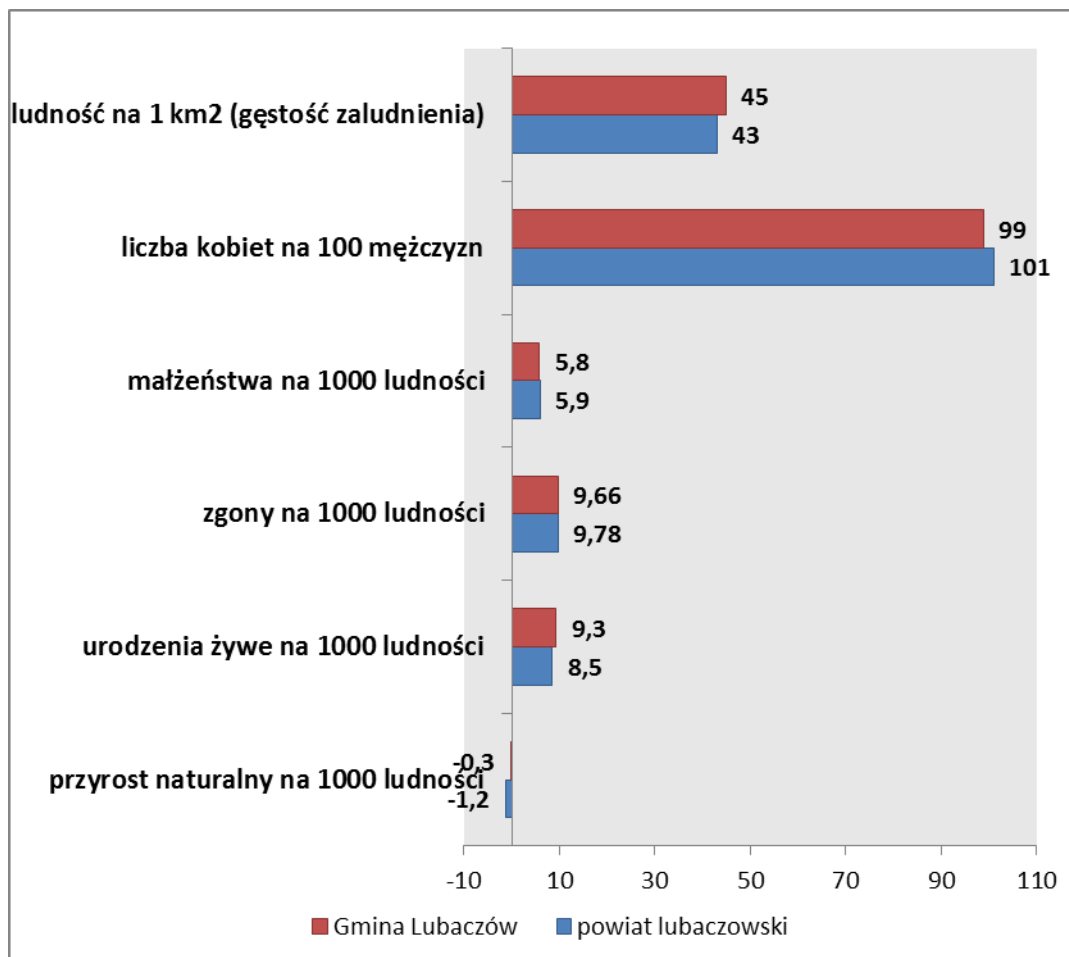
Wskaźniki modułu gminnego

Gęstość zaludnienia w gminie Lubaczów w 2014 r. wyniosła 45 osób na km². Gęstość zaludnienia w gminie Lubaczów jest większa niż przeciętnie w powiecie lubaczowskim (43 osoby na km²). Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn w gminie Lubaczów jest niższa niż średnio w powiecie. W 2014r. wynosiła odpowiednio 99 w gminie i 101 w powiecie. W 2014r. liczba

małżeństw przypadających na 1000 ludności była na poziomie 5,8 wobec 5,9 w powiecie lubaczowskim.

Wykres 6. wskaźniki modułu gminnego w 2014 r.

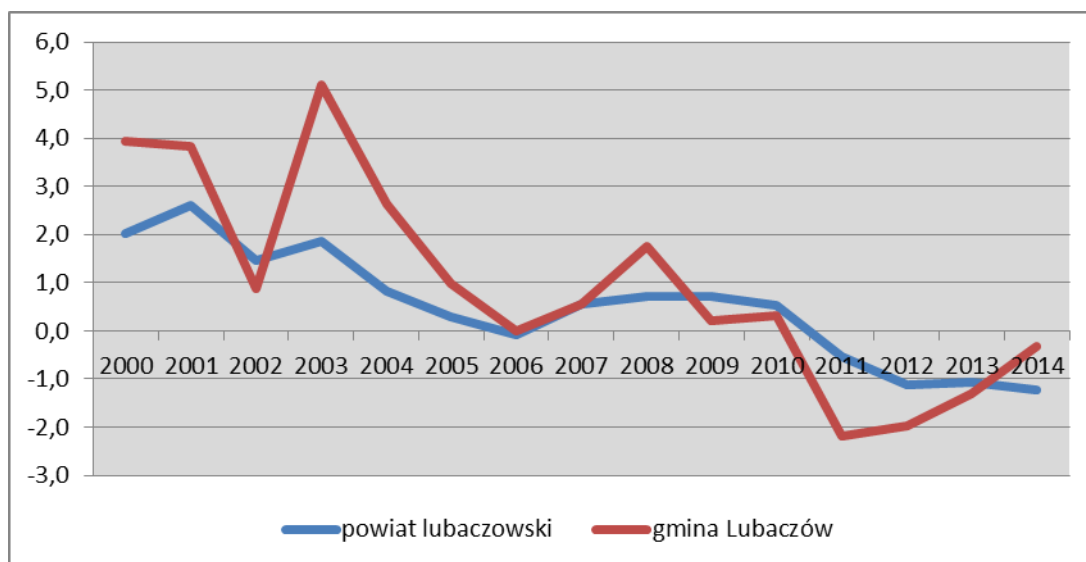

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W 2014 r. w gminie wyższy niż przeciętnie w powiecie był wskaźnik urodzeń żywych na 1000 mieszkańców, natomiast wskaźnik zgonów na 1000 mieszkańców był niższy. W gminie Lubaczów wskaźnik urodzeń (9,3) był niższy niż wskaźnik zgonów (9,66). W rezultacie przyrost naturalny był ujemny, ale w przeliczeniu na 1000 ludności, wyższy niż w powiecie. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców wynosił -0,3, dla powiatu -1,2 co w liczbach bezwzględnych oznacza odpowiednio – 3 i -70 osób. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w Gminie Lubaczów charakteryzuje podobna tendencja jak dla całego powiatu lubaczowskiego tj. do roku 2010 utrzymywał dodatnie wartości. Od 2011 r. przyrost naturalny w Gminie jak i w powiecie utrzymuje wartości ujemne.

Wykres 7. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Lubaczów na tle powiatu

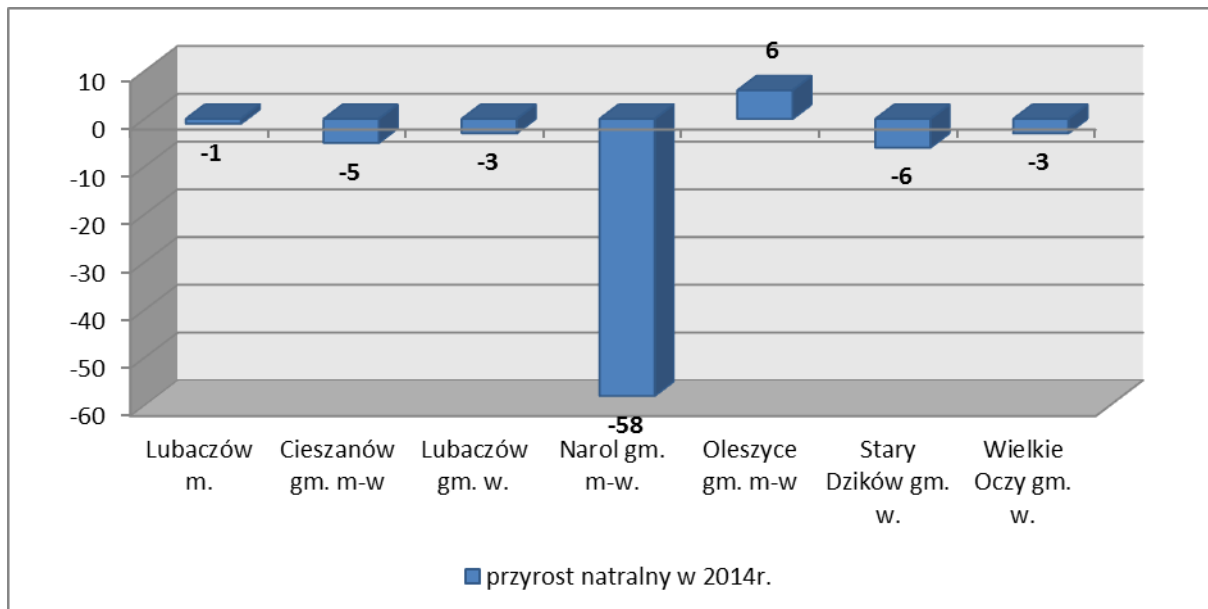

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Większość gmin powiatu lubaczowskiego w roku 2014 odnotowało ujemny przyrost naturalny. Jedynie w gminie Oleszyce odnotowano dodatni przyrost naturalny (+6). W pozostałych gminach powiatu liczba zgonów ogółem przewyższa wskaźnik urodzeń. W Mieście Lubaczów przyrost naturalny wynosił -1, w gminie Narol -58 (najniższy wskaźnik), na podobnym poziomie jest przyrost naturalny w gminie Lubaczów jak i w gminie Wielkie Oczy (-3). W gminie Lubaczów w ostatnich latach odnotowano znaczne zmiany w poziomie przyrostu naturalnego do roku 2010 wskaźnik ten miał wartości dodatnie, w 2011 r. odnotowano gwałtowny spadek (-20), od tego momentu przyrost naturalny stopniowo rośnie, ale wciąż osiąga wartość ujemną.

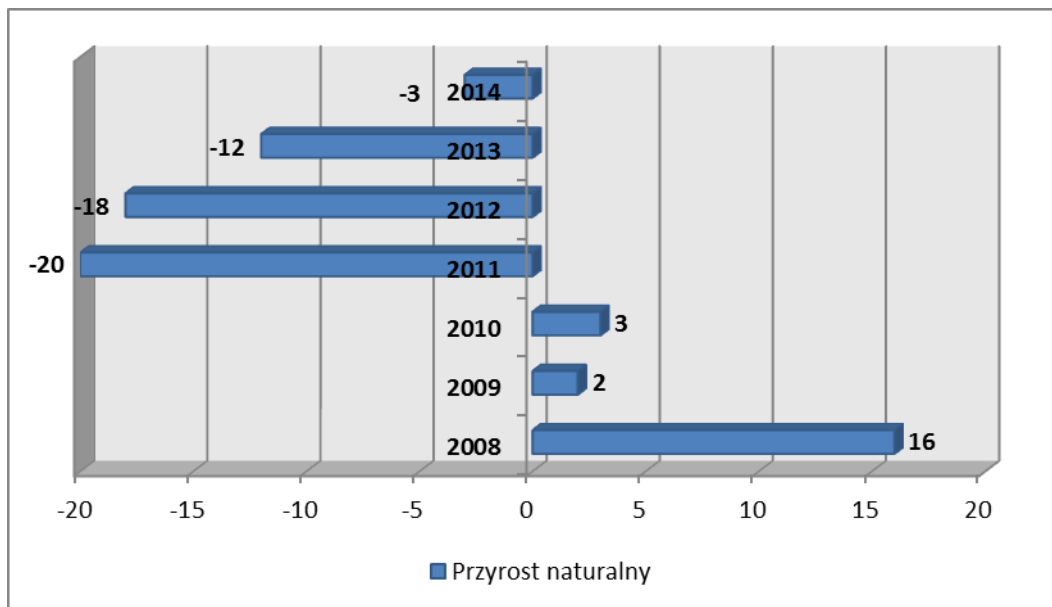

Wykres 8. Przyrost naturalny w gminie Lubaczów na tle pozostałych gmin powiatu lubaczowskiego w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie Lubaczów w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

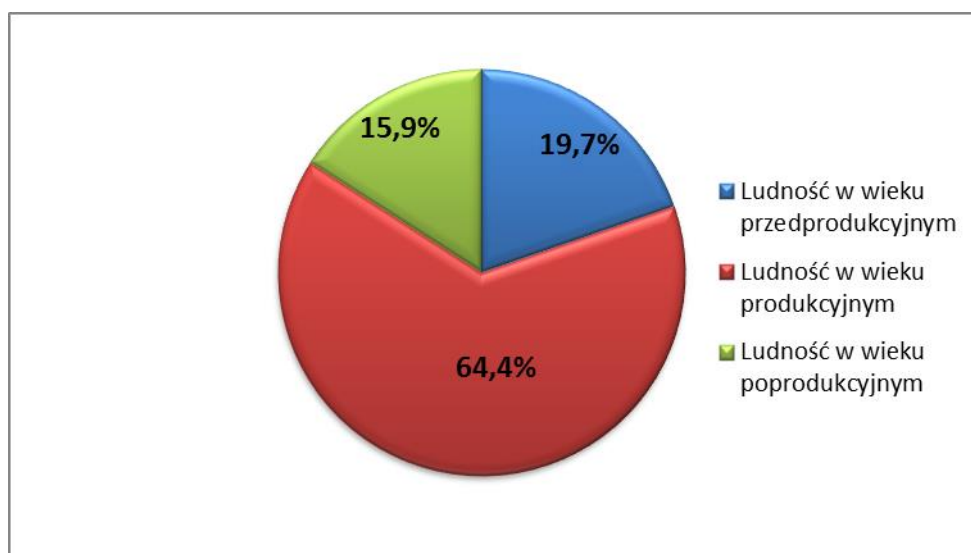
Gmina Lubaczów charakteryzuje się wysokim, na tle kraju i województwa, odsetkiem osób w wieku produkcyjnym² w całkowitej liczbie mieszkańców – 64,4%. Dla Polski i województwa podkarpackiego udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wynosi odpowiednio: 63,0% oraz 63,5%. W przypadku ludności w wieku przedprodukcyjnym jej udział w populacji Gminy wynosi 19,7%, co również wyróżnia Gminę Lubaczów na tle Polski oraz województwa podkarpackiego dla których wartości te wynoszą odpowiednio 18,0% i 18,8%. Powyższe wartości świadczą o dużym potencjale demograficznym Gminy Lubaczów.

Tabela 5. Struktura ludności wg grup ekonomicznych w gminie Lubaczów w 2014 r.

Wyszczególnienie	Procentowy udział ludności (%)			
	gmina Lubaczów	powiat lubaczowski	woj. podkarpackie	Polska
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	19,7	18,3	18,8	18,0
Ludność w wieku produkcyjnym	64,4	64,0	63,5	63,0
Ludność w wieku poprodukcyjnym	15,9	17,7	17,7	19,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 10. Procentowa struktura ludności w Gminie Lubaczów pod względem ekonomicznych grup wieku w 2014 r.

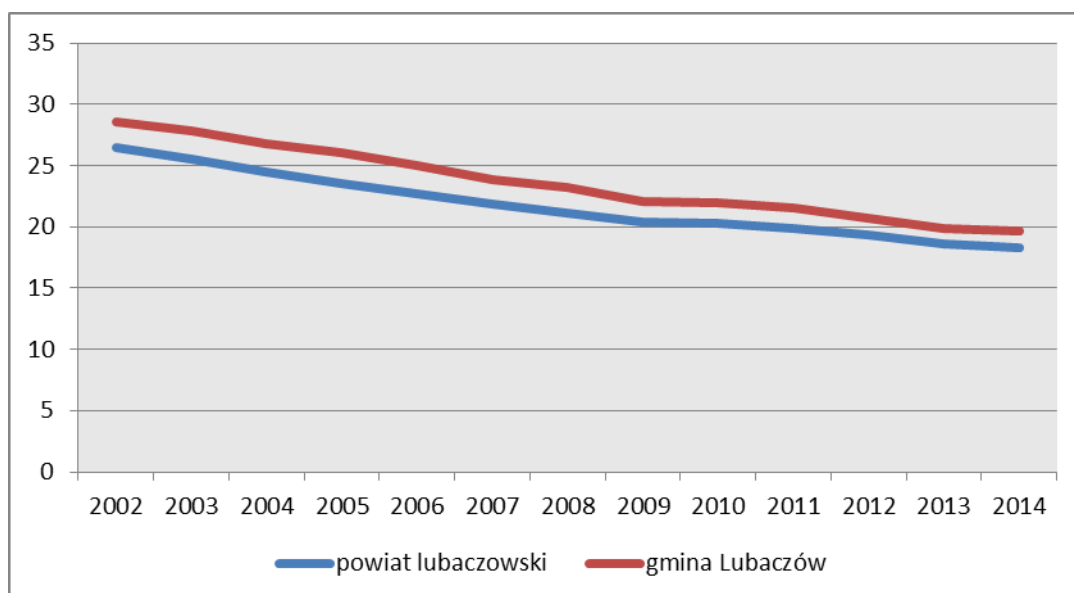
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

² Wiek produkcyjny to wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet - 18-59 lat. Wiek mobilny – jest to grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku 18-44 lata. Wiek niemobilny – jest to grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku: mężczyźni – 45 -64 lata, kobiety – 45-59 lat.

Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie spada, trend taki obserwowany jest zarówno w odniesieniu do Gminy Lubaczów jak i całego powiatu. Na przestrzeni analizowanego okresu odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym spadł z poziomu 28,6% w 2002 r. do poziomu 19,7% w 2014 r. (spadek o 8,9%). Jedną z przyczyn sukcesywnego zmniejszenia się populacji osób młodych są wyjazdy za granicę w celach zarobkowych. Nasila się także zjawisko wyjazdów zagranicę z zamiarem krótkotrwałego pobytu, który niejednokrotnie kończy się podjęciem decyzji o stałym zameldowaniu poza ojczystym krajem. Tendencja spadkowa jest wynikiem spadku przyrostu naturalnego, co jest charakterystyczne zarówno dla powiatu jak i całego województwa i kraju. Gminę Lubaczów charakteryzuje największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym spośród wszystkich gmin wiejskich powiatu lubaczowskiego osiągający w 2014 r. liczbę 1797 osób.

Wykres 11. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym(w%) w gminie Lubaczów na tle powiatu

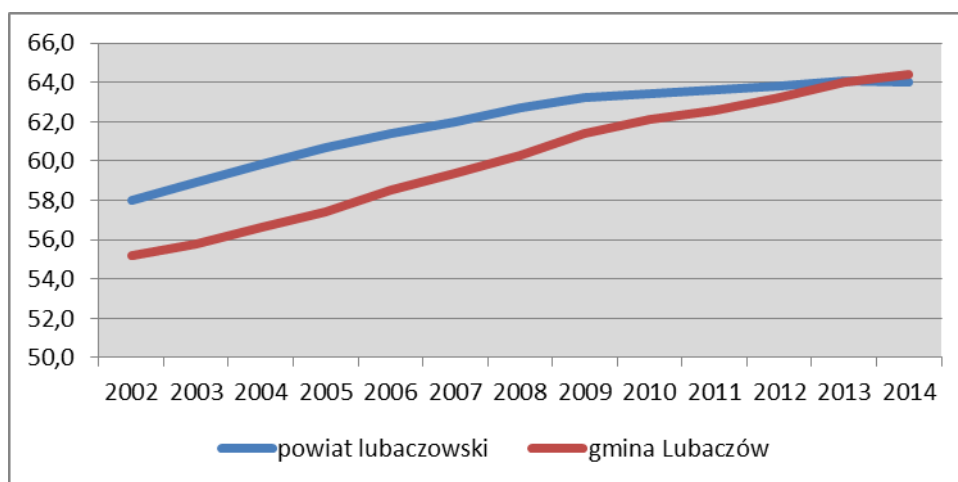

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2002-2014 sukcesywnie wzrasta liczba osób w wieku produkcyjnym, co jest zjawiskiem pozytywnym w aspekcie potencjału demograficznego Gminy Lubaczów. Na koniec 2014 r. odsetek osób w wieku produkcyjnym wynosił 64,4% i był wyższy niż średnio dla całego powiatu 64%. Na przestrzeni analizowanego okresu odsetek ludności w wieku produkcyjnym wzrósł z poziomu 55,2 % o 9,2%, co świadczy o tym, że struktura wiekowa gminy jest stosunkowo korzystna, również w odniesieniu do tendencji w województwie podkarpackim, gdzie odsetek ten wzrósł z poziomu 59,8% do 63,5% w 2014 r.

Wykres 12. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu

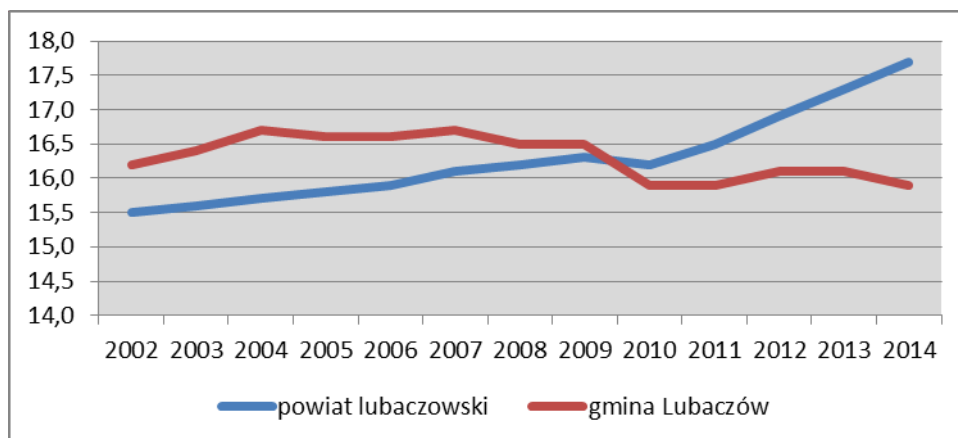

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Jednocześnie w analizowanym okresie obserwuje się powolny spadek populacji w wieku poprodukcyjnym – co sprawia, że stanowi to odmienny trend od ogólnie występujących tendencji. W gminie Lubaczów odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w 2014 r. wyniósł blisko 15,92 % i był niższy od odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, jaki odnotowany został w powiecie lubaczowskim (17,7%). W porównaniu do powiatu lubaczowskiego na terenie gminy Lubaczów zamieszkuje stosunkowo mniej osób w wieku poprodukcyjnym. W liczbach bezwzględnych liczba osób w wieku poprodukcyjnym w gminie Lubaczów wynosi 1455 osób. Odsetek tej grupy ludności w gminie spadł z poziomu 16,2% w roku 2002 o 0,3% i jest to pozytywne zjawisko i bardzo korzystna informacja, ponieważ w odniesieniu do całego powiatu jak i województwa podkarpackiego trend jest odwrotny. W powiecie lubaczowskim na przestrzeni analizowanego okresu odsetek osób w wieku poprodukcyjnym rośnie (wzrost z poziomu 15,5% do 17,7%), podobnie jak i w województwie podkarpackim (wzrost z 14,5% do 17,7%).

Wykres 13. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Szczegółową liczbę ludności w podziale wg głównych grup ekonomicznych przedstawia poniższy wykres. W mieście Lubaczów zamieszkuje największa liczba ludności z całego powiatu. Spośród pozostałych gmin gmina Lubaczów wyróżnia się największym potencjałem demograficznym o czym świadczy najmniejszy udział ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 6. Liczba ludności wraz z podziałem według ekonomicznych grup wieku w 2014 r.

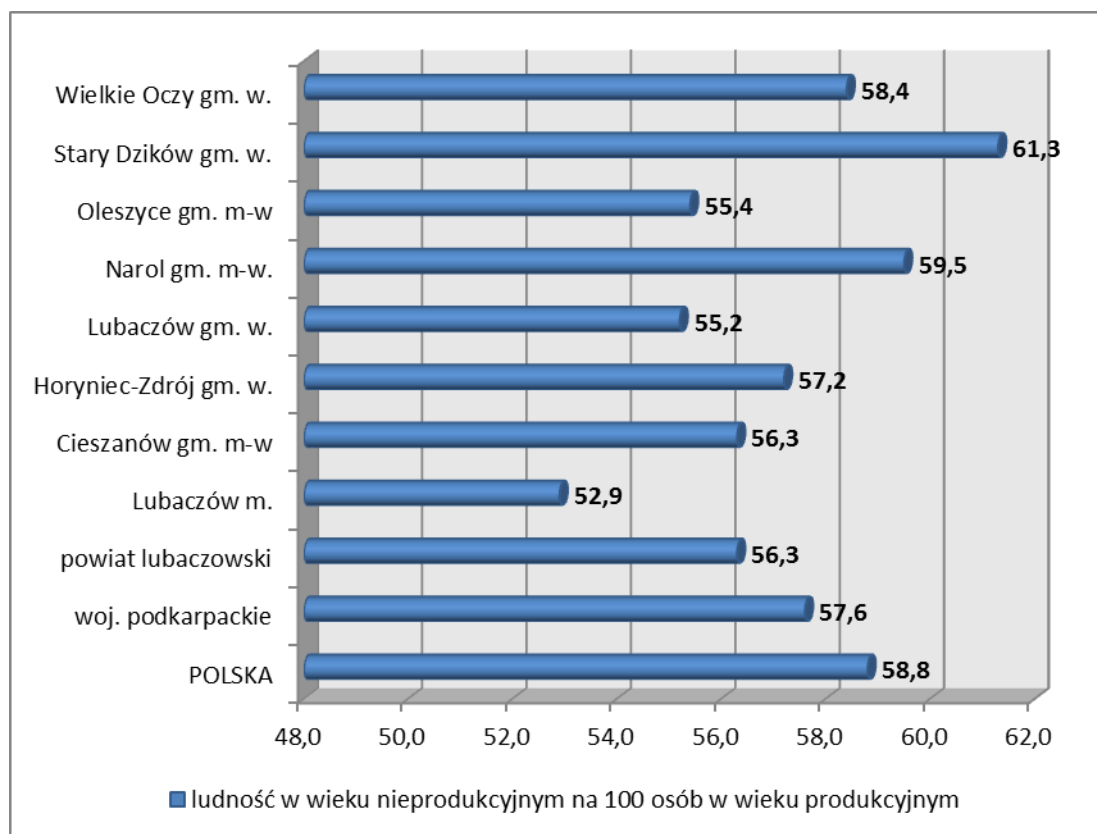
Jednostka terytorialna	ogółem	w wieku przed produkcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku produkcyjnym mobilnym	w wieku produkcyjnym niemobilnym	w wieku poprodukcyjnym
Lubaczów m.	12416	2204	8120	5034	3086	2092
Cieszanów gm. m-w	7478	1368	4784	3080	1704	1326
Horyniec-Zdrój gm. w.	4915	840	3126	2006	1120	949
Lubaczów gm. w.	9139	1797	5887	3864	2023	1455
Narol gm. m-w.	8232	1431	5162	3180	1982	1639
Oleszyce gm. m-w	6494	1221	4179	2687	1492	1094
Stary Dzików gm. w.	4335	786	2687	1702	985	862
Wielkie Oczy gm. w.	3886	757	2454	1618	836	675

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wskaźnik ludności w wieku nieprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, świadczący o obciążeniu demograficznym wyniósł w gminie 55,2 osób, wobec 56,3 przeciętnie dla powiatu. Obciążenie demograficzne, czyli obciążenie ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym (wskaźnik określa liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym razem na 100 osób w wieku produkcyjnym). Skala tego obciążenia w porównaniu do innych w gmin wiejskich powiatu lubaczowskiego jest najniższa. Wszystkie inne gminy wiejskie posiadają wyższy wskaźnik, jedynie w Mieście Lubaczów wskaźnik obciążenia demograficznego jest niższy i wynosi 52,9 osób.

Wykres 14. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wśród mieszkańców gminy Lubaczów najliczniej reprezentowaną grupą wiekową są osoby w wieku 0-19 lat, ich liczba na koniec 2014 r. wynosiła 2069 osób, co stanowiło 23% ogółu ludności gminy. Kolejne miejsca pod względem liczebności w strukturze wiekowej mieszkańców gminy zajmują grupy. W wieku 25-34 lata (16% ogółu mieszkańców), w wieku 35-44 (15% ogółu mieszkańców), w wieku 45-54 oraz 65 i więcej lat (po 14% ogółu mieszkańców). Przedstawione dane wskazują na bardzo dobre tendencje w strukturze wieku mieszkańców i na przewagę osób w młodym wieku, co jest bardzo pozytywnym zjawiskiem, odmiennym od ogólnie panujących tendencji.

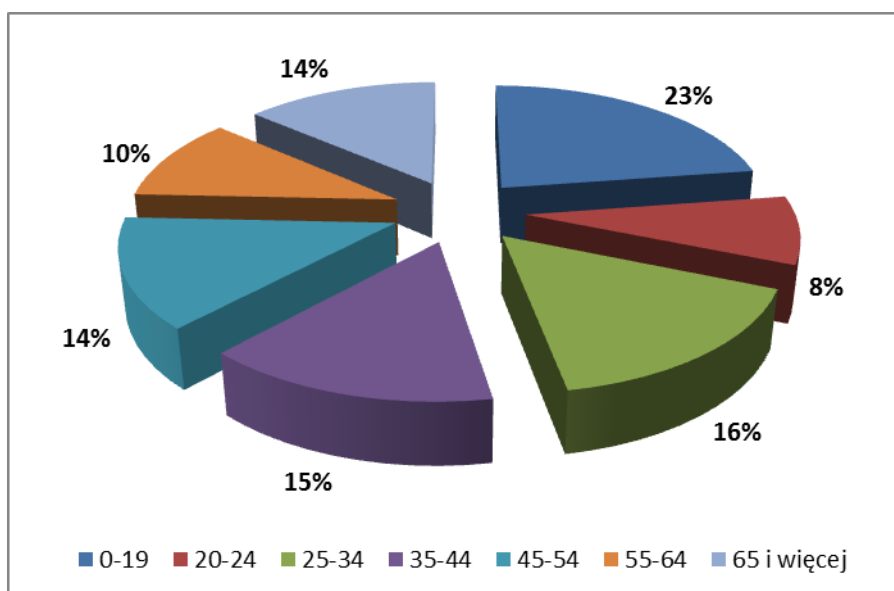

Tabela 7. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Lubaczów wg stanu na dzień 31.12.2014r.

Przedziały wiekowe	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
0-19	1089	980	2069
20-24	415	366	781
25-34	751	712	1463
35-44	686	662	1348
45-54	686	571	1257
55-64	514	456	970
65 <	456	795	1251
Ogółem	4597	4542	9139

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 15. Struktura wiekowa ludności Gminy Lubaczów (w %) wg stanu na dzień 31.12.2014r.

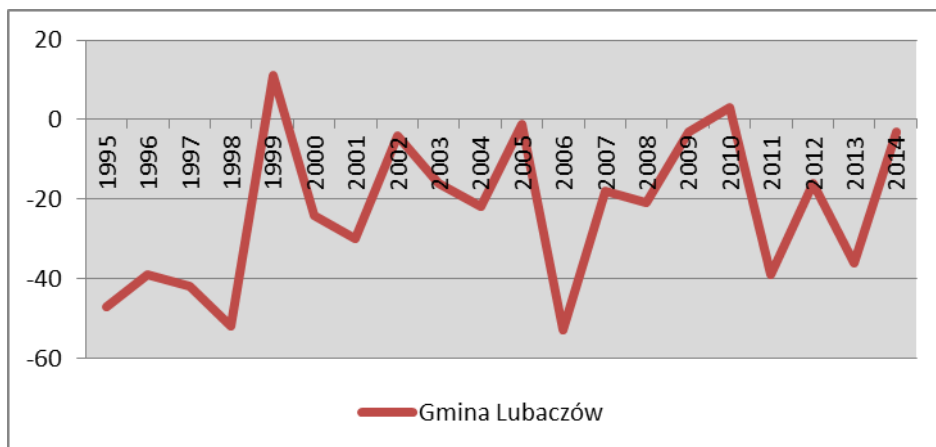

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Sytuacja Gminy pod względem migracji jest niekorzystna. W kolejnych latach saldo migracji jest ujemne. Dodatkowo saldo odnotowano jedynie w 2010 r. (+3), ale już w 2011 r. saldo migracji znacznie spadło do poziomu (-39). W 2014 r. saldo migracji w gminie wynosiło (-3) - spośród 99 wymeldowań 66 osób wyemigrowało do miast, 30 osób na wieś i 1 osoba za granicę. Nowo zameldowanych osób było 96 w tym: 58 z miast, 33 ze wsi, 5 osób z zagranicy. Saldo migracji dla powiatu na przestrzeni analizowanego okresu jest ujemne, niestety oznacza to, że liczba osób wymeldowanych na stałe jest większa niż liczba osób nowo meldowanych. W 2014 r. saldo migracji dla powiatu wyniosło (-114) na 623 wymeldowań z powiatu lubaczowskiego na stałe wyjechało do miast 347 osób, 249 na wieś, 27 osób za granicę. Nowo zameldowanych osób było 509 w tym: 206 z miast, 273 ze wsi i 30 osób z zagranicy.

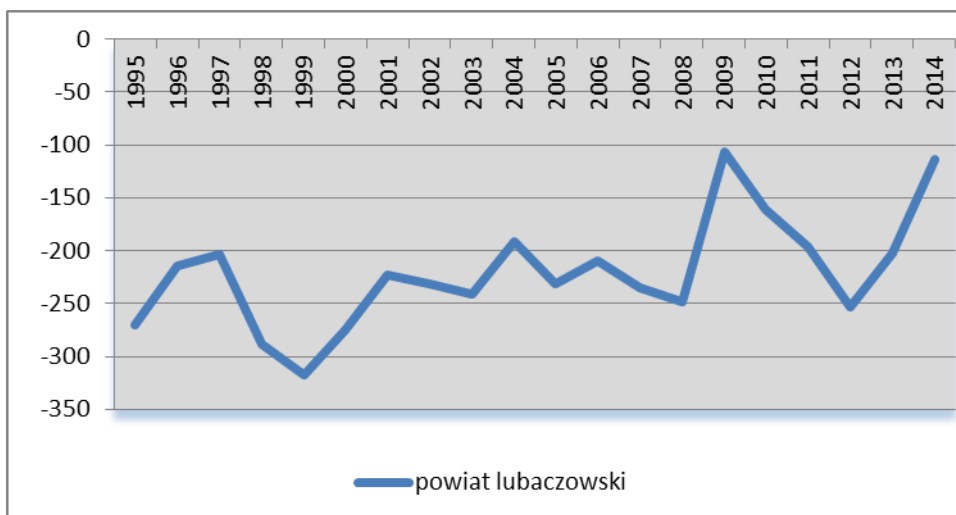

Wykres 16. Saldo migracji w Gminie Lubaczów (w osobach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 17. Saldo migracji w powiecie lubaczowskim (w osobach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

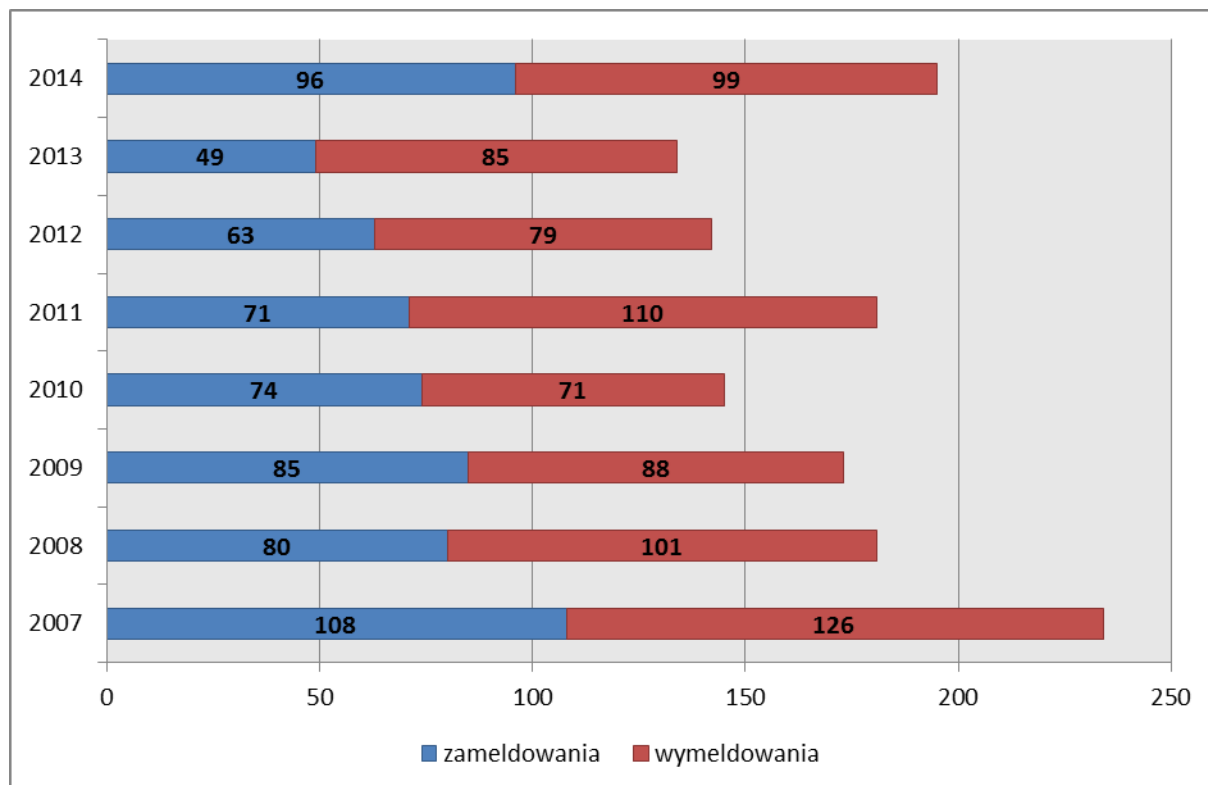
Tabela 8. Saldo migracji w gminie Lubaczów w latach 2007-2014

Rok	zameldowania	wymeldowania	saldo migracji
2007	108	126	-18
2008	80	101	-21
2009	85	88	-3
2010	74	71	3
2011	71	110	-39
2012	63	79	-16
2013	49	85	-36
2014	96	99	-3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 18. Saldo migracji w gminie Lubaczów w latach 2007-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W 2014 r. w gminie Lubaczów zmniejszył się obserwowany w latach poprzednich spadek liczby ludności i odnotowano jego niewielki wzrost.

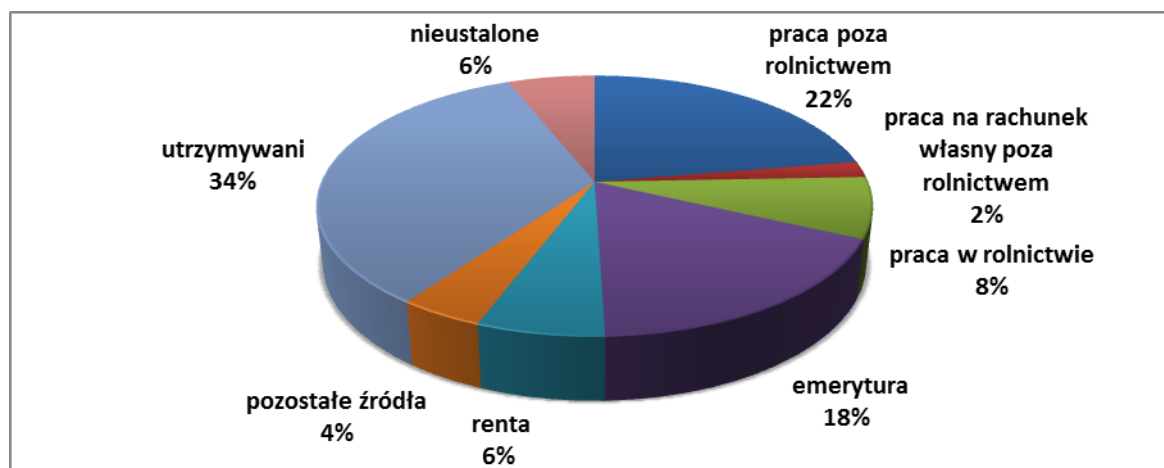
Wskaźniki modułu gminnego kształtują się w gminie Lubaczów następująco: ujemny przyrost naturalny, niski wskaźnik małżeństw, ujemne saldo migracji w 2014 r., wyższy niż przeciętnie w powiecie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, oraz w konsekwencji niższy niż w powiecie i województwie wskaźniku obciążenia demograficznego liczony pod względem osób w wieku nieprodukcyjnym do tych w wieku produkcyjnym. Taki układ cech demograficznych i ich relacji w skali powiatu oraz województwa, wskazuje na duży potencjał gminy, który w bezpośredniej konsekwencji ma korzystny wpływ na dochody jednostki.

3.2. POZIOM ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Ocena poziomu życia mieszkańców gminy Lubaczów wiąże się z jednej strony z oceną poziomu zaspokojenia ich potrzeb materialnych, z drugiej zaś z jakością życia. O ile stopień zaspokojenia potrzeb materialnych mieszkańców można zmierzyć poprzez przeanalizowanie wysokości zarobków, wydatków oraz zasobów, o tyle trudno jest zmierzyć poziom zaspokojenia pozostałych potrzeb niematerialnych związanych z zadowoleniem z życia.

Wykres 19. Ludność powiatu lubaczowskiego według głównego źródła utrzymania w 2011 r. (%)

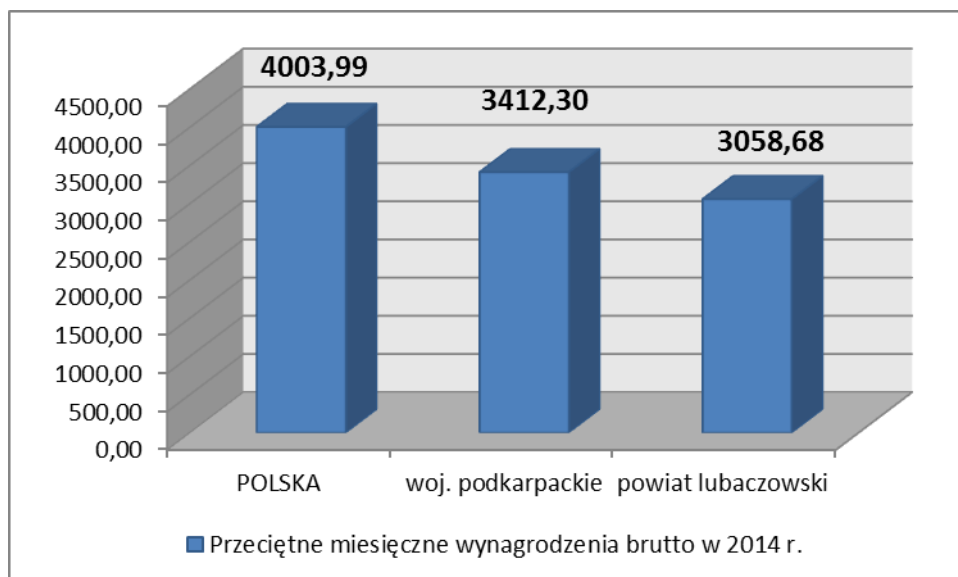

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, podstawowe dane z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. (stan na dzień 31.03.2011r.)

Decydujące znaczenie w lokalnej gospodarce odgrywają mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, które zapewniają zatrudnienie i dochody mieszkańcom gminy. Dlatego też głównym źródłem utrzymania dla mieszkańców powiatu lubaczowskiego są dochody uzyskiwane z pracy poza rolnictwem, w głównej mierze najemnej (22%), a tylko w niewielkim zakresie z pracy prowadzonej na własny rachunek lub z najmu (2% ogółu mieszkańców), w rolnictwie pracuje tylko 8% mieszkańców. Znaczna część (34%) mieszkańców w 2011 r. pozostawała na utrzymaniu innych członków rodziny, a 24% mieszkańców powiatu pobierało emerytury lub renty. Podobna tendencja zauważalna jest również w strukturze źródeł utrzymania mieszkańców Gminy Lubaczów. Taki trend obserwowany jest także wśród mieszkańców województwa podkarpackiego, gdzie 28% utrzymuje się z pracy najemnej, 3% pracuje na własny rachunek, tyle samo pracuje w rolnictwie, a 23% pobiera emeryturę lub rentę.

Wykres 20. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2014r.

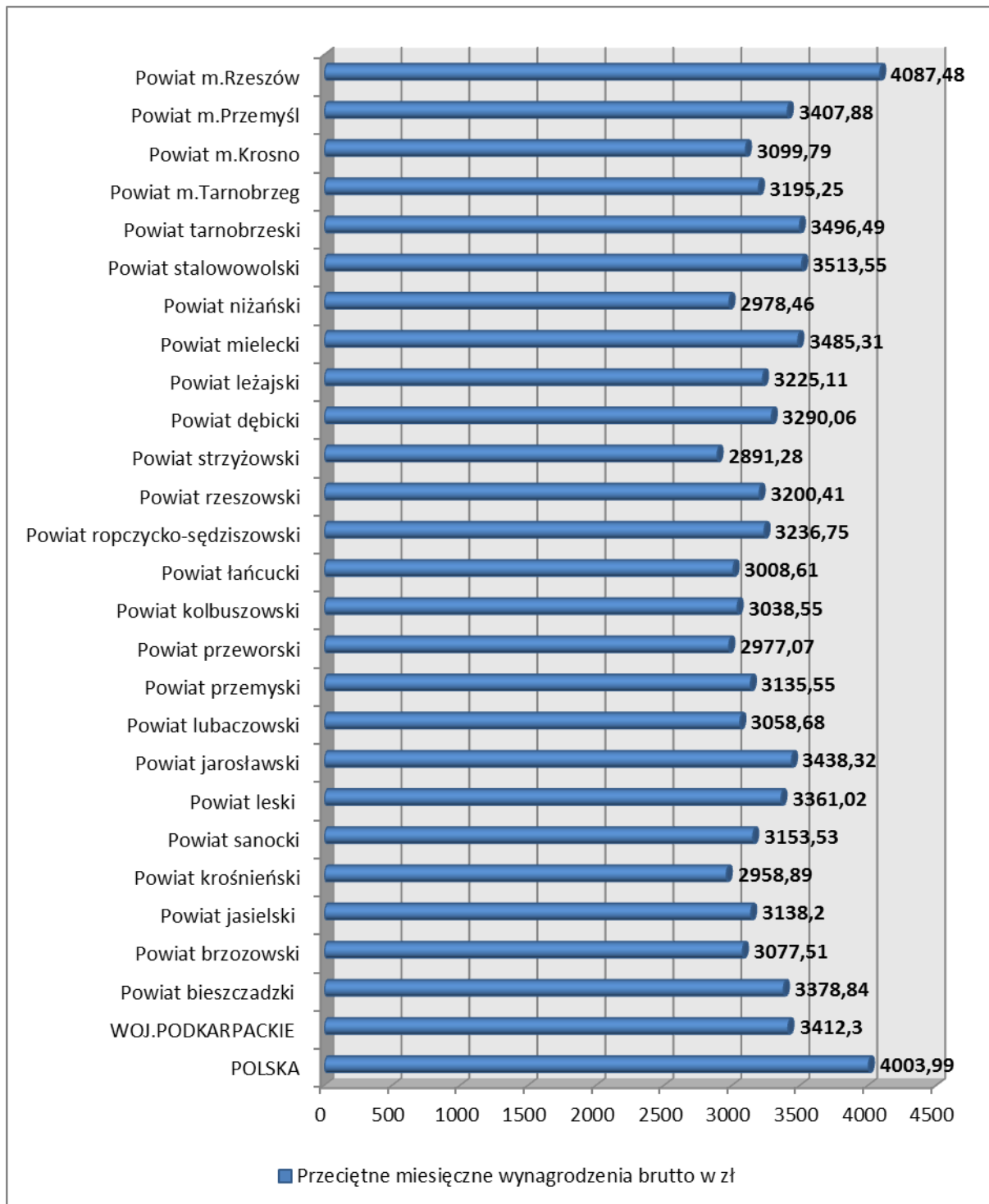

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na terenie powiatu lubaczowskiego według danych GUS w 2014 r. wynosiło 3058,68 PLN i było niższe od przeciętnej płacy brutto w województwie podkarpackim, gdzie wynosiło ono 3412,30 PLN, dla kraju wynosiło 4003,99 PLN. W odniesieniu do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) było to odpowiednio 76,4 dla powiatu i 85,2 dla województwa podkarpackiego. Niestety oznacza to, że poziom życia mieszkańców jest niższy niż przeciętnie w kraju. Szczegółowa struktura wysokości płacy brutto w powiatach woj. podkarpackiego w 2014 r. została przedstawiona w poniższej tabeli.

Wykres 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł w powiecie lubaczowskim na tle województw i kraju w 2014 r.

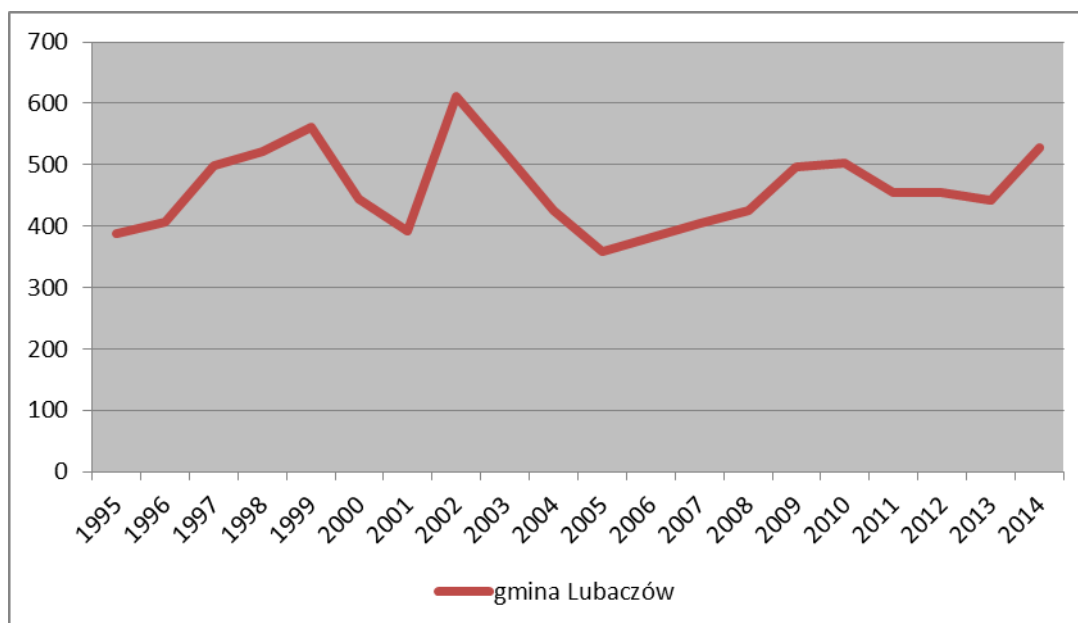
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

3.3. ZATRUDNIENIE I RYNEK PRACY

Od wielu lat sytuacja na lokalnym rynku pracy nie jest zadowalająca. Niemniej jednak z roku na rok obserwuje się systematyczny wzrost liczby osób pracujących. Na przestrzeni analizowanego okresu najniższa liczba osób pracujących w gminie Lubaczów odnotowana została w 2005 r. i wynosiła 359 osób. Po gwałtownym spadku liczby pracujących w roku 2005, gdzie w stosunku do roku poprzedniego liczba ta spadła o 67 osób, nastąpił systematyczny wzrost liczby pracujących, który w roku 2014 wyniósł 528 osób. Jest to bardzo pozytywne zjawisko, świadczące o potencjale gospodarczym gminy. W odniesieniu do powiatu tendencja ma podobny charakter i w ostatnich latach poziom pracujących utrzymywał się na względnie stałym poziomie.

Wykres 22. Liczba osób pracujących w gminie Lubaczów w latach 1995-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na koniec 2014 r. liczba osób pracujących wg danych GUS w gminie Lubaczów wynosiła 528 osób, w tym 268 kobiet, 260 mężczyzn. Dane te nie uwzględniają pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, osób zatrudnionych w sferze budżetowej oraz zatrudnionych w jednostkach zatrudniających do 9 osób. W latach 2013-2014 w ogólnej liczbie pracujących w gminie Lubaczów zwiększył się udział kobiet i liczba pracujących kobiet przewyższa liczbę pracujących mężczyzn. Spowodowane jest to faktem, iż więcej mężczyzn decyduje się na wyjazd za granicę w poszukiwaniu lepiej płatnej pracy. Zjawisko to nasila się po roku 2004, od kiedy to obywatele polscy mają możliwość znalezienia legalnej pracy w wielu krajach Unii Europejskiej. Tego rodzaju tendencja znajduje potwierdzenie w całym powiecie lubaczowskim, gdzie odsetek pracujących kobiet jest większy od mężczyzn od 2007 roku, a w 2014 r. odsetek pracujących kobiet wynosił 57%, dla gminy Lubaczów odsetek ten wynosił odpowiednio 53% (2013r.) i 51% (2014r.).

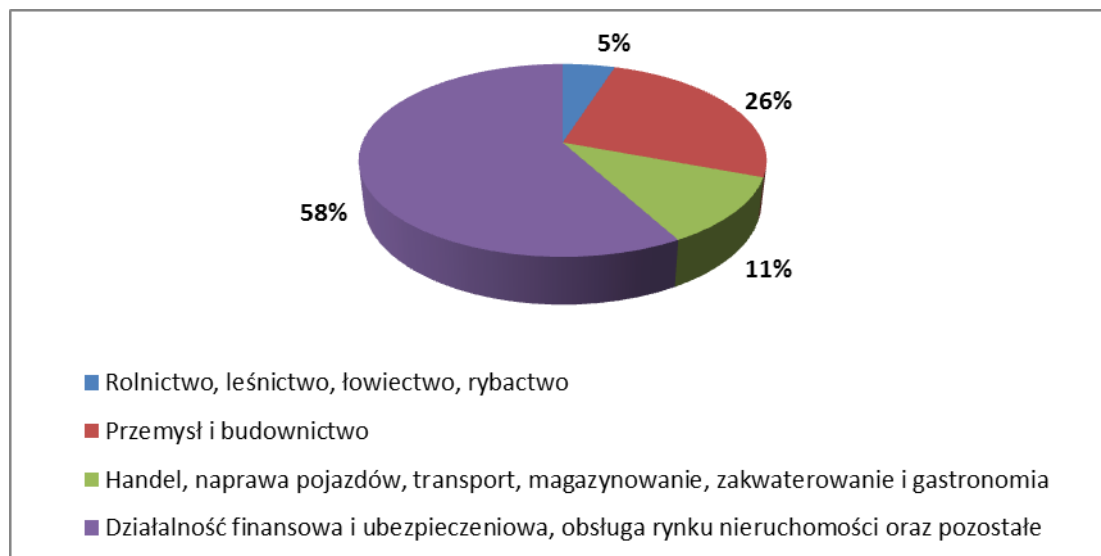
Tabela 9. Pracujący wg płci (w osobach) w latach 2011-2014

Jednostka terytorialna	Pracujący ogółem				W tym kobiety			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
PODKARPACKIE	420759	416783	423206	427179	193277	195282	199258	202982
Powiat lubaczowski	7136	6612	6574	6753	3741	3720	3731	3823
gmina Lubaczów	455	454	443	528	219	223	235	268

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Największe znaczenie dla rynku pracy w gminie Lubaczów ma sektor związany z działalnością finansową i ubezpieczeniową, obsługą rynku nieruchomości oraz usługami pozostałymi wg sekcji PKD tj. działalność naukowa i techniczna, administrowanie i działalność wspierająca, administracja publiczna i obrona narodowa, edukacja i opieka zdrowotna oraz pomoc społeczna, działalność związana z kulturą, rozrywką i wszelka pozostała działalność usługowa. W tak rozumianym sektorze w Gminie Lubaczów w 2013 r. pracowało 257 osób czyli 58% ogółu pracujących. Dla rynku pracy istotne znaczenie ma również sektor przemysłu i budownictwa w którym pracowało 114 osób czyli ok. 26% ogółu pracujących. W sektorze rolniczym pracowało 22 osoby (5%). Ponad 11% czyli 50 osób pracujących znalazło zatrudnienie w sektorze handlu, naprawy pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii, informacji i komunikacji.

Wykres 23. Pracujący (w %) według rodzajów działalności w gminie Lubaczów w 2013 r.

Źródło: Publikacja Urzędu Statystycznego w Rzeszowie pt. "Województwo podkarpackie- podregiony, powiaty, gminy 2014r."

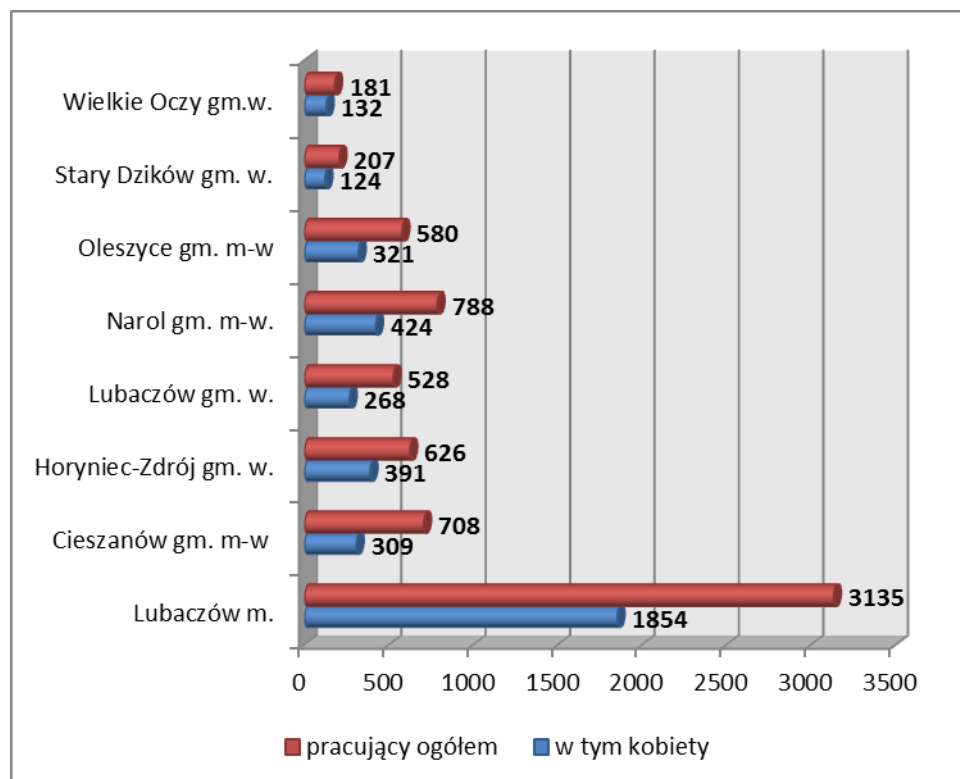
Biorąc pod uwagę pozostałe gminy powiatu lubaczowskiego najmniejsza liczba pracujących osób jest w gminie Wielkie Oczy (181) oraz Stary Dzików (207). Charakter rolniczy gmin wiejskich powiatu lubaczowskiego w sposób znaczący przekłada się na niski odsetek liczby pracujących, których najwięcej jest w indywidualnych gospodarstwach rolnych, a których prezentowane dane nie uwzględniają.

Tabela 10. pracujący wg płci w powiecie Lubaczowskim w 2014 r.

Jednostka terytorialna	liczba pracujących		
	ogółem	mężczyźni	kobiety
Lubaczów miasto	3135	1281	1854
Cieszanów gm. m-w	708	399	309
Horyniec-Zdrój gm. w.	626	235	391
Lubaczów gm. w.	528	260	268
Narol gm. m-w.	788	364	424
Oleszyce gm. m-w	580	259	321
Stary Dzików gm. w.	207	83	124
Wielkie Oczy gm. w.	181	49	132

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 24. Liczba pracujących w powiecie lubaczowskim w roku 2014

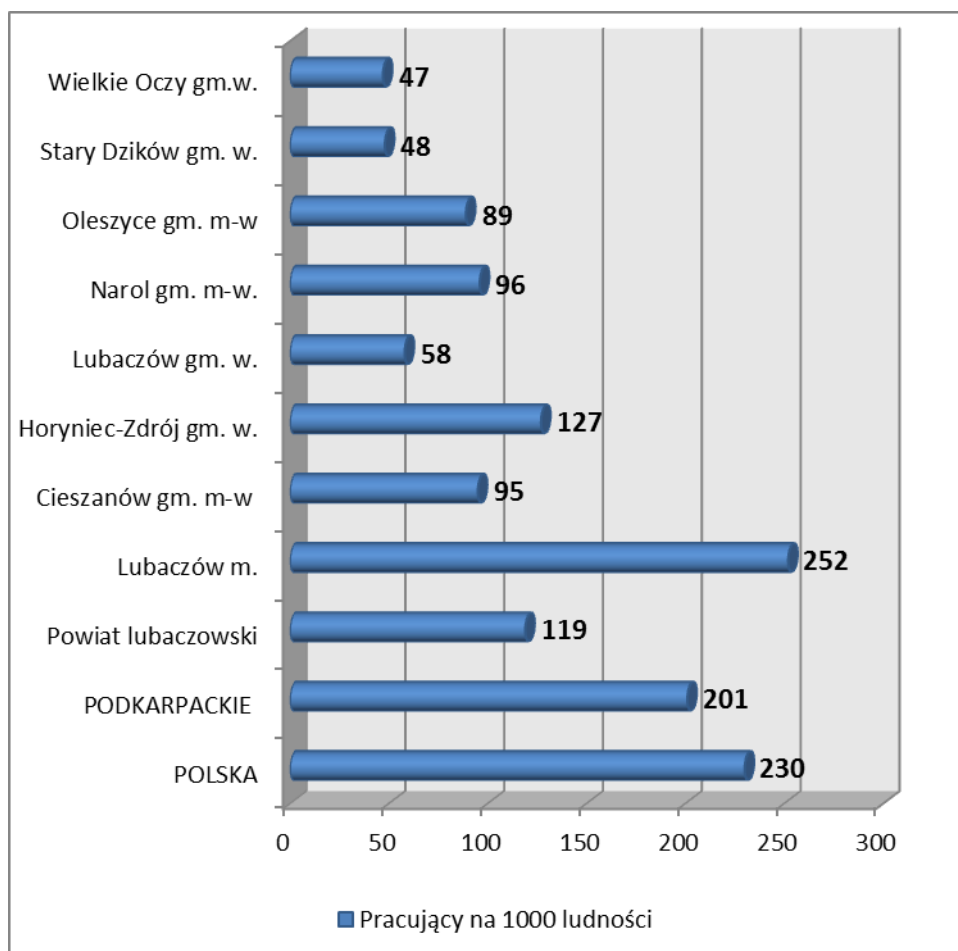

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców w 2014 r. w gminie Lubaczów wynosił 58 osób. Wśród pozostałych gmin powiatu lubaczowskiego jest to jedna z najniższych wartości. Najwyższy wskaźnik jest w mieście Lubaczów (252 osoby) z uwagi na znaczną koncentrację zakładów pracy w granicy miasta oraz w gminie Horyniec Zdrój, w której wskaźnik wynosi (127 osób). Charakter rolniczy gmin wiejskich powiatu wpływa na to, że prezentowane dane odbiegają od średnich osiągniętych w miastach, powiecie i województwie.

Wykres 25. Wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Lubaczów na tle pozostałych gmin powiatu lubaczowskiego w 2014r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

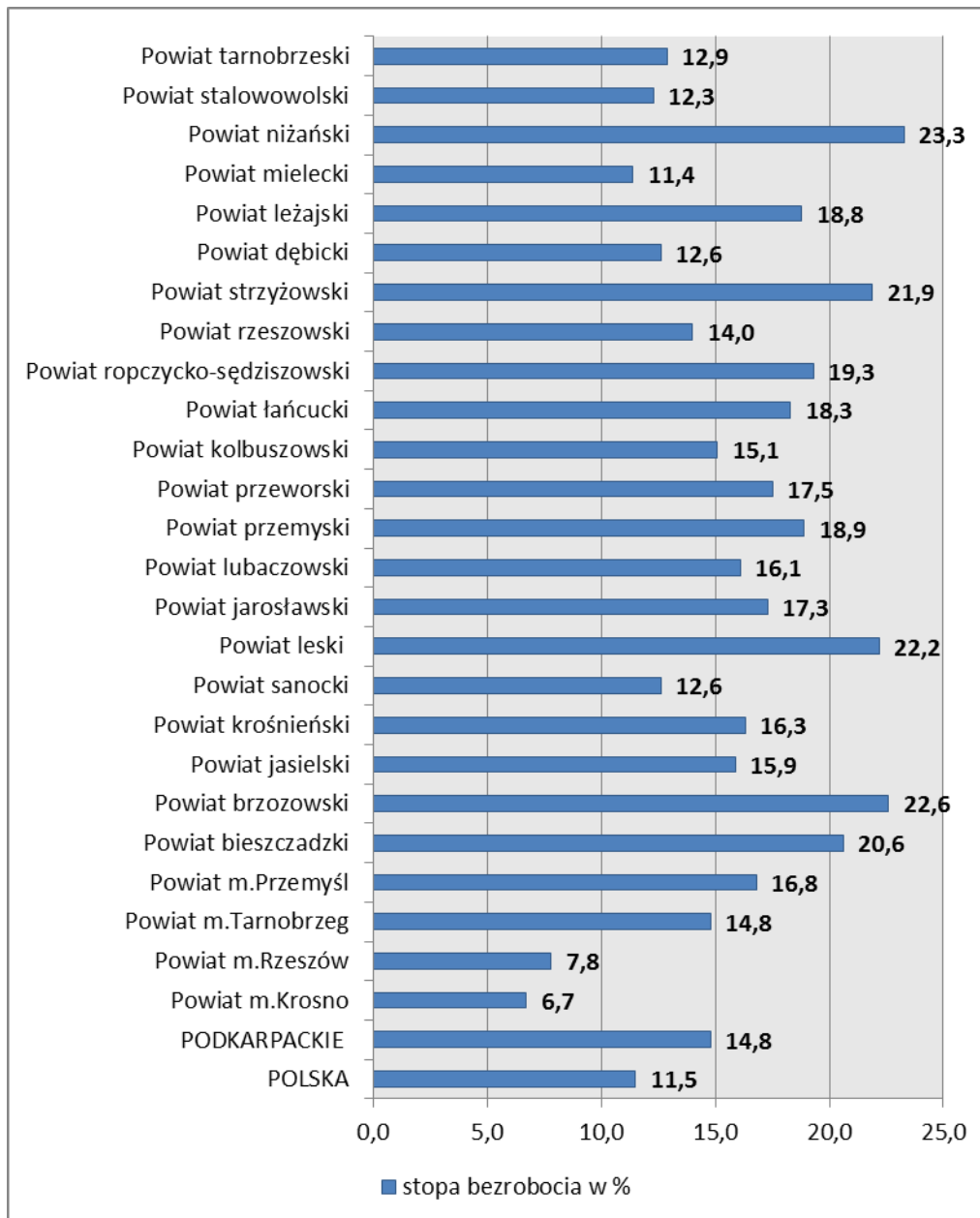
3.4. POZIOM BEZROBOCIA

Powiat lubaczowski charakteryzuje większy odsetek bezrobotnych niż przeciętnie w województwie podkarpackim jak i w kraju. W 2014 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wg danych GUS dla powiatu lubaczowskiego wyniosła 16,1%, dla województwa podkarpackiego 14,8%, natomiast dla kraju 11,5%. W 2014 r. Mając na uwadze wszystkie powiaty w województwie najniższe bezrobocie zostało odnotowane w powiatach: mieleckim (11,4%), dębickim (12,6%), sanockim (12,6%). Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie niżańskim 23,3%. Najwyższa stopa bezrobocia odnotowana została w powiatach: niżańskim (23,3%), brzozowskim (22,6%), leskim (22,2%).

Na koniec grudnia 2014 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Lubaczowie zarejestrowanych było 726 bezrobotnych z gminy Lubaczów. Stanowiło to 18,5% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie. Stawia to gminę na 1 miejscu wśród gmin wiejskich powiatu pod względem liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Zarejestrowanych kobiet było 316 i stanowiły one 43,5% ogółu bezrobotnych w gminie, wobec 45% przeciętnie w powiecie lubaczowskim. W pozostałych gminach liczba bezrobotnych jest mniejsza, ale podyktowane jest to faktem iż Gmina Lubaczów należy do największych w powiecie.

Wykres 26. Stopa bezrobocia w powiecie lubaczowskim na tle województwa podkarpackiego wg stanu na dzień 31.12.2014r.

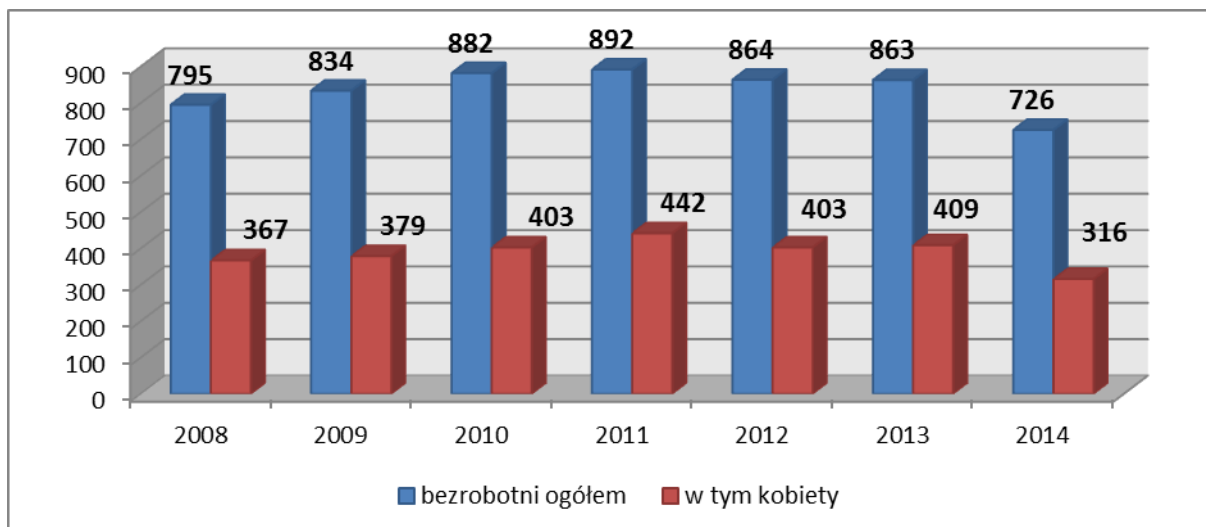

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na przestrzeni ostatnich lat poziom liczby bezrobotnych ma tendencję malejącą i jest to pozytywne zjawisko. Najwyższe bezrobocie odnotowano w roku 2011, kiedy to 892 osoby były bezrobotne. Na koniec 2014 r. odnotowano 726 bezrobotne osoby (spadek o 166 osób w stosunku do roku 2011). Tendencję malejącą ma również liczba bezrobotnych kobiet. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba bezrobotnych kobiet spadła z poziomu 367 (2008r.) do poziomu 316 w 2014r. (spadek o 51 kobiet).

Wykres 27. Liczba bezrobotnych w gminie Lubaczów w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Mając na uwadze gminy wiejskie powiatu lubaczowskiego najwyższą liczbę bezrobotnych na koniec 2014 r. odnotowano w gminie Lubaczów (726), ale pozostaje ten wynik w korelacji z liczbą mieszkańców i wielkością gminy. Najniższą liczbę bezrobotnych odnotowano w gminie Stary Dzików (181), Wielkie Oczy (315), Horyniec-Zdrój (317). W każdej z gmin występuje większa liczba bezrobotnych mężczyzn niż kobiet.

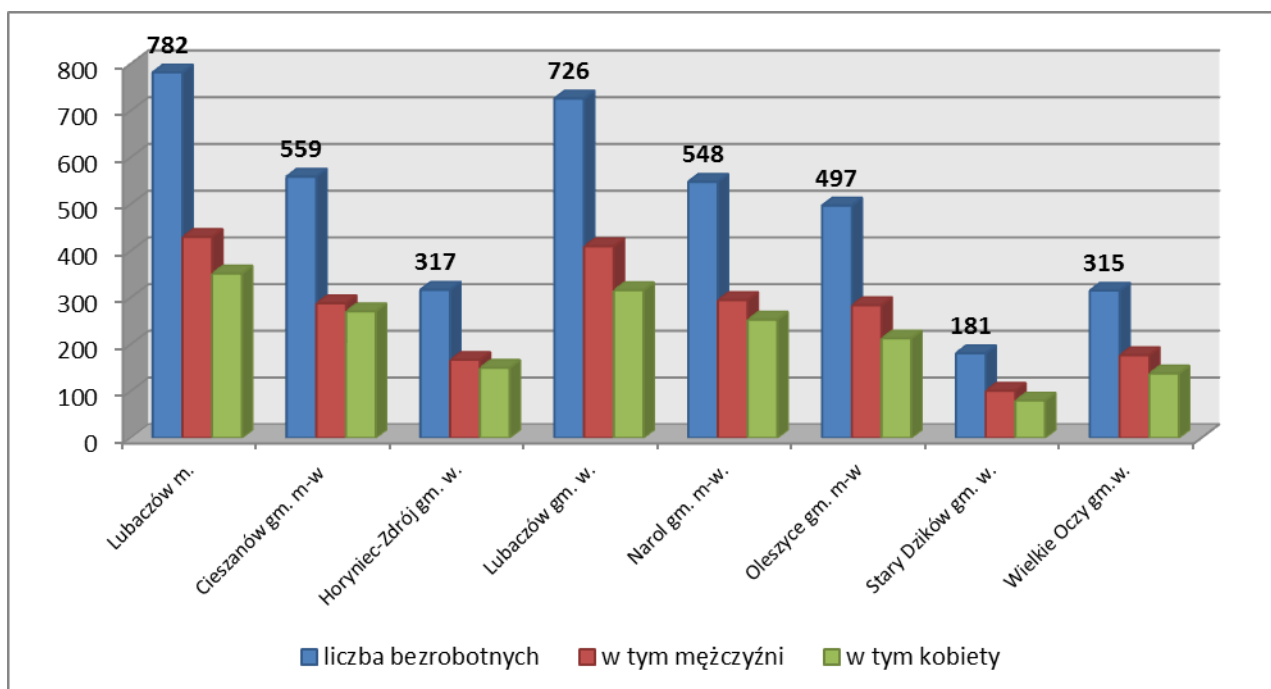
Tabela 11. Liczba bezrobotnych w gminach powiatu lubaczowskiego zarejestrowanych w Urzędzie Pracy wg stanu na 31.12.2014r.

jednostka terytorialna	ogółem	mężczyźni	kobiety
Powiat lubaczowski	3925	2152	1773
Lubaczów m.	782	430	352
Cieszanów gm. m-w	559	288	271
Horyniec-Zdrój gm. w.	317	167	150
Lubaczów gm. w.	726	410	316
Narol gm. m-w.	548	295	253
Oleszyce gm. m-w	497	284	213
Stary Dzików gm. w.	181	101	80
Wielkie Oczy gm. w.	315	177	138

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 28. Liczba bezrobotnych w gminie Lubaczów na tle powiatu wg stanu na 31.12.2014r.

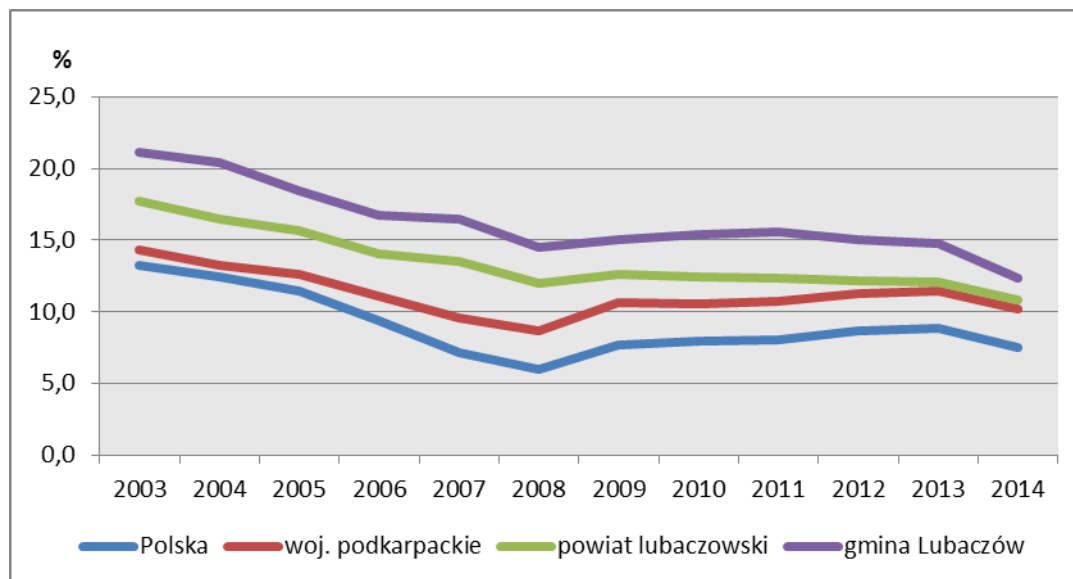

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2003-2014 udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Lubaczów charakteryzował się systematycznym spadkiem z 21,1% do 12,3%. Mimo to utrzymuje się na jednym z najwyższych poziomów wśród wszystkich gmin powiatu. W 2014 r. udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie wyniósł 12,3% i był wyższy niż w powiecie (10,8%). W przypadku kobiet wskaźnik ten wyniósł 11,7% (wobec 10,6% w powiecie), natomiast dla mężczyzn 12,8% (wobec 10,9% w powiecie). Pod względem wskaźnika bezrobotnych kobiet sytuacja w gminie przedstawia się niekorzystnie, wśród gmin powiatu lubaczowskiego wyższy wskaźnik był tylko w Gminie Wielkie Oczy (12%) i Cieszanów (12,4%), w pozostałych wskaźnik ten jest niższy. Pod względem wskaźnika bezrobotnych mężczyzn wskaźnik w Gminie Lubaczów jest jednym z najwyższych, wśród wszystkich gmin powiatu wyższy wskaźnik odnotowano tylko w gminie Wielkie Oczy (13,5%).

Wykres 29. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

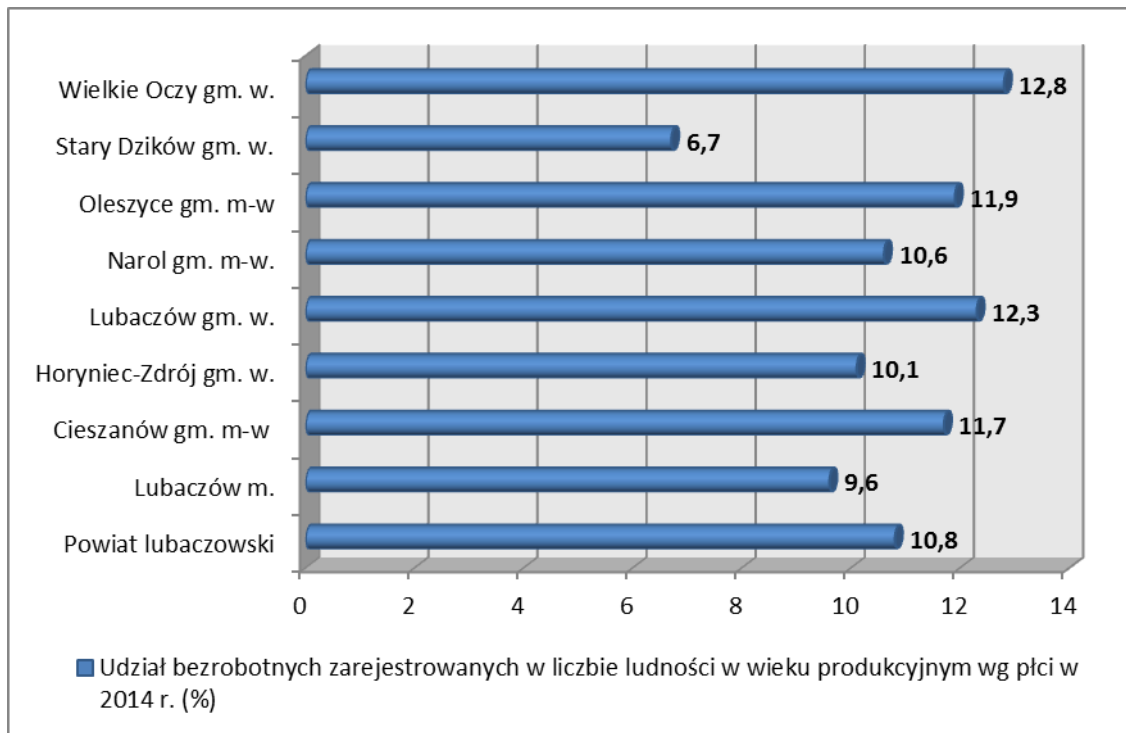
Tabela 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w 2014 r. (%)

Jednostka terytorialna	ogółem	mężczyźni	kobiety
Powiat lubaczowski	10,8	10,9	10,6
Lubaczów m.	9,6	10,2	9,0
Cieszanów gm. m-w	11,7	11,1	12,4
Horyniec-Zdrój gm. w.	10,1	9,8	10,5
Lubaczów gm. w.	12,3	12,8	11,7
Narol gm. m-w.	10,6	10,1	11,3
Oleszyce gm. m-w	11,9	12,5	11,2
Stary Dzików gm. w.	6,7	6,8	6,7
Wielkie Oczy gm. w.	12,8	13,5	12,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 30. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza liczby osób pozostających bez pracy na terenie gminy Lubaczów w roku 2015 wskazuje na pozytywną tendencję zniżkową. Na dzień 28.02.2015 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Lubaczowie odnotowano 786 osób bezrobotnych (w tym 352 kobiety). Z prawem do otrzymania zasiłku było łącznie tylko 81 osób (w tym 24 kobiety). Na dzień 30.09.2015 r. liczba bezrobotnych w gminie Lubaczów spadła do poziomu 536 osób (w tym 262 kobiety). Z prawem do otrzymania zasiłku w tym okresie pozostawało 59 osób. W odniesieniu do danych z 31.12.2014 r. odnotowano spadek liczby bezrobotnych o 190 osób, jest to bardzo korzystne zjawisko i świadczy o zaangażowaniu bezrobotnych do prac sezonowych. Niski poziom liczby bezrobotnych na koniec miesiąca września wskazuje na duże szanse utrzymania tej tendencji do końca br.

Czynnikami różnicującym sytuację bezrobotnych jest zarówno wiek, płeć jak i wykształcenie. Wśród bezrobotnych zarejestrowanych na terenie gminy przeważają ludzie młodzi. Wg stanu na koniec lutego 2015 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym od 25 do 34 lat (229 osób), tj. 29,1%. Drugą co do wielkości grupą były osoby w wieku 18-24 lat (25,6%). W przypadku ludzi młodych wiek nie jest jedynym czynnikiem powodującym, że pozostają bez pracy, wiąże się to również z faktem, że weszli na rynek pracy niedawno i nie posiadają wymaganego przez większość pracodawców stażu pracy. Zjawisko bezrobocia wymusza na ludziach nie tylko szukania nowych miejsc pracy, ale również przekwalifikowywanie się i zmianę wyuczonych zawodów.

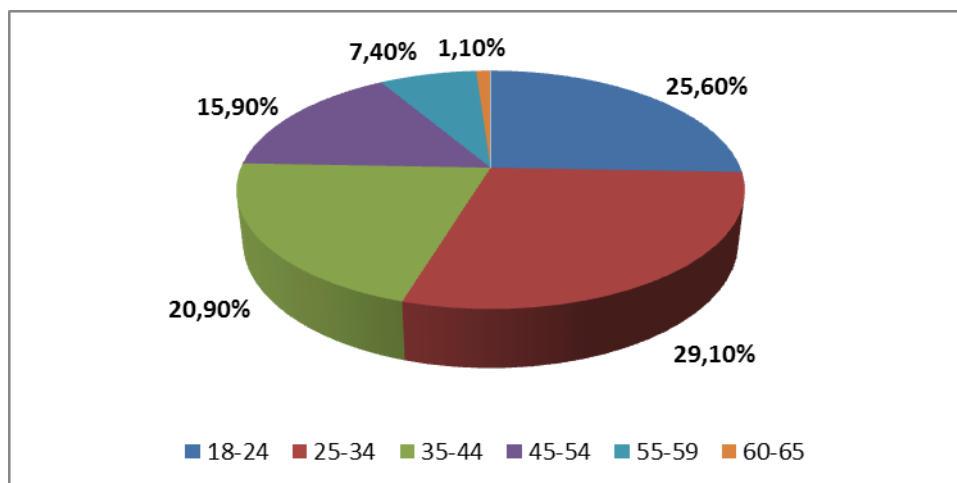

Tabela 13. Struktura wiekowa bezrobotnych w gminie Lubaczów (wg stanu na dzień 28.02.2015r.)

Wiek bezrobotnych	Gmina Lubaczów	% ogólnej liczby bezrobotnych	Powiat lubaczowski	% ogólnej liczby bezrobotnych
18-24	201	25,6	925	22,3
25-34	229	29,1	1303	31,4
35-44	164	20,9	775	18,6
45-54	125	15,9	707	17,1
55-59	58	7,4	336	8,1
60-65	9	1,1	108	2,5
Razem	786	100	4154	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Wykres 31. Struktura wiekowa bezrobotnych w gminie Lubaczów (wg stanu na dzień 28.02.2015r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lubaczowie

Największą grupę wśród zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Lubaczów na dzień 28.02.2015 r. stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (38,9%) oraz gimnazjalnym i podstawowym (21,6%). Mniej liczebną kategorią wśród bezrobotnych były osoby legitymujące się wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (14,9%). Osoby z wykształceniem wyższym to grupa, której udział w populacji bezrobotnych był najmniejszy i wyniósł 12,1%. Niewielki odsetek wśród bezrobotnych zajmują również osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym tj. 12,5%. Najmniej bezrobotnych jest w grupie osób z wykształceniem wyższym (12,1%), potwierdza to regułę, że takim osobom najłatwiej jest znaleźć pracę. Podobna sytuacja odnosi się również do struktury bezrobotnych w powiecie lubaczowskim. Znaczny odsetek bezrobotnych osób z wykształceniem średnim i policealnym może oznaczać wzrost wymagań rynku pracy. Konieczne staje się posiadanie dodatkowych umiejętności lub zmiana zawodu czy kwalifikacji dostosowana do zmian zachodzących w gospodarce.

Tabela 14. Struktura wykształcenia bezrobotnych w gminie Lubaczów (wg stanu na dzień 28.02.2015 r.)

Poziom wykształcenia	Gmina Lubaczów	% ogólnej liczby bezrobotnych	Powiat lubaczowski	% ogólnej liczby bezrobotnych
Wyższe	95	12,1	577	13,9
Policealne i średnie zawodowe	117	14,9	846	20,4
Średnie ogólnokształcące	98	12,5	505	12,2
Zasadnicze zawodowe	306	38,9	1442	34,7
Gimnazjalne i podstawowe	170	21,6	784	18,8
Razem	786	100	4154	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

W strukturze bezrobotnych wg stażu pracy najliczniejszą grupę zarówno wśród mieszkańców gminy Lubaczów jak i powiatu stanowią bezrobotni ze stażem pracy od 1 do 5 lat jak i ze stażem do 1 roku. Najmniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby ze stażem pracy powyżej 30 lat. Różnice pomiędzy grupami nie są znaczne, co oznacza, że bezrobocie prawie w równym stopniu dotyka wszystkie grupy zarówno wśród mieszkańców gminy jak i powiatu.

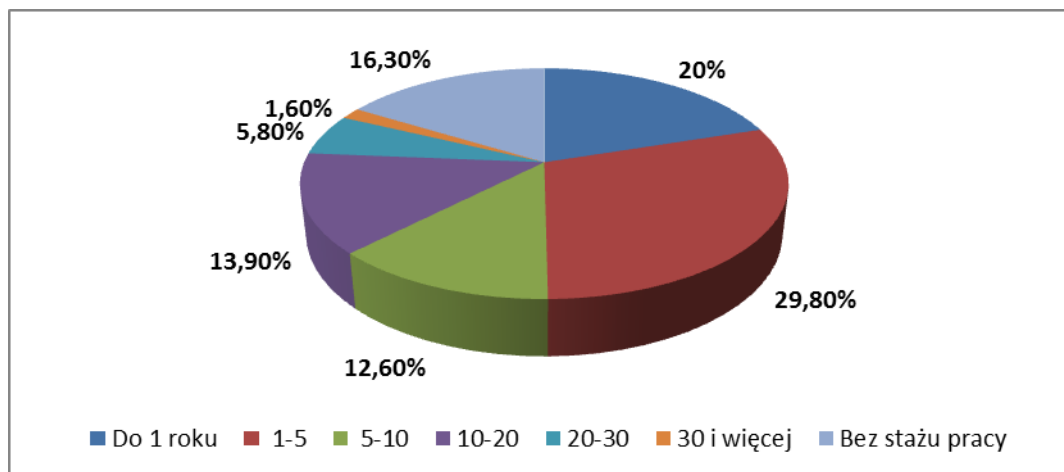
Tabela 15. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy w gminie Lubaczów (stan na dzień 28.02.2015r.)

Staż pracy w latach	Gmina Lubaczów	% ogólnej liczby bezrobotnych	Powiat lubaczowski	% ogólnej liczby bezrobotnych
Do 1 roku	157	20,0	816	19,6
1-5	234	29,8	1088	26,2
5-10	99	12,6	583	14,0
10-20	109	13,9	553	13,3
20-30	46	5,8	270	6,5
30 i więcej	13	1,6	94	2,3
Bez stażu pracy	128	16,3	750	18,1
Razem	786	100	4154	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Wykres 32. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy (w %) w gminie Lubaczów (stan na dzień 28.02.2015r.)

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym i marginalizacją

Grupą społeczną narażoną na wykluczenie społeczne i marginalizację są osoby długotrwale bezrobotne czyli osoby bezrobotne pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Na koniec lutego 2016r. liczba osób długotrwale bezrobotnych na terenie gminy Lubaczowa wynosiła 416 osób (53% ogółu osób bezrobotnych z terenu Gminy Lubaczów), w tym 203 kobiety i 213 mężczyzn.

Wśród osób długotrwale bezrobotnych najwięcej jest osób w przedziale wieku 25-34 lata 123 osoby (29,6%), w tym kobiet 67 (33% ogółu długotrwale bezrobotnych kobiet). Drugą najliczniejszą grupą są osoby z przedziału wiekowego 35-44 lata (24,3%) oraz młodzież w wieku 18-24 lata (17,3%). To niepokojące zjawisko oznacza, że najtrudniej jest wejść na rynek osobom młodym, nie posiadającym doświadczenia.

Tabela 16. Długotrwale bezrobotni w Gminie Lubaczów wg wieku, stan na dzień 28.02.2015r.

Wiek bezrobotnych	Gmina Lubaczów	% ogółu długotrwale bezrobotnych	kobiety	% ogółu długotrwale bezrobotnych kobiet
18-24	72	17,3	41	20,2
25-34	123	29,6	67	33,0
35-44	101	24,3	49	24,1
45-54	80	19,2	32	15,8
55-59	33	7,9	13	6,4
60-65	7	1,7	1	0,5

Razem	416	100	203	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Najwięcej osób długotrwale bezrobotnych posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe 126 osób oraz kolejno gimnazjalne i podstawowe 108 osób. Podobnie struktura wygląda wśród kobiet, wśród których długotrwale bezrobotne jest odpowiednio 58 i 43 osób.

Tabela 17. Osoby długotrwale bezrobotne w Gminie Lubaczów wg wykształcenia, stan na dzień 28.02.2015r.

Poziom wykształcenia	Gmina Lubaczów	% ogółu długotrwale bezrobotnych	kobiety	% ogółu długotrwale bezrobotnych kobiet
Wyższe	36	8,6	26	12,8
Policealne i średnie zawodowe	61	14,7	40	19,7
Średnie ogólnokształcące	49	11,8	36	17,7
Zasadnicze zawodowe	162	38,9	58	28,6
Gimnazjalne i podstawowe	108	26,0	43	21,2
Razem	416	100	203	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

Biorąc pod uwagę staż pracy przed zarejestrowaniem się, to najwięcej wśród długotrwale bezrobotnych jest osób, które pracowały 1-5 lat (29,6% ogółu długotrwale bezrobotnych), czyli wśród osób o niewielkim stażu zawodowym, co potwierdza fakt, iż takim osobom najtrudniej utrzymać się na rynku pracy. Osoby posiadające staż pracy do 1 roku stanowią 19% ogółu długotrwale bezrobotnych. Podobnie sytuacja kształtuje się w przypadku kobiet, odpowiednio 26,6% oraz 23,2%. Wśród kobiet większy jest również odsetek bezrobotnych w ogóle bez stażu pracy (20,6%).

Tabela 18. Osoby długotrwale bezrobotne w Gminie Lubaczów wg stażu pracy, stan na dzień 28.02.2015r.

Staż pracy w latach	Gmina Lubaczów	% ogółu długotrwale bezrobotnych	kobiety	% ogółu długotrwale bezrobotnych kobiet
Do 1 roku	79	19,0	47	23,2
1-5	123	29,6	54	26,6
5-10	58	13,9	30	14,8
10-20	65	15,6	27	13,3
20-30	20	4,8	3	1,5
30 i więcej	3	0,7	0	0
Bez stażu pracy	68	16,3	42	20,6
Razem	416	100	203	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie

4. GOSPODARKA

4.1. PODMIOTY GOSPODARCZE

Według danych rejestru REGON na koniec 2014 roku w gminie Lubaczów zarejestrowanych było 396 podmiotów gospodarczych, w tym 378 podmiotów działających w sektorze prywatnym. Pomimo typowo rolniczego charakteru gminy w ostatnich latach obserwuje się pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości przejawiające się jako stopniowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych. W całym powiecie lubaczowskim na koniec 2014 roku zarejestrowanych było 3221 podmiotów gospodarczych.

Najwięcej podmiotów gospodarczych zostało zarejestrowanych w mieście Lubaczów (1039), natomiast wśród gmin wiejskich powiatu najwięcej podmiotów występuje w gminie Lubaczów. Gminy m-w Narol i Oleszyce pod tym względem wypadają korzystniej i jest tam zarejestrowanych odpowiednio 444 i 440 podmiotów.

Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w 2014r.
w powiecie lubaczowskim

Jednostka terytorialna	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	W tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Lubaczów m.	1039	63	976	762
Cieszanów gm. m-w	332	15	317	246
Horyniec-Zdrój gm. w.	238	14	224	185
Lubaczów gm. w.	396	18	378	320
Narol gm. m-w.	444	23	421	364
Oleszyce gm. m-w	440	29	411	338
Stary Dzików gm. w.	182	16	166	143
Wielkie Oczy gm. w.	150	13	137	108
RAZEM	3221	191	3030	2466

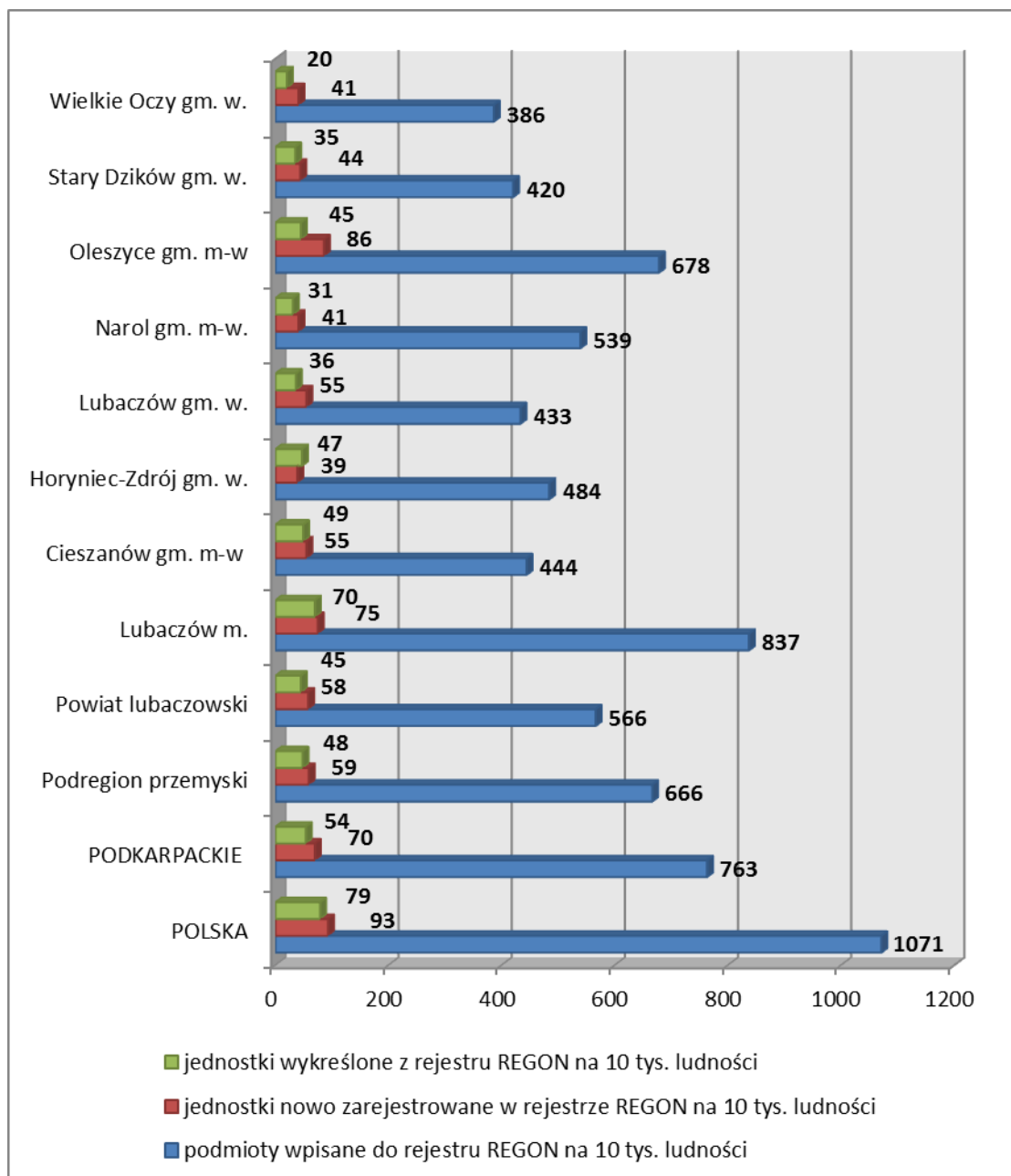
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Gmina Lubaczów charakteryzuje się niskim na tle powiatu poziomem przedsiębiorczości, liczonym, jako liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Wskaźnik ten dla gminy wyniósł w 2014 r. 433 podmiotów, w powiecie 566 i 763 w województwie. Corocznie w gminie Lubaczów powstaje kilkadziesiąt podmiotów gospodarczych, które podejmują próbę prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, w 2014 r. nowych przedsiębiorstw powstało 55. Jednak wiele z nich po niedługim czasie działania zostaje zamknięta, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2014 r. było tych podmiotów 36. Wśród wszystkich gmin powiatu lubaczowskiego gmina Lubaczów wypada stosunkowo niekorzystnie, tylko w dwóch gminach: Wielkie Oczy i Stary Dzików liczba podmiotów gospodarczych była mniejsza i wynosiła odpowiednio 386 i 420. Pozytywną informacją jest fakt, że w 2014 r. w Gminie Lubaczów odnotowano jedną z najwyższych liczb nowo utworzonych firm wśród wszystkich gmin wiejskich powiatu lubaczowskiego, więcej podmiotów zarejestrowano jedynie w gminie Oleszyce 86 podmiotów. W przypadku podmiotów wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców sytuacja w gminie Lubaczów jest bardziej korzystna niż w powiecie, gdzie wyrejestrowano 45 podmiotów. Najmniejszą ilość podmiotów wyrejestrowanych zostało w 2014 r. w gminie Wielkie Oczy (20), Narol (31), Stary Dzików (35). Najmniej korzystną sytuację odnotowano w gminie Horyniec Zdrój, w której więcej podmiotów wyrejestrowano (47) niż zarejestrowano (39).

Wykres 33. Jednostki gospodarcze na 10 tys. ludności w 2014 r.

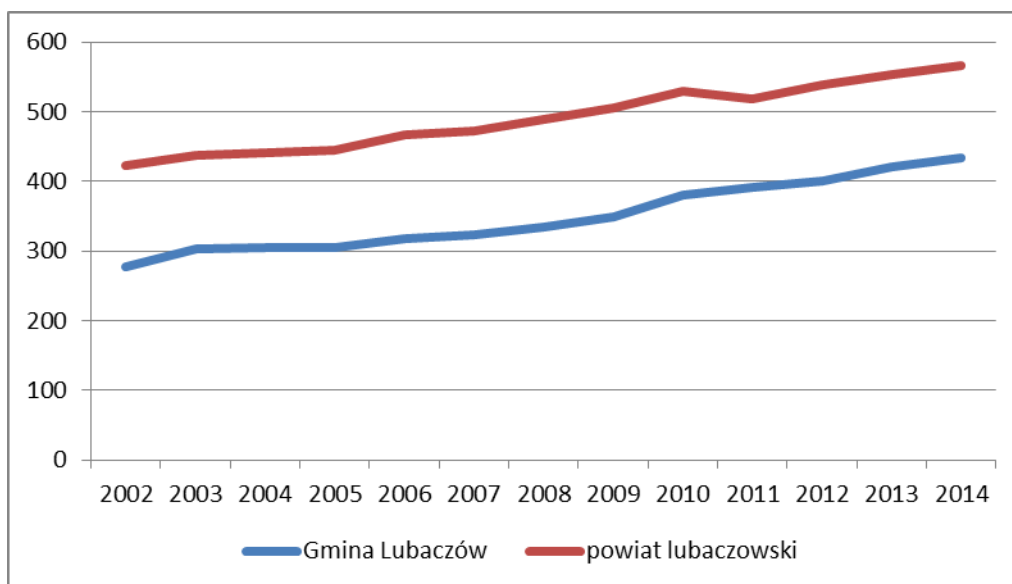

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2002-2014 w gminie Lubaczów liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 10 tys. ludności wzrosła z poziomu 278 do 433 co oznacza wzrost o 155 podmiotów (wzrost o 55,8%). W analizowanym okresie dla powiatu zmiana ta wynosiła 33,8% (wzrost z poziomu 423 do 566). Pod tym względem gmina wypada korzystnie w stosunku do powiatu.

Wykres 34. Zmiana liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Lubaczów na tle powiatu w latach 2002-2014

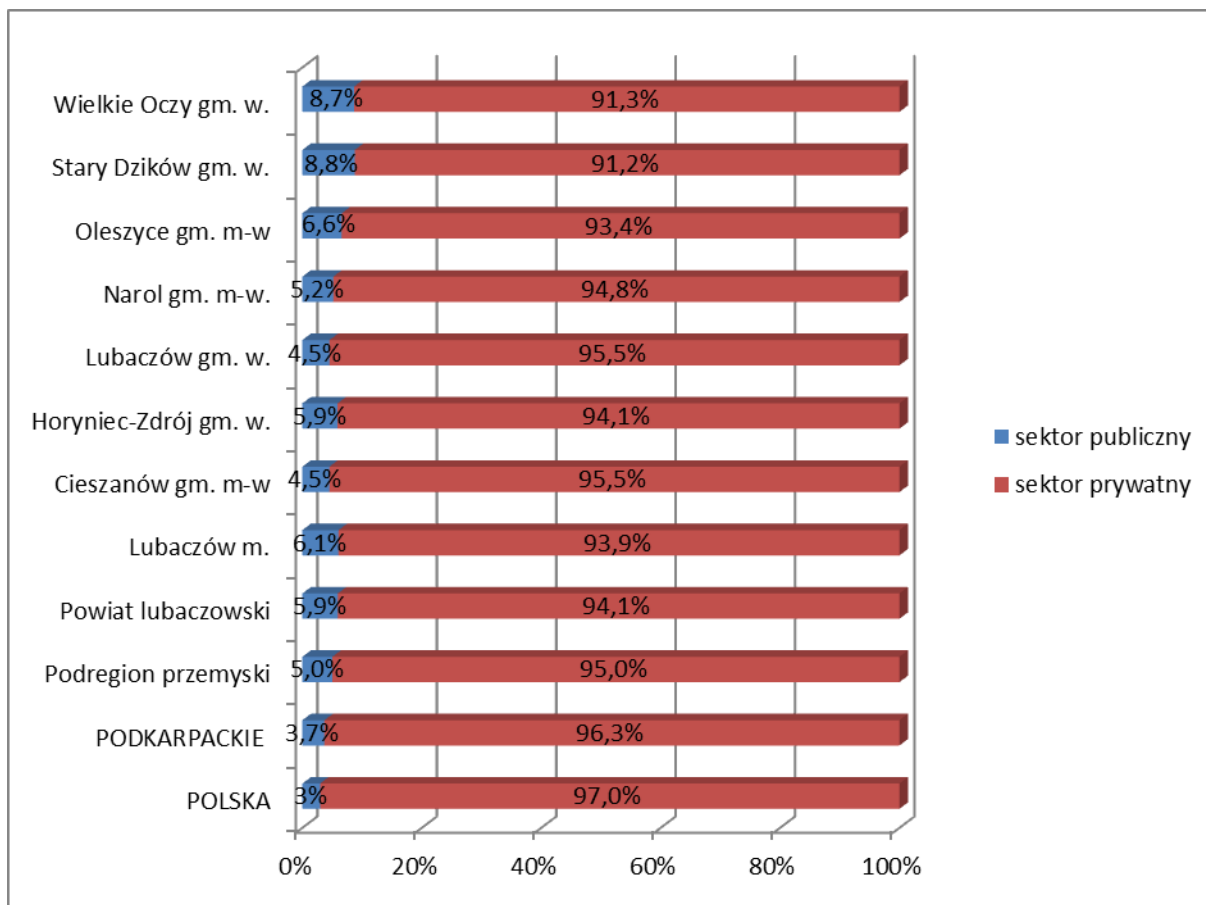

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Spośród wszystkich 396 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie w 2014 r. 378 pochodziło z sektora prywatnego. Stanowi to 95,5% ogółu podmiotów. To wyższy odsetek niż w powiecie (94,1%). Na tle pozostałych gmin wiejskich powiatu lubaczowskiego odsetek ten plasuje się na najwyższym miejscu. W Gminie Lubaczów podmioty z sektora publicznego stanowią jedynie 4,5%. Niższy odsetek podmiotów gospodarczych zarejestrowanych z sektora prywatnego mają wszystkie pozostałe gminy. Aż 85% podmiotów sektora prywatnego stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Wśród pozostałych podmiotów organizacje społeczne stanowiły ok. 1% i spółki handlowe 1,1%. Znikomy odsetek stanowiły spółdzielnie.

Wykres 35. Jednostki gospodarcze w podziale według sektora własności w 2014 r.

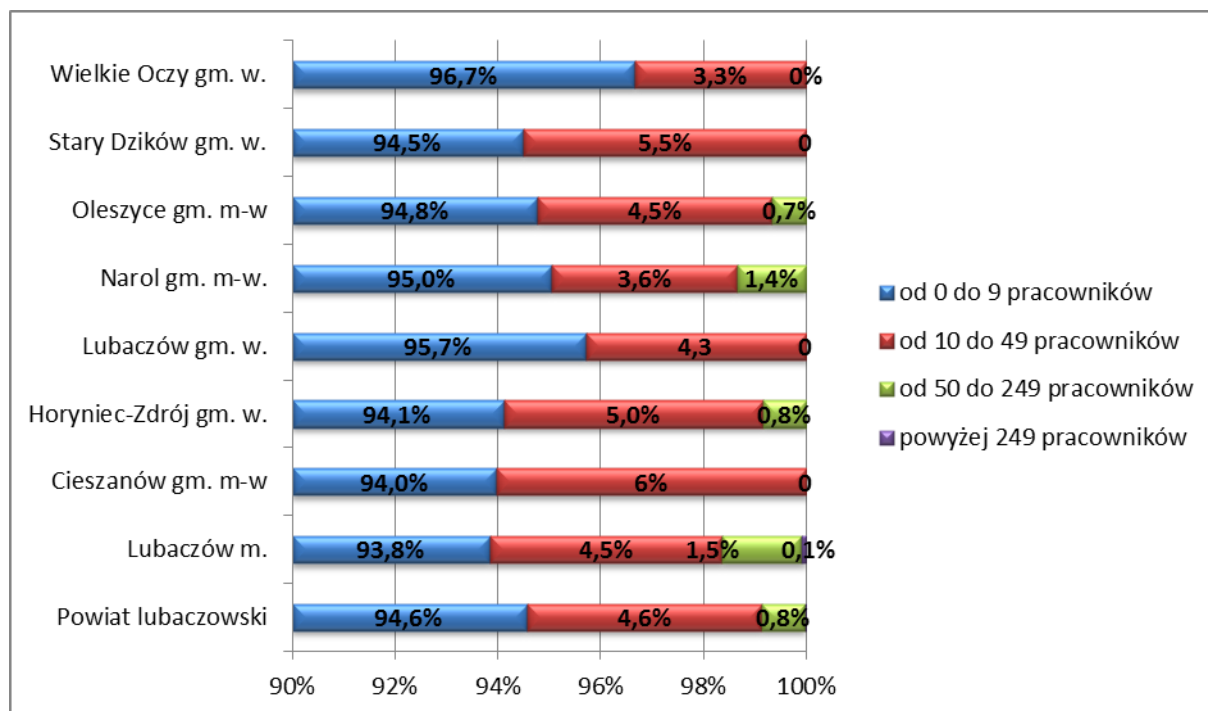

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Lubaczów w 2014 r. 95,7% pochodziło z sektora mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających od 1 do 9 pracowników) lub których działalność została zawieszona (zerowe zatrudnienie). To więcej niż w powiecie (94,6%). Jednak nie można mówić o istotnym odbieganiu od struktury podmiotów gospodarczych według klas wielkości od przeciętnej dla powiatu. Przedsiębiorstw małych, zatrudniających od 10 do 49 pracowników było w gminie 4,3% ogółu podmiotów wobec 4,6% w powiecie lubaczowskim. W gminie Lubaczów w 2014 r. nie było średnich przedsiębiorstw, zatrudniających od 50 do 249 pracowników, nie było też przedsiębiorstw dużych. Duże przedsiębiorstwa w 2014 r. funkcjonowały w następujących gminach powiatu: Horyniec Zdrój (2 duże przedsiębiorstwa), Narol (6 dużych przedsiębiorstw), Oleszyce (3 duże przedsiębiorstwa).

Wykres 36. Jednostki gospodarcze według klas wielkości w 2014 r.

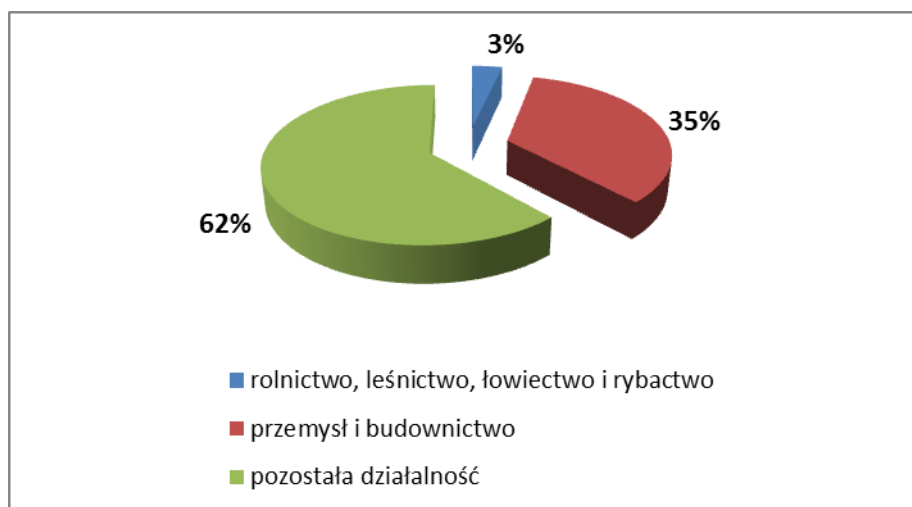
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Struktura lokalnej gospodarki w gminie Lubaczów liczona na podstawie liczby przedsiębiorstw według sektorów klasyfikacji PKD2007 w 2014 r., była następująca:

- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 14 podmiotów (3,5%),
- Przemysł i budownictwo – 137 podmiotów (34,6%),
- Pozostała działalność (usługi rynkowe i nierynkowe) – 245 podmiotów (61,9%).

Wykres 37. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w 2014r wg rodzajów działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W porównaniu do powiatu lubaczowskiego gmina Lubaczów charakteryzuje się niższym odsetkiem przedsiębiorstw z sektora: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (w powiecie odsetek ten wyniósł w 2014 r. 4,4%) oraz wyższym odsetkiem z sektora: przemysł i budownictwo 34,6% (w powiecie odsetek ten wyniósł w 2014 r. 25,2%). Na tle wszystkich gmin wiejskich powiatu obydwa odsetki są najwyższe. Najwyższy odsetek przedsiębiorstw gminy Lubaczów należy do sektora pozostałej działalności (usług). Jest on jednak niższy od tego odsetka w powiecie lubaczowskim, który wynosi 70,4%. W stosunku do wszystkich gmin wiejskich powiatu w zakresie pozostałej działalności niższe odsetki liczby przedsiębiorstw były w gminie Wielkie Oczy (58,7%) oraz Narol (61,7%).

Tabela 20. Odsetek jednostek gospodarczych w podziale według sektora w 2014 r.

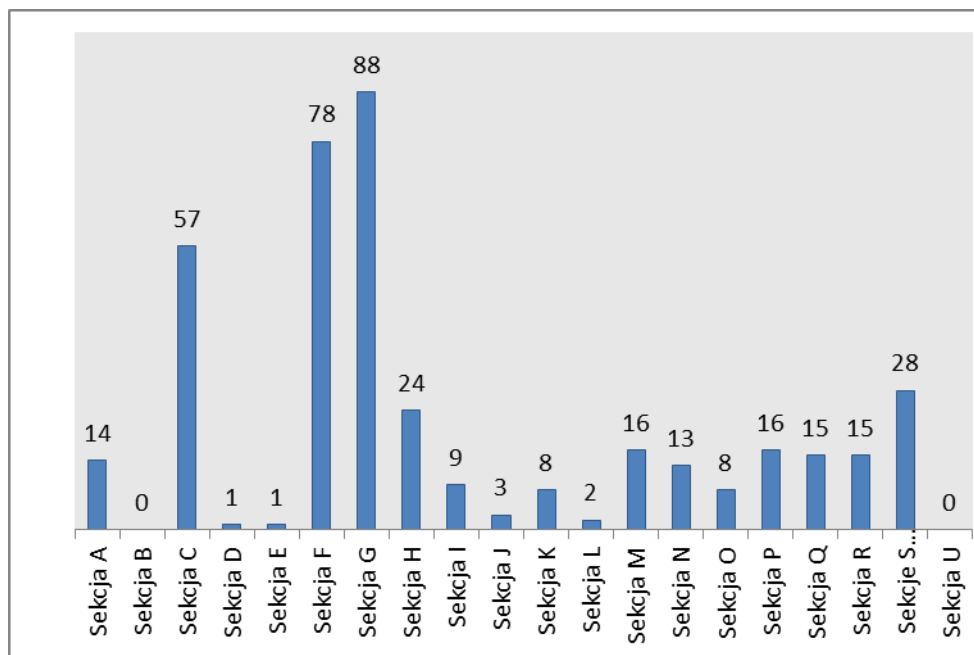
Jednostka terytorialna	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł i budownictwo	pozostała działalność
POLSKA	1,8%	21,3%	76,8%
Region wschodni	2,3%	21,9%	75,9%
PODKARPACKIE	2,0%	22,7%	75,4%
Powiat lubaczowski	4,4%	25,2%	70,4%
Lubaczów m.	1,6%	18,1%	80,3%
Cieszanów gm. m-w	4,2%	26,2%	69,6%
Horyniec-Zdrój gm. w.	4,6%	20,2%	75,2%
Lubaczów gm. w.	3,5%	34,6%	61,9%
Narol gm. m-w.	7,2%	31,1%	61,7%
Oleszyce gm. m-w	6,4%	25,7%	68,0%
Stary Dzików gm. w.	9,9%	25,8%	64,3%
Wielkie Oczy gm. w.	4,7%	36,7%	58,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Sektor rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w gminie Lubaczów w 2014 r. składał się z 14 przedsiębiorstw i stanowił 3,54% ogółu podmiotów gospodarczych. Sektor budownictwa (sekcja F) zawierał 78 przedsiębiorstw. Spośród sektora usługowego największy odsetek przedsiębiorstw występował w sekcji handel i naprawa pojazdów (sekcja G), stanowiąc 22,2% ogółu podmiotów gospodarczych w gminie (88 podmiotów)³.

Wykres 38. Jednostki gospodarcze gminy Lubaczów w podziale według sekcji PKD 2007 w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Z uwagi na fakt, że Gmina Lubaczów dysponuje naturalnymi zasobami gazu ziemnego, ropy naftowej i siarki rodzimej oraz surowców ilastych do produkcji ceramiki budowlanej rozwinęła się produkcja oparta na tych bogactwach naturalnych.

Najważniejsze zakłady działające na terenie gminy Lubaczów:

- Kopalnia Gazu w Szczutkowie,

³ Według obecnie obowiązującej w Polsce klasyfikacja podmiotów PKD 2007 obejmuje: sekcja A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), sekcja B (Górnictwo i wydobywanie), sekcja C (Przetwórstwo przemysłowe), sekcja D (Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych), sekcja E (Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją) i sekcja F (Budownictwo), na sektor pozostała działalność (usługi) – sekcja G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), sekcja H (Transport i gospodarka magazynowa), sekcja I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja J (Informacja i komunikacja), sekcja K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa), sekcja L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości), sekcja M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), sekcja N (Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca), sekcja R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), sekcja S (Pozostała działalność usługowa), sekcja O (Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne), sekcja P (Edukacja), sekcja Q (Opieka zdrowotna i pomoc społeczna).

- Zakład Stolarki Budowlanej K. Kubiszyn w Lisich Jamach,
- Zakład Produkcji mebli „Sekwoja” w Dąbkowie,
- Firma Produkcyjno-Handlowa Piekarnia SŁONECZKO – Tomasz Tkaczyk
- DREW-MEBEL – Henryk Nizierski
- PAWNEBUD s.c. Usługi Budowlane – Z.Wnęk, W. Pawlarczyk
- UNIVERS – Beata Mazepa
- KORMED NZOZ – Jacek Korzeniowski
- Zakład Usługowo-Handlowy – Janusz Borchowiec
- Firma Handlowo Usługowa GRA-MAR – Marian Mazurkiewicz
- M.J.K. TRANSPORT – Jacek Koprowski
- Zakład Usług Leśnych – Jan Hypiak
- Zakład Usług Leśnych – Jan Sęga
- Zakład Stolarki Budowlanej „Kubiszyn” s.c. Krzysztof Kubiszyn, Anna Rutkowska
- Cer-Bat Zakład Ceramiki Budowlanej Batycki H.B.A
- Młyn Gospodarczy PRUCNAL – Antoni Prucnal

Do 1994 r. na obszarze Gminy prowadziła działalność gospodarczą Kopalnia Siarki "Basznia" w Baszni Górnej. Kopalnia stanowi potencjał inwestycyjny, który w kolejnych latach, dzięki pozyskaniu inwestorów strategicznych zostanie wykorzystany, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego regionu oraz kreowania miejsc pracy.

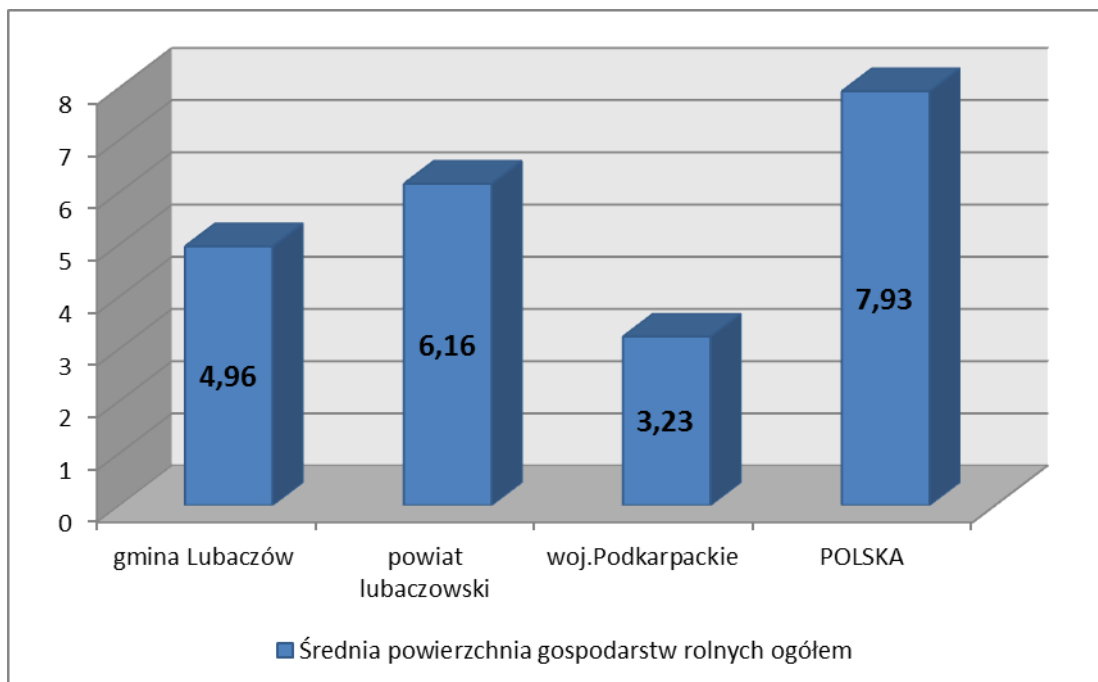
4.2 ROLNICTWO I LEŚNICTWO

Gmina Lubaczów ma charakter typowo rolniczy, użytki rolne zajmują ok. 10187 ha, co stanowi 50,3% ogólnej powierzchni gminy. Przeważającym typem zagospodarowania przestrzeni obszaru gminy są grunty leśne o powierzchni 8198 ha (40,4% powierzchni gminy). Pozostałe grunty zajmują powierzchnię 1900 ha, co stanowi 9,3%.

Warunki klimatyczne i glebowe sprzyjają prowadzeniu działalności rolniczej. Średnia powierzchnia gospodarstw ogółem w Gminie Lubaczów wg Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. wynosiła 4,96 ha i jest mniejsza niż wskaźnik dla powiatu 6,16 ha, większa od średniej wojewódzkiej wynoszącej 3,23 ha i mniejsza od średniej dla kraju 7,93 ha.

Wykres 39. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, podstawowe dane ze Spisu Powszechnego z 2010 r., Gmina wiejska Lubaczów

W granicach administracyjnych gminy Lubaczów, wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010 r. znajdowały się 1992 gospodarstwa rolne, w tym 1612 to gospodarstwa indywidualne. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w indywidualnych gospodarstwach rolnych wynosiła 4,74 ha i była niższa od średniej dla powiatu lubaczowskiego (5,72 ha), natomiast wyższa od średniej dla województwa podkarpackiego wynoszącej 2,99 ha.

Tabela 21 Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Lubaczów w 2014

Rodzaj gruntów	Użytki rolne				Grunty leśne	Pozostałe grunty
	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe		
Powierzchnia w ha	6059	19	2312	1797	8198	1900
Udział %	30	0,1	11,4	8,8	40,4	9,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Ogólna powierzchnia zasiewów w gminie Lubaczów wynosi 3613,11 ha co stanowi 45,18% powierzchni użytków rolnych. W stosunku do lat poprzednich powierzchnia ta ulega zmniejszeniu, co może oznaczać zmniejszanie opłacalności produkcji rolniczej. Obecnie najważniejszym kierunkiem produkcji w gospodarstwach rolnych gminy Lubaczów jest produkcja roślinna, w której dominuje uprawa roślin mało pracochłonnych, w tym przede wszystkim zbóż (49% zasiewów), ziemniaków (41,0%) oraz warzyw gruntowych (6%).

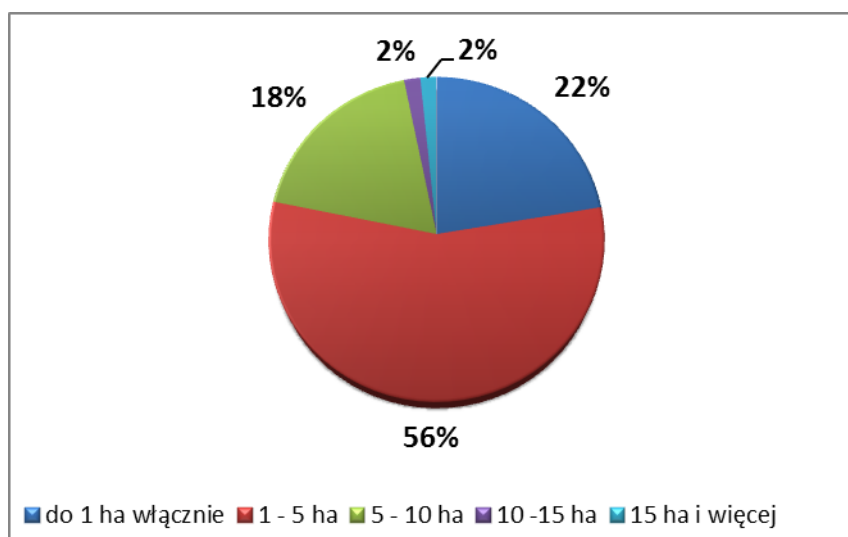
Tabela 22. Gospodarstwa rolne w gminie Lubaczów na tle powiatu lubaczowskiego

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw rolnych	Powierzchnia ogólna (ha)	Powierzchnia użytków rolnych (ha)	Powierzchnia zasiewów (ha)
Lubaczów - miasto	944	3706,36	3328,74	1230,83
Cieszanów	969	8929,45	8187,14	6173,41
Horyniec-Zdrój	927	5762,12	4902,14	3202,74
Lubaczów	1612	7997,96	6965,52	3613,11
Narol	1361	8256,75	6771,19	4950,78
Oleszyce	988	5201,3	4625,75	2932,61
Stary Dzików	869	7311,75	6494,12	3523,89
Wielkie Oczy	753	4722,07	3855,04	1988,06
powiat Lubaczowski	8423	51887,76	45129,64	27615,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, podstawowe dane ze Spisu Powszechnego z 2010 r., Gmina wiejska Lubaczów

Na terenie Gminy Lubaczów dominuje duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, gospodarstwa małe, do 5 ha użytków rolnych zajmują łącznie 78% ogółu wszystkich gospodarstw. Duże gospodarstwa, powyżej 10 ha zajmują tylko 4% ogólnej liczby gospodarstw rolnych.

Wykres 40. Struktura gospodarstw rolnych w Gminie Lubaczów wg powierzchni w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, podstawowe dane ze Spisu Powszechnego z 2010 r., Gmina wiejska Lubaczów

Zboża ogółem stanowią największą część w strukturze upraw w Gminie Lubaczów. Do grupy "zbóż ogółem" zalicza się powierzchnię uprawy zbóż podstawowych (pszenica, żyto, jęczmień, owies, pszenżyto) z mieszankami zbożowymi łącznie z kukurydzą na ziarno i pozostałymi uprawami zbożowymi (gryka, proso itp.) – stanowią 49% powierzchni zasiewów.

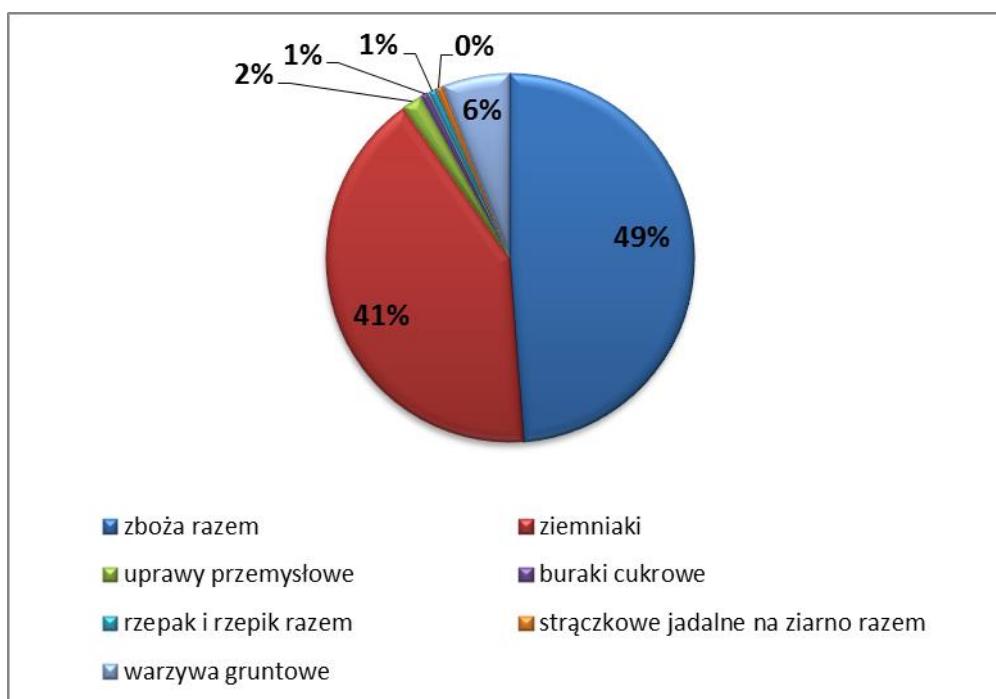

Uprawa ziemniaków stanowi 41% ogółu wszystkich upraw w gminie Lubaczów. Uprawa warzyw gruntowych stanowi 6% powierzchni upraw.

Do grupy "upraw przemysłowych" zaliczono powierzchnię buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku, lnu i konopi oraz tytoniu. Nie zalicza się w tej kategorii maku, słonecznika, chmielu, ziół leczniczych, wikliny i innych przemysłowych – stanowią tylko 2% powierzchni upraw.

Do grupy "strączkowych jadalnych" zaliczono się groch, fasolę, bób oraz inne strączkowe jadalne uprawiane na ziarno (np. ciecierzycę). Powierzchnię zasianą grochem, fasolą, bobem itp. przewidzianą do zbioru w stanie niedojrzałym zaliczono do warzyw gruntowych – stanowią znikomą ilość w strukturze zasiewów.

Wykres 41. Struktura upraw rolnych w Gminie Lubaczów w 2010 r.

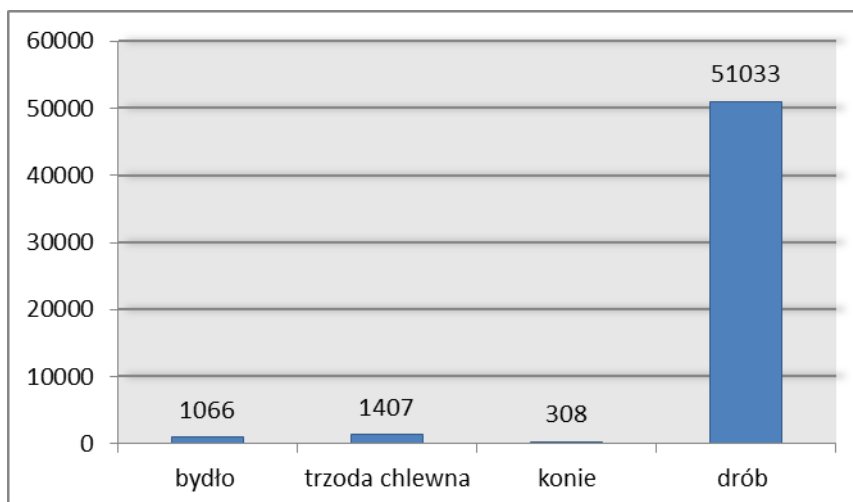

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, podstawowe dane ze Spisu Powszechnego z 2010 r., Gmina wiejska Lubaczów

Gospodarka zwierzęca nastawiona jest na zaspokojenie potrzeb własnych i tylko częściowo na sprzedaż. W hodowli dominuje drób, trzoda chlewna, bydło mleczne. Główne kierunki produkcji zwierzęcej według Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. przedstawiono na poniższym wykresie, pozostałe gatunki mają charakter marginalny.

Wykres 42. Stan pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach na terenie gminy Lubaczów w 2010r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, podstawowe dane ze Spisu Powszechnego z 2010 r., Gmina wiejska Lubaczów

Przetwórstwo i rynek rolny

Przetwórstwo rolno-spożywcze jest nadal jedną z lepiej rozwiniętych dziedzin gospodarki gminy, skoncentrowaną w branżach: mięsnej, zbożowo-młynarskiej, owocowo-warzywnej, mleczarskiej i cukrowniczej. Rolnictwo gminy Lubaczów obok dużego rozdrobnienia produkcji, charakteryzuje się również rozdrobnieniem obrotu produktami rolnymi. W wyniku urynkowienia gospodarki zlikwidowane zostały utrwalone wcześniej kanały dystrybucji, a rynek rolny stał się mocno rozproszony i mało przejrzysty dla słabych ekonomicznie i małych, biorąc pod uwagę potencjał produkcyjny, gospodarstw rolnych, co utrudnia zbyt artykułów rolnych.

Konieczność restrukturyzacji rolnictwa, jego unowocześnienia i dostosowania do standardów Unii Europejskiej wymaga silnego wsparcia ze strony Państwa i władz lokalnych. Systemowe wspieranie zorganizowanych grup producenckich i ich związków jest jednym ze skuteczniejszych sposobów poprawy ich konkurencyjności na rynku. Grupy ogrywają ważną rolę w organizowaniu rynku produktów rolnych oraz w pobudzaniu inicjatyw lokalnych, tworzeniu nowych miejsc pracy, obniżaniu kosztów działalności rolniczej i ogólnym wzroście zamożności rodzin rolniczych. Rola rozwoju i inicjowania tworzenia grup i zrzeszeń zarówno producentów jak i przetwórców w kolejnych latach będzie miało olbrzymie znaczenie. Grupy producenckie będą przynosić wymierne korzyści nie tylko swoim członkom, ale mogą być ważnym elementem porządkowania obrotu artykułami rolnymi, skutecznie bronić wieś przed nieuczciwymi pośrednikami.

Na terenie Gminy funkcjonują następujące grupy producenckie i zrzeszenia:

- Spółdzielcza Grupa Producentka "KRESY" w Lubaczowie, data wydania decyzji administracyjnej o wpisie do Rejestru Grup prowadzonego przez Marszałka Województwa Podkarpackiego - 31.05.2010r., produkt ze względu na który grupa została utworzona: ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych,

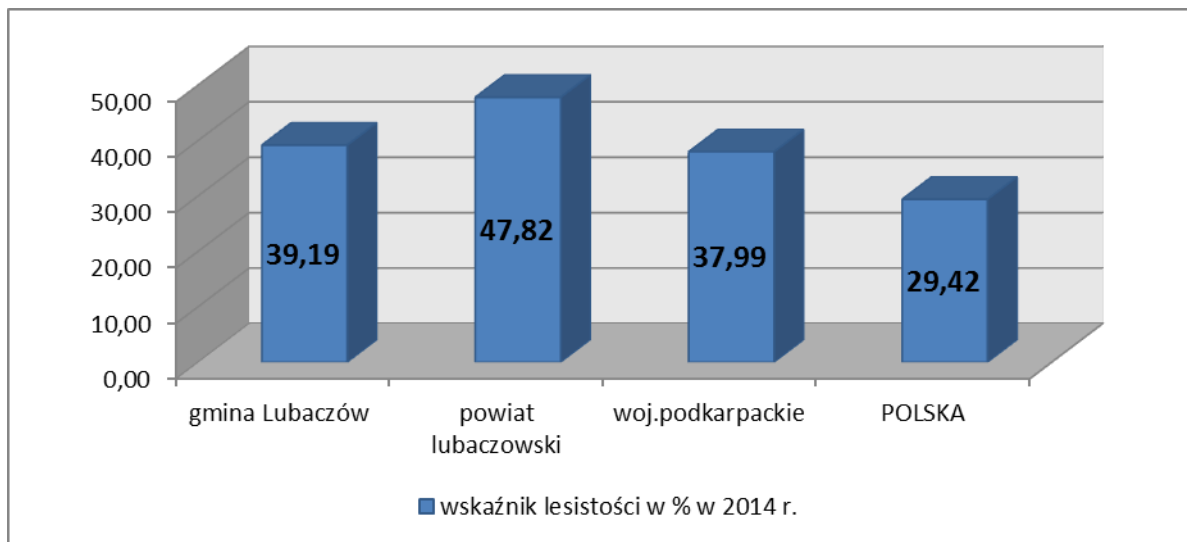

- Podkarpackie Zrzeszenie "OWCAN" w Opace, data wydania decyzji administracyjnej o wpisie do Rejestru Grup prowadzonego przez Marszałka Województwa Podkarpackiego: 19.05.2011r., produkty ze względu na które grupa została utworzona: owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone),
- Spółdzielnia Producentów Rolnych "ROZTOCZE" w Lubaczowie, data wydania decyzji administracyjnej o wpisie do Rejestru Grup prowadzonego przez Marszałka Województwa Podkarpackiego - 30.12.2013 r., produkt ze względu na który grupa została utworzona: ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych,
- Stowarzyszenie Pszczelarzy Ziemi Lubaczowskiej „Eko-Barć”: wspiera rozwój pszczelarzy z terenu powiatu lubaczowskiego poprzez wspieranie zakupu nowych pasiek m.in. dla rolników z miejscowości: Lisie Jamy, Wólka Krowicka, Karolówka i Młodów i innych, a także z sukcesem wprowadza lubaczowskie miody na listę produktów tradycyjnych
- Koło Pszczelarzy w Lubaczowie,
- Stowarzyszenie Ekologiczne "TERRA-SANO".

Leśnictwo

Ogólna powierzchnia lasów na terenie gminy Lubaczów wynosi 7401 ha. Wskaźnik lesistości dla gminy Lubaczów w 2014 r. wynosi 39,19 %, dla powiatu lubaczowskiego 47,82% . Wskaźnik lesistości gminy jest wyższy niż dla woj. podkarpackiego 37,99% i kraju – 29,42%.

Wykres 43. wskaźnik lesistości w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Najbardziej zalesione obszary gminy Lubaczów znajdują się w jej południowej i południowowschodniej części, tj. na pograniczu z Ukrainą oraz na pograniczu z gminami Wielkie Oczy i Oleszyce. Przeważają lasy mieszane, w których dominują sosny. Stan zdrowotny lasów oceniany jest jako dobry. Na terenie gminy Lubaczów występują trzy typy lasów ochronnych:

klimatyczne, wodochronne i marginalne lasy nasienne. W sumie stanowią one 21,3% ogółu powierzchni obszarów leśnych gminy.

Tabela 23. Zmiana wskaźnika lesistości w gminie Lubaczów

Dane	2010	2012	2013	2014
Lesistość w %	38,7	38,7	38,9	39,19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Zieleń jest ważnym elementem kompozycyjno - przestrzennym gminy Lubaczów. Pełni rolę zaplecza wypoczynkowego, zdrowotnego i dekoracyjnego, nie tylko dla mieszkańców gminy, ale również dla mieszkańców pobliskiego miasta Lubaczów i okolicznych miejscowości, którzy przyjeżdżają do gminy na wypoczynek sobotnio - niedzielny.

Łączną powierzchnię gruntów leśnych w gminie Lubaczów przedstawia poniższa tabela. W 2014 r. 35,98% stanowiły grunty leśne prywatne, pozostałą część stanowią grunty leśne gminne.

Tabela 24. Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Lubaczów

Forma własności lasów	Powierzchnia gruntów leśnych ogółem w ha		%	
	2013	2014	2013	2014
Grunty leśne prywatne	522,46	568,00	34,08	35,98
grunty leśne gminne ogółem	1010,80	1010,80	65,92	64,02
RAZEM	1533,26	1578,80	100,00	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Należy zaznaczyć, iż w latach 2012-2014 nie były prowadzone nowe zalesienia w lasach gminnych, natomiast systematycznie zwiększa się powierzchnia nowych zalesień prowadzona na gruntach prywatnych: nowe zalesienia lasów prywatnych 27,7 ha (2013 r.), 45,3 ha (2014 r.).

4.3 ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA OBSZARU

Atrakcyjność inwestycyjna gminy w znacznej mierze uwarunkowana jest poprzez położenie oraz cechy środowiska naturalnego.

Przygraniczne położenie, na granicy Unii Europejskiej, w sąsiedztwie Ukrainy, stanowiącej olbrzymi rynek zbytu, dla firm, które zdecydują się ulokować swój kapitał w tej części województwa można uznać za duży atut. O wzroście atrakcyjności inwestycyjnej Gminy Lubaczów na tle województwa podkarpackiego zadecyduje w najbliższym czasie funkcjonowanie przejścia granicznego Budomierz - Hruszew. O atrakcyjności inwestycyjnej gminy Lubaczów stanowią również duże obszary wolnych terenów inwestycyjnych, które po wyposażeniu w niezbędną infrastrukturę staną się magnesem przyciągającym inwestorów.

Dla rozwoju Gminy Lubaczów jak i całego powiatu istotne znaczenie ma dominacja miasta Rzeszowa jako stolicy województwa. Rozwój Rzeszowa stanowi konkurencję, barierę w rozwoju pozostałych regionów, w szczególności znajdujących się na peryferyjnych obszarach województwa

podkarpackiego. Status Rzeszowa, wyposażenie w infrastrukturę społeczną, gospodarczą, kulturalną i naukową powoduje znaczący odpływ mieszkańców z niektórych części Podkarpacia do jego stolicy.

Do uwarunkowań zewnętrznych rozwoju Gminy Lubaczów wynikających z jej położenia należy również zaliczyć procesy integracji europejskiej i wynikające z nich możliwości korzystania z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Dla Gminy Lubaczów w tym zakresie już w 2004 roku otworzyły się kolejne możliwości otrzymania wsparcia z programów adresowanych do regionów przygranicznych.

W perspektywie finansowej (2007-2013) gmina miała dodatkowo możliwość korzystania ze środków zarezerwowanych w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2007-2013. To w ramach tego Programu Gmina Lubaczów wraz z Miastem Lubaczów przystąpiła do realizacji projektu pn. „Rozwój przedsiębiorczości poprzez udostępnienie terenów inwestycyjnych miasta Lubaczów i gminy Lubaczów oraz rekultywację terenów zdegradowanych powiatu jaworowskiego i Nowy Rozdół”. Jego głównym zamierzeniem jest stworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości na terenach pogranicza polsko-ukraińskiego oraz pozyskiwanie inwestorów. W ramach projektu w Lubaczowie m.in. uzbrajane są tereny inwestycyjne oraz wybudowany będzie odcinek drogi miejskiej przy ul. Technicznej wraz z instalacją elektryczną i wodno-kanalizacyjną. Równolegle z pracami władze prowadzą działania informacyjne celem pozyskania inwestorów. Zadaniem projektu jest stworzenie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości na terenach pogranicza polsko ukraińskiego oraz pozyskiwanie inwestorów wewnętrznych i zewnętrznych.

W celu poprawy problemowej sytuacji Partnerów konieczne jest podjęcie różnorodnych przedsięwzięć podnoszących atrakcyjność inwestycyjną obszarów po stronie polskiej i ukraińskiej prowadzących do pozyskania nowych inwestorów, których obecność pozwoliłaby między innymi na dywersyfikację miejscowych gospodarek i tworzenie nowych miejsc pracy. Jak wskazują badania prowadzone w celu poznania motywacji przedsiębiorców podejmujących decyzję o lokalizacji firmy, podstawowym warunkiem decydującym o ulokowaniu przedsiębiorstwa w danym miejscu jest odpowiednia infrastruktura, a więc wyposażenie obszaru w media (gaz, prąd, woda, kanalizacja, telefon, Internet). Równie istotnym elementem wpływającym na atrakcyjność inwestycyjną obszaru jest jego dostępność komunikacyjna. Przedmiotowy projekt ma na celu udostępnienie komunikacyjne oraz techniczne strefy aktywności gospodarczej dla potencjalnych inwestorów po stronie polskiej, rekultywację terenów po stronie ukraińskiej oraz opracowanie dla tych terenów konkretnych pomysłów w kierunku podjęcia dalszych działań. Budowa infrastruktury drogowej do terenów aktywności gospodarczej przyczyni się do poprawy jej dostępności komunikacyjnej, a to wpłynie na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej tych terenów dla potencjalnych inwestorów. Zachęci to przyszłych inwestorów do lokowania swojej działalności na tych terenach i spowoduje wzrost liczby miejsc pracy oraz spadek bezrobocia. Utworzenie dostępnej komunikacyjnie strefy aktywności inwestycyjnej przyczyni się do powstawania nowych zakładów pracy, przez co poszerzy się lokalny rynek pracy. Może to zachęcić młodych, wykształconych ludzi do pozostania w mieście i podjęcia w nim pracy.

Dzięki realizacji ww. projektu otrzymano zintegrowany produkt w postaci oferty inwestycyjnej dla podmiotów gospodarczych zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych. Oferta została oparta na bazie udostępnionych terenów inwestycyjnych po stronie polskiej i ukraińskiej. Wspólna oferta inwestycyjna będzie zupełnie nowej jakości oraz będzie spełniać oczekiwania inwestorów zarówno poszukujących terenów znajdujących się na obszarze UE jak również poza nią tj.

na Ukrainie. Przeprowadzenie rekultywacji terenów poprzemysłowych w ramach realizacji projektu pozwoli organom samorządu lokalnego planować tworzenie parków przemysłowych na oczyszczonych/odnowionych terenach.

Realizacja projektu wpłynie na wyrównanie szans z osób z obszarów zmarginalizowanych (m.in. z terenów wiejskich) ułatwiając im dostęp do instytucji otoczenia biznesu, oraz do możliwości zakładania i rozwijania przedsiębiorstw.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Lubaczów

Podstawowym dokumentem określającym zarys polityki przestrzennej i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przy uwzględnieniu uwarunkowań rozwoju przestrzennego na terenie gminy Lubaczów jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów uchwalone uchwałą Nr IV/25/98 Rady Gminy Lubaczów w dniu 29 grudnia 1998 r. wraz z późn. zm.

Studium gminy, jako podstawowy zbiór informacji o przestrzeni zostało opracowane zgodnie z obowiązującą wówczas ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o gospodarowaniu przestrzenią. Biorąc pod uwagę fakt, iż powyższa ustawa została zastąpiona ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów jest częściowo nieaktualne z uwagi na niezgodność jego układu merytorycznego i zakresu ustaleń funkcjonalno-przestrzennych i programowych z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisami wykonawczymi, co potwierdzają przyjęte przez Radę Gminy Lubaczów Oceny aktualności zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy dokonywane raz w czasie kadencji Rady Gminy tj. w latach październik 2002 – czerwiec 2006, październik 2006 – czerwiec 2010, lipiec 2010 – wrzesień 2014 r. W/w oceny wskazują jednak, że pomimo tego, że w swojej formie obowiązujące Studium nie spełnia wszystkich wymogów ustawowych oraz przepisów wykonawczych do ustawy, nie wymaga pilnej potrzeby zmiany. Niezbędne uzupełnienia studium, mogą być wprowadzane w trybie ustawowym jako fragmentaryczne „zmiany studium” - bez potrzeby kompleksowej zmiany całego dokumentu, który w efekcie zachowuje ciągłą aktualność, jako instrument stanowiący podstawę polityki przestrzennej na obszarze gminy.

Ustawowa możliwość dokonywania fragmentarycznych zmian Studium oraz pojawiające się nowe elementy w kierunkach rozwoju w zagospodarowaniu przestrzennym gminy doprowadziły do uchwalenia punktowych zmian studium, tak aby możliwe było w dalszej kolejności sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Wykaz zmian Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Lubaczów zatwierdzonego Uchwałą Nr IV/25/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 29 grudnia 1998 r. wraz z prezentacją graficzną w/w zmian zamieszczono poniżej.

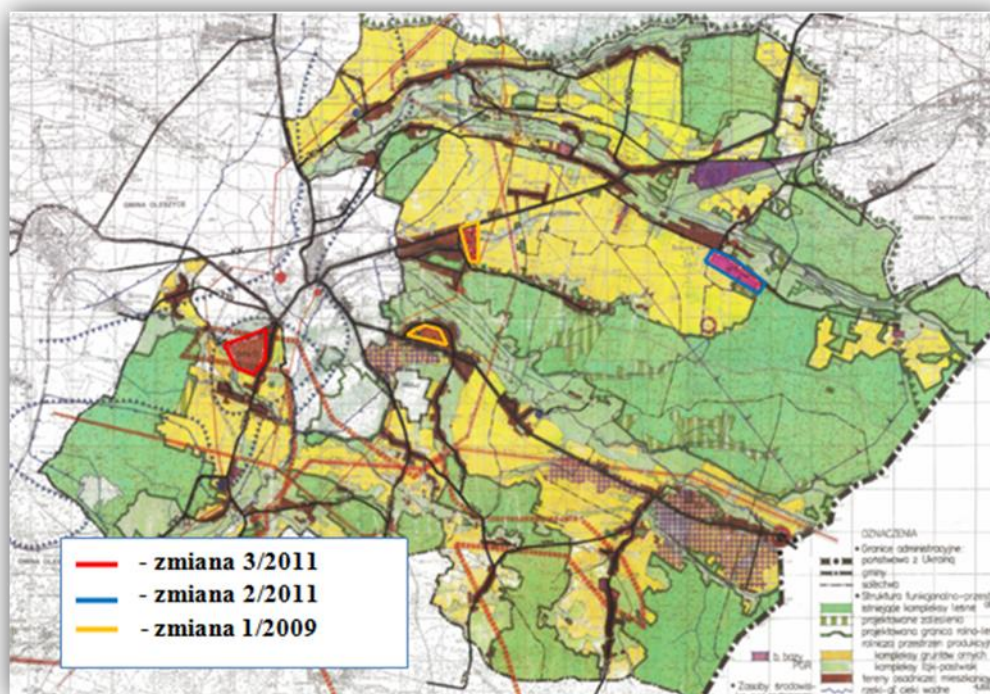

Tabela 25. Wykaz uchwalonych zmian Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów

Lp.	Data i Nr uchwały w sprawie zmiany studium	Przedmiot zmiany	Powierzchnia [w ha]
1.	XXX/301/2013 z dnia 1 marca 2013 r.	Zmiana nr 3/2011 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów – obręb Dąbków (zmiana przeznaczenia terenu na zabudowę mieszkaniową z dopuszczeniem usług nieuciążliwych)	ok. 65 ha
2.	XXXI/311/2013 z dnia 27 marca 2013r.	Zmiana nr 2/2011 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów – obręb Sieniawka, Podlesie (zmiana przeznaczenia terenu pod planowaną reaktywację wydobywania siarki)	ok. 58 ha
3.	XXXV/360/2013 z dnia 14 sierpnia 2013r.	Zmiana nr 1/2009 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów – obręb Lisie Jamy, Młodów, Karolówka (zmiana przeznaczenia terenu na zabudowę mieszkaniową z dopuszczeniem usług nieuciążliwymi)	ok. 60 ha

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Rycina 2. Graficzna prezentacja zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Analizując stopień pokrycia gminy obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP) stwierdzić można, iż aktualna powierzchnia objęta MPZP wynosi 9 921,61 ha co stanowi około 48,9% powierzchni całkowitej gminy, przy czym na uwagę zasługuje fakt, iż obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zalesienia gruntów rolnych na terenie gminy Lubaczów obejmuje powierzchnię:

- 2 193 ha - terenów istniejących gruntów rolnych przeznaczonych do zalesienia wraz z niewielką powierzchnią terenów gruntów rolnych i cieków wodnych utrzymujących w planie dotychczasowy sposób zagospodarowania terenu,

- 7 480 ha - istniejących kompleksów leśnych,

gdzie zmiana zagospodarowania terenu w przypadku istniejących kompleksów leśnych na inne przeznaczenie, jest niezwykle trudna do przeprowadzenia.

W związku z powyższym można przyjąć, iż stopień pokrycia gminy Lubaczów obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego z wyłączeniem istniejących kompleksów leśnych wynosi 19%.

Tabela 26. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie gminy Lubaczów

Lp.	Nazwa Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego	Numer uchwały Rady Gminy Lubaczów	Funkcja MPZP	Pow. planu w ha
1.	MPZP „1/97” terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Dąbrowie	Uchwała Nr 51/VI/97 Rady Gminy Lubaczów z dnia 8.08.1997 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,13
2.	MPZP „2/97” terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Młodowie	Uchwała Nr 52/VI/97 Rady Gminy Lubaczów z dnia 8.08.1997 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	2,5
3.	MPZP „3/97” terenu zabudowy mieszkaniowej w Krowicy Samej	Uchwałą Nr 53/VI/97 Rady Gminy Lubaczów z dnia 8.08.1997 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,2
4.	MPZP „4/97” terenu zabudowy zagrodowej w Szczutkowie	Uchwałą Nr 54/VI/97 Rady Gminy Lubaczów z dnia 8.08.1997 r.	Zabudowa mieszkaniowa zagrodowa	0,38
5.	MPZP „5/97” terenu zabudowy mieszkaniowej w Mokrzczy	Uchwała Nr 55/VI/97 Rady Gminy Lubaczów z dnia 30.08.2002 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,21
6.	MPZP „7/97” terenu zabudowy mieszkaniowej w Baszni Górnej	Uchwała Nr 28/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,10
7.	MPZP „9/97” terenu zabudowy zagrodowej w Baszni Górnej	Uchwała Nr 29/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa mieszkaniowa zagrodowa	0,18
8.	MPZP „10/97” terenu zabudowy zagrodowej w Mokrzczy	Uchwała Nr 30/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa mieszkaniowa zagrodowa	0,20

9.	MPZP „11/97” terenu zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej w Mokrzycy	Uchwała Nr 31/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa mieszkaniowa zagrodowa	0,20
10.	MPZP „12/97” terenu zabudowy zagrodowej w Krowicy Hołodowskiej	Uchwała Nr 32/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa mieszkaniowa zagrodowa	0,28
11.	MPZP „14/97” terenu plebanii rzymskokatolickiej w Krowicy Samej	Uchwała Nr 34/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa usługowa – sakralna (plebania kościoła)	0,07
12.	MPZP „15/97” terenu zabudowy jednorodzinnej w Młodowie	Uchwała Nr 35/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,12
13.	MPZP „16/97” terenu zabudowy jednorodzinnej w Młodowie	Uchwała Nr 36/III/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 31.03.1998 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,44
14.	MPZP terenu sportowego „OPAKA – STADION” w Opace	Uchwała Nr XXIII/213/2000 Rady Gminy Lubaczów z dnia 28.09.2000 r.	Tereny sportowe	0,48
15.	MPZP terenu zabudowy produkcyjnej „LISIE JAMY – 1/2000”	Uchwała Nr XXIX/295/2001 Rady Gminy Lubaczów z dnia 12.07.2001 r.	Zabudowa produkcyjno – składowa (zakład przetwórstwa drewna)	1,10
16.	MPZP „BUDOMIERZ – KOŚCIÓŁ”	Uchwała Nr XXXII/313/2001 Rady Gminy Lubaczów z dnia 5.10.2001 r.	Zabudowa usługowa – sakralna (budowa kościoła)	0,11
17.	MPZP terenu zabudowy zagrodowej „OPAKA 1/2001”	Uchwała Nr XXXV/348/2002 Rady Gminy Lubaczów z dnia 12.02.2002 r.	Zabudowa mieszkaniowa zagrodowa	0,20
18.	MPZP terenu wielofunkcyjnego „PRZEJŚCIE GRANICZNE BUDOMIERZ – GRUSZEW- I ETAP”	Uchwała Nr XXVI/264/05 Rady Gminy Lubaczów z dnia 8.07.2005 r.	Teren przejścia granicznego, zabudowa usługowa, produkcyjna, mieszkaniowa, tereny komunikacji	105,0
19.	MPZP terenu zabudowy jednorodzinnej „KROWICA SAMA – 1/2003”	Uchwała Nr XXII/234/05 Rady Gminy Lubaczów z dnia 25.02.2005 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	2,74
20.	MPZP „Zalesienie gruntów rolnych na obszarze gminy Lubaczów”	Uchwała Nr VI/47/07 Rady Gminy Lubaczów z dnia 12.03.2007 r.	Zalesienie gruntów rolnych	9 673
21.	MPZP „LISIE JAMY – II”	Uchwała Nr XXVII/263/2012 Rady Gminy Lubaczów z dnia 30.11.2012 r.	Zabudowa usług sakralnych, zabudowa usługowa i	4,34

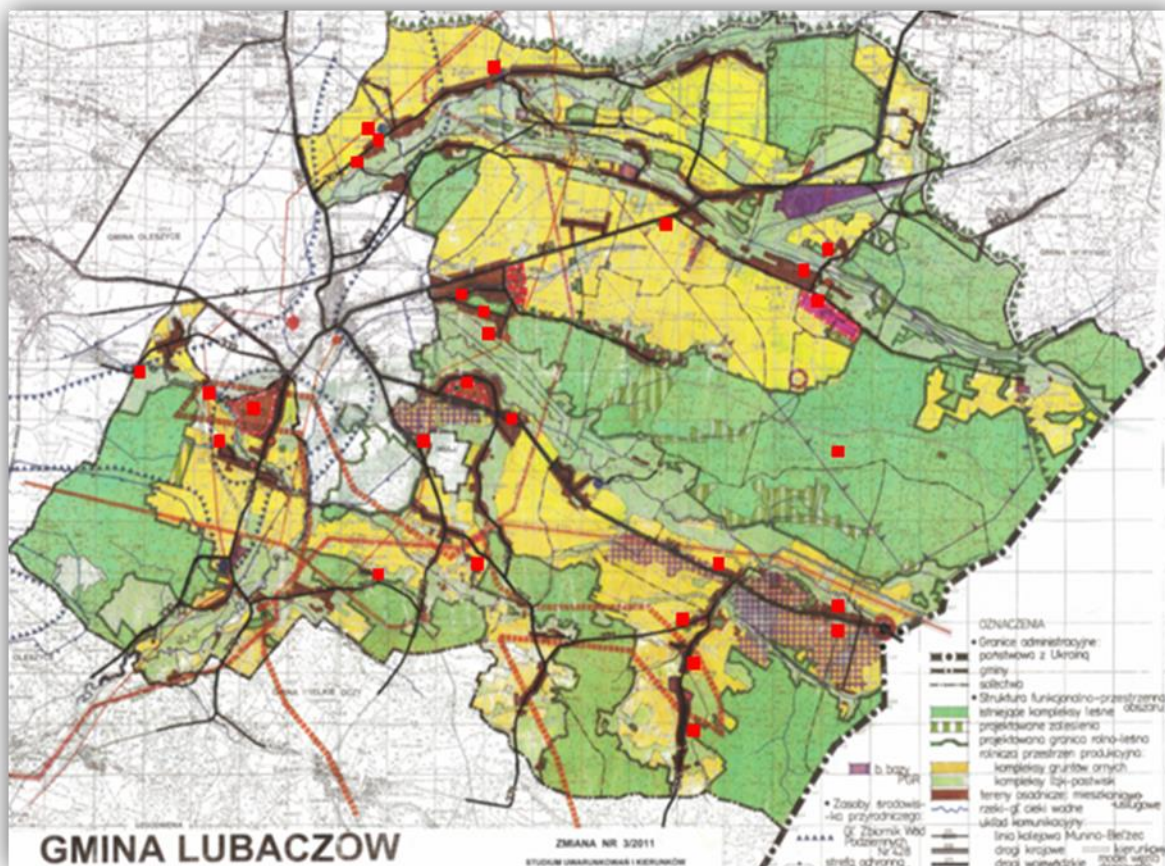

			zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	
22.	MPZP „CMENTARZ BASZNIA DOLNA – POSZERZENIE”	Uchwała Nr XXVII/264/2012 Rady Gminy Lubaczów z dnia 30.11.2012 r.	Teren poszerzenia cmentarza wraz ze strefą ochronny sanitarnej	5,50
23.	MPZP „DĄBKÓW 2011”	Uchwała Nr XXX/302/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 01.03.2013 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zabudowa usługowa	15,85
24.	MPZP „OPAKA 2011”	Uchwała Nr XXX/309/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 08.03.2013 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zabudowa usługowa	2,75
25.	MPZP „CMENTARZ ZAŁUŻE – POSZERZENIE”	Uchwała Nr XXXIII/333/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 23.05.2013 r.	Teren poszerzenia cmentarza wraz ze strefą ochronny sanitarnej, zabudowa usługowa, zabudowa oświatowo – społeczna	6,28
26	MPZP „LISIE JAMY – I”	Uchwała Nr XXXIII/361/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 14.08.2013 r.	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (dominująca funkcja)	54,0
27	MPZP „KOPALNIA SIARKI – I ETAP”	Uchwała Nr XXXIII/363/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 14.08.2013 r.	Zabudowa przemysłowa wraz z terenami pól górniczych	45,25

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Rycina 3. Graficzna prezentacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Lubaczów

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Na przestrzeni ostatnich lat uchwalonych zostało 10 nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o łącznej powierzchni 9914,71 ha (2 434,71 ha – z wyłączeniem istniejących kompleksów leśnych). Niewątpliwie kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy mają cztery z nich:

- MPZP terenu wielofunkcyjnego „PRZEJŚCIE GRANICZNE BUDOMIERZ – GRUSZEW- I ETAP” o powierzchni 105,0 ha, z przeznaczeniem terenu pod budowę przejścia granicznego Budomierz – Hruszew oraz zabudowę usługową, produkcyjną, składową. Na podstawie planu przejście Budomierz – Hruszew wraz z infrastrukturą drogową zostało wybudowane i funkcjonuje od 2 grudnia 2013 roku. Władze Gminy Lubaczów wiążą z nowo otwartym przejściem ogromne nadzieje i liczą na rozwój oraz ożywienie terenu objętego ustaleniami planu miejscowego, który sąsiaduje bezpośrednio z przejściem granicznym.
- MPZP „DĄBKÓW 2011” o powierzchni 15,85 ha oraz MPZP „LISIE JAMY-I” o powierzchni 54,0 ha – tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową z usługami nieuciążliwymi położone blisko centrum m. Lubaczowa, gdzie natężenie ruchu budowlanego

i zainteresowanie terenem jest największe. Uchwalone plany pozwoliły na stworzenie jednolitych ram prawnych dla całych nowoprojektowanych osiedli.

- MPZP „KOPALNIA SIARKI – I ETAP” o powierzchni 45,25 ha z przeznaczeniem terenu pod reaktywację wydobywania siarki. Z uruchomieniem również i tej inwestycji władze gminy Lubaczów wiąże duże nadzieje związane z rozwojem i przede wszystkim stworzeniem nowych miejsc pracy.

Kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Lubaczów, jakie wychodzą poza realizację ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów oraz w/w obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, kształtowane są poprzez politykę władz gmin prowadzoną w oparciu o wydane decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W/w decyzje można uznać niejako obok studium i MPZP za trzeci instrument sterowania rozwojem przestrzennym na terenie gminy.

Poniższa tabela zawiera prezentację liczby wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego na przestrzeni ostatnich lat 2006 – 2015.

Tabela 27. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2007 - 2015

Rok	Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy	Liczba wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego
2006	55	10
2007	65	7
2008	65	31
2009	81	15
2010	89	20
2011	100	16
2012	83	9
2013	116	32
2014	74	24
2015	72	19
Razem:	800	183

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Poniżej przedstawiono analizę wydanych decyzji o warunkach zabudowy w rozbiciu na rodzaj inwestycji.

Tabela 28. Analiza wydanych decyzji o warunkach zabudowy w rozbiciu na rodzaj planowanej inwestycji w latach 2006 - 2015

Rodzaj inwestycji	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	26	34	45	46	61	60	44	56	29	27
nadbudowa, przebudowa, rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania istniejących budynków mieszkalnych	15	11	6	12	10	18	15	25	15	16
zabudowa garażowa i gospodarcza	5	5	10	9	9	17	8	17	12	5
zabudowa usługowa	1	6	1	7	2	2	7	3	8	10
zabudowa zagrodowa	1	-			3	1	3	-	-	2
obiekty infrastruktury technicznej	3	6		2	1	1	1	-	3	9
inne (w tym: stawy, zbiorniki wodne, zalesienie działek)	4	3	3	5	3	1	5	15	7	3
Razem:	55	65	65	81	89	100	83	116	74	72

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

W rozbiciu przedmiotowym można zauważyć, iż decyzje o warunkach zabudowy wydane były głównie dla budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Jak wynika z przedstawionych powyżej danych w ogólnej liczbie wydanych decyzji o warunkach zabudowy zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna stanowi przeważającą ilość i przekracza niemal we wszystkich latach 50% ogólnej liczby wydanych decyzji.

Dodatkowo przedstawiono liczbę wydanych decyzji o warunkach zabudowy w rozbiciu na poszczególne miejscowości gminy Lubaczów:

Tabela 29. Analiza wydanych decyzji o warunkach zabudowy w okresie 2006-2015 w rozbiciu na rodzaj inwestycji i ich lokalizację

Miejscowość	Decyzje o warunkach zabudowy							Razem obiekty
	nowe budynki mieszkalne	nadbudowa przebudowa rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania istniejących bud. mieszk.	budynki gospodarcze, garażowe, inwentarskie, magazynowe, wiaty	budynki usługowe	zabudowa zagrodowa	obiekty infrastruktury technicznej	inne (w tym stawy, zbiorniki wodne, zalesienie działek)	
Antoniki	17	3	5	-	-	-	-	25
Bałaje	14	2	1	2	1	-	1	21
Basznia Dolna	33	12	7	5	-	4	6	67
Basznia Górna	8	13	3	1	-	2	2	29
Borowa Góra	10	2	2	2	-	-	3	19
Budomierz	3	2	-	1	-	2	-	8
Dąbrowa	13	5	2	2	1	-	2	25
Dąbków	28	2	8	2	1	2	1	44
Hurcze	20	5	1	2	1	-	2	31
Krowica Hołódowska	8	13	4	1	-	1	-	27
Krowica Lasowa	6	3	-	-	-	1	3	13
Krowica Sama	13	7	7	2	-	1	3	33
Lisie Jamy	61	19	11	9	3	2	3	108
Młodów	53	15	16	7	2	1	4	98
Karolówka	14	6	1	2	-	1	-	24
Mokrzyca	17	4	4	-	-	-	3	28
Opaka	26	7	7	1	1	2	3	48
Piastowo	13	-	1	-	-	-	-	14
Podlesie/Sieniawka	3	3	-	-	-	2	-	8
Szczutków	22	6	1	-	-	1	2	32
Tymce	11	2	2	2	-	1	1	19

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Wólka Krowicka	9	3	3	1	-	2	5	23
Załuże	26	9	10	5	-	2	4	56
Razem	428	143	97	47	10	26	49	800

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Największa liczba wydanych decyzji przypada na miejscowości: Młodów i Lisie Jamy – a więc miejscowości o dużym potencjale ludnościowym, w których natężenie inwestycji jest potęgowane z uwagi na charakter podmiejski i ekspansję terenów miejskich, wzdłuż głównych dróg wylotowych z miasta. Dużym natężeniem charakteryzują się także miejscowości Basznia Dolna, Załuże, Dąbków, Opaka zlokalizowane wzdłuż głównych ciągów drogowych.

Mając na uwadze wydane decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego stwierdzić można, że dotyczyły one w szczególności inwestycji polegających na:

- budowie lub przebudowie sieci i urządzeń infrastruktury technicznej (elektroenergetycznej, kanalizacyjnej – sanitarnej i deszczowej, wodociągowej, gazowej, oświetlenia ulicznego),
- budowie bądź przebudowie infrastruktury drogowej (drogi publiczne, zjazdy),
- realizacji lub przebudowie obiektów użyteczności publicznej,
- zagospodarowaniu przestrzeni publicznych (zieleni publiczna).

Jako jeden z głównych kierunków rozwoju w zagospodarowaniu przestrzennym gminy biorąc pod uwagę zwiększony popyt na nowe tereny mieszkaniowe i usługowe, ze strony mieszkańców gminy, a także zważywszy na presję na urbanizację terenów podmiejskich m. Lubaczów uznać należy objęcie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w perspektywie najbliższych lat w pierwszej kolejności terenów dla których w chwili obecnej już prowadzona jest procedura zmiany Studium. Ustaleniami planów miejscowych zasadne jest także objęcie terenów zlokalizowanych w pobliżu miejscowości, gdzie intensyfikacja zabudowy jest największa.

4.4. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA OBSZARU

Ziemia lubaczowska ma swój specyficzny i indywidualny charakter, ukształtowany przez środowisko przyrodnicze oraz bogate dziedzictwo kulturowe. Jest ona postrzegana głównie jako kraina rolnicza i rejon o atrakcyjnych walorach rekreacyjno - turystycznych. Zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, duże zróżnicowanie fizjograficzne, geologiczne, duży procent lasów, bogactwo flory i fauny występujące na terenie Gminy Lubaczów stanowią olbrzymi potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki.

W ostatnich kilku latach, samorząd gminy Lubaczów wielokrotnie inicjował działania, które przyczyniły się do rozwoju kultury i turystyki w regionie. Najistotniejsze z nich to m.in.: realizacja w latach 2012/2013 projektu, w wyniku którego wybudowano Kresową Osadę w Baszni Dolnej nadając nowe funkcje turystyczne i edukacyjne obszarom przemysłowym i popegeerowskim gminy Lubaczów. W wyniku realizacji tego przedsięwzięcia powstała wioska tematyczna.

Niezwykle ważnym przedsięwzięciem ukierunkowanym na rozwój turystyki było także wyznaczenie i oznakowanie czterech tras turystycznych o łącznej długości 120 km, obejmujących nie tylko gminę Lubaczów, ale także sąsiednią gminę Horyniec - Zdrój. Wykonano również remont kapliczek przydrożnych oraz rekonstrukcję cerkwi w Baszni Dolnej, Krowicy Samej i Opacie. W ramach tego projektu odrestaurowano też Pastorówkę w Podlesiu – dom pastora ewangelickiego z 1856 roku. Dziś mieści się nim Centrum Kulturalno-Edukacyjne, wykorzystywane szczególnie na potrzeby współpracy międzynarodowej, którą gmina Lubaczów prowadzi z partnerskimi samorządami.

Na terenie Gminy Lubaczów znajduje się szereg zabytków wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu. Wykaz zabytków nieruchomych Gminy Lubaczów według rejestru Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, stan na 31 grudnia 2014 roku przedstawia się następująco:

Basznia Dolna

- cmentarz greko-kat., 2 poł. XIX, nr rej.: A-363 z 23.06.1994
- rządcówka, ob. dom, nr 12, XIX/XX, nr rej.: A-413 z 8.04.2010

Huta Kryształowa

- gorzelnia, początek XX, nr rej.: A-816 z 28.09.1995

Krowica Sama

- kościół par. p.w. Przemienienia Pańskiego, drewniany, 1932-33, nr rej.: A-400 z 16.02.2010
- cerkiew greko-kat. p.w. św. Michała, drewniana, 1870, nr rej.: A-355 z 21.05.1990 (spalona)
- cmentarze greko-kat., ob. komunalne, XIX-XX, nr rej.: A-383 z 13.07.1994 oraz A-385 z 13.07.1994
- park dworski (pozostałości), XVIII-początek XX, nr rej.: A-390 z 16.12.2009

Lisie Jamy

- cmentarz epidemiczny, 1918, nr rej.: A-338 z 21.06.1994

Opaka

- cerkiew greko-kat., XVII, 1890, nr rej.: A-315 z 29.11.1989 (spalona)
- dzwonnica, nr rej.: j. w. po renowacji
- cmentarz, nr rej.: j. w.

Podlesie

- cmentarz ewangelicki, 1 poł. XIX, nr rej.: A-389 z 17.06.1994
- dawna plebania ewangelicka, 1856, nr rej.: A-341 z 18.03.2009 po renowacji i modernizacji obecnie Centrum Edukacyjno – Kulturalne Gminy Lubaczów „Pastorówka”

Szczutków

- cerkiew greko-kat., p.w. św. Dymitra, ob. kościół rzym.-kat. fil. p.w. św. Wawrzyńca, drewniana, 1904, nr rej.: A-275 z 2.06.2008
- dzwonnica, drewniana, 1825, 1895, 1903, nr rej.: j. w. (po renowacji)
- cmentarz greko-kat., ob. komunalny (część stara - południowa i wsch.), poł. XIX, nr rej.: A-366 z 24.06.1994

Załuże

- cmentarz komunalny (cz. wsch.), poł. XIX, nr rej.: A-672 z 13.06.1994

Cześć zabytków jest w niezadowalającym stanie, a proces ich degradacji postępuje. Gmina od wielu lat realizuje program rewitalizacji zabytków, polegający na zabezpieczaniu środków budżetowych i pozabudżetowych na remont oraz modernizację tych obiektów, w celu przywrócenia im właściwych funkcji użytkowych i historycznych.

Gmina Lubaczów w ostatnim okresie podejmuje inicjatywy polegające na wzmocnieniu atrakcyjności turystycznej i przyciągnięciu turystów. Jednym z takich przedsięwzięć jest wspomniana Kresowa Osada, która z roku na rok staje się coraz bardziej popularną atrakcją dla mieszkańców i przyjezdnych.

Kresowa Osada w Baszni Dolnej ma charakter wioski tematycznej, w której odtworzono kresowy dwór ziemiański z początku XX w. Odwołuje się do wielokulturowości dawnych Kresów Rzeczypospolitej, oferując możliwość ciekawego spędzenia wolnego czasu. To idealne miejsce dla miłośników historii, tradycyjnego jadła i aktywnej turystyki w otoczeniu naturalnej przyrody. Budowę Kresowej Osady zakończono w 2013 roku, a kilka miesięcy później, dzięki głosom wielu internautów, obiekt wybrano „Unijną Perłą Podkarpacia”. To zasługa doskonałego przedstawienia pamięci o dziedzictwie kulturowym tych ziem, niezwyklej gościnności i dbałości o najwyższy poziom usług. Kresowa Osada składa się z kilku tematycznych obiektów. W odtworzonym dworze ziemiańskim jest secesyjna restauracja, w której można posmakować tradycyjnych potraw kuchni kresowej. Do dyspozycji gości są pokoje (Kresowa Osada dysponuje w chwili obecnej 12 miejscami noclegowymi) i w pełni wyposażona sala konferencyjna. Dla smakoszy galicyjskich tradycji gastronomicznych przygotowano dawną karczmę wiejską, w której posmakować można Kresowego Jadła. W multimedialnym muzeum – Galerii Lokalnej Historii - prezentowana jest ekspozycja dotycząca wypraw hetmana Sobieskiego na czambuły tatarskie oraz elementy związane z historią huty szkła kryształowego, która znajdowała się na terenie gminy. W Kresowej Osadzie na szczególną uwagę zasługuje dawna zagroda włościańska z oryginalnym wyposażeniem. Można wypieć ciasto tradycyjnymi metodami w dawnym wiejskim piecu. Stojąca obok stuletnia stodoła zaadaptowana została na potrzeby organizacji wernisaży, wystaw i kameralnych koncertów. Dla gości zainteresowanych rzemiosłem i rękodziełem przygotowano warsztaty rzemieślnicze: kowalski, garncarski, stolarski, a nawet manufaktura szkła. Można tu samemu tworzyć rękodzieło, a także zakupić kresowe pamiątki. Miłośnicy aktywnego wypoczynku mają do dyspozycji wypożyczalnię rowerów, kajaków oraz kijów do nordic walking. W bezpośrednim pobliżu wyznaczone są kwalifikowane trasy turystyczne – piesze i rowerowe.

Kapituła powołana przez Podkarpacką Regionalną Organizację Turystyczną w ramach konkursu na Najlepszy Produkt Turystyczny na poziomie wojewódzkim wybrała Kresową Osadę w Baszni Dolnej. Na terenie gminy odbywa się oprócz tego szereg innych imprez o charakterze masowym, na których promowane są tradycje, kultura, miejscowe zwyczaje, produkty lokalne i ekologiczne m.in. jest to Festiwal Kultur i Kresowego Jadła. Imprezy tego typu przyciągają olbrzymie rzesze mieszkańców oraz przyjezdnych z całego województwa.

Festiwal Kultur i Kresowego Jada odbywa się co roku na początku sierpnia w Baszni Dolnej. Na Festiwal przyjeżdżają turyści i mieszkańcy okolicznych miejscowości. W 2015 roku odbyła się jego 11 edycja. Tradycyjnie wydarzeniu towarzyszy szereg atrakcji poczynając od pokazów kulinarnych z udziałem uznanego autorytetu w dziedzinie gastronomii, przez występy zespołów folklorystycznych, prezentacje dawnego rzemiosła i rękodzieła po słynne konkursy kulinarne. W ramach konkursu kulinarnego Kresowe Jadło, w skład jury którego wchodzi znani kucharze, oceniane są potrawy sięgające do tradycji kulinarnych Kresów. Przygotowują je Koła Gospodyń Wiejskich, restauratorzy, gospodarstwa agroturystyczne, producenci żywności oraz koła łowieckie. Każdy z uczestników

Festiwalu może spróbować przepysznej domowej kuchni. Dla zwycięzców przygotowane są cenne nagrody (m.in. lodówki, zmywarki, chłodziarki, wielofunkcyjne roboty kuchenne). Do Konkursu na Najlepszą Potrawę Regionalną na Bazie Miodu przygotowywane są dani wykorzystujące jeden z miodów wpisanych na listę Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych lub na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi m.in.: podkarpacki miód spadziowy, lubaczowski miód wielokwiatowy leśny czy lubaczowski miód lipowy. Każdy Festiwal wieńczy występ znanego zespołu, przy którego muzyce tysiące ludzi bawią się do późnych godzin wieczornych.

Baza noclegowa

Obiekty noclegowe w gminie Lubaczów ich liczba oraz dostępność są również wyznacznikiem atrakcyjności turystycznej. Na terenie gminy Lubaczów w 2014 r. znajdował się 1 obiekt hotelowy i 3 inne obiekty noclegowe, które łącznie posiadały 102 miejsca noclegowe. W tym samym roku skorzystało z nich 100 rezydentów z Polski (spadek o 59% w stosunku do roku poprzedniego), nie udzielono noclegów turystom zagranicznym. Łącznie w 2014 r. w gminie Lubaczów udzielono 952 noclegów rezydentom z Polski (spadek w stosunku do roku poprzedniego o ok 89%). W stosunku do 2013 r. zanotowano spadek liczby turystów: odpowiednio w poprzednim roku gminę odwiedziło 170 rezydentów z Polski, którym udzielono łącznie 1069 noclegów.

Do obiektów noclegowych zaliczono hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe, domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, pola biwakowe, kempingi, obiekty do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, zakłady uzdrowiskowe oraz kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne występujące na przedmiotowym terenie.

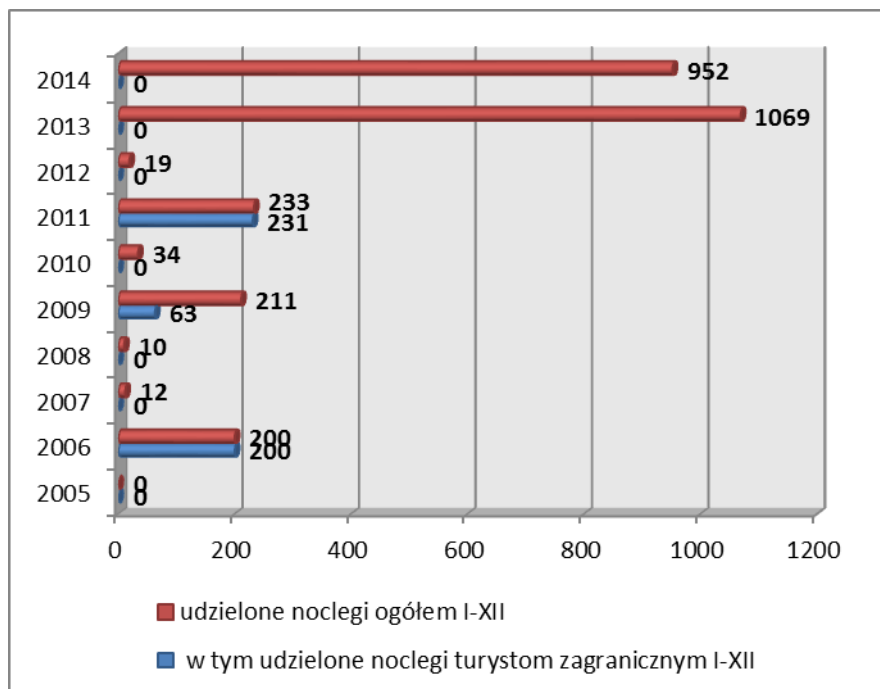
Tabela 30. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w powiecie lubaczowskim w 2014 r.

Wyszczególnienie	obiekty hotelowe	inne obiekty noclegowe (kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne)	w tym inne obiekty zbiorowego zakwaterowania - zespoły domków turystycznych	miejsca noclegowe obiekty hotelowe	miejsca noclegowe inne obiekty noclegowe - razem
Powiat lubaczowski	6	16	1	133	922
Lubaczów miasto	2	1	0	50	30
Cieszanów gm. m-w	1	3	1	20	195
Horyniec-Zdrój gm. w.	2	5	0	51	452
Lubaczów gm. w.	1	3	0	12	90
Narol gm. m-w.	0	2	0	0	55
Oleszyce gm. m-w	0	2	0	0	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

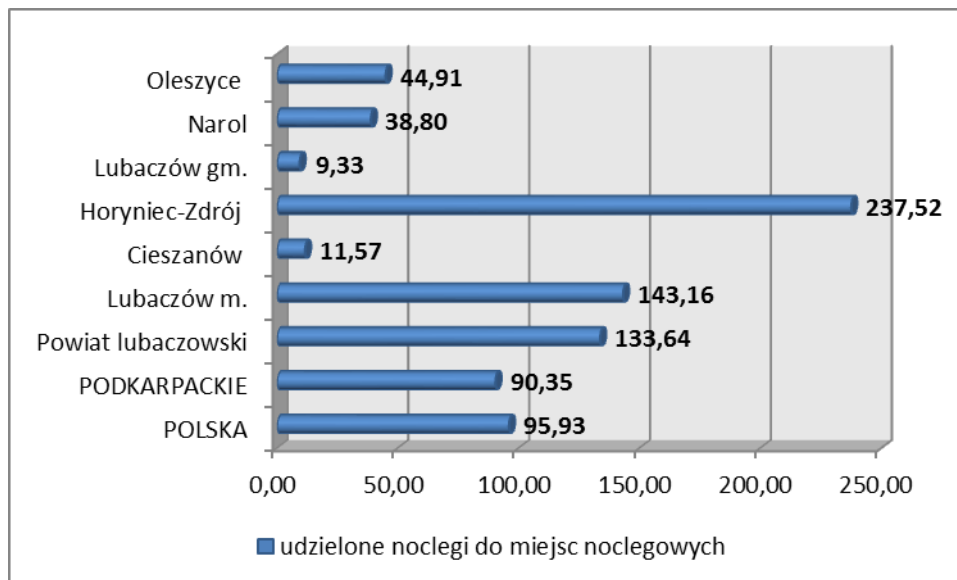

Wykres 44. Udzielone noclegi w Gminie Lubaczów w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 45. Noclegi udzielone w relacji do ogółu miejsc noclegowych w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Liczba udzielonych noclegów w stosunku do liczby miejsc noclegowych ogółem w 2014 r. w gminie Lubaczów wyniosła 9,33 noclegów na miejsce noclegowe. Pod tym względem gmina wypada niekorzystnie w porównaniu do powiatu i innych gmin osiągając najniższy wskaźnik. Większą liczbę noclegów na miejsce noclegowe odnotowano we wszystkich gminach wiejskich powiatu lubaczowskiego. Na uwagę zasługuje wysokie wykorzystanie miejsc noclegowych w gminie Horyniec-

Zdrój z uwagi na charakter uzdrowiskowy miejscowości. W gminie Lubaczów nie odnotowano pobytu turystów zagranicznych. Rozwój bazy noclegowej w kolejnych latach będzie stanowił priorytet w podejmowanych działaniach samorządu lokalnego.

4.5. ŚRODOWISKO OTOCZENIA BIZNESU

Rozwój instytucji otoczenia biznesu w regionie stanowi ważny czynnik jego atrakcyjności inwestycyjnej. Szczególnie istotną rolę odgrywają instytucje wspierające przedsiębiorczość, rozwiązania proinwestycyjne, komercjalizację badań naukowych i innowacyjność przedsiębiorstw. Wśród instytucji okołobiznesowych działających na terenie Gminy Lubaczów możemy wymienić:

- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Gminy Lubaczów: Celem Stowarzyszenia jest podejmowanie społecznie użytecznych inicjatyw i wielokierunkowych działań służących: profilaktyce i rozwiązywania problemów społecznych, wspieraniu rozwoju kultury, sportu i turystyki w regionie, promowaniu inicjatyw społeczno-gospodarczych wspierających walkę z bezrobociem.
- Lokalna Grupa Działania "Rozwój Ziemi Lubaczowskiej" jest stowarzyszeniem działającym na terenie gmin położonych w powiecie Lubaczowskim. Misją LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” jest inicjowanie oraz realizacja na swoim terenie projektów wpływających na zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny obszaru LGD, a także w oparciu o istniejące walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe. Głównym celem LGD jest działalność na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Ponadto na terenie gminy Lubaczów od dnia 01.10.2008 r. funkcjonuje Punkt Obsługi Przedsiębiorców, jego siedziba mieści się w Lubaczowie. Zakres działania punktu konsultacyjnego obejmuje pakiet bezpłatnych usług informacyjnych dotyczących: podejmowania, wykonywania i rezygnacji z prowadzenia działalności gospodarczej, możliwości uzyskania dotacji na realizację projektów z funduszy unijnych. Dodatkowo pod koniec roku 2015 r. zostanie uruchomione Biuro Obsługi Inwestora. Zadaniem Centrum będzie promocja terenów inwestycyjnych gminy Lubaczów.

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.1. UKŁAD DROGOWY

W Gminie Lubaczów dobrze rozwinięta jest sieć komunikacyjna. Na terenie gminy występują dwa układy komunikacyjne: kolejowy i drogowy. Układ komunikacyjny drogowy obejmuje drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne:

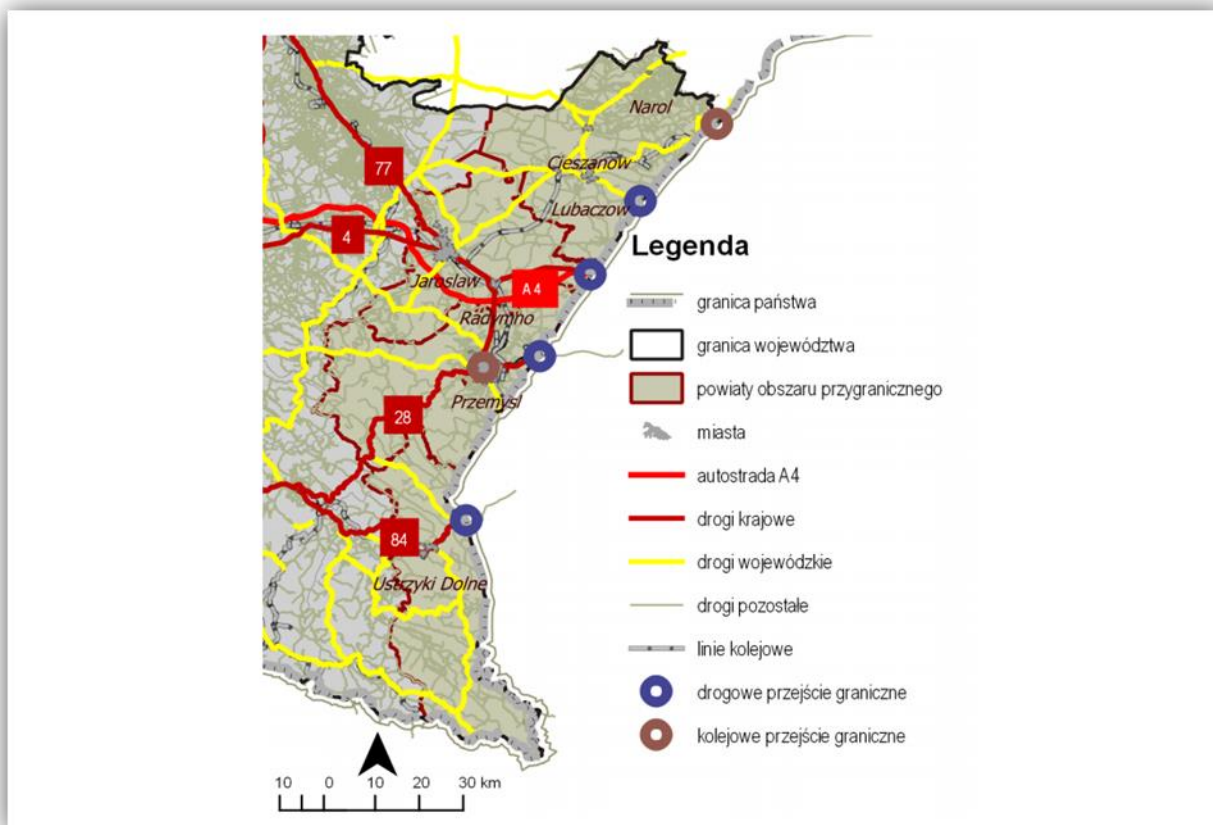
Drogi wojewódzkie

- Droga wojewódzka nr 866 (DW866) - droga wojewódzka Dachnów- Granica Państwa, stanowiąca łącznik od skrzyżowania z drogą 865 w Dachnowie przez Lubaczów i Krowicę Hołodowską do nowo otwartego polsko-ukraińskiego przejścia granicznego w Budomierzu. Długość drogi wynosi 19,572 km. Według generalnego pomiaru ruchu z 2010 r. natężenie ruchu wynosiło na odcinku strony Dachnów 9507 pojazdów na dobę, a na odcinku Lubaczów Granica Państwa - 1542 pojazdów na dobę. W całości poprowadzona jest przez teren województwa podkarpackiego.

- Droga wojewódzka nr 867 (DW867) o długości 76,272km Sieniawa- Oleszyce - Hrebenne, prowadząca przez Lubaczów, Młodów, Basznię Dolną i Horyniec. Łączna długość drogi wynosi 76,272 km. Średnie natężenie wg pomiaru z 2010 r. wynosiło 2513 pojazdów na dobę.

Rycina 4. Rozmieszczenie dróg i przejść granicznych, obszar przygraniczny 2013 r.

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie – Delegatura Przemyśl

Sieć dróg w powiecie jest dość gęsta co umożliwia łatwe przemieszczanie się transportem zarówno prywatnym jak i zbiorowym. Infrastruktura transportowa pozwala na rozwój usług spedycyjnych o charakterze zarówno krajowym, jak również międzynarodowym (tranzyt na wschód), a także ułatwia codzienne przemieszczanie się ze szkół ponadgimnazjalnych oraz miejsc pracy.

Łączna długość dróg powiatowych przechodzących przez teren gminy wynosi 72 672 km, a ich szczegółowy wykaz zawiera poniższa tabela.

Tabela 31. Sieć dróg powiatowych na terenie Gminy Lubaczów

Numer i nazwa drogi	Długość w km
1674 R Lubaczów - Szczutków - Duńkowice	3,847
1673 R Opaka - przez wieś	0,855

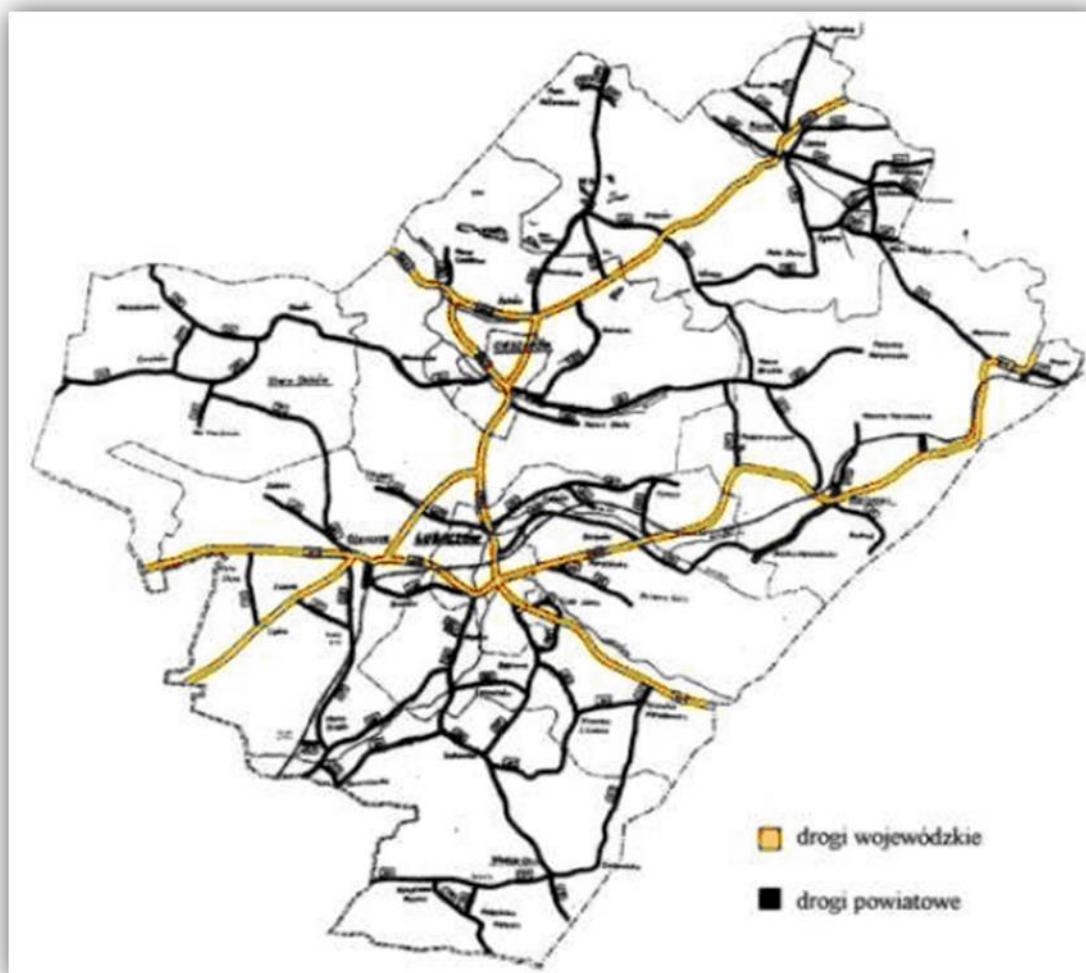

1671 R Oleszyce - Borchów-Lubaczów	1,100
1691 R Basznia D. - Wólka Horyniecka	6,450
1690 R Tymce - Basznia Dolna	3,068
1664 R Lubaczów - Tymce	10,079
1689 R Załuże - Moczar Duży	1,413
1688 R Lubaczów - Basznia Dolna	6,683
1681 R Karolówka - przez wieś	0,466
1682 R Lubaczów - Borowa Góra	5,579
1680 R Lisie Jamy - Dąbrowa	5,564
1679 R Lubaczów - Krowica Lasowa	5,299
1678 R Szczutków - Dąbrowa	3,753
1695 R Dąbrowa - Łukawiec	2,671
1677 R Szczutków - W. Oczy-G. Państwa	2,350
1694 R Łukawiec - Krowica Hołódowska	5,623
1693 R Krowica Hołódowska - Cetynia	4,722
Razem	72, 672

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Rycina 5. Sieć dróg powiatowych i wojewódzkich w powiecie lubaczowskim

Źródło: Powiatowy Zarząd Dróg w Lubaczowie

W ostatnim okresie dzięki realizacji wielu projektów z zakresu infrastruktury komunikacyjnej, przebudowano i zmodernizowano drogi gminne i powiatowe praktycznie we wszystkich miejscowościach gminy Lubaczów. W latach 2011-2014 wykonano nowe nawierzchnie na łącznej długości ponad 30 km na drogach gminnych i powiatowych. Przy wsparciu z funduszy unijnych zostały wykonane prace na drogach gminnych: Basznia Dolna – ulica Kolejowa oraz Basznia Górna – Huta Kryształowa oraz na drogach powiatowych: Lubaczów – Basznia Dolna (1320 mb) i Basznia Dolna – Wólka Horyniecka na odcinku Basznia Dolna – Podlesie (3289 mb). Gmina udzieliła także wsparcia finansowego w przebudowę dróg powiatowych, które były realizowane przez powiat i współfinansowane z Unii Europejskiej, m.in. droga Lubaczów – Tymce, Lubaczów – Szczutków – Duńkowice (na odcinku Lubaczów – Nowa Grobla). Istotnym przedsięwzięciem zrealizowanym w związku z budową przejścia granicznego w Budomierzu (przy udziale środków unijnych), była także przebudowa drogi wojewódzkiej nr 886 na odcinku Lubaczów - Budomierz. Droga ta przebiega przez miejscowości gminy Lubaczów tj. Lisie Jamy, Wólkę Krowicką, Krowicę Hołodowską i Budomierz. Przy tym ciągu drogowym powstała także infrastruktura towarzysząca - ścieżki rowerowe, chodniki, zatoczki, nowoczesne przystanki autobusowe. Przebudowa ciągów drogowych gminy

Lubaczów przyczyniła się nie tylko do poprawy komfortu życia mieszkańców, ale również do wzmocnienia oferty inwestycyjnej terenów przygotowywanych w pobliżu przejścia granicznego w Budomierzu i innych inicjatyw gospodarczych potrzebnych do rozwoju tej części województwa podkarpackiego.

Na sieć dróg gminnych składa się 126 dróg. Wykaz poszczególnych dróg gminnych przedstawia poniższa tabela:

Tabela 32. Sieć dróg gminnych Gminy Lubaczów

Lp.	Nr drogi	Nazwa
1	1 3 2500R	Antoniki – przed świetlicą
2	1 3 2501R	Antoniki - wewnątrz wsi
3	1 3 2502R	Antoniki - do mostu
4	1 0 5103R	Bałaje – przez wieś
5	1 0 5102R	Bałaje – Mokrzyca
6	1 0 5111R	Basznia Dolna - przez wieś
7	1 0 5104R	Basznia Dolna- Piaski –PKP
8	1 3 2503R	Basznia Dolna - od ul. Szkolnej
9	1 3 2504R	Basznia Dolna - poprzeczka
10	1 3 2505R	Basznia Dolna - przejazd PKP
11	1 3 2506R	Basznia Dolna - wewnątrz osiedlowa
12	1 3 2507R	Basznia Dolna - na wprost drogi do przejazdu PKP
13	1 3 2508R	Basznia Dolna - Sołotwina
14	1 3 2509R	Basznia Dolna - za P. Medroń
15	1 3 2510R	Basznia Dolna - do P. Dzikiego
16	1 3 2511R	Basznia Dolna - ul. Kolejowa
17	1 0 5114R	Basznia Górna - przez wieś
18	1 0 5116R	Basznia Górna – sklep
19	1 0 5113R	Basznia Górna – Dąbrowa
20	1 3 2512R	Basznia Górna - za świetlicą
21	1 0 5134R	Basznia Górna – Huta Kryształowa
22	1 0 5123R	Budomierz – Budomierz Mały
23	1 0 5123R	Budomierz – młyn
24	1 3 2513R	Budomierz - koło Piwody
25	1 3 2514R	Budomierz - do Truchana
26	1 3 2515R	Dąbków - do cmentarza
27	1 0 5127R	Dąbrowa – przez wieś
28	1 0 5125R	Dąbrowa – Szutki
29	1 0 5126R	Dąbrowa – Krausy
30	1 3 2516R	Dąbrowa – Michalce
31	1 0 5105R	Hurcze – PKP

32	1 0 5106R	Hurcze – przez wieś
33	1 3 2517R	Hurcze - do Majdana
34	1 3 2518R	Hurcze - obwodnica
35	1 3 2519R	Huta Kryształowa - wewnątrz zabudowy
36	1 0 5117R	Lisie Jamy – Wygnańce
37	1 0 5118R	Lisie Jamy – Smolińce
38	1 3 2520R	Lisie Jamy - poprzeczka koło Antonilka
39	1 3 2521R	Lisie Jamy - przed barem
40	1 3 2522R	Lisie Jamy - przed orlikiem
41	1 3 2523R	Lisie Jamy - przez pastwisko
42	1 3 2524R	Lisie Jamy - do Tarabana
43	1 3 2525R	Lisie Jamy - Kwasy
44	1 3 2526R	Lisie Jamy - obok cmentarza
45	1 3 2527R	Lisie Jamy - ul. Sportowa
46	1 3 2528R	Lisie Jamy - ul. Krótka
47	1 3 2529R	Lisie Jamy - ul. Wesoła
48	1 3 2530R	Lisie Jamy - ul. Nadrzeczna
49	1 3 2531R	Lisie Jamy - ul. Cicha
50	1 3 2532R	Lisie Jamy - ul. Leśna
51	1 3 2533R	Lisie Jamy - ul. Wąska
52	1 3 2534R	Lisie Jamy - ul. Zielona
53	1 3 2535R	Karolówka - ul. Nowa
54	1 3 2536R	Karolówka - ul. Wincentego Witosa
55	1 0 5121R	Krowica Hołódowska – Mielniki
56	1 3 2537R	Krowica Hołódowska - obok Hojdaka
57	1 3 2538R	Krowica Hołódowska - obwodnica
58	1 3 2539R	Krowica Hołódowska - poprzeczka obok Ziemby
59	1 0 5136R	Krowica Hołódowska – Granica Państwa
60	1 0 5124R	Krowica Lasowa – Boble
61	1 3 2540R	Krowica Lasowa - przy granicy z Łukawcem
62	1 3 2541R	Krowica Lasowa - obwodnica
63	1 3 2542R	Krowica Lasowa - równoległa do gminnej Dąbrowa – Krausy
64	1 0 5122R	Krowica Sama – przez wieś
65	1 3 2543R	Krowica Sama - Blusy
66	1 3 2544R	Krowica Sama - za byłym PGR
67	1 3 2545R	Krowica Sama - za sklepem
68	1 3 2546R	Krowica Sama - wewnątrz osiedlowa
69	1 3 2547R	Krowica Sama - do Stawskiego
70	1 3 2548R	Krowica Sama - do Głuszka
71	1 3 2549R	Krowica Sama - do Hypiaka

72	1 3 2550R	Krowica Sama - do Kaczora
73	1 3 2551R	Krowica Sama - przed Mekiem
74	1 0 5107R	Młodów- Zakęcie
75	1 0 5108R	Młodów – sklep
76	1 0 5110R	Młodów – za szkołą
77	1 3 2552R	Młodów - ul. Sportowa
78	1 3 2553R	Młodów - ul. Błonie
79	1 3 2554R	Młodów - ul. Słoneczna
80	1 3 2555R	Młodów - ul. Piaskowa
81	1 3 2556R	Młodów - ul. Wodna
82	1 3 2557R	Młodów - ul. Krótka
83	1 3 2558R	Młodów - ul. Jana Pawła II
84	1 3 2559R	Młodów - ul. Majowa
85	1 3 2560R	Młodów - ul. Czesława Miłosza
86	1 3 2561R	Młodów - poprzeczka I
87	1 3 2562R	Młodów - poprzeczka II
88	1 3 2563R	Młodów - poprzeczka koło Antonika
89	1 3 2564R	Młodów - poprzeczka koło Horonia
90	1 3 2565R	Mokrzyca - obwodnica
91	1 0 5128R	Opaka – cerkiew
92	1 0 5129R	Opaka – sklep
93	1 0 5130R	Opaka – za wsią
94	1 3 2566R	Opaka - obwodnica za starą szkołą
95	1 3 2567R	Opaka - przed osiedlem
96	1 3 2568R	Opaka - droga wjazdowa
97	1 3 2569R	Opaka - wewnątrz osiedlowa
98	1 3 2570R	Opaka - za osiedlem
99	1 3 2571R	Opaka – Żuki
100	1 0 5109R	Piastowo - przez wieś
101	1 3 2572R	Piastowo - droga Lipowa
102	1 3 2573R	Piastowo – poprzeczka
103	1 0 5114R	Podlesie – przez wieś
104	1 0 5115R	Podlesie- cmentarz
105	1 0 5131R	Szczutków- Onyszczeni
106	1 0 5132R	Szczutków- Ruda Szczutkowska
107	1 0 5113R	Szczutków - Mielniki
108	1 3 2574R	Szczutków - Kąty
109	1 3 2575R	Szczutków - boczna Szczutków - Mielniki
110	1 3 2576R	Szczutków - obwodnica
111	1 3 2577R	Szczutków - osiedle
112	1 3 2578R	Szczutków - za byłym hotelem
113	1 3 2579R	Szczutków - Prewedy

114	1 3 2580R	Szczutków – Sysaki
115	1 0 5112R	Tymce - Ślimaki
116	1 3 2581R	Tymce - PKP
117	1 0 5120R	Wólka Krowicka – przez wieś
118	1 0 5119R	Wólka Krowicka – Brozie
119	1 3 2582R	Wólka Krowicka - przez przysiółek Brozie
120	1 0 5101R	Załuże – Czarne
121	1 3 2583R	Załuże - Podłęże
122	1 3 2583R	Załuże - Moczar Mały
123	1 3 2585R	Załuże - Moczar Duży
124	1 3 2586R	Załuże - Pilipy
125	1 3 2586R	Załuże - Nowe Sioło
126	1 3 2588R	Załuże - cmentarz

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Na terenie gminy oraz w kierunku gmin i miast sąsiednich można swobodnie poruszać się środkami komunikacji masowej - głównie autobusami. Masową komunikację zapewnia dwóch przewoźników: PKP i PKS. Z usług PKS korzystają przede wszystkim mieszkańcy wsi Załuże, Basznia Dolna i przyległych przysiółków. Połączenia autobusowe z ośrodkiem administracyjno-usługowym w Lubaczowie posiadają wszystkie miejscowości gminy.

Regularna komunikacja autobusowa odbywa się na trasach:

- bezpośrednio z Lubaczowa w kierunku następujących miejscowości: Biłgoraj, Budomierz, Cewków, Chełm, Cieszanów, Horyniec, Hrubieszów, Jarosław, Korczowa, Mielec, Narol, Oleszyce, Przemyśl, Rzeszów, Stalowa Wola, Stary Dzików, Tomaszów Lubelski, Warszawa, Werchrata, Wielkie Oczy, Zamość,
- pośrednio z lokalnych węzłów komunikacyjnych w Jarosławiu, Przemyślu, Rzeszowie w różne kierunki kraju.

Międzynarodowa komunikacja pasażerska na terenie gminy obsługiwana jest:

- pośrednio ze stacji kolejowej Bełzec (ok. 35 km) w kierunku Ukrainy oraz z Jarosławia (ok. 40 km) we wszystkich kierunkach,
- przez przystanki regularne międzynarodowych linii autobusowych, w zależności od kierunku: Lubaczów (Ukraina), Jarosław, Przemyśl, Rzeszów (we wszystkich kierunkach),

Przez teren Gminy Lubaczów przebiega linia kolejowa pasażersko - towarowa nr 101 Munina - Werchrata – Hrebenne (granica państwa) oraz linia kolejowa Jarosław - Horyniec Zdrój z dwoma przystankami osobowymi w Baszni i Baszni Dolnej obsługiwana przez nowoczesny szynobus.

Rycina 6. Przebieg linii kolejowej nr 101 Munina - Hrebenne

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Stacje i przystanki kolejowe w powiecie lubaczowskim:

- Basznia – przystanek kolejowy;
- Basznia Dolna – przystanek kolejowy;
- Dziewięcierz – przystanek kolejowy;
- Horyniec-Zdrój – stacja kolejowa;
- Kaplisze – stacja kolejowa;
- Lubaczów – stacja kolejowa;
- Nowa Grobla – przystanek kolejowy;
- Oleszyce – przystanek kolejowy;
- Werchrata – stacja kolejowa.

Gmina spełnia ważną rolę komunikacyjną w przewozie ładunków. Na lokalnym rynku działa kilka małych firm przewozowych. Na dogodnych warunkach dostępne są usługi większych firm z Jarosławia, Przemyśla i Rzeszowa.

Przewozy kolejowe ładunków są mniej dogodne niż przewozy samochodowe. Najbliższe miejsce rozładunku i załadunku wagonów kolejowych znajduje się w Werchracie (ok. 35 km od Lubaczowa) oraz w Muninie (ok. 40 km). Po II Wojnie Światowej wzdłuż linii nr 101 poprowadzono szeroki tor, trzonem inwestycji była znajdująca się na końcu tego toru, usadowiona głęboko w lesie, wojskowa rampa przeładunkowa, jej użyteczność gospodarczą stawiano raczej na drugim planie.

Od momentu wybudowania szerokiego toru, czyli od lat 1945-1950, aż do roku 1985, rampa przeładunkowa miała stałą obsługę, była regularnie konserwowana i remontowana. Po roku 1985,

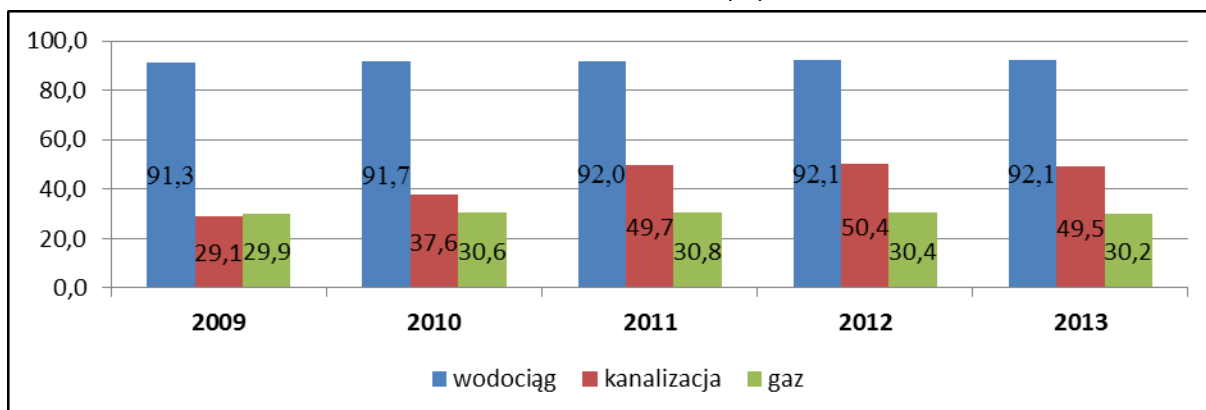

zarówno ze stacji Horyniec-Zdrój jak i z rampy Kaplisze wycofało się wojsko (choć jeżeli chodzi o budynki na stacji, to nadal są one pod opieką armii). W roku 1995 PKP podjęły decyzję o rozebraniu torowiska. W chwili obecnej można tam jeszcze spotkać stojący między drzewami semafor kształtowy, a także sporych rozmiarów polanę (pozostałość po samej rampie) oraz nasypy doprowadzające tory i pozostałości budynków gospodarczych i nastawni. Lotnicze przewozy ładunków zabezpiecza najbliższe lotnisko w Jasionce k/Rzeszowa (ok. 100 km od Lubaczowa), które zapewnia dostęp do wszystkich rodzajów wynajętych środków transportu lotniczego (lotnisko może przyjmując największe samoloty transportowe i pasażerskie).

5.2. GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA

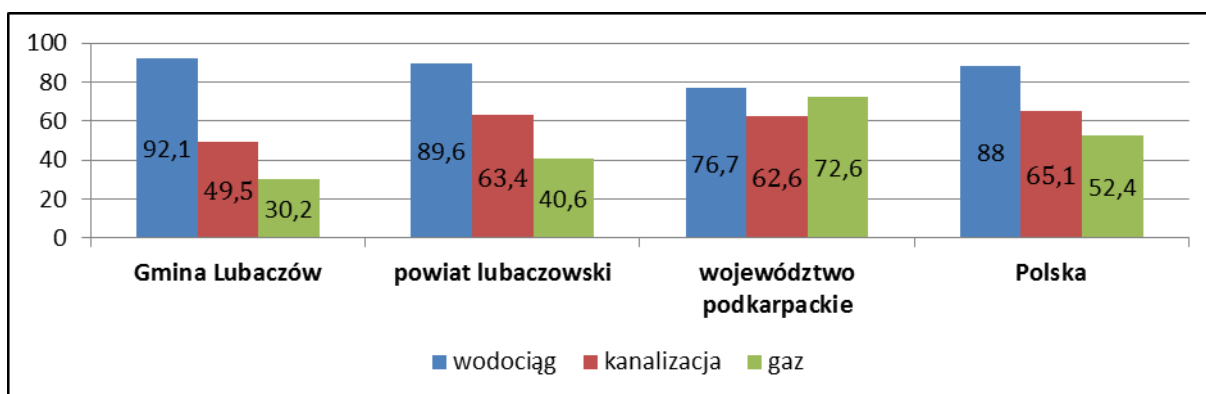
O jakości życia osób zamieszkujących daną gminę świadczy dostępność do infrastruktury technicznej oraz zasoby i warunki mieszkaniowe. Poziom wyposażenia Gminy Lubaczów w urządzenia techniczne zorganizowane w systemach sieciowych (sieci wodociągowe, kanalizacyjne oraz gazowe), określa odsetek procentowy mieszkańców korzystających z instalacji w odniesieniu do ogółu ludności.

Wykres 46. Odsetek mieszkańców gminy Lubaczów korzystających z instalacji technicznych w latach 2009-2013 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 47 Odsetek mieszkańców gminy Lubaczów korzystających z instalacji technicznych w 2013 r. na tle powiatu, województwa i Polski (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

System wodociągów gminy Lubaczów jest rozbudowany i w pełni zabezpiecza potrzeby mieszkańców. Wodociągi przebiegają prawie przez 98% terenów gminy. Niewielka część gospodarstw nie jest podłączona z uwagi na korzystanie ze studni głębinowych - własnych ujęć wody, jak również występowania niezamieszkałych gospodarstw w miejscu przebiegu sieci. Większość gospodarstw otrzymuje wodę z wodociągów komunalnych. Na terenie Gminy Lubaczów we wszystkich miejscowościach wybudowane zostały sieci wodociągowe dostarczające wodę z czterech stacji eksploatujących i uzdatniających wodę, zlokalizowanych w Mokrzyicy, Wólce Krowickiej i Szczutkowie oraz w Hucie Kryszałowej, która posiada na własne potrzeby stację uzdatniania wody.

Z ujęcia w Mokrzyicy zasilane są następujące miejscowości zlokalizowane w północnej i centralnej części gminy: Mokrzyca, Załuże, Tymce, Antoniki, Bałaje, Piastowo, Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Podlesie oraz Młodów Karolówka, Piastowo, i Futory (gmina Oleszyce). W w/w układ wbudowana jest 1 przepompownia sieciowa w Basznie Dolnej.

Ujęcie w Wólce Krowickiej zasila wioski: Lisie Jamy, Wólka Krowicka, Krowica Hołodowska, Krowica Sama oraz Budomierz. Obejmuje ono: studnię głębinową, stację kontenerową i dwa żelbetowe zbiorniki. W 2013 r. przeprowadzono modernizację stacji polegającą na unowocześnieniu technologii uzdatniania wody. Dzięki inwestycji powstał też zbiornik na wodę uzdatnioną o pojemności 50m³. Z ujęcia w miejscowości Szczutków zasilane są kolejne miejscowości: Szczutków, Krowica Lasowa, Dąbrowa, Dąbków, Opaki. W roku 2015 r. miała miejsce kolejna inwestycja w ramach, której powstał dodatkowy zbiornik na wodę uzdatnioną o pojemności 50m³.

Jednym z najważniejszych osiągnięć gminy Lubaczów w ciągu całego 25-lecia działalności jest bez wątpienia zwodociągowanie blisko 100 % wszystkich sołectw gminy. W ostatnich latach przeprowadzono kompleksową modernizację technologii uzdatniania wody w poszczególnych stacjach oraz modernizację sieci wodociągowych wraz z wizualizacją opomiarowania zużycia wody. Przy zastosowaniu nowoczesnych technologii poprawiła się jakość dostarczanej wody dla mieszkańców gminy, a zastosowanie wysokiej klasy urządzeń oraz budowa systemu monitoringu i wizualizacji pracy wraz z możliwością zdalnego sterowania urządzeniami technologicznymi zmieniły w sposób zdecydowany jakość i komfort obsługi mieszkańców.

Według informacji Urzędu Gminy w Lubaczowie na dzień 31.12.2014r. stan sieci wodociągowej w gminie Lubaczów przedstawiał się następująco:

- Długość sieci wodociągowej 142,70 km
- Przyłącza wodociągowe do budynków – 1908 szt.
- Budynki mieszkalne podłączone do zbiorczej sieci 1906 szt.
- Do sieci wodociągowej podłączonych jest 87% gospodarstw domowych znajdujących się na terenie gminy.

Kompleksowe zwodociągowanie gminy spowodowało wzrost ilości wytwarzanych ścieków w gospodarstwach domowych, które są oczyszczane w kilku funkcjonujących na terenie gminy oczyszczalniach ścieków.

- Oczyszczalnia ścieków w m. Załuże – przepustowość max 250m³/dobę
Oczyszczalnia funkcjonuje od 2006 r. Obsługuje miejscowości: Antoniki, Bałaje, Mokrzyce, Załuże, Basznia Dolna, Piastowo, Młodów ul. Pilipy, Miasto Lubaczów (część ulicy Przemysłowej).

- Oczyszczalnia ścieków w m. Krowica Sama o przepustowości max 22,5 m³/dobę
Funkcjonuje od 2009 r. obsługuje w pełnym zakresie osiedle po byłym PGR w Krowicy Samej.
- Oczyszczalnia ścieków w m. Huta Kryształowa o przepustowości max 10m³/dobę
Funkcjonuje od 2013 r. obsługuje w pełnym zakresie mieszkańców osiedla Huta Kryształowa.

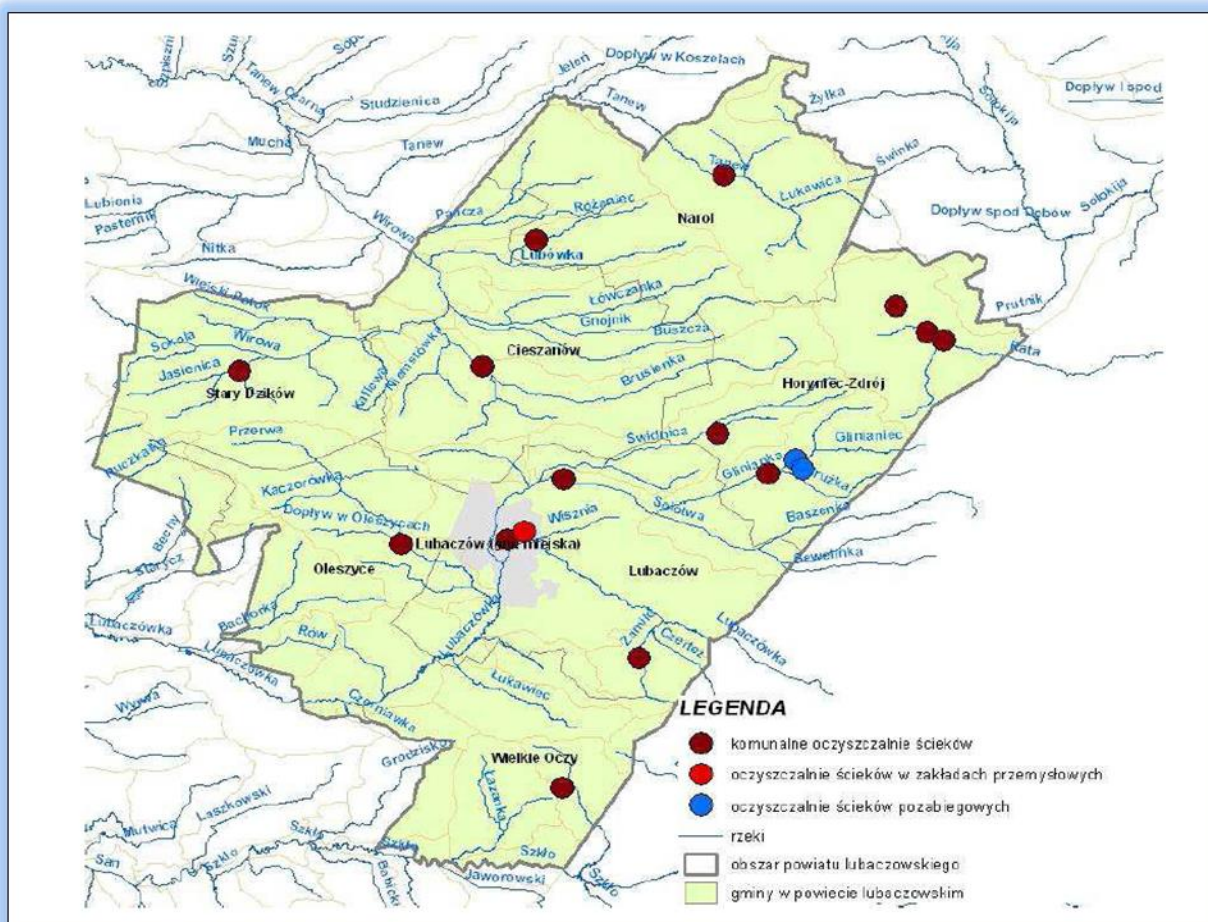
Z uwagi na to, że funkcjonowanie powyższych oczyszczalni ścieków nie zaspokaja w pełni zapotrzebowania na oczyszczenie wszystkich ścieków z terenu Gminy Lubaczów, część z nich oczyszczanych jest w oczyszczalni w mieście Lubaczów. Od 2000 r. sukcesywnie podłączane są kolejne miejscowości i w chwili obecnej w ten sposób obsługiwane są miejscowości: Dębków, Opaka, Karolówka, Młodów, Lisie Jamy, Wólka Krowicka. System oczyszczania ścieków obejmuje również wykorzystanie oczyszczalni ścieków w Oleszycach, gdzie trafiają ścieki z miejscowości Hurcze.

W latach 2011-2014 wykorzystując dostępne środki UE (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego) realizowano strategiczne inwestycje z zakresu gospodarki wodno – ściekowej. Największą z nich bez wątpienia był projekt „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Załuże– etap II”, w ramach którego wybudowano sieć kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna i Piastowo. Dzięki przeprowadzeniu tego zadania, do zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej zostało podłączonych 292 gospodarstw domowych. Kolejne inwestycje w gospodarkę ściekową to budowa kanalizacji w miejscowościach Karolówka, Młodów, Hurcze i Wólka Krowicka. Równie ważnym zadaniem wykonanym w perspektywie finansowej 2007-2013 było wybudowanie krótkich odcinków sieci wodociągowej w miejscowościach; Bałaje-Mokrzyca, Młodów, Lisie Jamy Osiedle, Dąbków Osiedle, Karolówka oraz sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Bałaje-Mokrzyca i Lisie Jamy.

W chwili obecnej w Urzędzie Gminy w Lubaczowie trwają prace nad opracowaniem projektów budowlanych na wykonanie nowych tras przebiegu sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy. Jest to bardzo ważne z uwagi na możliwość dofinansowania inwestycji z funduszy unijnych w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Planowane jest wykonanie sieci kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Basznia Górna, Podlesie, Tymce. Ścieki z tych miejscowości będą oczyszczane w oczyszczalni w miejscowości Załuże. Planowane jest również wykonanie sieci kanalizacji w miejscowościach: Dąbrowa, Krowica Sama, Krowica Hołodowska, ścieki będą odprowadzane do oczyszczalni w Lubaczowie.

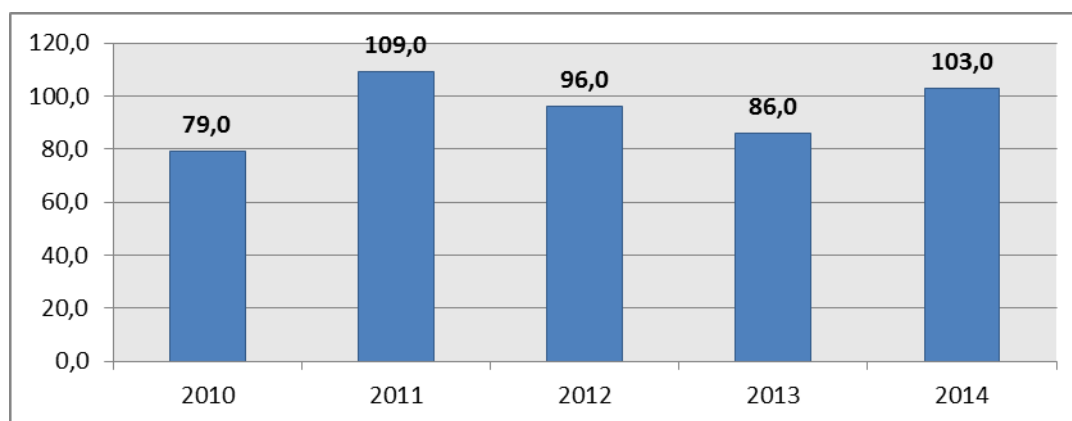
Rycina 7. Lokalizacja oczyszczalni ścieków w powiecie lubaczowskim

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie – Delegatura Przemysł

Dane dotyczące ilości oczyszczonych obecnie ścieków w gminie Lubaczów przedstawiono poniżej. W ostatnich latach ilość oczyszczonych ścieków z terenu gminy Lubaczów systematycznie rośnie z poziomu 79 dm³ w roku 2010 do poziomu 103 dm³ w roku 2014.

Tabela 33. Ścieki oczyszczane w ciągu roku w Gminie Lubaczów w dm³

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na podstawie danych Urzędu Gminy w Lubaczowie na dzień 31.12.2014r. parametry sieci kanalizacyjnej przedstawiały się następująco:

- długość sieci kanalizacyjnej 144,39 km
- przyłącza kanalizacyjne do budynków – 1502 szt.
- budynki mieszkalne podłączone do sieci 1498 szt.
- Przepustowość oczyszczalni – 278 m³/dobę
- do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 69% gospodarstw domowych

Podstawowe dane w odniesieniu do zużycia wody ogółem jak również na 1 mieszkańca w gminie Lubaczów na tle całego powiatu przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 34. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku

Wyszczególnienie	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2014r.				
	ogółem (dm ³)	przemysł (dm ³)	rolnictwo i leśnictwo (dm ³)	udział przemysłu w zużyciu wody ogółem w %	zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³
Powiat lubaczowski	4762,2	57	2900	1,2	83,7
Lubaczów miasto	434,5	0	0	0	35
Cieszanów gm. m-w	2280,5	0	2040	0	305
Horyniec-Zdrój gm. w.	173,1	57	0	32,9	35,2
Lubaczów gm. w.	239,0	0	0	0	26,2
Narol gm. m-w.	1026,7	0	860	0	124,7
Oleszyce gm. m-w	326,0	0	0	0	50,2
Stary Dzików gm. w.	156,5	0	0	0	36,1
Wielkie Oczy gm. w.	125,9	0	0	0	32,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

5.3. GOSPODAROWANIE ODPADAMI

Z dniem 1 stycznia 2012 r. weszły w życie przepisy znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nakładające na gminę nowe zadania. Ustawa zmienia dotychczasowy model gospodarki odpadami komunalnymi i ustanawia nowe zasady finansowania, odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Zgodnie z zapisami znowelizowanej ustawy od 1 lipca 2013 r. właścicielami wytworzonych przez mieszkańców odpadów stały się gminy. Ustawa nałożyła na gminy obowiązek wprowadzenia selektywnej zbiórki odpadów, ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania oraz do dnia 31 grudnia 2020 r. osiągnięcia:

- poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości co najmniej 50 % wagowo,
- poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych w wysokości co najmniej 70 % wagowo.

Z dniem 1 lipca 2013 roku Gmina przejęła zadania związane z gospodarowaniem odpadami komunalnymi. Systemem objęto nieruchomości zamieszkałe przez mieszkańców oraz niezamieszkałe

(osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej). Rada Gminy Lubaczów podjęła uchwały regulujące funkcjonowanie systemu, m.in. ustalające wysokość opłat, termin, częstotliwość i tryb uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz wzór deklaracji. Ustawodawca dopuścił możliwość zróżnicowania stawki opłaty w zależności od powierzchni lokalu mieszkalnego, liczby mieszkańców zamieszkujących nieruchomość, odbierania odpadów z terenów wiejskich lub miejskich, a także rodzaju zabudowy. Właściciele nieruchomości składając deklarację jednocześnie wybierali sposób gospodarowania odpadami (selektywny lub zmieszany) oraz stawkę miesięcznej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. W latach 2013-2014 systemem objęto 2173 nieruchomości, natomiast w roku 2015 na podstawie złożonych deklaracji systemem objęto 2170 nieruchomości. Zmiany wynikają ze zgonów osób zamieszkujących daną nieruchomość oraz z wyjazdów poza teren gminy. Na bieżąco prowadzona jest weryfikacja czy z danej nieruchomości została złożona deklaracja przy płatności za wodę i ścieki.

Tabela 35. Liczba gospodarstw (w szt.) objętych systemem zagospodarowania odpadów w gminie Lubaczów w 2015 r.

Wyszczególnienie	Odpady segregowane	Odpady niesegregowane	Ogółem
Gospodarstwa 1 osobowe	251	2	253
Gospodarstwa wieloosobowe	1815	4	1819
Podmioty gospodarcze	89	9	98

Źródło: Urząd Gminy w Lubaczowie

Gmina Lubaczów w roku 2013 ogłosiła 2 przetargi na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych. Pierwszy obejmował okres 01.07.2013 – 31.12.2013, a drugi okres 01.01.2014 - 31.12.2014. W wyniku rozstrzygnięcia realizację usługi powierzono Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o. w Jarosławiu, którego podwykonawcą zostało Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Handlu sp. z o.o. w Lubaczowie. W roku 2015 na podstawie rozstrzygniętego przetargu i zawartej w dniu 28.11.2014 r. umowy gminę w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów obsługuje Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Handlu sp. z o.o. w Lubaczowie.

Odpady komunalne od 01.01.2014 r. odbierane są raz w miesiącu – zarówno zmieszane jak i zbierane selektywnie. Odbierane są również odpady zielone (po uprzednim telefonicznym zgłoszeniu). Na terenie gminy 2 razy w roku organizowana jest zbiórka odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu RTV, opon, baterii, akumulatorów, odpadów budowlanych z drobnych prac remontowych. Mieszkańcy mają również możliwość bezpłatnego oddania odpadów poza wyznaczonymi terminami w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowanym w siedzibie PUKiH sp. z o.o. w Lubaczowie. W PSZOK można oddać zarówno odpady segregowane jak również wielogabarytowe, kompletny zużyty sprzęt RTV i AGD, opony, przeterminowane leki, chemikalia, odpady budowlane z drobnych prac remontowych.

Tabela 36. Ilości zebranych odpadów z terenu Gminy Lubaczów w latach 2011-2015 (w tonach)

Rodzaj odpadów/rok	2011	2012	2013	2014	I półrocze 2015
Ogółem	837,6	832,90	601,22	723,95	608,47
W tym					
odpady zmieszane poddane składowaniu	786,3	801,30	64,00	0,00	0,00
odpady zmieszane poddane segregacji (przez podmiot odbierający odpady z nieruchomości)	0,00	15,7	238,90	461,80	235,44
odpady segregowane	43,5	13,5	241,02	215,25	341,86
odpady betonowe, gruz	0,00	0,00	24,13	1,50	1,50
odpady wielkogabarytowe	2,7	0,00	10,52	16,93	6,82
zużyte opony	3,1	0,00	5,40	21,12	20,34
zużyty sprzęt elektroniczny i elektryczny	2,0	2,4	17,25	7,35	2,51

Źródło: Urząd Gminy w Lubaczowie

Przejęcie przez Gminę zadań związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi przynosi pożądaný skutek. Sukcesywnie wzrasta liczba zbieranych odpadów – a tym samym jest ich mniej na dzikich wysypiskach. Pozytywnym zjawiskiem jest również sukcesywne zmniejszanie się odpadów zmieszanych a wzrost odpadów segregowanych w ogólnej masie zbieranych odpadów. Należy podkreślić, że od II półrocza 2013 roku żadne odpady z terenu gminy nie są bezpośrednio wywożone na składowisko.

Tabela 37. Udział procentowy w ogólnej masie odpadów poszczególnych rodzajów odpadów w latach 2011-2015

Udział procentowy w ogólnej masie		
Rok	Odpady zmieszane poddane składowaniu	Odpady segregowane
2011	93,8%	6,2%
2012	96,2%	3,8%
2013	10,61%	89,39%
2014	0 %	100%
I półrocze 2015	0%	100%

Źródło: Urząd Gminy w Lubaczowie

5.4 . GAZYFIKACJA I ELEKTRYFIKACJA

Sieć rurociągów gazowych na terenie gminy jest dobrze rozwinięta. Przez obszar gminy przechodzą trzy niezależne układy gazownicze:

- sieć gazowa regionalna, obejmująca przesyłowe gazociągi wysokoprężne z Kopalni Gazu „Szczutków” w głąb kraju. Sieć ta obsługiwana jest przez Zakład Gazowniczy w Jarosławiu,
- sieć gazowa lokalna, zasilająca bezpośrednio obszar gminy,
- układ kopalniany - związany z kopalnictwem gazu ziemnego w Obszarze Górniczym Gazu „Lubaczów 1”, prowadzonym przez Sanocki Zakład Górnictwa Nafty i Gazu.

Sieć gazowa zlokalizowana jest w miejscowościach; Antoniki, Bałaje, Mokrzyca, Załuże, Tymce, Basznia Dolna, Piastowo, Karolówka, Młodów, Lisie Jamy, Wólka Krowicka, Dąbków, Opaka, Szczutków, Hurcze, Dąbrowa. Biorąc pod uwagę ogólną liczbę miejscowości Gminy Lubaczów, których jest 23 większość z nich tj. 16 miejscowości posiada sieć gazową. Stopień gazyfikacji gminy Lubaczów wynosi na koniec 2014 r. około 69,57% .

5.5 BUDOWNICTWO

Warunki mieszkaniowe stanowią jeden z głównych elementów kształtujących warunki życia na danym terenie. Na zasoby mieszkaniowe w Gminie Lubaczów składają się trzy formy zabudowy: budownictwo indywidualne, małe budynki mieszkaniowe, budownictwo wielorodzinne. Podstawę zasobów mieszkaniowych stanowi budownictwo zagrodowe uzupełnione jednorodzinnym. Zasoby mieszkaniowe wielorodzinne obejmuje tzw. „małe budynki mieszkalne” i mieszkania w Domach Nauczyciela, przy szkołach, Ośrodkach Zdrowia, remizo - świetlicach, budynki byłych PGR-ów oraz osiedla. Ogólnie zasoby mieszkaniowe w gminie (wg stanu na 2014r.) wynosiły 2378 mieszkań o łącznej powierzchni wynoszącej 228 807 m² w 10 270 izbach.

W poprzednich latach oddano 23 mieszkania do użytkowania (2012r.), natomiast rok później 18 mieszkań (2013 r.). Były to mieszkania na potrzeby osób indywidualnych. Gmina Lubaczów dysponuje ponadto w chwili obecnej 5 lokalami socjalnymi. Na tle powiatu największe zasoby mieszkaniowe znajdują się w mieście Lubaczów (4184). Gmina Lubaczów z liczbą mieszkań 2378 zajmuje drugą pozycję po gminie Narol (2576). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m²) wynosiła w 2014 r. 96,2 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m²).

Tabela 38. Zasoby mieszkaniowe powiatu lubaczowskiego w 2014 r.

Wyszczególnienie	mieszkania	powierzchnia użytkowa mieszkań (tys. m ²)	przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m ²)
Lubaczów miasto	4184	308,0	73,6	24,8
Cieszanów gm. m-w	1995	173,8	87,1	23,2
Horyniec-Zdrój gm. w.	1442	119,9	83,1	24,4
Lubaczów gm. w.	2378	228,8	96,2	25,0
Narol gm. m-w.	2576	223,6	86,8	27,2
Oleszyce gm. m-w	1821	151,3	83,1	23,3
Stary Dzików gm. w.	1105	124,3	112,5	28,7
Wielkie Oczy gm. w.	1022	97,0	94,9	25,0
razem powiat lubaczowski	16523	1426,7	89,7	25,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 39. Zasoby mieszkaniowe gminy Lubaczów w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Mieszkania	2347	2360	2378
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m2	95,6	95,8	96,2
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	177	183	193
Zaległości w opłatach za mieszkanie w zasobach gminnych w tys. zł.	-	2,0	-
Liczba lokali socjalnych	5	5	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

5.6 CIEPŁOWNICTWO

Warunki terenowe w Gminie Lubaczów nie pozwalają na centralny system dla całej gminy. Przyjmuje się budowę indywidualnych kotłowni ciepłych wbudowanych w budynki jednorodzinne opalanych węglem lub gazem.

W zakresie potrzeb ciepłowniczych Gmina dąży i będzie dążyć do ograniczania wykorzystywania w celach grzewczych lokalnych kotłowni i pieców grzewczych opalanych paliwem stałym. Planuje się w coraz większym stopniu wykorzystanie gazu, paliw płynnych oraz energii elektrycznej w celu zaspokajania potrzeb ciepłowniczych Gminy. Gmina dostrzega potrzebę wykorzystywania do celów grzewczych odnawialnych źródeł energii, takich jak wiatr, słońce czy też biomasa. Wzrost zainteresowania odnawialnymi źródłami energii wynika z troski o zachowanie czystości środowiska naturalnego, która jest niewątpliwym atutem gminy. Wychodząc naprzeciw tym postulatom Gmina realizuje różnego typu przedsięwzięcia i projekty z tego zakresu m.in. projekt pn.: „Oszczędność energii oraz odnawialne źródła energii jako podstawa samowystarczalności energetycznej gminy Lubaczów”. Projekt miał na celu wypracowanie proekologicznych postaw konsumenckich oraz zapoczątkowanie procesu zmian w wyborze źródeł ogrzewania i sposobie korzystania z energii.

Ponadto Gmina dokonała modernizacji kotłowni w Zespole Szkół Publicznych w Młodowie w ramach projektu: Termomodernizacja budynków Zespołu Szkół Publicznych w Młodowie wraz z modernizacją kotłowni w 2011 r. Podczas modernizacji kotłowni wykonano: roboty budowlane w kotłowni, przygotowano pomieszczenia do montażu pieca c.o. na biomasę i instalacji c.w.u, wstawiono piec c.o. na biomasę i instalację c.w.u. ze zbiornikiem akumulacyjnym wraz z niezbędnym osprzętem, zamontowano komin służący do odprowadzania spalin z pieca na biomasę. Projekt był realizowany w ramach dofinansowanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013.

6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

6.1. OŚWIATA I WYCHOWNIE

Oświata to jedna z kluczowych dziedzin zarówno w wymiarze ogólnokrajowym, jak i lokalnym. Im bardziej wykształcone społeczeństwo, tym szybciej i lepiej potrafi się przystosować do realiów dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej i społecznej. Na terenie gminy Lubaczów funkcjonują następujące jednostki stanowiące bazę oświatową: przedszkola, szkoły, podstawowe, gimnazja.

1. Szkoła Podstawowa w Krowicy Samej im. Poety ks. Jana Twardowskiego w którego w skład wchodzi:

- a) Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Krowicy Samej,
- b) Szkoła Podstawowa w Krowicy Samej.

W okresie wakacyjnym funkcjonuje Szkolne Schronisko Młodzieżowe.

2. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lisich Jamach w którego w skład wchodzi:

- a) Publiczne Przedszkole w Lisich Jamach,
- b) Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Lisich Jamach,
- c) Publiczne Gimnazjum im. Profesora Franciszka Misztala w Lisich Jamach.

3. Zespół Szkół Publicznych w Baszni Dolnej w którego w skład wchodzi:

- a) Punkt Przedszkolny,
- b) Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa,
- c) Publiczne Gimnazjum nr 2 im. Henryka Sienkiewicza,

W okresie wakacyjnym funkcjonuje Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Baszni Dolnej.

4. Zespół Szkół Publicznych w Młodowie w którego w skład wchodzi:

- a) Punkt Przedszkolny,
- b) Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej,
- c) Publiczne Gimnazjum nr 1 w Młodowie.

5. Społeczna Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym w Załużu w której w skład wchodzi:

- a) Oddział przedszkolny,
- b) Szkoła podstawowa.

Placówka edukacyjna nie jest instytucją publiczną, ale posiada uprawnienia szkoły publicznej.

6. Spółdzielnia Socjalna „Magiczny Zakątek” w Dąbkowie:

- a) Niepubliczne Przedszkole w Dąbkowie,
- b) Bawialnia.

Placówka edukacyjna nie jest instytucją publiczną.

Tabela 40. Liczba nauczycieli i uczniów w poszczególnych placówkach oświatowych w gminie Lubaczów w roku szkolnym 2015/2016

Lp.	Placówka edukacyjna	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba nauczycieli (w etatach)
1	Spółeczna Szkoła Podstawowa w Załużu	70	7	10
2	Szkoła Podstawowa w Baszni Dolnej	148	6	11,95
3	Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Młodowie	222	10	18,10
4	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Lisich Jamach	97	6	10,15
5	Szkoła Podstawowa w Krowicy Samej	104	7	10,61
6	Publiczne Gimnazjum nr 1 w Młodowie	81	3	8,17
7	Publiczne Gimnazjum Nr 2 im. Henryka Sienkiewicza w Baszni Dolnej	87	4	9,23
8	Publiczne Gimnazjum im. Profesora Franciszka Misztala w Lisich Jamach	85	3	9,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Lubaczowie

Wychowanie przedszkolne na obszarze gminy wg stanu na 30 września 2014 r. realizowane jest przez 2 placówki niepubliczne oraz 3 oddziały przedszkolne, w których przebywało łącznie 157 przedszkolaków.

Tabela 41. Liczba przedszkolaków oraz oddziałów przedszkolnych w gminie Lubaczów (stan 30.09.2015r.)

Lp.	Placówka przedszkolna	Liczba przedszkolaków	Liczba oddziałów	Liczba przedszkolaków na oddział	Liczba nauczycieli
1	Niepubliczny Punkt Przedszkolny w Krowicy Samej	18	1	18	3
2	Punkt Przedszkolny w Baszni Dolnej	38	2	19	5
3	Punkt Przedszkolny w Młodowie	27	1	27	2
4	Publiczne Przedszkole w Lisich Jamach	49	2	25	6
5	Niepubliczne Przedszkole w	25	1	25	3

	Dąbkowie				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Lubaczowie

Tabela 42. Komputeryzacja w szkołach gminy Lubaczów na koniec 2012r.

Rodzaj placówki	Liczba komputerów w szkole (wszystkie posiadają dostęp do Internetu)	komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów	komputery z dostępem szeroko-pasmowym przeznaczone do użytku uczniów	pracowni komputerowe
Szkoły podstawowe	84	78	12	5
Gimnazja	36	36	0	3
Ogółem	120	114	12	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 43. Wskaźniki komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych (w osobach) w 2012 r.

Wskaźnik	szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży	gimnazja dla dzieci i młodzieży
uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	6,99	7,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analizując dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące wyposażenia placówek oświatowych w gminie Lubaczów w komputery można stwierdzić, że:

- w szkołach podstawowych funkcjonuje 5 pracowni komputerowych wyposażonych łącznie w 78 komputerów do użytku przez uczniów (wszystkie posiadają dostęp do Internetu), z których 12 jest podłączonych do szerokopasmowego Internetu,
- na 1 komputer w szkołach podstawowych przypada 6,99 uczniów,
- w gimnazjach uczniowie w ramach zajęć z informatyki korzystają z 3 pracowni komputerowych wyposażonych w 36 komputerów z dostępem do Internetu, brak jest możliwości skorzystania z szerokopasmowego Internetu,
- na 1 komputer w gimnazjach przypada 7,64 uczniów.

W wielu placówkach oświatowych konieczne stało się przeprowadzenie remontów oraz modernizacji z uwagi na pogarszający się w miarę upływu czasu ich stan techniczny. Niezbędny jest również zakup różnego rodzaju nowoczesnych pomocy dydaktycznych, które wywierają ogromny wpływ na jakość oraz skuteczność kształcenia młodych mieszkańców gminy Lubaczów. W dziedzinie dostępu do szerokopasmowego Internetu jest wiele do zrobienia w placówkach szkolnych. Wskaźnik liczby uczniów przypadających na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu

przeznaczony do użytku uczniów dla szkół podstawowych i gimnazjów ogółem wynosił w 2012 r. 68,3 osoby.

Uczniowie z terenu gminy po ukończeniu nauki w gimnazjach mają możliwość kontynuowania nauki w szkołach ponadgimnazjalnych m.in. zlokalizowanych na terenie powiatu lubaczowskiego, głównie w mieście Lubaczów. Kontynuowanie nauki możliwe jest w poniższych placówkach oświatowych:

- Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Lubaczowie
- Zespół Szkół im. gen. Józefa Kustronia w Lubaczowie
- Zespół Szkół w Oleszycach

6.2. SŁUŻBA ZDROWIA

Pod względem infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej wyraźnie dominuje miasto Lubaczów, które stanowi centrum medyczne dla całego powiatu. Na jego terenie działa Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej obejmujący swoim działaniem szpital powiatowy im. Dr Ludwika Rydygiera oraz poradnie. Szpital wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. zatrudniał na podstawie umowy o pracę 458 osób, zatrudnionych na „kontraktach” było 6 osób. Szpital dysponuje 288 łózkami na następujących oddziałach: pediatrycznym, rehabilitacyjnym, neonatologicznym, chirurgii ogólnej, chorób wewnętrznych, ginekologiczno-położniczym, chirurgii urazowo-ortopedycznym, anestezjologii i intensywnej terapii. W szpitalu jest również szpitalny oddział ratunkowy.

Podstawową opiekę medyczną dla mieszkańców powiatu w tym dla Gminy Lubaczów sprawują Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej. Na terenie gminy wiejskiej Lubaczów wg stanu na koniec 2014 r. działały 3 przychodnie lekarskie.

Tabela 44. Podstawowe dane opieki zdrowotnej i aptek na terenie powiatu lubaczowskiego w 2014 r.

Wyszczególnienie	Liczba przychodni	Liczba osób przypadająca na 1 przychodnię	Liczba aptek
Lubaczów miasto	12	1035	8
Cieszanów gm. m-w	2	3739	2
Horyniec-Zdrój gm. w.	2	2458	2
Lubaczów gm. w.	3	3046	-
Narol gm. m-w.	5	1646	3
Oleszyce gm. m-w	3	2165	2
Stary Dzików gm. w.	3	1445	1
Wielkie Oczy gm. w.	2	1943	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

6.3. OPIEKA SPOŁECZNA

Działania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Lubaczów realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Celem działania GOPS jest pomoc mieszkańcom gminy w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać we własnym zakresie. Jako priorytetowe traktowane są następujące zadania:

1. Rozpoznawanie i analizowanie sytuacji życiowej mieszkańców,
2. Zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w odpowiednich warunkach,
3. Zapobieganie powstawaniu sytuacji i zjawisk powodujących konieczność objęcia osób i rodzin pomocą.

Jednym z ważniejszych priorytetów pomocy społecznej jest pomoc osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji oraz rodzinom dysfunkcyjnym. Do najpilniejszych zadań w tym zakresie należy przeciwdziałanie ubóstwu i bezrobociu. Pomoc ta musi pozwalać na wyprowadzanie rodzin z trudnej sytuacji życiowej i zapobieganie ich marginalizacji. Służyć temu mają różnorodne formy aktywizacji zawodowej, skierowane szczególnie do osób zagrożonych bezrobociem.

Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaczowie bardzo aktywnie realizuje różnorakie projekty. Jednym z nich jest projekt „Rodzina wolna od przemocy” który był realizowany od sierpnia do grudnia 2014r. Głównym zadaniem projektu było podjęcie wszelkich działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych lub dotkniętych przemocą, poszerzanie wiedzy i uwrażliwianie na zjawisko przemocy oraz nabycie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. W ramach projektu uruchomiono również punkt informacyjno – konsultacyjny dla ofiar przemocy prowadzony przez specjalistów: psychologa, prawnika, pracownika socjalnego. Osoby zagrożone przemocą będą mogły skorzystać z bezpłatnych usług i kompleksowych porad oraz tzw. telefon wsparcia.

Ponadto w 2015 r. już po raz kolejny GOPS przystąpił do realizacji projektu systemowego „Czas na aktywność w Gminie Lubaczów” Projekt jest odpowiedzią na potrzeby bezrobotnych mieszkańców Gminy Lubaczów. Ma na celu uaktywnić uczestników projektu, zmotywować do zmian, do podnoszenia kwalifikacji, zwiększyć poczucie własnej wartości i skuteczności, nauczyć poruszania się po rynku pracy oraz ograniczyć uzależnienie od pomocy społecznej.

Do głównych powodów przyznawania pomocy społecznej w 2014 r. w Gminie Lubaczów należało:

- ubóstwo, pomoc dla 45 rodzin
- sieroctwo, pomoc dla 1 rodziny
- bezdomność, pomoc dla 3 rodzin
- potrzeba ochrony macierzyństwa, pomoc dla 81 rodzin
- bezrobocie, pomoc dla 258 rodzin
- niepełnosprawność, pomoc dla 90 rodzin
- długotrwała lub ciężka choroba, pomoc dla 81 rodzin
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, pomoc dla 121 rodzin
- przemoc w rodzinie, pomoc dla 1 rodziny
- alkoholizm, pomoc dla 26 rodzin

- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, pomoc dla 2 rodzin

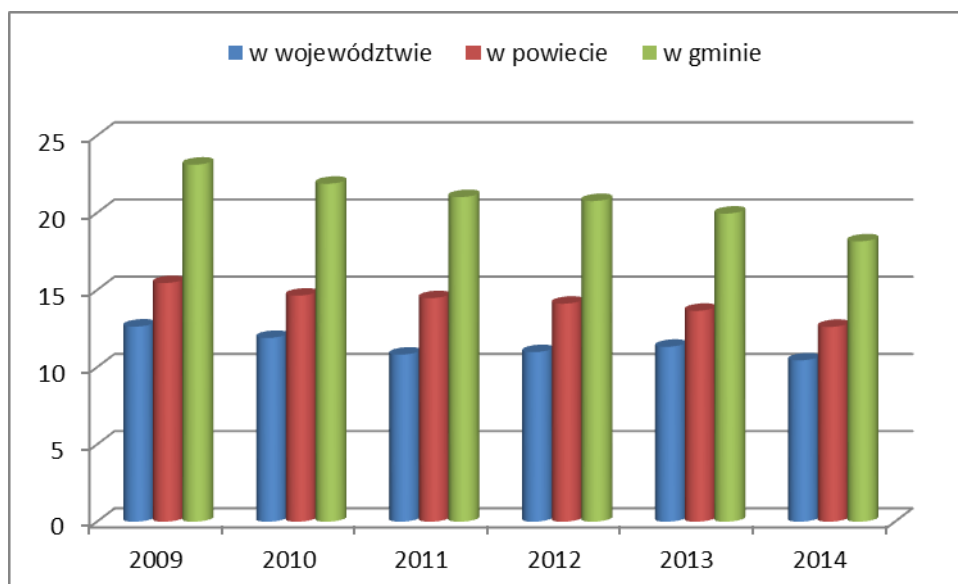
Na podstawie danych z GOPS w Lubaczowie łącznie w 2014 r. pomocą społeczną zostało objętych 437 rodzin, liczba osób w rodzinach objętych pomocą wynosiła 1702 osoby. W tym najwięcej świadczeń udzielono rodzinom 4-osobowym (z dwójką dzieci), takich rodzin było 90. Pomoc przydzielono ok. 103 rodzinom emerytów i rencistów.

Typy rodzin objętych pomocą:

- rodziny pełne 76%
- rodziny emerytów i rencistów 18%
- rodziny niepełne 6%

W gminie Lubaczów w 2009 r. ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 23% ogółu ludności, w 2014 r. odsetek ten zmalał do poziomu 18%. Wykazana tendencja spadkowa jest korzystnym zjawiskiem. Dla porównania w tym samym okresie w powiecie odsetek ten wynosił 15%, spadek do poziomu 13%, dla województwa podkarpackiego dane te wynosiły 13% (2009 r.) oraz 10% (2014 r.).

Wykres 48. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W gminie Lubaczów już od dłuższego czasu bezrobocie utrzymuje się na wysokim poziomie. Prowadzone w poprzednich latach działania zmierzające do ograniczenia tego zjawiska poprzez wsparcie osób bezrobotnych za pomocą prac interwencyjnych, robót publicznych czy staży zawodowych dawały jedynie krótkotrwałe efekty. Gmina, wykorzystując możliwości funduszy unijnych, realizowała także projekty szkoleniowe zwiększające konkurencyjność na lokalnym rynku pracy osób pozostających bez zatrudnienia. Skuteczność tych działań w aspekcie ograniczenia zjawiska bezrobocia oraz związanych z nim problemów społecznych okazała się jednak niewielka. Niezbędne były nowe inicjatywy. Jednym ze skutecznych sposobów rozwiązania problemów okazało się tworzenie poprawnie funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej oraz

wspierających je, partnerstw wielosektorowych. I właśnie w oparciu o takie partnerstwo gmina zaczęła budować Centrum Integracji Społecznej w Dąbrowie, które swoją działalność rozpoczęło w lipcu 2012 r. Był to pierwszy taki podmiot utworzony przez jednostkę samorządu terytorialnego na terenie województwa podkarpackiego. Głównym zadaniem CIS jest aktywizacja osób bezrobotnych poprzez cztery merytoryczne warsztaty reintegracji społeczno – zawodowej. Dzięki nim uczestnicy zostają przekwalifikowani i przygotowani do podjęcia stałego zatrudnienia lub do założenia własnej firmy. Działalność ta przynosi zamierzone efekty w postaci zatrudnienia – z absolwentów CIS aż 21 osób znalazło stałą pracę (m.in. w Wielobranżowej Spółdzielni Socjalnej „Złote Runo”, Kresowej Osadzie oraz w samym Centrum). Na dzień 15.06.2015 r. w CIS uczestniczyło 30 mieszkańców gminy. W chwili obecnej Centrum świadczy szeroki wachlarz usług, które pozwalają na utrzymywanie się jednostki z wypracowanych przez siebie dochodów. Wykonuje m.in. usługi cateringowe, opiekuńcze oraz porządkowe (m.in. na przejściu granicznym w Budomierzu), prowadzi również gospodarkę rolną na gruntach gminnych. Działalność tego podmiotu ekonomii społecznej została doceniona przez jury prestiżowego konkursu Sposób na Sukces, objętego patronatem Prezydenta RP. W maju 2014 roku Centrum zdobyło główną nagrodę w kategorii inicjatyw na rzecz rozwoju społeczności lokalnych za najlepsze działania kreujące przedsiębiorczość i nowe miejsca pracy na terenach wiejskich. Przykładem tworzenia miejsc pracy dla osób pozostających bez zatrudnienia jest także Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Złote Runo”, którą utworzyły dwa samorzady – gminy Lubaczów i powiatu lubaczowskiego. Uruchomienie takiego podmiotu to wynik m. in. realizacji koncepcji rozwoju ekonomii społecznej w oparciu wytworzoną infrastrukturę oraz o wspomniane powyżej Centrum Integracji Społecznej w Dąbrowie. Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Złote Runo” została zarejestrowana w KRS w dniu 7 czerwca 2013 r., jako pierwsza spółdzielnia socjalna osób prawnych w województwie podkarpackim. Tworzenie takiego podmiotu ekonomii społecznej w gminie Lubaczów jest częścią kompleksowego programu mającego na celu wsparcie osób bezrobotnych. W spółdzielni zatrudnienie znalazło ośmiu długotrwale bezrobotnych mężczyzn. Na szczególną uwagę zasługuje także fakt, że przedsięwzięcie dało perspektywę stałego zatrudnienia osobom wychodzącym z Centrum Integracji Społecznej w Dąbrowie, które jest niejako przedsionkiem do podjęcia pracy. Trzech spośród ośmiu pracowników spółdzielni to absolwenci CIS. Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Złote Runo” wykonuje szeroki zakres usług. Dzięki temu swoją ofertę może kierować do zróżnicowanych odbiorców – zarówno klientów indywidualnych, jak i instytucji. Przedmiotem działalności spółdzielni jest wykonywanie kompleksowych zleceń z zakresu m.in. usług leśnych (pozyskiwanie i zrywka drewna, wykaszanie chwastów w uprawach, sadzenie lasów, odnawianie i pielęgnacja upraw), prac ziemnych minikoparką, budowy sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz utrzymania i obsługi cmentarzy. Po dwóch latach działalności – spółdzielnia „Złote Runo” jest przedsiębiorstwem społecznym, które z powodzeniem realizuje zlecane zadania, co pozwala utrzymać jej pełną rentowność oraz konkurować na szerokim rynku usług w całym powiecie lubaczowskim. Kolejnym ważnym przedsięwzięciem w zakresie ekonomii społecznej jest powołanie (w kwietniu 2014 r.) Spółdzielni Socjalnej „Magiczny Zakątek” w Dąbkowie. W ramach tej inicjatywy gmina Lubaczów przygotowała infrastrukturę (budynek po byłej szkole podstawowej), natomiast grupa inicjatywna, złożona z pięciu bezrobotnych pań, utworzyła spółdzielnię socjalną osób fizycznych. Placówka zajmuje się opieką nad dziećmi i jest nie tylko atrakcyjnym obiektem zabaw, ale również miejscem edukacji, poznawania tajemnic otaczającego świata oraz rozwijania zainteresowań i talentów najmłodszych. Dodatkowo, we wrześniu 2014 r. spółdzielnia utworzyła

niepubliczne przedszkole realizujące podstawę programową zgodnie z ustawą o systemie oświaty. W przedszkolu funkcjonują dwie grupy (łącznie – 25 dzieci).

6.4. SPORT

Z punktu widzenia mieszkańców bardzo ważna była realizacja działań poprawiających infrastrukturę sportową i rekreacyjną, którą sukcesywnie udaje się rozbudowywać dzięki wykorzystaniu finansowania z udziałem środków unijnych. W latach 2011-2012 wybudowano wielofunkcyjny stadion sportowy w Młodowie, w ramach którego powstały: boisko do piłki nożnej, trybuna i miejsca postojowe. W roku 2012 pozyskano środki na rozbudowę kompleksu sportowego „Orlik” w Lisich Jamach. Dobudowano bieżnię, skocznię do skoku w dal i trójskoku, rzutnię do pchnięcia kulą, wykonano ogrodzenie kompleksu oraz wyposażono plac zabaw dla dzieci.

Gmina Lubaczów posiada obecnie wiele obiektów i miejsc do uprawiania sportu oraz służących rekreacji i wypoczynkowi, są to min.

- Kompleks boisk sportowych „Orlik” w Lisich Jamach
- Kompleks boisk sportowych „Orlik” w Baszni Dolnej
- Hala sportowa w Baszni Dolnej
- Hala sportowa w Lisich Jamach
- Sala sportowa w Młodowie
- Boisko sportowe w Krowicy Samej

Na terenie gminy Lubaczów działają Ludowe Kluby Sportowe (sekcja piłki nożnej) działające jako samodzielne Stowarzyszenia Kultury Fizycznej.

LKS „Zryw” Młodów

LKS „Start” Lisie Jamy

LKS „Graniczni” Krowica

LKS „Huragan” Basznia Dolna

LKS „Walter” Opaka

LKS „PIAST” Antoniki

LKS „Rolnik” Wólka Krowicka

LKS „Orkan” Załuże

Zawodnicy z Ludowych Klubów Sportowych biorą udział w treningach, sparingach, meczach i doskonałą umiejętności gry w piłkę nożną. Są organizatorami i uczestnikami lokalnych i regionalnych imprez sportowo - rekreacyjnych.

W ramach współzawodnictwa sportowego rozgrywają mecze zgodnie z terminarzem rozgrywek ligowych ustalonym przez Okręgowy Związek Piłki Nożnej w Jarosławiu. Zależnie od zdobytych punktów i pozycji w tabeli w danym sezonie, biorą udział w rozgrywkach klasy A lub klasy B. W skład

każdego Ludowego Klubu Sportowego wchodzi drużyna seniorów, natomiast Kluby biorące udział w rozgrywkach ligowych klasy A prowadzą obowiązkowo drużynę juniorów. Zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu oraz współzawodnictwa sportowego realizują przy wsparciu finansowym z budżetu Gminy Lubaczów oraz pozyskanych indywidualnie. LKS-y korzystają nieodpłatnie z obiektów sportowych (boiska sportowe, szatnie) będących własnością Gminy Lubaczów.

Ponadto na terenie gminy prężnie działają Uczniowskie Kluby Sportowe (UKS), które mają na celu propagowanie aktywnych form wypoczynku wśród dzieci i młodzieży, propagowanie zasad współzawodnictwa sportowego opartego na zasadach fair-play. Uczestnictwo dzieci i młodzieży w UKS daje im możliwość osiągnięcia mistrzostwa sportowego oraz możliwości dalszego rozwoju w sporcie pozaszkolnym. Na terenie Gminy możemy wyróżnić:

- Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Partner” w Młodowie,
- Szkolny Klub Sportowy w Załużu,
- Uczniowski Klub Sportowy „Kryształ” w Lisich Jamach,
- Uczniowski Klub Sportowy „Zryw” w Krowicy Samej,
- Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Libero” w Baszni Dolnej.

Na terenie Gminy Lubaczów działa 8 klubów sportowych. Łączna liczba osób trenujących w tych klubach wyniosła w 2014 r. 341 osób. Poniżej przedstawiono zainteresowanie sportem w gminie Lubaczów na przełomie lat 2010-2014 r. Analizując tabele można stwierdzić, iż w na przełomie lat 2010-2014 r. liczba trenujących i ćwiczących w klubach sportowych utrzymuje się na wyrównanym poziomie. Natomiast istnieje duża dysproporcja pomiędzy płcią. Mężczyźni wykazują znacznie większe zainteresowanie sportem- 89 %, a kobiety zaledwie 11%.

Tabela 45. Kluby sportowe w gminie Lubaczów w latach 2010-2014

Liczba klubów sportowych			Liczba osób trenujących w klubach		
2010	2012	2014	2010	2012	2014
8	9	8	351	368	341

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 46. Ćwiczący w klubach sportowych w Lubaczowie wg płci

Liczba kobiet trenujących w klubach			Liczba mężczyzn trenujących w klubach		
2010	2012	2014	2010	2012	2014
49	32	32	302	336	309

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Należy również zwrócić uwagę, iż ponad 57% trenujących stanowią ludzie młodzi do 18 roku życia. Porównując inne miejscowości z powiatu lubaczowskiego gmina Lubaczów przoduje zarówno w liczbie zarejestrowanych klubów sportowych, ale również w liczbie osób trenujących w tych klubach.

Tabela 47. Kultura fizyczna, sport i rekreacja w gminie Lubaczów na tle powiatu w 2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba klubów sportowych	Liczba osób ćwiczących	Liczba ćwiczących mężczyzn	Liczba ćwiczących kobiet	Liczba ćwiczących osób do lat 18
Lubaczów miasto	10	847	573	274	701
Cieszanów gm. m-w	5	164	142	22	88
Horyniec-Zdrój gm. w.	3	177	129	48	148
Lubaczów gm. w.	8	341	309	32	182
Narol gm. m-w.	5	238	216	22	95
Oleszyce gm. m-w	5	188	179	9	120
Stary Dzików gm. w.	1	54	54	0	19
Wielkie Oczy gm. w.	4	249	209	40	140

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

6.5. INFRASTRUKTURA KULTURALNA

W ostatnich latach dzięki podejmowanym inicjatywom przez lokalny samorząd oraz przy wykorzystaniu funduszy unijnych w dziedzinie kultury przeprowadzono modernizację domów kultury – w Krowicy Samej, Baszni Dolnej i w Lisich Jamach. W 2011 roku oddano do użytku świetlicę wiejską w Opace. W latach 2011-2012 gmina pozyskała środki z tzw. „małych projektów” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na wyposażenie ośrodków kultury w Lisich Jamach i Krowicy Samej. Również w tej perspektywie finansowej wykonano kompleksową modernizację Gminnego Ośrodka Kultury w Załużu wraz z zagospodarowaniem otoczenia, oraz świetlicy wiejskiej w Borowej Górze. W 2015 r. roku oddano do użytku świetlicę wiejską w Wólce Krowickiej zaadaptowaną po byłej szkole i dokonano modernizacji świetlicy wiejskiej w Piastowie. Przedsięwzięciem w zakresie zagospodarowania przestrzeni wiejskiej była modernizacja centrum wsi Opaka – I etap – budowa zbiornika wodnego wraz z uporządkowaniem jego otoczenia, tworząc zielony teren rekreacyjno-wypoczynkowy dla tutejszych mieszkańców. W roku 2015 wyremontowano i oddano do użytku także budynek świetlicy wiejskiej w Tymcach. Realizując projekty poprawiające infrastrukturę wyżej wymienionych obiektów zadbane także o otaczające je tereny. Poprawiono m.in. otoczenie domu kultury w Krowicy Samej poprzez uporządkowanie terenu po byłym Parku Podworskim. Zagospodarowano także teren rekreacyjny w Baszni Dolnej poprzez utworzenie parku wiejskiego z zapleczem grillowym i placem zabaw.

Infrastrukturę kulturalną w Gminie Lubaczów tworzą m.in. następujące obiekty:

- Kresowa Osada w Baszni Dolnej
- Gminny Ośrodek Kultury w Lubaczowie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Lubaczowie z siedzibą w Baszni Dolnej
- Wiejskie Domy Kultury zlokalizowane we wszystkich miejscowościach.

Na szczególną uwagę zasługuje Kresowa Osada w Baszni Dolnej. Jest to wioska tematyczna która powstała w 2013 r. Kresowa Osada odwołuje się do wielokulturowości dawnych Kresów Rzeczypospolitej, oferując możliwość ciekawego spędzenia wolnego czasu.

Pozostałe placówki również zajmują się upowszechnianiem kultury jako czynnika wpływającego na zwiększenie poziomu życia mieszkańców, poszanowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego oraz czynnika promującego Gminę w regionie, kraju i na świecie. Instytucje te aktywizują lokalną społeczność do uczestniczenia w różnych formach życia artystycznego oraz kulturalnego.

Gminny Ośrodek Kultury w Lubaczowie przeprowadził szereg imprez skierowanych do mieszkańców Gminy Lubaczów i nie tylko. W 2014 r. na terenie gminy odbyło się 136 imprez na których bawiło się 11075 osób. Do bardziej znanych i popularnych można zaliczyć poniższe częściowo odbywające się cyklicznie imprezy okolicznościowe:

- „Biwak pod chmurką” dla dzieci i młodzieży
- Piknik Kolejowy w Baszni Dolnej "130 lecie linii Jarosław-Sokal"
- „Kresowa Ofensywa Kulturowa - Aktywnie Przez Kulturę „Międzynarodowy Turniej Łucznictwa Tradycyjnego
- „III Turniej Dzikich Drużyn Piłki Nożnej” dla dzieci i młodzieży
- „Pożegnanie wakacji” połączone wystawą fotograficzną i rozstrzygnięciem konkursu
- Rajd rowerowy dzieci i młodzieży z miejscowości Tymce, Mokrzyca i Załuże do Rezerwatu
- X Wojewódzka Majówka Pszczelarska
- Międzynarodowy Turniej Łucznictwa Tradycyjnego
- Festiwal Kultur i Kresowego Jadła

*Festiwal Kultur
i Kresowego Jadła*

Na wyróżnienie zasługuje coroczny Festiwal Kultur i Kresowego Jadła. Festiwal łączy wielokulturowość i folklor. Gmina Lubaczów pokazuje i promuje wszystko to, co ma najlepsze w swojej kulturze, historii i kulinariach. Pięć lat temu do tej lokalnej imprezy dołączył konkurs kulinarny "Kresowe Jadło", a całe wydarzenie nawiązujące do wielokulturowej tradycji gminy Lubaczów, urosło do rangi jednej z najważniejszych imprez kulturalnych w województwie podkarpackim. Od pięciu lat "Festiwal Kultur i Kresowego Jadła", odbywający na błoniach Baszni Dolnej, promuje nie tylko gminę Lubaczów, ale i całe Podkarpacie. Imprezę co roku odwiedza kilka tysięcy amatorów kresowych przysmaków, historycznych rekonstrukcji i folkowej muzyki, którzy do Baszni przyjeżdżają z całego województwa i z sąsiednich terenów. W trakcie imprezy zapewnia się szereg atrakcji min. bitwa łucznicza, warsztaty z zakresu walk historycznych, sycenia miodu, prace kowalskie, mincerskie, tańce i zwyczaje dworskie z XVII w, stoiska rękodzielnicze. Dodatkowo dla smakoszy dobrego jedzenia przygotowano tradycyjne i smaczne kulinaria oparte na wielokulturowej kuchni, rozwijającej się na przestrzeni kilku wieków w unikalnym kresowym tygłu narodów.

Kolejną cykliczną imprezą wyróżniającą ten region jest Wojewódzka Majówka Pszczelarska. Impreza ma na celu zwrócenie uwagi na działalność pszczelarską i promocję tej dziedziny gospodarki. Uczestnicy mogą zasmakować regionalnych miodów. W 2015 roku Majówka odbyła się po raz dziesiąty.

Biblioteka i czytelnictwo

Działalność istniejącej sieci bibliotecznej służy zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych okolicznych mieszkańców. Biblioteki publiczne uczestniczą w upowszechnianiu wiedzy i kultury, a ponadto gromadzą opracowują, przechowują oraz udostępniają materiały biblioteczne. Gminna Biblioteka Publiczna w Lubaczowie z/s w Baszni Dolnej jest samorządową instytucją kultury działającą w ramach ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Posiada pięć filii: Młodów, Lisie Jamy, Krowica Sama, Opaka, Załuże. Siedzibą głównej biblioteki jest budynek GOK przy ul. Sobieskiego 11 w Baszni Dolnej.

Na przestrzeni 25 lat wizerunek biblioteki znacznie się zmienił, zmieniły się nie tylko wnętrza, ale także model korzystania z biblioteki, obecnie funkcjonuje ona w wyremontowanych pomieszczeniach, w większości przystosowanych dla osób niepełnosprawnych. Zakup nowych mebli sprawił, że placówka stała się bardziej atrakcyjna, wygodna, przyjazna dla użytkowników. Biblioteka do tej pory zgromadziła (łącznie z filiami) 41 152 książek z różnych dziedzin wiedzy. Od 2013 roku bibliotekarze pracują w systemie bibliotecznym MAK+ wprowadzając systematycznie księgozbiór do katalogu komputerowego. Obecnie w bibliotekach znajduje się 23 komputery oraz 3 tablety. Od lat czyni starania o pozyskanie pozabudżetowych środków na finansowanie działalności bibliotecznej poprzez aplikowanie różnorodnych programów i konkursów). Efektem tych działań są m.in. :

- spotkania autorskie; w progach bibliotek gościli: Joanna Papuzińska, Izabela Sowa, Małgorzata J.Berwid, Lidia Miś oraz Hanna Kowalewska,
- udział w 2005 roku w programie Ikonka, w ramach którego biblioteka otrzymała komputery z Ministerstwa nauki i Informatyzacji na utworzenie pierwszej czytelnicy internetowej (3 stanowiska)
- w 2009 roku dzięki udziałowi w Programie Infrastruktura Bibliotek zrealizowano zadanie „Modernizacja pomieszczeń i zakup wyposażenia dla GBP w Lubaczowie”
- 2010 dzięki udziałowi w programie Rozwoju Bibliotek, pozyskano 5 zestawów sprzętu komputerowego wraz ze sprzętem peryferyjnym (drukarki, urządzenia wielofunkcyjne, kserokopiarki) oraz aparaty cyfrowe.
- w 2012 roku zakupiono 3 zestawy komputerowe dofinansowane ze środków Instytutu Książki w ramach programu „Kraszewski. Komputery dla bibliotek”
- w roku 2013 r realizowano projekt „Biblioteka Lokalnym Centrum Historii Mieszkańców Gminy Lubaczów” w ramach przyznanego grantu w konkursie Aktywna Biblioteka. Efektem jest Prowadzenie Cyfrowego Archiwum Społecznego. W tym roku został zrealizowany także projekt Fundacji Wspomagania Wsi – „Prosto i przystępnie o domowych finansach – Spotkanie w bibliotece” .

Biblioteka znalazła się w gronie finalistów programu „Tablety w twojej bibliotece” otrzymując od Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego 3 tablety Ipad firmy Apple z akcesoriami. GBP uczestniczy od wielu lat w programach „Akademia Orange dla bibliotek” oraz „Zakup Nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych” . Jednostka włącza się w życie kulturalne gminy organizując

m.in. cykliczne akcje tj. Tydzień Bibliotek, Odjazdowy Bibliotekarz, Tydzień z Internetem, Narodowe czytanie, Spotkania z pasjami dla seniorów, Spotkania załuskie, Cała Polska czyta dzieciom. W 2014 roku, w 75 rocznicę śmierci gen. Stanisława Dąbka biblioteka była głównym organizatorem uroczystości patriotyczno-religijnych pod hasłem „Pokażę Wam jak człowiek walczy i umiera” mających na celu przybliżenie społeczności sylwetki generała. Ważne jest, by w dzisiejszych czasach biblioteka publiczna w lokalnej społeczności mogła istnieć jako instytucja z jednej strony mająca tradycyjny i bezpośredni kontakt z czytelnikami, z drugiej zaś jako placówka dysponująca najnowszymi osiągnięciami techniki i jednocześnie odpowiadająca na konkretne potrzeby środowiska, w którym działa.

Tabela 48. Placówki biblioteczne w gminie wg stanu na dzień 31.12.2014r.

Wyszczególnienie	Placówki biblioteczne	Księgozbiór	Czytelnicy	Wypożyczenia w woluminach		Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną
				na zewnątrz w szt.	na 1 czytelnika	
Gmina Lubaczów	6	41 152	875	14 484	16,6	1 523

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Gmina Lubaczów jest też jedną z niewielu gmin powiatu lubaczowskiego, gdzie mieszkańcy wykazują zainteresowanie kulturą artystyczną. Znajduje się tutaj najwięcej zespołów artystycznych oraz kół zainteresowań. Działalność kulturalna przejawia się w aktywnym działaniu m.in. zespołów artystycznych, których jest 9 na terenie gminy, skupiają łącznie 113 osób. Dodatkowo na terenie gminy działa blisko 22 kół (klubów) skupiających 388 hobbistów z różnej dziedziny. Szczegóły charakteru działalności artystycznej prowadzonej w ciągu 2014 r. przedstawiona w tabelach poniżej.

Tabela 49. Zespoły artystyczne na terenie gminy Lubaczów

Rodzaj zespołu artystycznego	Liczba kół/klubów	Liczba członków
teatralne	3	45
muzyczne - instrumentalne	2	10
wokalne i chóry	1	8
folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	3	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 50. Rodzaje kół zainteresowań na terenie Gminy Lubaczów

Rodzaj koła/klubów	Liczba koła/klubów	Liczba członków
Taneczne	1	25
Plastyczne	3	42
Teatralne	4	63
Turystyczne i sportowo rekreacyjne	4	79

Seniorsa	6	107
inne	5	72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

6.6. ORGANIZACJE SPOŁECZNE

Organizacje pozarządowe to także takie struktury organizacyjne, których członkowie poprzez wykorzystanie zasobów własnego środowiska i mobilizację innych osób, starają się rozwiązać problemy różnych grup społecznych, szukają sposobów pokonywania trudności we własnej wspólnocie, a także wychodząc poza własne środowisko wspierają innych w poszukiwaniu rozwiązania ich problemów, trudności. W swych działaniach korzystają z zasobów prywatnych, czasem publicznych, ale celem ich działania są zawsze sprawy publiczne, wspólne, a nie prywatne czy indywidualne.

Sektor organizacji pozarządowych na terenie Gminy Lubaczów tworzą obecnie 53 organizacje społeczne:

- 18 Kół Gospodyń Wiejskich,
- 8 Ludowych Klubów Sportowych,
- 8 Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 6 Klubów Seniora,
- 4 Uczniowskie Kluby Sportowe,
- Lokalna Grupa Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Gminy Lubaczów,
- Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Lubaczów,
- Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego w Baszni Dolnej,
- Stowarzyszenie Pszczelarzy Ziemi Lubaczowskiej „EKO-BARĆ”,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „RAZEM” w Krowicy Samej,
- Stowarzyszenie „BYĆ KOBIETĄ” w Baszni Dolnej,
- Stowarzyszenie Społeczno-Wychowawcze „Strzelec”.

Cechą charakterystyczną podejmowanych inicjatyw jest wspólne działanie powyższych podmiotów zarówno z Gminą jak i lokalną społecznością. W celu efektywniejszego działania Gmina Lubaczów podjęła inicjatywę realizacji specjalnego programu współpracy. Program ma za zadanie kształtowanie demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym poprzez budowanie partnerstwa między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi oraz wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ważnych celów społecznych. Program współpracy Gminy Lubaczów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2014-2015, po konsultacjach społecznych został przyjęty uchwałą nr XL/397/2013 Rady Gminy Lubaczów z dnia 27 listopada 2013 r. Współpraca Gminy Lubaczów z organizacjami pozarządowymi prowadzona była w 2014 r. w formie finansowej i pozafinansowej. Współpraca finansowa polegała na zlecaniu realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym poprzez powierzanie wykonania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie jego realizacji oraz poprzez realizację zadań własnych gminy we współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez zakup materiałów, usług itp. bezpośrednio z budżetu Gminy Lubaczów.

Współpraca pozafinansowa Gminy z organizacjami odbywała się poprzez:

- przekazywanie bieżących informacji związanych z realizacją Programu oraz promujących aktywność organizacji pozarządowych;
- udzielanie organizacjom wsparcia organizacyjnego i merytorycznego, w szczególności poradnictwa i doradztwa;
- podawanie do publicznej wiadomości ogłoszeń o konkursach ofert na realizację zadań własnych Gminy Lubaczów;
- obsługę konkursów ofert na wspieranie lub powierzanie zadań publicznych, udostępnianie niezbędnych formularzy i udzielanie konsultacji na temat ich wypełniania;
- przekazywanie informacji o innych potencjalnych źródłach finansowania działalności organizacji pozarządowych;
- organizowanie szkoleń i indywidualnych konsultacji podnoszących jakość świadczonych usług i zwiększających efektywność wydatkowania środków finansowych;
- udzielanie konsultacji dotyczących procedury zakładania i rejestrowania organizacji pozarządowych, redagowania statutu i innych formalności związanych z funkcjonowaniem organizacji;
- współuczestnictwo Gminy Lubaczów w imprezach inicjowanych i prowadzonych przez organizacje pozarządowe;
- udostępnianie organizacjom pozarządowym lokali i miejsc na terenie Gminy Lubaczów na realizację ich zadań statutowych. Podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego mogły korzystać z lokali i nieruchomości komunalnych na preferencyjnych warunkach. W dyspozycji organizacji znajdowało się również 7 boisk i szatni sportowych, 2 obiekty sportowe Moje Boisko Orlik-2012 oraz 3 sale sportowe;
- konsultowanie z organizacjami pozarządowymi projektów aktów prawa miejscowego stanowionych przez Radę Gminy Lubaczów w dziedzinach działalności statutowej tych organizacji zgodnie z postanowieniami uchwały nr LIV/520/2010 Rady Gminy Lubaczów z dnia 12 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowego sposobu konsultowania z radami działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowych tych organizacji. Konsultacjom społecznym został poddany w 2014 roku projekt uchwał Rady Gminy Lubaczów w sprawie Programu współpracy Gminy Lubaczów z organizacjami pozarządowymi oraz innym podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2014 – 2015;
- udzielanie rekomendacji i zapewnianie wsparcia w ramach partnerstwa organizacjom współpracującym z Gminą Lubaczów ubiegającym się o dofinansowanie z innych źródeł.

Popularyzacja kultury fizycznej i sportu oraz aktywnego stylu życia w środowisku lokalnym poprzez organizację zawodów sportowych na szczeblu lokalnym, gminnym i powiatowym realizowane są za pośrednictwem uczniowskich klubów sportowych. Gmina Lubaczów wspierała również tworzenie i rozwój 18 Kół Gospodyń Wiejskich działających w następujących miejscowościach: Antoniki, Bałaje, Basznia Dolna, Basznia Górna, Borowa Góra, Budomierz, Dąbrowa, Krowica Lasowa, Krowica Sama, Lisie Jamy, Młodów, Opaka, Piastowo, Szczutków, Wólka Krowicka,

Tymce, Załuże, Mokrzyca. W/w Koła skupione są w Stowarzyszeniu Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Lubaczów.

W ramach działalności statutowej KGW angażują się w przedsięwzięcia kulturalne i społeczne, imprezy okolicznościowe w swoich miejscowościach, na terenie gminy i powiatu. Według przyjętego harmonogramu zorganizowano w ciągu roku sprawozdawczego szereg imprez, w których uczestniczyły wszystkie Koła Gospodyń Wiejskich.

Gmina Lubaczów realizowała zadania własne we współpracy z organizacjami pozarządowymi głównie poprzez zakup materiałów i usług bezpośrednio z budżetu Gminy Lubaczów. Łączna kwota dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2014 roku wyniosła 104 100 zł.

Realizacja współpracy w ramach Programu dotyczy również zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, które zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym należą do zadań własnych gminy. Ochrona przeciwpożarowa polega na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innymi miejscowymi zagrożeniami. Zadania te wykonywane były przez osiem jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie Gminy Lubaczów w miejscowościach: Basznia Dolna, Basznia Górna, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Lisie Jamy, Młodów, Szczutków, Załuże w oparciu o przepisy ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej oraz Prawo o stowarzyszeniach. Systematyczne szkolenia, ćwiczenia członków OSP przyczynią się do szybszej eliminacji zagrożeń pożarowych lasów, mienia osób fizycznych, zakładów gospodarczych, a także pomocy poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych. W wyniku corocznej realizacji zadania wstępują w szeregi OSP nowi członkowie młodzieżowych i kobiecych drużyn pożarniczych. Jest to wynikiem dobrej i efektywnej współpracy Zarządów OSP ze Szkołami na terenie Gminy.

Wydatki poniesione z Gminy Lubaczów na realizację zadań z ochrony p. pożarowej wyniosły: w 2014 r. – 222 862,76 zł. w tym środki pochodzące z dotacji z W FOŚ i GW w Rzeszowie - 15 000,00 zł. na zakup sprzętu pożarniczego. W/w środki zostały przeznaczone na utrzymanie i zabezpieczenie gotowości bojowej jednostek, zakup sprzętu specjalistycznego: tj. agregatu wysokociśnieniowego, aparatu oddechowego, pilarki ratowniczej, a także umundurowania dla strażaków oraz budowę i remonty budynków będących w dyspozycji OSP. Ponadto jednostki OSP ze środków pozyskanych z zewnątrz z różnych firm i instytucji zakupiły mundury, obuwie, rękawice specjalne, sprzęt pożarniczy (zwijadło linii szybkiego natarcia) - OSP Basznia Dolna, Pilarka Sztil- OSP Krowica Hołodowska - na wartość około 23500 zł.

Gmina Lubaczów udziela bieżącej pomocy innym organizacjom pozarządowym działającym na jej terenie i/lub działającymi na rzecz mieszkańców Gminy Lubaczów t. j. Uczniowskie Kluby Sportowe, Kluby Seniora, Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży, Związek Harcerstwa Polskiego, Polski Związek Wędkarski, stowarzyszenia trzeźwościowe, Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Gminy Lubaczów na ich działalność statutową będącą jednocześnie zadaniem własnym gminy.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi, których działanie służy m.in. propagowaniu i umacnianiu życia w trzeźwości oraz promowaniu alternatywnych dla uzależnień form spędzania wolnego czasu, w tym aktywności fizycznej, trwa przez cały rok. Zgłaszają się tam osoby uzależnione i współuzależnione na: terapię, udział w meetingach, dniach trzeźwości, rekolekcjach trzeźwościowych. Organizacje te oferowały również udział w zajęciach sportowych, imprezach

kulturalnych promujących alternatywne dla uzależnień formy spędzania wolnego czasu skierowane do dzieci, młodzieży i ludzi dorosłych.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego przyczynia się do kształtowania demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym poprzez budowanie partnerstwa między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi oraz służy wspieraniu organizacji pozarządowych w realizacji ważnych celów społecznych.

7. DOCHODY I WYDATKI GMINY LUBACZÓW

Realizację Strategii ograniczają ramy budżetu Gminy. Analiza finansowa Gminy Lubaczów za lata ubiegłe i prognoza na lata kolejne została przedstawiona poniżej.

W analizowanych latach w budżecie gminy Lubaczów w roku 2012 i 2014 wystąpiła nadwyżka, natomiast w 2013 r. budżet zamknął się deficytem, ale wynika to z realizacji wielu gminnych inwestycji. Z roku na rok zwiększa się poziom dochodów budżetu Gminy jak i wydatków majątkowych. Analiza prognozowanych dochodów i wydatków wskazuje na to, że zabezpieczony zostanie wkład własny gminy na realizację inwestycji z nowego okresu programowania w ramach funduszy unijnych.

Tabela 51. Podstawowe dane finansowe Gminy Lubaczów w latach 2012 -2014

Wyszczególnienie:	2012	2013	2014
A. DOCHODY budżetu ogółem	28 422 801,48	34 010 459,24	33 877 311,85
A1. Dochody bieżące	25 315 980,16	27 169 806,44	27 627 766,03
A2. Dochody majątkowe	3 106 821,32	6 840 652,80	6 249 545,82
B. Wydatki budżetu ogółem (B1+B2)	25 699 764,99	34 907 040,72	32 695 244,42
B1. Wydatki bieżące	22 803 659,83	24 195 014,89	24 397 968,97
B2. Wydatki majątkowe	2 896 105,16	10 712 025,83	8 297 275,45
NADWYŻKA/DEFICYT (A-B)	2 723 036,49	-896 581,48	1 182 067,43
Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	10,93 %	31,50%	24,50%

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Ważnym wskaźnikiem rozwoju jest dochód oraz wydatki przypadające na 1 mieszkańca. W analizowanym okresie w latach 2009-2014 nastąpił wzrost dochodów na 1 mieszkańca z 2645,59 zł w 2009 r. do poziomu 3719,1 zł w 2014 r. Jeśli chodzi o wydatki znaczny wzrost nastąpił w latach 2010-2011, co związane było z inwestycjami realizowanymi przez gminę. W roku 2014 wydatki na 1 mieszkańca wyniosły 3589,33 zł. (wzrost w stosunku do 2009 r. o 956,87 zł).

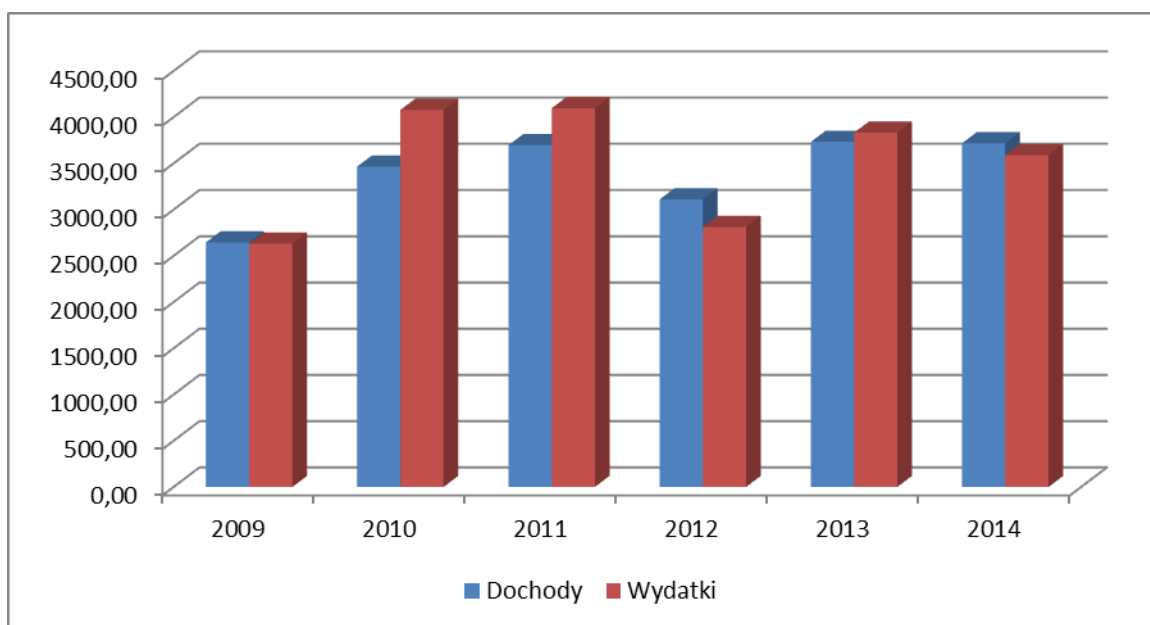

Tabela 52. Dochody i wydatki przypadające na 1 mieszkańca gminy Lubaczów w latach 2009-2014 (zł)

Lata	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem na 1 mieszkańca gminy	2645,59	3465,35	3696,07	3110,74	3733,33	3719,1
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca gminy	2632,46	4079,44	4096,38	2812,71	3831,73	3589,33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykres 49. Dochody i wydatki przypadające na 1 mieszkańca w zł w latach 2009-2014

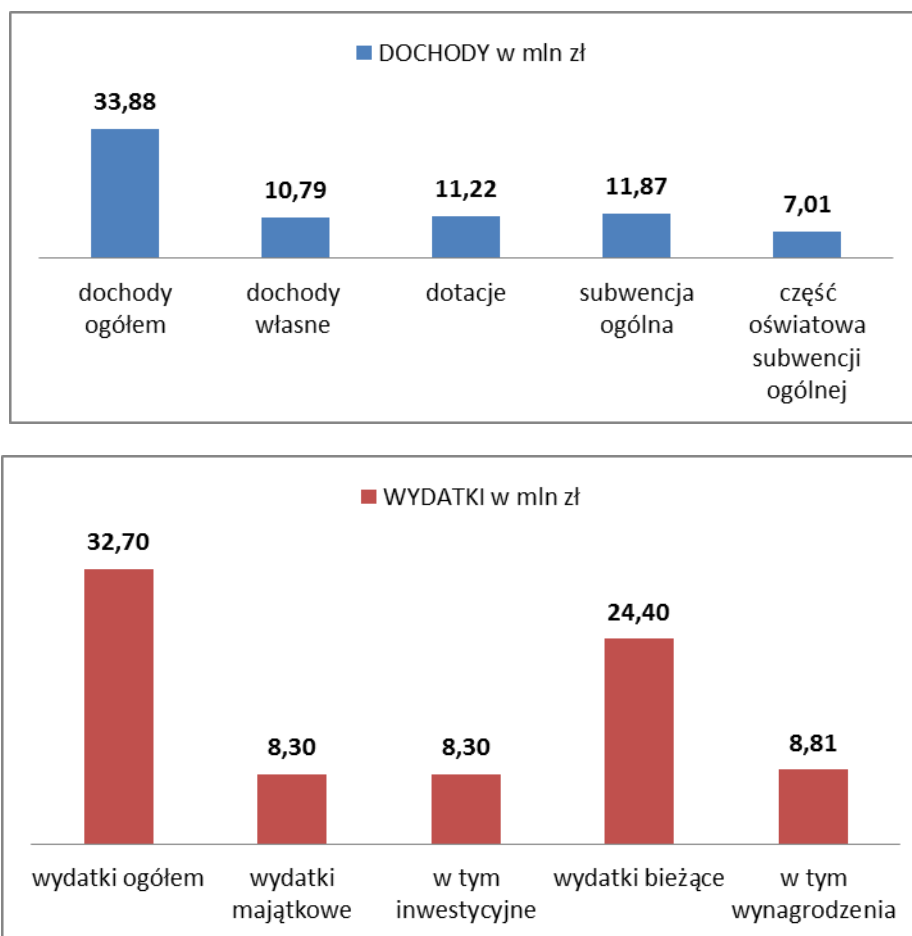
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W 2014 r. dochody gminy Lubaczów wyniosły 33,88 mln zł, natomiast dochody własne stanowiły w dochodach budżetu 31,8%. Wydatki kształtowały się na poziomie 32,70 mln zł. W 2014 r. 100% wydatków majątkowych przeznaczono na cele inwestycyjne.

Od kilku lat budżet gminy jest wspomagany ze środków Unii Europejskiej, które umożliwiają rozwój gospodarczy. Dzięki pomocy jest możliwość rozbudowy infrastruktury technicznej. Wysokość środków na finansowanie i współfinansowanie projektów unijnych w latach 2010-2014 przedstawiono w tabeli poniżej.

Wykres 50. dochody i wydatki budżetu gminy według rodzajów w 2014 r. (mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 53. Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w latach 2010-2014 (w mln zł).

Lata	2010	2011	2012	2013	2014
Środki w dochodach budżetu gminy Lubaczów na projekty UE w mln zł	4,50	7,05	1,47	5,64	4,34

Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Tabela 54. Dochody Gminy Lubaczów wg działów gospodarki narodowej w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012		2013		2014	
	PLN	%	PLN	%	PLN	%
Rolnictwo i łowiectwo	524 181,16	1,8	376 190,98	1,1	399 176,56	1,2
Leśnictwo	239 594,88	0,8	194 600,21	0,6	443 737,49	1,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,00	0,0	1 571 971,10	4,6	523 716,66	1,5
Transport i łączność	508 868,00	1,8	733 115,26	2,2	3 176 596,00	9,4
Turystyka	56 986,55	0,2	3 551 875,66	10,4	251 318,39	0,7
Gospodarka mieszkaniowa	1 396 871,46	4,9	266 791,99	0,8	941 987,99	2,8
Działalność usługowa	55,78	0,0	26 493,22	0,1	4 968,00	0,0
Informatyka	801,09	0,0	303 875,00	0,9	80 955,65	0,2
Administracja publiczna	89 267,22	0,3	82 074,72	0,2	148 717,15	0,4
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 612,00	0,0	1 612,00	0,0	60 630,71	0,2
Obrona narodowa	3 000,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	30 366,98	0,1	39 658,00	0,1	16 581,86	0,0
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	5 459 912,24	19,2	7 191 700,93	21,1	6 792 019,41	20,0

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Różne rozliczenia	12 898 437,59	45,4	12 641 012,76	37,2	11 970 863,95	35,3
Oświata i wychowanie	475 637,37	1,7	505 697,57	1,5	1 060 607,59	3,1
Ochrona zdrowia	500,00	0,0	1 019,52	0,0	2,00	0,0
Pomoc społeczna	5 122 037,96	18,0	4 781 201,65	14,1	5 366 847,57	15,8
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	359 637,46	1,3	119 660,29	0,4	289 223,73	0,9
Edukacyjna opieka wychowawcza	0	0,0	388 297,37	1,1	319 952,80	0,9
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	831 655,67	2,9	958 691,63	2,8	1 894 336,81	5,6
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	74 414,62	0,3	88 845,38	0,3	11 740,00	0,0
Kultura fizyczna i sport	348 963,45	1,2	186 074,00	0,5	123 331,53	0,4
RAZEM	28 422 801,48	100,0	34 010 459,24	100,0	33 877 311,85	100,0

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

Tabela 55. Wydatki Gminy Lubaczów wg działów gospodarki narodowej w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012		2013		2014	
	PLN	%	PLN	%	PLN	%
Rolnictwo i łowiectwo	452 294,44	1,8	416 812,67	1,2	456 275,98	1,4
Leśnictwo	136 252,56	0,5	113 950,00	0,3	169 809,53	0,5
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	46 362,50	0,2	2 300 125,21	6,6	673 616,16	2,1
Transport i łączność	1 318 453,46	5,1	1 969 215,69	5,6	4 655 557,79	14,2
Turystyka	88 314,35	0,3	5 654 521,06	16,2	237 374,15	0,7
Gospodarka mieszkaniowa	1 679 194,06	6,5	841 893,94	2,4	833 336,90	2,5
Działalność usługowa	154 368,77	0,6	167 919,28	0,5	79 870,66	0,2
Informatyka	942,46	0,0	357 500,00	1,0	157 848,74	0,5
Administracja publiczna	2 791 490,88	10,9	2 816 794,25	8,1	2 898 530,13	8,9
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 612,00	0,0	1 612,00	0,0	60 630,71	0,2
Obrona narodowa	3 000,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	231 353,94	0,9	281 255,49	0,8	227 104,81	0,7
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	637 430,06	2,5	445 543,09	1,3	361 873,09	1,1
Różne rozliczenia	1 980,70	0,0	2 646,50	0,0	2 688,80	0,0

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Oświata i wychowanie	9 285 136,70	36,1	9 544 410,84	27,3	9 630 270,71	29,5
Ochrona zdrowia	62 950,87	0,2	60 356,57	0,2	67 155,07	0,2
Pomoc społeczna	5 788 908,80	22,5	5 247 465,71	15,0	5 780 665,29	17,7
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,0	0,0	113 948,55	0,3	355 079,72	1,1
Edukacyjna opieka wychowawcza	791 686,37	3,1	758 247,40	2,2	677 161,22	2,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	409 208,71	1,6	2 181 828,70	6,3	3 034 754,77	9,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 202 484,56	4,7	1 423 379,32	4,1	1 669 184,93	5,1
Kultura fizyczna i sport	616 338,80	2,4	207 614,45	0,6	666 455,26	2,0
RAZEM	25 699 764,99	100	34 907 040,72	100	32 695 244,42	100

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Tabela 56. Prognoza dochodów i wydatków gminy Lubaczów na lata 2015 - 2021

Lp.	Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
I	Dochody ogółem	30 852 591,51	27 344 097,00	27 544 097,00	28 034 116,00	28 200 664,99	28 290 065,00	28 532 983,00
	w tym:							
1.1	a) dochody bieżące	25 122 388,51	25 844 097,00	26 044 097, 00	26 534 116,00	26 700 664, 99	26 790 065,00	27 032 983,00
	w tym:							
1.1.1	dochody z tytułu udziału we wpływach podatku dochodowego od osób fizycznych	2 234 469,00	2 000 000,00	2 050 000,00	2 055 000,00	2 250 000,00	2 270 000,00	2 300 000,00
1.1.2	dochody z tytułu udziału we wpływach podatku dochodowego od osób prawnych	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00
1.1.3	podatki i opłaty	4 458 025,00	5 300 000,00	5 350 000,00	5 370 000,00	5 380 000,00	5 400 000,00	5 405 000,00
	w tym:							
1.1.3.1	z podatku od nieruchomości	2 665 109,00	3 510 000,00	3 512 000,00	3 515 000,00	3 520 000,00	3 522 000,00	3 525 000,00
1.1.4	z subwencji ogólnej	11 430 934,00	13 250 000,00	13 500 000,00	13 750 000,00	14 000 000,00	14 300 000,00	14 600 000,00
1.1.5	z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące	4 507 911,51	3 700 000,00	3 800 000,00	3 900 000,00	4 000 000,00	4 100 000,00	4 200 000,00
1.2	Dochody majątkowe	5 730 203,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

	w tym:							
1.2.1	ze sprzedaży majątku	1 180 000,00	800 000,00	800 000,00	800 000,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00
1.2.2	z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje	4 770 203,00	700 000,00	700 000,00	700 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00
II.	Przychody budżetu	2 665 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	w tym:							
2.1	Wolne środki o których mowa w art.217 ust.2 pkt 6 ustawy	1 200 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2	Kredyty, pożyczki, emisja papierów wartościowych	1 465 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	w tym:							
2.2.1	na pokrycie deficytu budżetu	1 080 554,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	OGÓŁEM(I+II)	33 517 591,51	27 344 097,00	27 544 097,00	28 034 116,00	28 200 664,99	28 290 065,00	28 532 983,00
III.	Wydatki budżetu ogółem	31 933 145,51	25 413 285,00	25 613 285,00	26 103 285,00	26 613 285,00	26 943 285,00	27 466 285,00
3.1	Wydatki bieżące	23 743 748,51	23 638 165,00	24 319 139,00	24 972 885,00	25 448 423,00	25 853 427,00	26 444 181,00
	w tym:							
	a) wydatki na obsługę długu	485 000,00	450 000,00	400 000,00	370 000,00	350 000,00	320 000,00	300 000,00
3.2	Wydatki majątkowe	8 189 397,00	1 775 120,00	1 294 146,00	1 130 400,00	1 164 862,00	1 089 858,00	1 033 104,00
IV.	Rozchody budżetu	1 584 446,00	1 930 812,00	1 930 812,00	1 930 831,00	1 587 379,99	1 346 780,00	1 066 698,00
	Spląty rat kapitałowych	1 584 446,00	1 930 812,00	1 930 812,00	1 930 831,00	1 587 379,99	1 346 780,00	1 066 698,00

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

	kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych							
	Spłata kredytu + Odsetki (3.1a+IV)	2 069 446,00	2 380 812,00	2 330 812,00	2 300 831,00	1 937 379,99	1 666 780,00	1 366 698,00
	OGÓŁEM(III+IV)	33 517 591,51	27 344 097,00	27 544 097,00	28 034 116,00	28 200 664,99	28 290 065,00	28 532 983,00
V.	Kwota długu	9 793 312,99	7 862 500,99	5 931 688,99	4 000 857,99	2 413 478,00	1 066 698,00	0

Źródło: Urząd Gminy Lubaczów

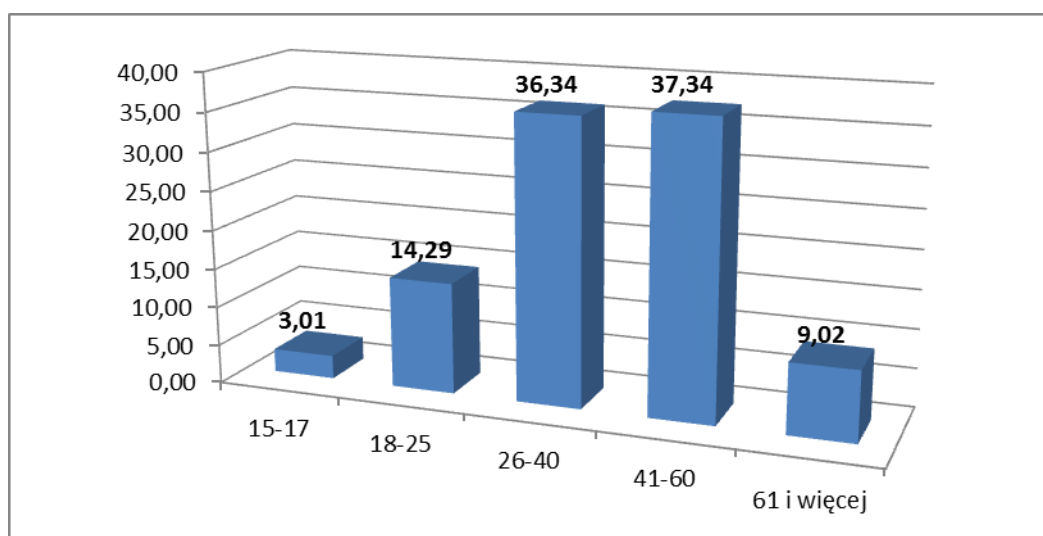
III. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO MIESZKAŃCÓW GMINY

W badaniu ankietowym możliwość udziału mieli wszyscy mieszkańcy Gminy Lubaczów, w tym również przedsiębiorcy. W ankietyzacji wzięło udział prawie 400 osób w różnym wieku oraz z różnym wykształceniem. Kobiety stanowiły 59,10% (236 ankiet), natomiast mężczyźni 40,90% (163 ankiet).

Wyniki badania ankietowego oraz spotkań warsztatowych pozwoliły na przeprowadzenie analizy SWOT dla gminy: wskazanie mocnych i silnych stron gminy, jak również szans i zagrożeń. Na podstawie analizy głosów mieszkańców dokonano wyboru obszarów priorytetowych przedstawionych w dalszej części niniejszego opracowania. Mieszkańcy odnieśli się do najważniejszych problemów do rozwiązania na terenie gminy w najbliższych 5 latach. Wyrazem dążeń i wskazówek mieszkańców jest zarówno misja i wizja przedstawiona w niniejszym, opracowaniu.

Najliczniejszą grupą wiekową wśród ankietowanych były osoby w wieku 41-60 lat, stanowiąc 37,34% badanych, osoby w wieku 26-40 lat – 36,34% oraz osoby w wieku 18-25 lat, które stanowiły 14,29% badanych. Najmniej liczebną grupę, bo tylko 3,01%, stanowili najmłodsi mieszkańcy gminy w wieku 15-17 lat.

Wykres 51. Ankietowani według wieku (w %)

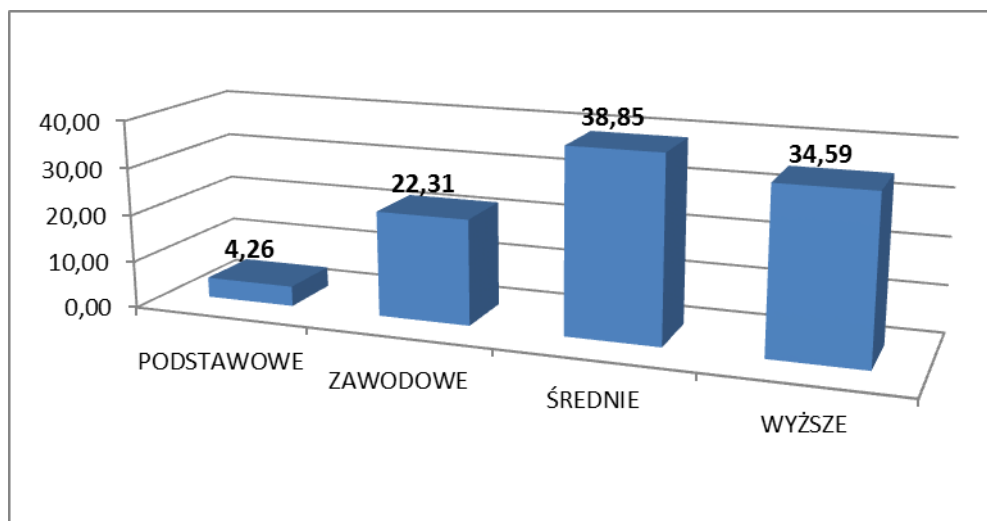

Źródło: Opracowanie własne

Biorąc pod uwagę edukację, ankietowani najczęściej reprezentowali wykształcenie średnie 38,85% oraz wyższe – 34,59%. Wykształcenie zawodowe deklarowało 22,31%, natomiast podstawowe 4,26% badanych.

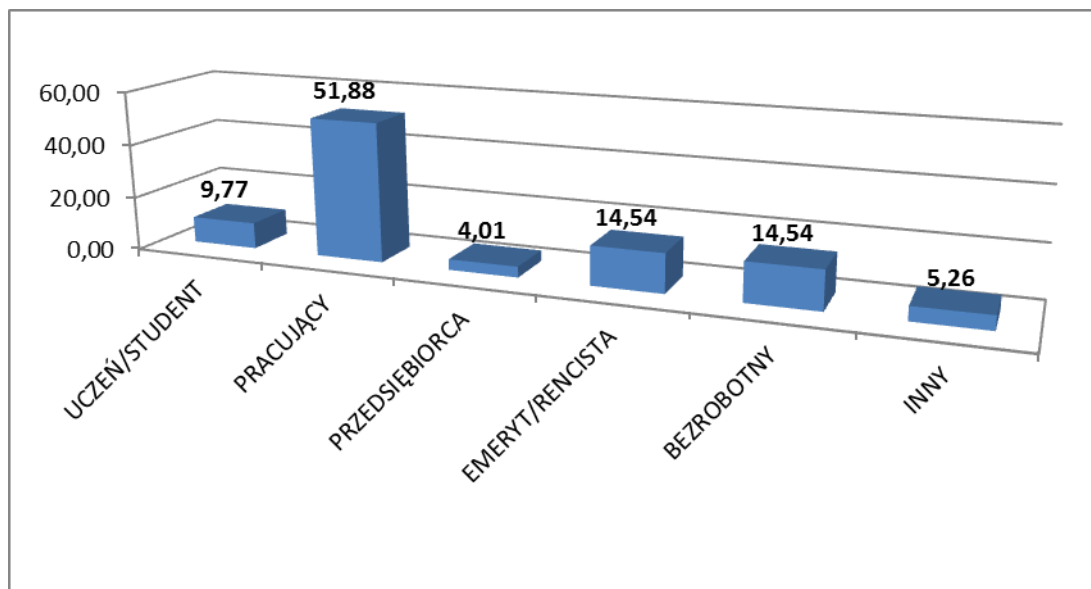
Wykres 52. Anketowani według wykształcenia w (%)

Źródło: Opracowanie własne

Analiza ankietowanych pod względem aktywności zawodowej wykazała, że 51,88% ankietowanych stanowiły osoby pracujące. Podobną ilość wśród ankietowanych stanowili bezrobotni i emeryci/renciści – 14,54%. W ankiecie uczestniczyło 9,77% uczniów i studentów, przedsiębiorcy 4,01%.

Wykres 53 Ankietowani według aktywności zawodowej (w %)

Źródło: Opracowanie własne

IV. DIAGNOZA STANU I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY LUBACZÓW - ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Analizę SWOT dla Gminy Lubaczów przeprowadzono w układzie 4 obszarów priorytetowych, mających, zgodnie z przeprowadzoną wcześniej, ekspercką diagnozą społeczno-gospodarczą, kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy. Jednocześnie obszary te zostały wyodrębnione na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do 2020 roku oraz w oparciu o wyniki ankiety nt. potrzeb rozwojowych gminy Lubaczów, która została rozdyskrebowana wśród mieszkańców Gminy. W konsekwencji wybrano 4 główne obszary funkcjonalne:

- obszar gospodarka
- obszar infrastruktury technicznej i społecznej
- obszar środowiska przyrodniczego
- obszar kapitału społecznego

Tabela 57. Analiza SWOT –czynniki wewnętrzne mające wpływ na rozwój Gminy Lubaczów

1.SFERA GOSPODARCZA	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• Systematyczny wzrost ilości podmiotów gospodarczych, głównie prywatnych • Wolne tereny z przeznaczeniem pod inwestycje – możliwość rozwoju zakładów na terenie gminy • Dobrze rozwinięta sieć drogowa • Atrakcyjne położenie: bliskość Rostocza, krainy geograficznej łączącej Wyżynę	• Wysoki poziom bezrobocia, • Mało korzystne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej • Niewystarczająco rozwinięte instrumenty wspierające rozwój lokalnej przedsiębiorczości • Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców gminy

Lubelską z Podolem, Roztocze Środkowe położone na terenie czterech powiatów: zamojskiego, biłgorajskiego, tomaszowskiego i lubaczowskiego • Możliwość rozwoju lokalnej przedsiębiorczości związanej z funkcjonowaniem przejścia granicznego na terenie Gminy w Budomierzu • Współpraca partnerska z Gminą Niemirów (Ukraina) i Gminą Vinne (Słowacja), Drohomyśl (Ukraina) • Skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym z UE • Tradycyjne rolnictwo • Produkty lokalne i tradycyjne ziemi lubaczowskiej (m.in. miody lubaczowskie) • Dobre warunki zagospodarowania przestrzennego gminy • Funkcjonowanie instytucji finansowych, • Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa w tym do rozwoju rolnictwa ekologicznego • Korzystne uwarunkowania do przetwórstwa produktów rolnych • Bliskość większych ośrodków miejskich – rynek pracy, możliwość kształcenia, usługi publiczne wysokiej jakości • Promocja Gminy Lubaczów w różnych projektach przy współpracy z Lokalną Grupą Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” • Rozwój współpracy ponadlokalnej – planowane utworzenie Związku Gmin „Ziemia Lubaczowska” • Wioska tematyczna „Kresowa Osada” w Baszni Dolnej wybrana w konkursie „Unijna Perła Podkarpacia” oraz ‘Najlepszy produkt • Coroczny "Festiwal Kultur i Kresowego Jadła" • Aktualne Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy • Sprawny i efektywny system komunikacji	• Słabo rozwinięta baza turystyczna, hotelowa, noclegowa • Brak dużych podmiotów gospodarczych generujących znaczące wpływy do budżetu gminy • Stosunkowo mała wartość wskaźnika liczby osób pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym • Niewielkie zainteresowanie gminą ze strony inwestorów zewnętrznych, • Brak ofert inwestycyjnych i działań je promujących • Słabo rozwinięta oferta gastronomiczna • Słaba promocja turystyczna gminy • Mała intensywność ruchu turystycznego • Brak bazy do przetwórstwa dla produktów rolnych • Brak inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii • Występowanie zdegradowanych terenów pokolejowych, popegeerowskich, poprzemysłowych dotychczas niezrewitalizowanych

społecznej, funkcjonujący w Gminie – strona internetowa, Portale Informacyjny, publikacje • Działanie podmiotów ekonomii społecznej • Rozpoczęcie procesu rewitalizacji	
2.SFERA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, gazowa i energetyczna • Estetyczny wygląd gminy • Dobrze rozwinięta infrastruktura ośrodków kultury • Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna • Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa • Zadowalająca pod względem jakości i dostępności infrastrukturalna baza oświatowa w poszczególnych miejscowościach gminy • Możliwość ubiegania się o dofinansowanie inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej ze środków unijnych • Wysoki poziom bezpieczeństwa pożarowego • Dostęp do komunikacji zbiorowej • Współpraca władz lokalnych z pozostałymi szczeblami samorządu w realizacji działań związanych z infrastrukturą komunikacyjną	• Niewystarczająca ilość chodników wzdłuż dróg wszystkich kategorii • Brak zorganizowanych kąpielisk • Mała aktywność w budowaniu nowych mieszkań komunalnych, socjalnych i pod wynajem • Niewystarczająca infrastruktura dla osób niepełnosprawnych • Niskie nakłady na modernizację infrastruktury i wyposażenie instytucji kultury w stosunku do istniejących potrzeb • Niewystarczający poziom zgazyfikowania gminy • Niewystarczająca ilość miejsc parkingowych • Słabo rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna
3.SFERA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• Spokój, cisza, bezpieczeństwo, gościnność, wysoka jakość środowiska • Bogactwo walorów krajobrazowo – przyrodniczych • Urozmaicona struktura geomorfologiczna terenu	• Brak regulacji głównych cieków wodnych • Dzikie wysypiska śmieci • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy
4.KAPITAŁ SPOŁECZNY	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
• Korzystna struktura ludności wg grup	• Wysokie ukryte bezrobocie

wieku, duży odsetek ludzi młodych • Dobrze rozwinięta działalność kulturalna i artystyczna • Duża liczba organizacji społecznych, kół, stowarzyszeń • Zainteresowanie mieszkańców sprawami Gminy • Umiejętność dbania o kulturę i tradycję lokalną • Wysoki poziom sportu szkolnego • Działalność lokalnych organizacji pozarządowych • Dobrze rozwinięty system pomocy społecznej • Aktywni mieszkańcy, angażujący się w działania społeczne • Urozmaicona oferta kulturalna • Działalność podmiotów ekonomii społecznej w gminie • Dostępność do edukacji • Urozmaicona oferta kulturalna • Oferta rekreacyjna • Współpraca różnych podmiotów na terenie gminy (instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, mieszkańcy) • Rozbudowany system wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Działalność edukacyjna w zakresie przedsiębiorczości i przeciwdziałaniu patologiom społecznym (kampanie i zajęcia prowadzone w szkołach)	• Ujemny przyrost naturalny • Zbyt mała oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży • Słaby dostęp do opieki zdrowotnej (brak specjalistów) • Słabo rozwinięta opieka społeczna dla osób starszych • Mała aktywność instytucji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych • Pogłębiające się problemy społeczne, związane z korzystaniem z pomocy społecznej • Niski poziom czytelnictwa wśród mieszkańców gminy

Tabela 58. Analiza SWOT –czynniki zewnętrzne mające wpływ na rozwój Gminy Lubaczów

1.SFERA GOSPODARCZA	
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej • Przygraniczne położenie gminy	• Peryferyjne położenie Gminy na tzw. ścianie wschodniej • Położenie Gminy na uboczu głównych tras komunikacyjnych i dużych ośrodków miejskich

sprzyjające nawiązywaniu kontaktów gospodarczych i handlowych • Położenie wokół miasta Lubaczów • Rewitalizacja na terenie gminy • Rozwój ekologicznej produkcji rolnej • Osiedlanie się mieszkańców miasta Lubaczów na terenie gminy • Sąsiedztwo uzdrowiska Horyniec Zdrój i Południowo - Rostoczańskiego Parku Krajobrazowego • Zasoby przyrodnicze oraz zabytki sprzyjające rozwojowi turystyki • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych sprzyjające rozwojowi produkcji ponadstandardowej, ekologicznej, opartej na tradycyjnych rozwiązaniach • powstanie strefy podwyższonej aktywności gospodarczej wzdłuż drogi prowadzącej do planowanego przejścia granicznego • Rozwój ruchu turystycznego poprzez różnicowanie i specjalizację oferty - turystyka ekstremalna, emocjonalna, rodzinna, zdrowotna, weekendowa • Popyt w Polsce na usługi turystyczne oparte na zasobach przyrodniczych • Aktywna polityka rynku pracy w zakresie wsparcia osób bezrobotnych • Rozwój skutecznego systemu promocji i informacji turystycznej w regionie • Zróżnicowanie narzędzi finansowych, kształtujących rozwój gmin, w tym rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego • Rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej • Zainicjowanie współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki pomiędzy władzami jednostek samorządowych różnych szczebli • Nawiązanie współpracy międzynarodowej z państwami spoza	• Dominacja większych ośrodków miejskich • Nieopłacalność produkcji rolnej • Biurokracja, w tym związana z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na inwestycje • Słabość lokalnego i regionalnego rynku pracy • Polityka rolna państwa – skomplikowane przepisy dot. produktów lokalnych i tradycyjnych oraz ekologicznej żywności • Niepewna sytuacja gospodarcza kraju i państw Unii Europejskiej (globalny kryzys gospodarczy, mający wpływ na kondycję ekonomiczną państwa, samorządów i obywateli / sytuację przedsiębiorców / zakładów pracy) • Powolny zanik tradycji lokalnych i rzemiosła w regionie • Złe postrzeganie społeczne współpracy sektora publicznego i prywatnego (nieuzasadniony sprzeciw opinii publicznej wobec partnerstwa publiczno-prywatnego) • Budowa sklepów wielko - powierzchniowych – zagrożenie dla lokalnej, drobnej przedsiębiorczości

Unii Europejskiej, pozyskanie miast partnerskich zwłaszcza na wschód od Polski • Rozwój parków technologicznych, stref ekonomicznych, klastrów • Występowanie trendów na prowadzenie zdrowego trybu życia, wypoczynek na wsi, sięganie do lokalnych tradycji kulinarnych, rzemieślniczych • Atrakcyjność turystyczna miejsc położonych z dala od dużych ośrodków miejskich	

2.SFERA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ	
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Możliwość ubiegania się o dofinansowanie inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej ze środków UE • Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej (inwestycje zewnętrzne – rozbudowa układu drogowego) • Rozwój regionalnej sieci ścieżek rowerowych • Rozwój budownictwa mieszkalnego – przyciąganie nowych mieszkańców spoza gminy • Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów z sektora komunalnego i efektywne wdrożenie systemu selektywnej zbiórki i odzysku odpadów komunalnych	• Zaniedbana infrastruktura melioracji wodnych • Wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych • Zagrożenie powodziowe • Ograniczenia budowlane, inwestorskie wynikające z objęcia gminy prawną ochroną przyrodniczą i konserwatorską
3.SFERA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Duży stopień lesistości obszarów • Dobre warunki do produkcji roślin przemysłowych i energetycznych • Dobry stan środowiska naturalnego • Korzystne warunki klimatyczne oraz dobra jakość gleb sprzyjająca produkcji rolnej	• Zagrożenie dla środowiska po byłej kopalni siarki w Baszni • Anomalie pogodowe, klęski żywiołowe (podtopienia, susze, przymrozki i gradobicia) • Nielegalna wycinka lasów • Wielość dzikiej zwierzyny w lasach – zagrożenie dla rolnictwa i ludności
4.KAPITAŁ SPOŁECZNY	
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Wzrost liczby programów aktywizujących oraz szkoleń dla bezrobotnych oraz osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem • Procesy imigracyjne i powroty ludności z emigracji • Rozwój sektora ekonomii społecznej (dotacje na rozwój spółdzielczości socjalnej, bezpłatne szkolenia profesjonalizujące dla PES)	• Wysokie bezrobocie, szczególnie wśród ludzi młodych • Duża liczba osób długotrwale bezrobotnych • Negatywne trendy demograficzne, starzejące się społeczeństwo • Ujemny przyrost naturalny • Wzrost patologii społecznych (alkoholizmu -wśród młodzieży, narkomani, wandalizmu i chuligaństwa

• Trend w przeprowadzaniu się z ośrodków miejskich na wieś	• Odływ młodych ludzi do innych regionów lub zagranicę, ujemne saldo migracji • Mało efektywna polityka prorodzinna państwa • Rozluźnienie więzi społecznych, kryzys tradycyjnego modelu rodziny

V. PLANY REWITALIZACYJNE GMINY LUBACZÓW

Jednym z kluczowych elementów rozwoju gminy Lubaczów jest kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych obejmująca sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenną, środowiskową i kulturową. Obszary zdegradowane cechujące się największą kumulacją negatywnych zjawisk oraz problemów to tereny popegeerowskie, przemysłowe i pokolejowe. Dlatego też, niezwykle ważne jest podjęcie działań mających na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, przy optymalnym wykorzystaniu specyficznych uwarunkowań danego terenu oraz wzmocnieniu jego lokalnych potencjałów. Rewitalizację przeprowadza się w oparciu o gminny program rewitalizacji, wieloletni kompleksowy plan wyznaczający obszary rewitalizacji, ich zakres, przyczyny i skutki*.

Upadek PGR-ów oraz zamknięcie kopalni siarki (funkcjonujących tu do początku lat 90 – tych XX w.) pociągnęły za sobą całą gamę problemów społecznych, takich jak wysokie bezrobocie, z którym wiąże się duży poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego. Głównym powodem takiej sytuacji jest przede wszystkim likwidacja miejsc pracy. Istniejące tu niegdyś PGR oraz kopalnia zapewniały zatrudnienie miejscowej społeczności. Na zwiększenie poziomu bezrobocia ma także wpływ nierentowna produkcja rolna wynikająca ze struktury gospodarstw w gminie. Niewielkie gospodarstwa, gdzie wytwórczość odbywa się przeważnie na potrzeby domowników, przyczyniają się do wzrostu liczby osób pozostających bez stałej pracy. Gmina Lubaczów poszukuje rozwiązań, by przeciwdziałać tym negatywnym zjawiskom, poprzez, między innymi, znalezienie alternatywnych źródeł zatrudnienia i uzyskania dochodu.

W ramach perspektywy finansowej UE na lata 2007–2013 na terenie gminy zrealizowano projekt rewitalizacyjny pn. *„Utworzenie „Kresowej Osady” oraz nadanie nowych funkcji turystycznych i edukacyjnych szansą dla obszaru przemysłowego i popegeerowskiego Gminy Lubaczów”*.

Wówczas, projekt obejmował obszar trzech miejscowości: Basznia Górna, Basznia Dolna oraz Podlesie. Był to I etap rewitalizacji, w którym utworzona została Kresowa Osada (wioska tematyczna) oraz ośrodek wytwórczy i promocyjny produktów regionalnych i tradycyjnych w Baszni Górnej. Realizacja w/w przedsięwzięcia pozwoliła na zrekultywowanie niezagospodarowanych terenów, zrewitalizowanie nieużytkowanych budynków, a także stworzenie bogatej oferty turystycznej.

Ponadto, przedsięwzięcie to w swoim założeniu zawierało potencjał gospodarczy w znaczeniu możliwości generowania nowych miejsc pracy, powstających przy obsłudze wybudowanej wioski tematycznej - Kresowej Osady a także kooperacji i pomysłów współpracy turystycznej i rolniczej w jego otoczeniu. Wnioskodawca miał na uwadze nie tylko rewitalizację terenów popegeerowskich i przemysłowych, ale także – równie ważną – rewitalizację społeczną. Pod tym względem obserwuje się korzystne zmiany w otoczeniu społecznym. Tworzenie nowych miejsc pracy, niwelowanie poziomu bezrobocia oraz poprawianie jakości życia poprzez działania zmierzające do minimalizowania zjawiska wykluczenia społecznego są pozytywnym zjawiskiem wynikającym z procesu rewitalizacji.

* Według Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, definicja rewitalizacji brzmi: Art. 2. 1. *Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.* (Dz. U z 2015 r., poz. 1777)

Realizując konsekwentnie założenia przyjętej strategii mającej na celu ożywienie terenów popegeerowskich i przemysłowych poprzez nadanie im nowej jakości funkcjonalnej, a także przybliżenie turystom ciekawego świata dawnych Kresów, samorząd gminy Lubaczów planuje przeprowadzenie drugiego etapu rewitalizacji. Biorąc pod uwagę zapisy art. 10 ust. 2 *Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* (Dz.U. z 2015 r. poz. 1777), który wskazuje, że „obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy” wstępnie określono, że teren poddany rewitalizacji w ramach jej II etapu obejmować będzie miejscowość Basznia Dolna, a także sąsiednie sołectwa. Szczegółowe granice wyznaczone zostaną na etapie diagnostycznym podczas prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji.

W ramach nowej perspektywy finansowej UE (2014 – 2020) w II etapie rewitalizacji planuje się rozbudowę Kresowej Osady. Zaprojektowano dwa sektory o przeznaczeniu: usługowo – turystycznym oraz dydaktyczno - rekreacyjnym. Powstaną obiekty pełniące funkcję regeneracyjne i wypoczynkowe, które będą uzupełnieniem oferty Kresowej Osady. Zagospodarowane zostanie także bezpośrednie otoczenie w/w obiektów (m.in. poprzez utworzenie zbiornika rekreacyjnego z altaną i pomostem widokowym).

W ramach drugiego etapu planuje się także rehabilitację dworców kolejowych oraz wodnej wieży ciśnień mającą na celu przywrócenie dawnego ich wyglądu – tak, aby obydwa te obiekty mogły jak najlepiej służyć mieszkańcom i turystom pragnącym odwiedzić tę część województwa podkarpackiego. W przedmiotowych budynkach planuje się utworzenie muzeum kolejnictwa oraz uruchomienie, na odcinku zabytkowej linii po torze kolejowym „nr 3” przewozów drezynowych (a docelowo pasażerskich (turystycznych) składem kolejowym – retro na trasie Lubaczów – Horyniec-Zdrój). W/w działania mają na celu zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu, a także promocję przewozów na trasie linii kolejowej nr 101 Munina – Hrebenne, która stanowi ważne połączenie komunikacyjne gminy Lubaczów z Jarosławiem, Przeworskiem i Rzeszowem.

Na uwagę zasługuje fakt, że gmina Lubaczów traktuje rewitalizację jako kompleksowy, skoordynowany, wieloletni proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, prowadzony na obszarze zdegradowanym. Jego cele szczegółowe to:

- redukcja zjawiska wykluczenia społecznego i zawodowego poprzez aktywizację społeczności na obszarach zdegradowanych gminy Lubaczów,
- poprawa estetyki przestrzeni publicznej oraz zwiększenie potencjału turystycznego gminy,
- stworzenie warunków do generowania nowych miejsc pracy i prowadzenia działalności gospodarczej, a w konsekwencji zwiększenie dochodów lokalnej społeczności,
- poprawa atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania, pracy oraz inwestowania,
- ożywienie „wymierających” miejscowości,
- zagospodarowanie obszaru w terenie zdegradowanym.

Realizacja w wyznaczonych obszarach inwestycji pozwoli na zniwelowanie problemów, które dla tych obszarów zostały wskazane. Wysokie bezrobocie czy znaczna liczba osób korzystających z

zasiłków pomocy społecznej to pochodne zbyt małej aktywności gospodarczej, ujawniającej się niskim wskaźnikiem prowadzenia działalności.

Gmina, realizując w/w projekty, stworzy warunki dla rozwoju turystyki na obszarze rewitalizowanym oraz w całym regionie. Zapewnienie oferty atrakcji turystycznych spowoduje, że koniecznym będzie stworzenie również odpowiedniej bazy infrastruktury okołoturystycznej – noclegowej, gastronomicznej, drobnego handlu i usług. Rozwijać będzie się mogła turystyka wiejska i agroturystyka, w której wielu mieszkańców znajdzie zatrudnienie. Wpłynie to więc bezpośrednio na zmniejszenie poziomu bezrobocia w obszarze rewitalizowanym, a pośrednio na zmniejszone korzystanie z zasiłków pomocy społecznej.

Wszystkie pojedyncze inwestycje zachowają spójny i skoordynowany charakter i prowadzić będą do ściśle określonego celu, tj. nadanie obszarowi rewitalizowanemu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju. Aby powyższy cel osiągnąć należy zaktualizować Lokalny Program Rewitalizacji na lata 2010 – 2018 lub opracować Gminny Program Rewitalizacji na kolejne lata, w którym zostaną zdefiniowane granice obszaru rewitalizacyjnego, zadania do realizacji. Będzie on podstawą do aplikowania o środki finansowe z Programów Unii Europejskiej, a szczególnie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020.

Zgodnie z Wytycznymi, środki z Priorytetu Inwestycyjnego 9b (EFRR) (przewidziane tylko w regionalnych programach operacyjnych), przeznaczone są wyłącznie na projekty rewitalizacyjne. W ramach pozostałych priorytetów inwestycyjnych (EFRR, EFS oraz FS), zarówno w regionalnych jak i krajowych programach operacyjnych, projekty rewitalizacyjne mogą liczyć na preferencje w dostępie do środków finansowych.

VI. OGÓLNE ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY LUBACZÓW

1. MISJA GMINY LUBACZÓW

Misja jest nadrzędnym celem rozwoju Gminy Lubaczów. Określa ona rolę władz samorządowych w procesie rozwoju wspólnoty lokalnej. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców, itd. Ponadto, władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju Gminy Lubaczów, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań.

MISJA GMINY LUBACZÓW

„Misją Gminy Lubaczów jest zapewnienie mieszkańcom atrakcyjnego miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku, wspieranie inwestycji, przedsiębiorczości i rolnictwa oraz oferowanie wysokiej jakości usług turystycznych i rekreacyjnych, bazujących na bogactwie lokalnego dziedzictwa kulturowo - przyrodniczego”

2. WIZJA GMINY LUBACZÓW

Wizja rozwoju Gminy Lubaczów stanowi projekcję, opis pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie 2020 roku. Określa stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota gminy, tj. władze samorządowe oraz ich partnerzy (lokalni oraz ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza Gmina Lubaczów. Wskazuje ona zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

WIZJA ROZWOJU „GMINA LUBACZÓW 2022”

Gmina Lubaczów to aktywny ośrodek gospodarczo - kulturalny tworzący wysokiej jakości przestrzeń do życia i działania, wychodzący naprzeciw oczekiwaniom lokalnej społeczności, inwestorów oraz turystów

3. PLAN STRATEGICZNY DLA GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

Diagnoza analizy problemowej przeprowadzonej dla przedmiotowego obszaru pozwoliła na wyznaczenie czterech głównych obszarów strategicznej interwencji, które w znaczący sposób wpłyną na przyszły rozwój terytorialny w tym gospodarczy, społeczny, ekologiczny i przestrzenny. Wokół wskazanych obszarów strategicznych skoncentrowana zostanie wspólna działalność gminy Lubaczów przy współpracy ze wszystkimi partnerami terytorialnymi. W ramach wyznaczonych czterech obszarów strategicznych zostały sformułowane cele strategiczne, cele operacyjne oraz zadania.

Główne obszary strategiczne dla Gminy Lubaczów:

OBSZAR 1. GOSPODARKA I ROLNICTWO

OBSZAR 2. TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO

OBSZAR 3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

OBSZAR 4. KAPITAŁ SPOŁECZNY

Rysunek 1. Kluczowe obszary w Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 59. Schemat Struktury celów Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022

OBSZAR STRATEGICZNY GOSPODARKA i ROLNICTWO	
Cel strategiczny: Silna i konkurencyjna gospodarka lokalna, powiązana z rozwojem przedsiębiorczości i aktywnością zawodową mieszkańców	
CELE OPERACYJNE	ZADANIA
Cel operacyjny I.1 Wsparcie rozwoju gospodarczego gminy i promocja lokalnej przedsiębiorczości	• działania na rzecz wzmocnienia potencjału gospodarczego gminy Lubaczów poprzez: - wzrost konkurencyjności podmiotów gospodarczych, - organizację systemu wsparcia rozwoju przedsiębiorstw i zakładania nowych podmiotów gospodarczych, - promocję lokalnej przedsiębiorczości (m.in. produktów i usług, podmiotów, innowacyjnych przedsięwzięć, współpracy wielosektorowej, organizacji misji gospodarczych, targów i wizyt studyjnych), - wprowadzenie ulg i zachęt dla przedsiębiorców oraz osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, - rozwijanie systemu informacyjno – doradczego, • wsparcie realizacji inwestycji „Kopalnia siarki Basznia II”, • inwestycje w targowisko przy przejściu granicznym w Budomierzu i obiekty budowlane przeznaczone na cele handlowo-usługowe oraz promocji lokalnych produktów, • współpraca z instytucjami otoczenia biznesu, • rozwój i upowszechnianie nowoczesnych technologii teleinformatycznych i komunikacyjnych (ICT) na terenie gminy Lubaczów, • współpraca z sąsiednimi gminami, związkiem gmin, LGD w zakresie wspierania tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw oraz wspólnych kampanii promocyjno-informacyjnych.
Cel operacyjny I.2 Zwiększenie potencjału inwestycyjnego Gminy	• pozyskiwanie inwestorów i kompleksowe uzbrajanie terenów inwestycyjnych, • podejmowanie wspólnych przedsięwzięć gospodarczych z partnerami zagranicznymi, w tym rozwój współpracy gospodarczej polsko-ukraińskiej, • działania zmierzające do przygotowania wykwalifikowanej kadry pracowników dla potencjalnych inwestorów.

Cel operacyjny I.3 Wielofunkcyjny rozwój wsi poprzez wsparcie rolnictwa i przetwórstwa	• aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich w zakresie wspierania zatrudnienia w działalności rolniczej i okołorolniczej opartej na zwiększeniu towarowości i wydajności, poprzez: - promocję instrumentów wsparcia dla rozwoju tradycyjnego i ekologicznego rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego, - utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego, - rozwój systemu doradztwa, w tym umożliwienie rolnikom udziału w szkoleniach specjalistycznych organizowanych przez stowarzyszenia, fundacje i instytucje działające na rzecz rolnictwa, - współpracę z Lokalną Grupą Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” i Podkarpackim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego, - wspomaganie działań dotyczących podnoszenia kwalifikacji sektora rolnego, dostosowania gospodarstw rolnych do zmian technologicznych i rynkowych w celu zwiększenia konkurencyjności produkcji rolnej gospodarstw, w tym m.in. pomoc merytoryczna w zakresie przebudowy produkcji rolnej np. w kierunku przetwórstwa produktów rolnych opartych na tradycji lokalnej, - promocja lokalnych produktów tradycyjnych i ekologicznych, • wspieranie rozwoju działalności pozarolniczej na terenach wiejskich, m.in. poprzez: - tworzenie warunków dla rozwoju usług, handlu, rzemiosła i rękodzielnictwa oraz małej wytwórczości, - organizację kursów i szkoleń służących zdobywaniu przez mieszkańców gminy nowych kwalifikacji w zawodach nierolniczych, w tym w zakresie ginących zawodów.
Cel operacyjny I.4 Rewitalizacja przestrzeni lokalnej	• kontynuacja procesu rewitalizacji obszarów zdegradowanych gminy Lubaczów w sołectwie Basznia Dolna i sąsiednich, • uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych, • zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele gospodarcze (w tym adaptacja budynków i obiektów oraz budowa nowych), • dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów turystycznych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych, • rewitalizacja społeczna ukierunkowana na redukcję ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Proponowane mierniki realizacji celów operacyjnych I.1-I.4

Mierniki realizacji	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Liczba powstałych nowych podmiotów gospodarczych	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej	Raporty
Liczba podmiotów korzystających z różnych instrumentów systemu wsparcia działających na terenie Gminy Lubaczów	Urząd Gminy w Lubaczowie	Statystyka gminna
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	GUS	Bank Danych Lokalnych
Udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	GUS/PUP Lubaczów	Bank Danych Lokalnych/sprawozdania PUP Lubaczów
Liczba działających inkubatorów przetwórstwa lokalnego	Urząd Gminy w Lubaczowie	Statystyka gminna
Liczba (odsetek) mieszkańców korzystających z ICT	Urząd Gminy w Lubaczowie	Raporty, sprawozdania
Liczba rolników korzystających z różnych form wsparcia na terenie gminy Lubaczów	Urząd Gminy w Lubaczowie	Statystyka gminna
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetu gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/ jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba publikacji promocyjnych	Urząd Gminy w Lubaczowie/ jednostki gminne/ Gminny Ośrodek Kultury w Lubaczowie	Statystyka gminna
Liczba ofert inwestycyjnych	Urząd Gminy w Lubaczowie/ jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba działających targowisk na terenie gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/ jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba zrewitalizowanych obiektów	Urząd Gminy w Lubaczowie/jednostki gminne	Statystyka gminna

OBSZAR STRATEGICZNY: TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO	
Cel strategiczny : Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego	
CELE OPERACYJNE	ZADANIA
Cel operacyjny II.1 Ochrona przestrzeni i dziedzictwa kulturowego	• modernizacja przestrzeni publicznej centrów wsi, • rewaloryzacja i ochrona tradycyjnej zabudowy i obiektów małej architektury, • renowacja i/lub adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji, • zachowanie i utrwalanie tradycji lokalnej i regionalnej poprzez wspieranie folkloru, sztuki ludowej i tradycji, w tym: - przywracanie ginących zawodów i wyrobów rzemiosła, wspieranie lokalnych twórców i artystów, - odtwarzanie tradycji kulinarnych, - organizacja wydarzeń kulturalnych, bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej, - badanie i dokumentowanie lokalnego i regionalnego dziedzictwa kulturowego, • współpraca z przedsiębiorcami w zakresie wykorzystania potencjału ekonomicznego dziedzictwa kulturowego gminy (włączanie wartości dziedzictwa w obieg gospodarczy, m.in. współpraca w zakresie organizacji różnorodnych wydarzeń).
Cel operacyjny II.2 Rozwój turystyki	• rozwój istniejących i tworzenie nowych produktów turystycznych • działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury turystycznej gminy poprzez m.in. rozbudowę tras rowerowych, szlaków pieszych, ścieżek przyrodniczych • wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturalnego dla rozwoju oferty turystycznej, • działania promocyjno-komunikacyjne m.in. kampanie promocyjne, uczestnictwo w targach turystycznych, utworzenie internetowego portalu turystycznego oraz tablic informacyjno – turystycznych, dostosowanie ich do turysty zagranicznego itp., • współpraca z podmiotami działającymi w obszarze i na rzecz rozwoju turystyki, • współpraca z sąsiednimi gminami, związkiem gmin, LGD w zakresie tworzenia wspólnych produktów turystycznych i kampanii promocyjno-informacyjnych, • tworzenie i efektywne wykorzystywanie produktów lokalnych (turystycznych i kulturowych np. w oparciu o tradycje gminy i regionu, w tym o tradycje kulinarne),

	wspieranie rozwoju i promocja gospodarstw agroturystycznych i pensjonatów na terenie gminy.
Cel operacyjny II.3 Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej	- modernizacja obiektów kultury wraz z wyposażeniem, - adaptacja istniejących obiektów do celów kultury, - budowa i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy, - rozwijanie i tworzenie wydarzeń takich jak festiwale, konferencje, spotkania, zawody, targi, imprezy o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym, - rozwijanie i tworzenie wydarzeń lokalnych, - wspieranie działań realizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury w obszarze zapewnienia mieszkańcom warunków do rozwoju ich zainteresowań i partycypacji w życiu społeczno-kulturalnym gminy, a także popularyzacji kultury, ochrony tradycji i lokalnego dziedzictwa, - wspieranie działań ukierunkowanych na przekazywanie wartości kulturalnych i prospołecznych oraz wiedzy realizowanych przez Gminną Bibliotekę Publiczną, - wspieranie powstawania i rozwoju inicjatyw mieszkańców służących integracji i rozpowszechnianiu kultury, - wspieranie powstawania i funkcjonowania lokalnych zespołów folklorystycznych, - zachęcanie mieszkańców do uprawiania sportu i aktywnego trybu życia poprzez: - udostępnienie im zaplecza sportowego gminy, - wsparcie rozwoju i tworzenia klubów sportowych, - wsparcie dla uzdolnionych sportowo uczniów, - organizacja wydarzeń ukierunkowanych na popularyzację zdrowego i aktywnego trybu życia przez cały rok, - wsparcie dla inicjatyw służących upowszechnianiu sportu, aktywności fizycznej, dbałości o zdrowie, - współpraca z lokalnymi, krajowymi i zagranicznymi jednostkami, instytucjami i organizacjami w zakresie upowszechniania kultury, tradycji, aktywnego trybu życia, - współpraca z gminami partnerskimi w obszarze wspólnych projektów służących wymianie kulturalnej, ochronie dziedzictwa i popularyzacji różnych elementów kultury.
Cel operacyjny II.4 Promocja dziedzictwa lokalnego i regionalnego oraz oferty	promocja lokalnych produktów turystycznych oraz dziedzictwa kulturalnego, kulinarnego, artystycznego, muzycznego poprzez:

turystycznej	- organizacje wydarzeń o charakterze lokalnym i ponadregionalnym, - tworzenie i wznawianie wydawnictw promocyjno-informacyjnych, - udział w targach, wystawach, eventach promocyjno-reklamowych, • podejmowanie działań promocyjno-informacyjnych dotyczących oferty turystycznej i rekreacyjnej, • wspieranie i promocja organizacji zrzeszających twórców ludowych, w tym zespołów folklorystycznych, a także kół gospodyń wiejskich • współpraca z mediami lokalnymi, regionalnymi i ogólnokrajowymi w zakresie promocji czasu wolnego, markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych, • rozwój informacji i wizualizacji turystycznej, • inicjowanie i wspieranie działań mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego – zarówno zabytków, jak i obiektów kultury współczesnej, • zwiększanie poziomu społecznego uczestnictwa w kulturze oraz aktywnych formach spędzania czasu wolnego poprzez promocję i zapewnienie dostępu do oferty turystycznej i wydarzeń kulturalnych.

Proponowane mierniki realizacji celów operacyjnych II.1-II.4

Mierniki realizacji	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego – w tym turyści zagraniczni	GUS	Bank Danych Lokalnych
Wykorzystanie miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego	GUS	Bank Danych Lokalnych
Korzystający z noclegów na 1000 mieszkańców	GUS	Bank Danych Lokalnych
Długość urządzonych i oznakowanych wielofunkcyjnych tras turystycznych na terenie gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba produktów turystycznych/ lokalnych/tradycyjnych z terenu gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/ Gminny Ośrodek Kultury w Lubaczowie/Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Statystyka gminna/ Lista Produktów Tradycyjnych
Liczba uczestników imprez/ festiwalu/spotkań	GUS/ Urząd Gminy w Lubaczowie	Bank Danych Lokalnych/ statystyka gminna

Udział wydatków na kulturę i i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach budżetu gminy	GUS/ Urząd Gminy w Lubaczowie	Bank Danych Lokalnych/ budżet gminy
Udział wydatków na turystykę w wydatkach budżetu gminy	GUS/ Urząd Gminy w Lubaczowie	Bank Danych Lokalnych/ budżet gminy
Ilość km ścieżek rowerowych/ obiektów infrastruktury turystycznej	GUS/ Urząd Gminy w Lubaczowie	Bank Danych Lokalnych/ budżet gminy
Liczba publikacji promocyjnych/ wydawnictw informacyjnych	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne/ Gminny Ośrodek Kultury	Statystyka gminna
Czytelnicy bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	GUS	Bank danych Lokalnych
Liczba zmodernizowanych/wybudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba punktów informacji turystycznych	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna

OBSZAR STRATEGICZNY: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Cel strategiczny :
Poprawa konkurencyjności gminy i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną

CELE OPERACYJNE	ZADANIA
Cel operacyjny III.1 Rozwój infrastruktury technicznej	• budowa, rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz przepompowni ścieków na terenie gminy, • zapewnienie mieszkańcom alternatywnych rozwiązań w odprowadzaniu ścieków bytowych poprzez programy wspierające budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach trudno dostępnych, • modernizacja oczyszczalni ścieków w Załużu i zakup wyposażenia w zakresie infrastruktury oczyszczalni ścieków, • modernizacja i rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody oraz przepompowni wody, • budowa, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowych na terenie gminy, • budowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, • budowa, przebudowa i remont dróg wewnętrznych, • przebudowa i modernizacja obiektów mostowych, • pomoc finansowa dla powiatu w zakresie przebudowy dróg powiatowych i infrastruktury towarzyszącej na terenie gminy, • pomoc finansowa dla powiatu i województwa w zakresie budowy chodników i ścieżek rowerowych,

	• działania w kierunku zwiększenia zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez przebudowę dróg powiatowych i wojewódzkich, • modernizacja kotłowni i termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, • budowa, przebudowa i modernizacja systemu oświetlenia ulicznego, • budowa, rozbudowa gazociągów na terenie gminy.
Cel operacyjny III.2 Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy	• realizacja inwestycji związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne) w ramach wdrażania „Projektu parasolowego” – w tego typu zadaniach gmina przygotowuje, zleca i koordynuje wykonanie mikroinstalacji OZE, z których korzystać będą gospodarstwa domowe z terenu gminy, • poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez wyeliminowanie pokryć dachowych i innych odpadów zawierających azbest, • inwestycje w racjonalizację systemu gospodarki odpadami poprzez m.in. wyposażenie punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, • rozbudowa i promocja Centrum Edukacji Ekologicznej, • odbudowa i modernizacja urządzeń melioracyjnych na terenie Gminy, • działania promocyjne w zakresie budowy w gminie urządzeń do produkcji ciepła lub/i energii elektrycznej wykorzystujących odnawialne źródła energii, • działania informacyjno - promocyjne, których celem będzie ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów komunalnych
Cel operacyjny III.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego	• zmniejszenie „obszarów wykluczonych cyfrowo” w gminie poprzez inicjowanie działań związanych z poprawą dostępności do sieci szerokopasmowej i sieci teleinformatycznej, • poprawa sprawności administracyjnej, m.in. poprzez system szkoleń pracowników i wdrażanie nowoczesnych instrumentów zarządzania publicznego, a także rozwój usług elektronicznych w tym informatyzacja Urzędu gminy i jednostek podległych, • utworzenie centrów informacyjnych.

Proponowane mierniki realizacji celów operacyjnych III.1-III.3

Mierniki realizacji	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Korzystający z sieci kanalizacyjnej w ludności ogółem	GUS/ jednostki gminne	Bank Danych Lokalnych/Statystyka gminna
Korzystający z sieci wodociągowej w ludności ogółem	GUS/ jednostki gminne	Bank Danych Lokalnych/Statystyka gminna
Korzystający z sieci gazowej w ludności ogółem	GUS/ jednostki gminne	Bank Danych Lokalnych/Statystyka gminna
Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków i stacji uzdatniania wody	GUS/ jednostki gminne	Bank Danych Lokalnych/Statystyka gminna
Ilość odprowadzonych ścieków do sieci kanalizacyjnej	GUS/ jednostki gminne	Bank Danych Lokalnych/Statystyka gminna
Suma środków przeznaczonych na przebudowę i rozwój infrastruktury gminnej	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba działających Centrów Edukacji Ekologicznej	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Suma wydatków związanych z technologiami ICT	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Długość [km] nowych i zmodernizowanych dróg na terenie gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Suma środków publicznych, przeznaczonych na rozwój i poprawę stanu gminnej infrastruktury drogowej	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba miejsc parkingowych na terenie gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Długość zmodernizowanych/ wybudowanych chodników	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Długość sieci światłowodowej	Urząd Gminy w	Statystyka gminna

szerokopasmowego Internetu	Lubaczowie/Jednostki gminne	
Liczba działających sortowni odpadów	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Suma środków przeznaczonych na przebudowę i rozwój systemu oświetlenia ulicznego	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Ilość odpadów zawierających azbest na terenie gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba działających centrów informacyjnych	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba projektów wdrażających technologie OZE na terenie gminy	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne/Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego	Statystyka gminna/dane Urzędu Marszałkowskiego

OBSZAR STRATEGICZNY: KAPITAŁ SPOŁECZNY	
Cel strategiczny : Wszechstronny rozwój kapitału społecznego umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i integracji mieszkańców	
CELE OPERACYJNE	ZADANIA
Cel operacyjny IV.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną	• budowa, rozbudowa oraz wyposażenie obiektów infrastruktury pomocy społecznej, • rozbudowa i modernizacja placówek edukacyjnych oraz ich doposażenie w sprzęt dydaktyczny i naukowy, • budowa, przebudowa i modernizacja obiektów edukacji przedszkolnej, • modernizacja budynku służącego opiece nad dziećmi do lat 3, • poprawa stanu technicznego bazy lokalowej i infrastrukturalnej w placówkach podstawowej opieki zdrowotnej, • wspieranie Ochotniczych Straży Pożarnych w zakresie modernizacji remiz oraz zakup pojazdów specjalnych ochrony przeciwpożarowej, sprzętu i/lub wyposażenia do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof lub poważnych awarii, • Tworzenie i uzbrajanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe oraz wspieranie jego rozwoju, • Poszerzanie zasobów mieszkań komunalnych, socjalnych i chronionych.

Cel Operacyjny IV 2 Wszechstronny rozwój kapitału społecznego	• tworzenie nowych i wsparcie istniejących podmiotów pomocy społecznej, • rozszerzenie oferty edukacyjnej uwzględniającej kształcenie kompetencji kluczowych i zdolności oraz zapewniających indywidualny rozwój ucznia, • wsparcie uczniów zdolnych poprzez organizację konkursów oraz system nagród i stypendiów. Opieka nad młodzieżą utalentowaną i pomoc w dalszym rozwoju, • kształcenie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży – współpraca szkół z terenu gminy z lokalnym biznesem, • rozszerzenie oferty opieki nad dziećmi do lat 3, osobami starszymi i niepełnosprawnymi, • kształtowanie i promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie, korzystaniem z kształcenia ustawicznego, podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych, • wzrost ekologicznej świadomości mieszkańców poprzez kampanie edukacyjne i promocję postaw proekologicznych, • tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej, działalności organizacji pozarządowych i wolontariatu.
Cel operacyjny IV.3 Poprawa bezpieczeństwa w zakresie społecznym i zdrowotnym	• wprowadzenie nowych rozwiązań w celu identyfikacji i łagodzenia problemów społecznych na terenie gminy m.in. poprzez aktywną i innowacyjną działalność ośrodka pomocy społecznej, • przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie poprzez wsparcie dla wykluczonych społecznie i dzieci narażonych na przemoc w rodzinie, • edukacja na rzecz zdrowego stylu życia, organizowanie i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych, • działania na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych. Wspieranie programów i inicjatyw skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych mających na celu poprawę ich życia i adaptację w społeczeństwie.
Cel operacyjny IV.4 Zapewnienie spójności społecznej Gminy poprzez integrację mieszkańców	• tworzenie nowych i wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej (CIS, spółdzielnie socjalne), • kształtowanie warunków do współpracy podmiotów ekonomii społecznej z lokalnymi przedsiębiorcami, • wsparcie przedsięwzięć na rzecz integracji społecznej mieszkańców (kluby seniora, koła gospodyń wiejskich,

	OSP, kluby sportowe itp.), - kontynuacja działań w zakresie partycypacji społecznej w rozwoju lokalnym, - wzmocnienie działań w zakresie wdrażania „inicjatywy lokalnej”, - promowanie inicjatywy funduszu sołeckiego, - organizowanie i wspieranie różnorodnych form pomocy społecznej, w tym świetlic socjoterapeutycznych, oddziałów dziennych, ośrodków wsparcia, - wzmocnienie współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi.

Proponowane mierniki realizacji celów operacyjnych IV.1-IV.4

Mierniki realizacji	Źródło danych	Metoda pozyskania danych
Suma środków publicznych, przeznaczonych na rozwój i poprawę stanu społecznej infrastruktury gminnej	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba osób korzystających ze wsparcia w ramach pomocy społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Statystyka GOPS
Liczba i/lub powierzchnia mieszkań socjalnych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Statystyka GOPS
Liczba porad ogółem w ramach podstawowej opieki zdrowotnej	GUS	Bank Danych Lokalnych
Liczba funkcjonujących podmiotów pomocy społecznej	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna
Liczba kampanii społecznych	Urząd Gminy w Lubaczowie/Jednostki gminne	Statystyka gminna

4. Powiązanie Strategii rozwoju Gminy Lubaczów z nadrzędnymi dokumentami o charakterze strategicznym

Fundamentalne wytyczne dotyczące polityki rozwoju płyną z nadrzędnych dokumentów europejskich, określających zasady Europejskiej Polityki Spójności. Ważna jest też sama filozofia redystrybucji środków europejskich, która w ostatnich latach uległa przeorientowaniu z funkcji wyrównawczej na wzmacnianie konkurencyjności obszarów silnych oraz lepsze wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych. Będąca podstawą Europejskiej Polityki Spójności **Strategia Europa 2020** oparta została na trzech priorytetach:

- (1) rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach,
- (2) promocji gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej,
- (3) sprzyjaniu gospodarce o wysokim zatrudnieniu, sprzyjającej spójności społecznej i terytorialnej.

Głównym dokumentem szczebla krajowego, wskazującym strategiczne zadania państwa w horyzoncie czasowym spójnym z dokumentami europejskimi, tym samym oddającym priorytety rozdziału funduszy europejskich na lata 2014-2020 jest **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)**. Dokument ten, przyjęty 25 września 2012 r., wpisuje się w nowy system strategicznego zarządzania rozwojem kraju poprzez uwzględnienie wytycznych odnośnie głównych kierunków rozwoju, płynących z Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Podstawowe priorytety SRK, koncentrujące główne działania i wyznaczające kierunki interwencji, mające na celu przyspieszenie procesów rozwojowych, to:

- (1) sprawne i efektywne państwo,
- (2) konkurencyjna gospodarka,
- (3) spójność społeczna i terytorialna.

W kontekście programowania polityki rozwoju na szczeblach niższych ważne jest, że SRK stanowi odniesienie dla dokumentów przygotowywanych na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014 2020 – umowy partnerstwa i programów operacyjnych.

Dopełnieniem i swoistym narzędziem realizacji priorytetów określonych przez SRK jest 9 strategii zintegrowanych, których zadaniem jest rozwinięcie działań SRK i uszczegółowienie reform w niej określonych. Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju kluczowe miejsce zajmuje dokument Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie. Zgodnie z przedstawionym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, w proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),

- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,
- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),
- wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,
- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych i subregionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto, zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwem obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Spośród pozostałych strategii zintegrowanych szczególnie ważne dla lokalnej polityki rozwoju jest uwzględnienie wytycznych płynących z tych strategii, które w istotnym stopniu dotyczą obszarów związanych z zakresem zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Wśród najważniejszych strategii należy wymienić następujące dokumenty:

- 1) Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki. „Dynamiczna Polska 2020” – dokument przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki i uchwalony 15 stycznia 2013 r. – szczególnie w zakresie działań zmierzających do realizacji takich celów jak: dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej gospodarki, stymulowania innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy oraz wspieranie napływu innowacyjnych i odpowiedzialnych inwestycji;
- 2) Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 – dokument przygotowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i uchwalony 26 marca 2013 r. – szczególnie w zakresie działań zmierzających do wzmocnienia partycypacji obywatelskiej w procesie kreowania lokalnej polityki rozwoju, wzmacniania wzajemnego zaufania obywateli oraz zaufania obywateli do instytucji i organów państwa, a także wzmacniania gotowości mieszkańców do działania na rzecz społeczności lokalnej;
- 3) Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 – dokument przygotowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej i uchwalony 18 czerwca 2013 r. – szczególnie w zakresie działań na rzecz wzrostu poziomu zatrudnienia mieszkańców, wydłużenia aktywności zawodowej osób starszych, przeciwdziałaniu procesom wykluczenia społecznego oraz kreowania polityki edukacyjnej zmierzającej do podniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020. Zapisy dokumentu wskazują konieczność

koncentracji środków na precyzyjnie zdefiniowanych priorytetach i wskazują przejrzysty podział zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju. Przyjęta Strategia wskazuje na cztery podstawowe obszary tj.: „Konkurencyjna i Innowacyjna Gospodarka”, „Kapitał Ludzki i Społeczny”, „Sieć Osadnicza”, „Środowisko i Energetyka”, na których w pierwszej kolejności koncentrować się będą działania samorządu województwa. Zakładane w programach operacyjnych formy interwencji zewnętrznej kierowane do wskazanych wyżej obszarów służyć będą wzmocnieniu przewag konkurencyjnych i niwelowaniu barier rozwojowych, a tym samym zmniejszeniu nadmiernych dysproporcji wewnątrz regionu w poziomie społeczno – gospodarczego rozwoju. Konsekwencją tych działań w okresie wyznaczonym przez Strategię będzie wzmocnienie konkurencyjności regionu w stosunku do innych, bardziej rozwiniętych obszarów kraju, a także UE. Każdy z celów strategicznych w ramach obszarów realizowany jest poprzez wyodrębnione kierunki polityki rozwoju, złożone z katalogu działań priorytetowych. W odniesieniu do poszczególnych kierunków polityki sformułowana została strategia postępowania, określająca pożądany stan docelowy, a także określająca czynniki sprzyjające i ograniczające możliwość osiągnięcia zmiany będącej pochodną realizacji celu strategicznego. W ramach każdej z dziedzin strategicznych wyszczególniono następujące priorytety tematyczne:

1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka:

- 1.1. Przemysł;
- 1.2. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe;
- 1.3. Turystyka;
- 1.4. Rolnictwo;
- 1.5. Instytucje otoczenia biznesu.

2. Kapitał ludzki i społeczny:

- 2.1. Edukacja;
- 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe;
- 2.3. Społeczeństwo obywatelskie;
- 2.4. Włączenie społeczne;
- 2.5. Zdrowie publiczne;
- 2.6. Sport powszechny.

3. Sieć osadnicza:

- 3.1. Dostępność komunikacyjna;
- 3.2. Dostępność technologii informacyjnych;
- 3.3. Funkcje metropolitalne Rzeszowa;
- 3.4. Funkcje obszarów wiejskich;
- 3.5. Spójność przestrzenna i wzmacnianie funkcji biegunów wzrostu.

4. Środowisko i energetyka:

- 4.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków;
- 4.2. Ochrona środowiska
- 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii.

Zgodność celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów z dokumentami wyższego szczebla została przedstawiona w poniższych zestawieniach.

OBSZAR I: GOSPODARKA I ROLNICTWO

Cel strategiczny: Silna i konkurencyjna gospodarka lokalna, powiązana z rozwojem przedsiębiorczości i aktywnością zawodową mieszkańców

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODKARPACIE 2020	KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA OBSZARY WIEJSKIE
Cel strategiczny: Silna i konkurencyjna gospodarka lokalna, powiązana z rozwojem przedsiębiorczości i aktywnością zawodową mieszkańców	Priorytet 1.1. Przemysł Cel: Przemysł nowoczesnych technologii wzmacniający konkurencyjność regionalnej gospodarki	Cel 1.2.3 Rozwijanie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich
	Priorytet 1.4. Rolnictwo Cel: Poprawa konkurencyjności sektora rolno – spożywczego	Cel 1.2.4. Efektywne wykorzystanie w procesach rozwojowych potencjału specjalizacji terytorialnej
	Priorytet 1.5. Instytucje otoczenia biznesu Cel: Rozwój przedsiębiorczości poprzez ofertę instytucji otoczenia biznesu	Cel 1.3.3 Zwiększenie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne
		Cel 1.3.4 Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB)
	Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich Cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku	Cel 2.4 Przewycięzanie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE

OBSZAR STRATEGICZNY: TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO

Cel strategiczny :Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego

Spójność z dokumentami nadrzędnymi:

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIE 2020	KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA OBSZARY WIEJSKIE
Cel strategiczny: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego	Priorytet 1.3. Turystyka Cel: Budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu	1.3 Budowa podstaw konkurencyjności województwa Cel 1.3.6 Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego
	Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe Cel: Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu	2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe
	Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich Cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku	

OBSZAR STRATEGICZNY: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Cel strategiczny : Poprawa konkurencyjności gminy i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną

Spójność z dokumentami nadrzędnymi:

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIE 2020	KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA OBSZARY WIEJSKIE
Cel strategiczny : Poprawa konkurencyjności gminy i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną	Priorytet 2.6. Sport powszechny Cel: Zwiększenie aktywności ruchowej oraz rozwoju psychofizycznego społeczeństwa	1.2 Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi 1.2.1 Zwiększenie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów
	Priorytet 3.1. Dostępność komunikacyjna Cel: Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności przestrzennej województwa ze szczególnym uwzględnieniem Rzeszowa jako ponadregionalnego ośrodka wzrostu	
	Priorytet 3.2. Dostępność technologii informacyjnych Cel: Rozbudowa wysokiej jakości sieci telekomunikacyjnej oraz zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych na terenie całego województwa	1.3.5 Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne
	Priorytet 3.4. Funkcje obszarów wiejskich Cel: Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku	2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

	Priorytet 4.1. Zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom oraz usuwanie ich negatywnych skutków Cel: Zabezpieczenie mieszkańców województwa podkarpackiego przed negatywnymi skutkami zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi oraz wynikającymi z działalności człowieka	
	Priorytet 4.2. Ochrona środowiska Cel: Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa	
	Priorytet 4.3. Bezpieczeństwo energetyczne i racjonalne wykorzystanie energii Cel: Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej województwa podkarpackiego poprzez racjonalne wykorzystanie paliw i energii z uwzględnieniem lokalnych zasobów, w tym odnawialnych źródeł energii	

OBSZAR STRATEGICZNY: KAPITAŁ SPOŁECZNY

Cel strategiczny : Wszechstronny rozwój kapitału społecznego umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i integracji mieszkańców

Spójność z dokumentami nadrzędnymi:

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIE 2020	KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA OBSZARY WIEJSKIE
Cel strategiczny : Wszechstronny rozwój kapitału społecznego umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i integracji mieszkańców	Priorytet 2.1. Edukacja Cel: Dostosowanie systemu edukacji do aktualnych potrzeb i wyzwań przyszłości	1.3.1 Rozwój kapitału intelektualnego w tym kapitału ludzkiego i społecznego
	Priorytet 2.3. Społeczeństwo obywatelskie Cel: Wzmocnienie podmiotowości obywateli, rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie ich wpływu na życie publiczne	2.2 Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe
	Priorytet 2.4. Włączenie społeczne Cel: Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie	3.4 Wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej
	Priorytet 2.5. Zdrowie publiczne Cel: Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia	

Analiza zgodności celów operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów z dokumentami wyższego szczebla przedstawiona została w tabelach poniżej. Niniejszy dokument wykazuje zgodność ze Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK). Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) wyróżnia trzy główne obszary

strategiczne, które będą realizowane za pomocą podrzędnych im celów. W ramach obszaru strategicznego I „Sprawne i efektywne państwo” zdefiniowano następujące cele:

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem;

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe;

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela.

W ramach obszaru strategicznego II „Konkurencyjna gospodarka” zdefiniowano następujące cele:

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej;

Cel II.2 Wzrost wydajności gospodarki;

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki;

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego;

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych;

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne środowisko;

Cel II.7 Zwiększenie efektywności transportu.

W ramach obszaru strategicznego III „Spójność społeczna i terytorialna” zdefiniowano następujące cele:

Cel III.1 Integracja społeczna;

Cel III.2 Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych;

Cel III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

TABELA 60. POWIĄZANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY LUBACZÓW ZE ŚREDNIOOKRESOWĄ STRATEGIĄ ROZWOJU KRAJU 2020. AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO, KONKURENCYJNA GOSPODARKA, SPRAWNE PAŃSTWO (SRK)

Cele Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022/ Cele Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020	Cel I.1	Cel I.2	Cel I.3	Cel II.1	Cel II.2	Cel II.3	Cel II.4	Cel II.5	Cel II.6	Cel II.7	Cel III.1	Cel III.2	Cel III.3
OBSZAR I: GOSPODARKA I ROLNICTWO													
Cel strategiczny: Silna i konkurencyjna gospodarka lokalna, powiązana z rozwojem przedsiębiorczości i aktywnością zawodową mieszkańców													
Cel operacyjny I.1 Wsparcie rozwoju gospodarczego gminy i promocja lokalnej przedsiębiorczości				x	x	x		x					
Cel operacyjny I.2 Zwiększenie potencjału inwestycyjnego gminy				x	x	x							
Cel operacyjny I.3 Wielofunkcyjny rozwój wsi poprzez wsparcie rolnictwa i przetwórstwa				x	x	x			x				
Cel operacyjny I.4 Rewitalizacja przestrzeni lokalnej				x	x	x							

OBSZAR STRATEGICZNY: TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO													
Cel strategiczny :Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego													
Cel operacyjny II.1 1 Ochrona przestrzeni i dziedzictwa kulturowego					x	x							
Cel operacyjny II.2 Rozwój turystyki					x	x							
Cel operacyjny II.3 Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno-sportowej					x	x							
Cel operacyjny II.4 Promocja dziedzictwa lokalnego i regionalnego oraz oferty turystycznej					x	x							
OBSZAR STRATEGICZNY: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA													
Cel strategiczny : Poprawa konkurencyjności gminy i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną													
Cel operacyjny III.1 Rozwój infrastruktury technicznej		x		x	x	x				x		x	
Cel operacyjny III.2 Ochrona przyrody oraz wykorzystanie									x				

środowiska naturalnego dla rozwoju gminy													
Cel operacyjny III.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego								x					
OBSZAR STRATEGICZNY: KAPITAŁ SPOŁECZNY													
Cel strategiczny : Wszechstronny rozwój kapitału społecznego umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i integracji mieszkańców													
Cel operacyjny IV.1 Inwestycje w infrastrukturę społeczną		x					x				x	x	
Cel Operacyjny IV 2 Wszechstronny rozwój kapitału społecznego		x					x				x	x	
Cel operacyjny IV.3 Wszechstronny rozwój kapitału społecznego		x					x				x	x	
Cel operacyjny IV.4 Zapewnienie spójności społecznej gminy poprzez integrację mieszkańców		x					x				x	x	

TABELA 61 SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU GMINY LUBACZÓW ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO PODKARPACIE 2020

Cele Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022/ Priorytety tematyczne Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do 2020 roku	Priorytet tematyczne 1.1	Priorytet tematyczne 1.2	Priorytet tematyczne 1.3	Priorytet tematyczne 1.4	Priorytet tematyczne 1.5	Priorytet tematyczne 2.1	Priorytet tematyczne 2.2	Priorytet tematyczne 2.3	Priorytet tematyczne 2.4	Priorytet tematyczne 2.5	Priorytet tematyczne 2.6	Priorytet tematyczne 3.1	Priorytet tematyczne 3.2	Priorytet tematyczne 3.3	Priorytet tematyczne 3.4	Priorytet tematyczne 3.5	Priorytet tematyczne 4.1	Priorytet tematyczne 4.2	Priorytet tematyczne 4.3
OBSZAR I: GOSPODARKA I ROLNICTWO Cel strategiczny: Silna i konkurencyjna gospodarka lokalna, powiązana z rozwojem przedsiębiorczości i aktywnością zawodową mieszkańców																			
Cel operacyjny I.1 Wsparcie rozwoju gospodarczego gminy i promocja lokalnej przedsiębiorczości	x	x		x	x										x				
Cel operacyjny I.2 Zwiększenie potencjału inwestycyjnego	x	x			x														

gminy																		
Cel operacyjny I.3 Wielofunkcyjny rozwój wsi poprzez wsparcie rolnictwa i przetwórstwa	x			x											x			x
Cel operacyjny I.4 Rewitalizacja przestrzeni lokalnej	x				x										x			
OBSZAR STRATEGICZNY II: TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO Cel strategiczny :Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, oparta na bogatym dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym i szerokiej ofercie czasu wolnego																		
Cel operacyjny II.1 Ochrona przestrzeni i dziedzictwa kulturowego			x		x										x			
Cel operacyjny II.2 Rozwój turystyki			x		x										x			
Cel operacyjny II.3 Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjno- sportowej			x		x										x			
Cel operacyjny II.4			x		x										x			

Promocja dziedzictwa lokalnego i regionalnego oraz oferty turystycznej																		
OBSZAR STRATEGICZNY III: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA																		
Cel strategiczny : Poprawa konkurencyjności gminy i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną																		
Cel operacyjny III.1 Rozwój infrastruktury technicznej															x		x	x
Cel operacyjny III.2 Ochrona przyrody oraz wykorzystanie środowiska naturalnego dla rozwoju gminy															x		x	x
Cel operacyjny III.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego													x		x			
OBSZAR STRATEGICZNY IV: KAPITAŁ SPOŁECZNY																		
Cel strategiczny : Wszechstronny rozwój kapitału społecznego umożliwiający pełne wykorzystanie potencjału i integracji mieszkańców																		
Cel operacyjny IV.1 Inwestycje w infrastrukturę						x		x	x	x	x				x			

społeczną																			
Cel Operacyjny IV 2 Wszechstronny rozwój kapitału społecznego						x		x	x	x	x				x				
Cel operacyjny IV.3 Poprawa bezpieczeństwa w zakresie społecznym i zdrowotnym						x		x	x	x	x				x				
Cel operacyjny IV.4 Zapewnienie spójności społecznej gminy poprzez integrację mieszkańców						x		x	x	x	x				x				

VII MOŻLIWOŚCI ZEWNĘTRZNEGO FINASOWANIA WYZNACZONYCH CELÓW STRATEGICZNYCH

Podstawowym źródłem finansowania części działań zaplanowanych w Strategii są środki pochodzące z budżetu gminy Lubaczów. Dodatkowo gmina może ubiegać się o dofinansowanie realizowanych przedsięwzięć z zewnętrznych środków finansowych. Władze Gminy przewidują pozyskanie środków finansowych z następujących źródeł:

- budżet państwa
- programy pomocowe Unii Europejskiej
- programy Rządu RP
- instytucje finansowe
- fundacje i organizacje
- rządowe programy wspierające integrację europejską
- inwestorzy lokalni, krajowi i zagraniczni
- wkład prywatny
- inne

Władze gminy będą ubiegać się o dofinansowanie zadań z zakresu rynku pracy, turystyki, edukacji, kultury, ochrony środowiska, infrastruktury technicznej i społecznej, ponadto będą wspierać przedsiębiorców aplikujących o środki pomocowe na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej. Olbrzymią rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym odegrają pozyskane fundusze unijne, które są ogromną szansą na rozwój mieszkańców, sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz infrastruktury zarówno społecznej jak i technicznej. Gmina liczy również na pozyskanie inwestorów zewnętrznych, co z kolei jest szansą na jeszcze szybszy rozwój oraz zwiększenie dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych.

Konsekwentna realizacja założeń Strategii, umiejętne wykorzystywanie lokalnych zasobów oraz wychwytywanie wszystkich pojawiających się w otoczeniu szans na pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych i zagranicznych na realizację zaplanowanych zadań z pewnością przyspieszy zarówno społeczny jak i gospodarczy rozwój Gminy Lubaczów. Podstawowym źródłem finansowania zadań w ramach Strategii będą fundusze strukturalne Unii Europejskiej na lata 2014-2020, podzielone na Programy Operacyjne. Dodatkowo Strategia Gminy Lubaczów wpisuje się w poniższe priorytety Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, dając tym samym możliwość pozyskania środków finansowych. Strategia rozwoju gminy Lubaczów jest spójna z celami priorytetowymi wskazanymi w PROW na lata 2014-2020, a w szczególności:

Priorytetem I: Ułatwienie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich, w zakresach:

- zwiększenia innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich; wzmacniania powiązań między rolnictwem i leśnictwem, a badaniami i innowacją
- promowania uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym

Priorytetem II: Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych (w aspekcie wsparcia restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, także tych o niskim poziomie towarowości oraz ułatwienie podejmowania działalności rolniczej przez młodych ludzi

Priorytetem II:

Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego (w zakresie ułatwienia sprzedaży bezpośredniej oraz marketingu produktów żywnościowych)

Priorytetem IV:

Środowiskowo – klimatycznym (w zakresie promocji praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami, ochrony cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochrony różnorodności krajobrazu)

Priorytetem V:

Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorze rolnym, spożywczym i leśnym

Priorytetem VI:

Zwiększenie włączenia społecznego, ograniczenie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (m.in. poprzez program LEADER zakładający różnicowanie działalności, tworzenie miejsc pracy, zakładanie małych gospodarstw i wspieranie rozwoju lokalnego).

TABELA 62 MATRYCA POWIĄZAŃ OBSZARÓW STRATEGICZNYCH OKREŚLONYCH W STRATEGII ROZWOJU GMINY LUBACZÓW Z OSIAMI PRIORYTETOWYMI I DZIAŁANAMI PROGRAMÓW OPERACYJNYCH NA LATA 2014-2020

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów			
OBSZAR I: GOSPODARKA I ROLNICTWO	OBSZAR STRATEGICZNY II: TURYSTYKA, REKREACJA I OFERTA CZASU WOLNEGO	OBSZAR STRATEGICZNY III: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	OBSZAR STRATEGICZNY IV: KAPITAŁ SPOŁECZNY
<u>REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO</u> Oś priorytetowa I. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka: Działanie 1.2. Badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz ich wdrożenia; Działanie 1.3. Promowanie przedsiębiorczości Działanie 1.4. Wsparcie MŚP Oś priorytetowa VII. Regionalny rynek pracy Działanie 7.3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości Działanie 7.5. Rozwój kompetencji pracowników sektora MŚP	<u>REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO</u> Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego Działanie 4.4. Kultura Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna Działanie 6.1. Rozwój potencjału endogenicznego regionu	<u>REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO</u> Oś priorytetowa II. Cyfrowe Podkarpacie Działanie 2.1. Podniesienie efektywności i dostępności e-usług Oś priorytetowa III. Czysta energia Działanie 3.1. Rozwój OZE; Działanie 3.2. Modernizacja energetyczna budynków; Działanie 3.3. Poprawa jakości powietrza Oś priorytetowa IV. Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego Działanie 4.1. Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń	<u>REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO</u> Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna Działanie 6.1. Rozwój potencjału endogenicznego regionu Oś priorytetowa VII. Regionalny rynek pracy Działania 7.1., 7.2. Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na rynku pracy; Działanie 7.3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości; Działanie 7.4. Rozwój opieki żłobkowej w regionie; Działanie 7.6. Programy profilaktyczne i zdrowotne w regionie Oś priorytetowa VIII. Integracja społeczna

		Działanie 4.2. Gospodarka odpadami Działanie 4.3. Gospodarka wodno-ściekowa Oś priorytetowa V. Infrastruktura komunikacyjna Działanie 5.1. Infrastruktura drogowa; Działanie 5.3. Infrastruktura kolejowa Oś priorytetowa VI. Spójność przestrzenna i społeczna Działanie 6.1. Rozwój potencjału endogenicznego regionu; Działanie 6.2. Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej; Działanie 6.3. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej; Działanie 6.4. Infrastruktura edukacyjna	Działanie 8.1. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; Działanie 8.2. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym prowadzona przez Ośrodki Pomocy Społecznej/ Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie Działanie 8.3. Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych; Działanie 8.4. Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej; Działanie 8.5. Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie; Działanie 8.6. Koordynacja sektora ekonomii społecznej w regionie Oś priorytetowa IX. Jakość edukacji i kompetencji w regionie Działanie 9.1 Rozwój edukacji przedszkolnej; Działanie 9.2. Poprawa jakości kształcenia ogólnego; Działanie 9.3. Podnoszenie kompetencji osób dorosłych w obszarze TIK i języków obcych; Działanie 9.4. Poprawa jakości

			kształcenia zawodowego; Działanie 9.5. Podnoszenie kompetencji osób dorosłych w formach pozaszkolnych; Działanie 9.6. Wsparcie stypendialne dla uczniów
<u>PO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO</u> Oś priorytetowa I Zmniejszenie emisyjności gospodarki Działanie 1.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; Działanie 1.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	<u>PO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO</u> Oś priorytetowa VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Działanie 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury	<u>PO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO</u> Oś priorytetowa I Zmniejszenie emisyjności gospodarki Działanie 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach; Działanie 1.4 Rozwijanie i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji działających na niskich i średnich napięciach; Działanie 1.5 Efektywna dystrybucja ciepła i chłodu; Działanie 1.6. Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej Kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe; Oś priorytetowa II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu Działanie 2.1 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski	<u>PO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO</u> <u>Oś priorytetowa IX</u> <u>Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia</u> <u>Działanie 9.1 Infrastruktura ratownictwa medycznego</u>

		żywiłowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska; Działanie 2.2 Gospodarka odpadami komunalnymi; Działanie 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna; Działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego; Oś priorytetowa IV Infrastruktura drogowa miast Działanie 4.1 Zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich leżących w sieci drogowej TEN-T i odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego; Działanie 4.2 Zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich leżących poza siecią drogową TEN-T i odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego; Oś priorytetowa V Rozwój transportu kolejowego w Polsce Działanie 5.1 Rozwój kolejowej sieci TEN-T Działanie 5.2 Rozwój transportu kolejowego poza TEN-T	

		Oś priorytetowa VII Poprawa bezpieczeństwa energetycznego Działanie 7.1 Rozwój inteligentnych systemów magazynowania, przesyłu i dystrybucji energii	
<u>PO INTELIGENTNY ROZWÓJ</u> Oś priorytetowa I Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa Działanie 1.1 Projekty B+R przedsiębiorstw Działanie 1.2 Sektorowe programy B+R; Działanie 1.3 Prace B+R finansowane z udziałem funduszy kapitałowych; Oś priorytetowa II Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I Działanie 2.1 Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw; Działanie 2.2 Otwarte innowacje – wspieranie transferu technologii Działanie 2.3 Proinnowacyjne usługi	<u>PO INTELIGENTNY ROZWÓJ</u>	<u>PO INTELIGENTNY ROZWÓJ</u>	<u>PO INTELIGENTNY ROZWÓJ</u>

dla przedsiębiorstw Działanie 2.4 Współpraca w ramach krajowego systemu innowacji Oś priorytetowa III Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach Działanie 3.1 Finansowanie innowacyjnej działalności MŚP z wykorzystaniem kapitału podwyższonego ryzyka; Działanie 3.2 Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R Działanie 3.3 Wsparcie promocji oraz internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw			
<u>PO POLSKA CYFROWA</u> Oś priorytetowa II E-Administracja i otwarty rząd	<u>PO POLSKA CYFROWA</u>	<u>PO POLSKA CYFROWA</u>	<u>PO POLSKA CYFROWA</u> Oś priorytetowa I Powszechny dostęp do szybkiego Internetu Oś priorytetowa III Cyfrowe kompetencje społeczeństwa
<u>PO POLSKA WSCHODNIA</u> Oś priorytetowa I Przedsiębiorcza Polska Wschodnia	<u>PO POLSKA WSCHODNIA</u>	<u>PO POLSKA WSCHODNIA</u> Oś priorytetowa II Nowoczesna infrastruktura	<u>PO POLSKA WSCHODNIA</u>

Działanie 1.1. Platformy startowe dla nowych pomysłów Działanie 1.2. Internacjonalizacja MŚP Działanie 1.3. Internacjonalizacja MŚP Działanie 1.4. Wzór na konkurencję		transportowa Działanie 2.2. Infrastruktura drogowa Oś priorytetowa III Ponadregionalna infrastruktura kolejowa Działanie 3.1. Infrastruktura kolejowa	
<u>PROGRAM OPERACYJNY</u> <u>WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ</u>	<u>PROGRAM OPERACYJNY</u> <u>WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ</u>	<u>PROGRAM OPERACYJNY</u> <u>WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ</u>	<u>PROGRAM OPERACYJNY</u> <u>WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ</u> Oś I Osoby młode na rynku pracy Oś II Efektywne polityki publiczne na rynku pracy, gospodarki i edukacji Oś III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju Oś IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa Oś V Wsparcie dla obszaru zdrowia Oś IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa

Źródło: Opracowanie własne

VIII ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ

Zarządzanie strategiczne to proces planowania zorientowany na przyszłość, sposób porządkowania i projektowania rzeczywistości zgodny z przyjętymi celami i prowadzący do wzmocnienia konkurencyjności danej organizacji lub regionu. Zarządzanie oznacza opracowanie, a następnie implementację strategii. Strategia jest jednym z podstawowych instrumentów tego zarządzania. Stanowi koncepcję funkcjonowania, rodzaj kompromisu, strumień decyzji, będących wyrazem poszukiwań nowych możliwości rozwoju danego obszaru, ujętych w spójnym planie działania. Zarządzanie strategiczne jest ciągłym procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie skutecznej strategii rozwoju. Strategie rozwoju, zbudowane i realizowane w oparciu o partnerstwo różnych sektorów życia społecznego, gospodarczego i politycznego, są podstawowym narzędziem tworzenia nowej świadomości społecznej, opartej na poszanowaniu zasobów, zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju.

Zarządzanie gminą nie może pozostawać obojętne wobec konkurencji innych gmin, lecz musi mobilizować zasoby lokalne do tworzenia warunków sprzyjających aktywizacji gospodarczej i rozwojowi gminy. Każda jednostka samorządu terytorialnego kształtuje własną kompozycję narzędzi marketingowych.

W celu spełnienia zakładanych efektów Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów władze oraz wszystkie osoby, które uczestniczyły w procesie jej tworzenia, powinni:

- aktywnie uczestniczyć w realizacji poszczególnych celów strategicznych;
- czuwać nad tym aby założenia Strategii były sukcesywnie wdrażane;
- na bieżąco monitorować postępy w jej wdrażaniu
- zgłaszać pomysły, uwagi i propozycje zmian;
- wyszukiwać nowatorskie rozwiązania w otoczeniu;
- wychwytywać w otoczeniu pojawiające się szanse na rozwój Gminy;
- identyfikować oraz ograniczać zagrożenia i przeszkody, które mogłyby opóźnić rozwój Gminy;
- pobudzać prorozwojowe inicjatywy społeczne, gospodarcze, kulturalne;
- aktywnie uczestniczyć w pozyskiwaniu środków finansowych na realizację założeń Strategii ze źródeł budżetowych, pozabudżetowych krajowych i zagranicznych, w tym z Unii Europejskiej

Efekty Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów w dużym stopniu uzależnione będą od stopnia zaangażowania w jej realizację władz gminy, instytucji, podmiotów gospodarczych, grup społecznych oraz wszystkich mieszkańców, którzy rozumieją potrzebę nieustannego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a także troszczą się o jej zrównoważony rozwój oraz konkurencyjną pozycję w powiecie, regionie oraz Polsce.

Harmonogram realizacji Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów

Lp.	Terminy realizacji	Zadania
1.	Czerwiec- Listopad 2015	Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022
2.	Styczeń 2016	Przyjęcie Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022
3.	Styczeń 2016	Powołanie zespołu ekspertów koordynującego realizację Strategii oraz dokonującego procedur uaktualniania i ocen skuteczności
4.	2016-2022	Realizacja zadań objętych Strategią wg oddzielnych harmonogramów opracowanych na każdy rok
5.	Marzec- Kwiecień 2017-2022	Dokonanie corocznych ocen skuteczności realizacji Strategii
6.	Czerwiec 2020	Dokonanie okresowej analizy i uaktualnienia Strategii
8	Grudzień 2022	Określenie warunków wyjściowych do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na kolejne lata.

IX MONITORING REALIZACJI STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów proponuje zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie jej wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Koordinacja procesu wdrażania i aktualizacji Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania Strategią. Model ten przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym przypadku Wójta Gminy Lubaczów oraz Rady Gminy. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny gminy.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. W celu koordynacji wszystkich zadań i ewentualnych odchyłeń oraz bieżącego monitoringu postępów w realizacji Strategii powołany zostanie specjalny zespół ds. monitoringu Strategii. Zakłada się, że w składzie zespołu znajdą się: sekretarz gminy oraz kierownicy zespołów, funkcjonujących w Urzędzie Gminy w Lubaczowie oraz ewentualnie inne osoby. Podstawowymi zadaniami w zakresie wdrażania Strategii i rozwoju lokalnego powinny być:

- koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych,
- przygotowanie okresowych raportów o stanie społeczno-gospodarczym gminy,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Monitoring Strategii będzie polegał w głównej mierze na corocznym badaniu stanu postępów w jej realizacji według wskazanych w opracowaniu wskaźników. Sprawozdawczość z monitoringu oraz aktualizacja Strategii dokonywana będzie co roku. Zespół dokonuje okresowej oceny stopnia realizacji Strategii w oparciu o dwa elementy podsystemu monitorowania i ewaluacji:

- 1) analizę wskaźnikową, opracowywaną na podstawie informacji otrzymanych jednostek gminy, bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego;
- 2) raport z realizacji kierunków interwencji Strategii Rozwoju, przygotowywany przez Zespół na podstawie informacji otrzymanych od jednostek gminy.

Analiza wskaźnikowa, bazującą na miernikach wyznaczonych dla każdego celu operacyjnego Strategii Rozwoju, będzie przygotowywana w oparciu o pozyskane dane statystyczne i informacje, w skład których wchodzi następujące źródła informacji:

- statystyka publiczna – generowana przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych, dostępna pod adresem www.stat.gov.pl – z uwzględnieniem opóźnienia w zamieszczaniu aktualnych danych statystycznych w Banku Danych Lokalnych;
- statystyka prowadzona przez samorząd gminny – generowana i gromadzona przez poszczególne wydziały oraz jednostki gminne, zobowiązane do terminowego przekazywania danych i informacji

- statystyka prowadzona przez podmioty prywatne, pozarządowe, samorząd powiatowy, samorząd regionalny i administrację rządową dot. działań zbieżnych merytorycznie z badanym celem operacyjnym – przekazywanie informacji i danych przez te podmioty i jednostki zewnętrzne powinno odbywać się na mocy porozumień pomiędzy samorządem gminy oraz wskazanymi podmiotami i jednostkami. Porozumienia te dotyczą takich podmiotów i jednostek zewnętrznych, jak np.: izby i stowarzyszenia gospodarcze, Wojewódzki Konserwator Zabytków, zarządcy dróg, Starostwo Powiatowe w Lubaczowie, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego itp.

W wyborze mierników określających postęp realizacji celów Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022 przyjęto zasadę ograniczonej liczby mierników monitorowania dla każdego z celów – zgodnie z rekomendacjami zawartymi w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Przy doborze mierników kierowano się adekwatnością, jednak głównym ograniczeniem była dostępność danych. Podstawowym źródłem danych do monitorowania poziomu realizowania Strategii stała się statystyka publiczna oraz gminna, a w niektórych przypadkach konieczne jest zawiązanie porozumień z podmiotami i jednostkami zewnętrznymi. W ramach analizy wskaźnikowej, mierniki pochodzące ze statystyki publicznej (BDL GUS) mogą zostać przedstawione w układach porównawczych, tj. np. w porównaniach względnych do innych gmin oraz średniej dla powiatu, województwa podkarpackiego czy kraju. Zakres czasowy analizy powinien obejmować zmiany w stosunku do roku bazowego (2014r.) i roku ostatniego badania (dynamika).

X PODSUMOWANIE

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów powstała z potrzeby weryfikacji i aktualizacji zapisów Strategii opracowanej w 2007 r. Aktualizacja zapisów była wymogiem zaistnienia nowej sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie gminy, powiatu, regionu podkarpackiego oraz Polski. Niniejszy dokument pozostaje w ścisłej korelacji z kluczowymi opracowaniami lokalnymi, regionalnymi oraz dokumentami na poziomie Wspólnoty. Zaktualizowany dokument będzie ułatwiał władzom gminy rozwiązywanie problemów oraz formułowanie zadań do realizacji w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, które mają na celu przyspieszenie restrukturyzacji oraz modernizację gospodarki jak również zwiększenie spójności ekonomicznej oraz społecznej państw Wspólnoty. Strategia w pozytywny sposób wpłynie także na sposób postrzegania Gminy przez jej mieszkańców oraz potencjalnych inwestorów.

Tabele poglądowe zastosowanych danych

DEMOGRAFIA

Tabela 63 Liczba ludności gminy Lubaczów na tle powiatu i województwa w latach 1995-2014 (osoby)

jednostka	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gmina Lubaczów	9127	9062	9126	9120	9100	9121	9120	9162	9186	9155
Powiat lubaczowski	58507	58419	58501	58198	57827	57670	57753	57808	57737	57380
województwo podkarpackie	2105597	2112560	2117341	2122164	2098771	2101375	2104138	2105050	2097248	2097975

jednostka	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
gmina Lubaczów	9168	9094	9073	9062	9062	9218	9159	9122	9118	9139
Powiat lubaczowski	57225	57022	56960	56828	56811	57862	57635	57283	57057	56895
województwo podkarpackie	2098263	2097564	2097338	2099495	2101732	2127948	2128687	2129951	2129294	2129187

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 64 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Lubaczów oraz w powiecie lubaczowskim

wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Lubaczów	3,9	3,8	0,9	5,1	2,6	1,0	0,0	0,6	1,8	0,2
Przyrost naturalny na 1000 ludności w powiecie lubaczowskim	2,0	2,6	1,5	1,9	0,8	0,3	-0,1	0,6	0,7	0,7

wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie Lubaczów	0,3	-2,2	-2,0	-1,3	-0,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności w powiecie lubaczowskim	0,5	-0,5	-1,1	-1,1	-1,2

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 65 Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (w %) w gminie Lubaczów na tle powiatu i województwa

jednostka	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
gmina Lubaczów	28,6	27,8	26,8	26,0	25,0	23,9	23,2	22,1	22,0	21,5	20,7	19,9	19,7
Powiat lubaczowski	26,5	25,5	24,5	23,5	22,7	21,9	21,1	20,4	20,3	19,9	19,3	18,6	18,3
województwo podkarpackie	25,6	24,7	23,9	23,1	22,3	21,7	21,0	20,4	20,3	19,8	19,5	19,1	18,8

Tabela 66 Odsetek ludności w wieku produkcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu i województwa

jednostka	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
gmina Lubaczów	55,2	55,8	56,6	57,4	58,5	59,4	60,3	61,4	62,1	62,6	63,2	64,0	64,4
Powiat lubaczowski	58,0	58,9	59,8	60,7	61,4	62,0	62,7	63,2	63,4	63,6	63,8	64,1	64,0
województwo podkarpackie	59,8	60,7	61,4	62,0	62,6	63,1	63,5	63,8	63,9	63,9	63,8	63,7	63,5

Tabela 67 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu i województwa

jednostka	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
gmina Lubaczów	16,2	16,4	16,7	16,6	16,6	16,7	16,5	16,5	15,9	15,9	16,1	16,1	15,9
Powiat lubaczowski	15,5	15,6	15,7	15,8	15,9	16,1	16,2	16,3	16,2	16,5	16,9	17,3	17,7
województwo	14,5	14,6	14,7	14,9	15,1	15,3	15,5	15,7	15,9	16,3	16,7	17,2	17,7

STRATEGIA ROZWOJU GMINY LUBACZÓW NA LATA 2016-2022

---

podkarpackie												

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

ZATRUDNIENIE I RYNEK PRACY

Tabela 68 Liczba pracujących ogółem w gminie Lubaczów w latach 1995-2014

Jednostka terytorialna	Liczba pracujących ogółem									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
gmina Lubaczów	387	406	499	522	562	445	391	612	519	426
powiat lubaczowski	7457	7993	8314	7918	7607	8342	6752	6980	6778	6692

Jednostka terytorialna	Liczba pracujących ogółem									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
gmina Lubaczów	359	382	405	425	497	503	455	454	443	528
powiat lubaczowski	6952	7020	7069	7043	7394	7262	7136	6612	6574	6753

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane nie uwzględniają pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, osób zatrudnionych w sferze budżetowej oraz zatrudnionych w jednostkach zatrudniających do 9 osób.

Tabela 69 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla gminy Lubaczów, powiatu Lubaczowskiego, woj. podkarpackiego i Polski (%)

jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Polska	13,2	12,4	11,4	9,4	7,1	6,0
Woj. podkarpackie	14,3	13,2	12,6	11,1	9,6	8,7
powiat lubaczowski	17,7	16,5	15,7	14,0	13,5	12,0
gmina Lubaczów	21,1	20,4	18,4	16,7	16,5	14,5

jednostka	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	7,7	7,9	8,0	8,7	8,8	7,5
Woj. podkarpackie	10,6	10,5	10,7	11,3	11,4	10,2
powiat lubaczowski	12,6	12,4	12,3	12,2	12,1	10,8
gmina Lubaczów	15,0	15,4	15,6	15,0	14,8	12,3

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

PODMIOTY GOSPODARCZE

Tabela 70 Zmiana liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Lubaczów i powiecie lubaczowskim

jednostka	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
gmina Lubaczów	278	303	305	304	317	324	334
powiat lubaczowski	423	438	441	444	466	472	488

jednostka	2009	2010	2011	2012	2013	2014
gmina Lubaczów	349	381	392	400	420	433
powiat lubaczowski	505	530	518	538	554	566

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wykaz tabel

Tabela 1. Wielkość i podział administracyjny Gminy Lubaczów.....	18
Tabela 2. Ochrona przyrody i krajobrazu na tle województwa podkarpackiego w 2014 r.	26
Tabela 3. Liczba ludności w gminach powiatu lubaczowskiego wg stanu na dzień 31.12.2014 r.	35
Tabela 4. Liczba ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Lubaczów w latach 2012-2014	36
Tabela 5. Struktura ludności wg grup ekonomicznych w gminie Lubaczów w 2014 r.	41
Tabela 6. Liczba ludności wraz z podziałem według ekonomicznych grup wieku w 2014 r.	44
Tabela 7. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Lubaczów wg stanu na dzień 31.12.2014r.	46
Tabela 8. Saldo migracji w gminie Lubaczów w latach 2007-2014	47
Tabela 9. Pracujący wg płci (w osobach) w latach 2011-2014	53
Tabela 10. pracujący wg płci w powiecie Lubaczowskim w 2014 r.	54
Tabela 11. Liczba bezrobotnych w gminach powiatu lubaczowskiego zarejestrowanych w Urzędzie Pracy wg stanu na 31.12.2014r.	58
Tabela 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w 2014 r. (%)	60
Tabela 13. Struktura wiekowa bezrobotnych w gminie Lubaczów (wg stanu na dzień 28.02.2015r.)	62
Tabela 14. Struktura wykształcenia bezrobotnych w gminie Lubaczów (wg stanu na dzień 28.02.2015 r.)	63
Tabela 15. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy w gminie Lubaczów (stan na dzień 28.02.2015r.)	63
Tabela 16. Długotrwale bezrobotni w Gminie Lubaczów wg wieku, stan na dzień 28.02.2015r.	64
Tabela 17. Osoby długotrwale bezrobotne w Gminie Lubaczów wg wykształcenia, stan na dzień 28.02.2015r.	65
Tabela 18. Osoby długotrwale bezrobotne w Gminie Lubaczów wg stażu pracy, stan na dzień 28.02.2015r.	65
Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w 2014r. w powiecie lubaczowskim.....	66
Tabela 20. Odsetek jednostek gospodarczych w podziale według sektora w 2014 r.	72
Tabela 21 Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Lubaczów w 2014	75
Tabela 22. Gospodarstwa rolne w gminie Lubaczów na tle powiatu lubaczowskiego	76
Tabela 23. Zmiana wskaźnika lesistości w gminie Lubaczów	80
Tabela 24. Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Lubaczów	80
Tabela 25. Wykaz uchwalonych zmian Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lubaczów.....	83
Tabela 26. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie gminy Lubaczów.....	85
Tabela 27. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2007 - 2015.....	89
Tabela 28. Analiza wydanych decyzji o warunkach zabudowy w rozbiciu na rodzaj planowanej inwestycji w latach 2006 - 2015.....	90
Tabela 29. Analiza wydanych decyzji o warunkach zabudowy w okresie 2006-2015 w rozbiciu na rodzaj inwestycji i ich lokalizację.....	91

Tabela 30. Liczba turystycznych obiektów noclegowych w powiecie lubaczowskim w 2014 r.	96
Tabela 31. Sieć dróg powiatowych na terenie Gminy Lubaczów	99
Tabela 32. Sieć dróg gminnych Gminy Lubaczów.....	102
Tabela 33. Ścieki oczyszczane w ciągu roku w Gminie Lubaczów w dm ³	110
Tabela 34. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku.....	111
Tabela 35. Liczba gospodarstw (w szt.) objętych systemem zagospodarowania odpadów w gminie Lubaczów w 2015 r.	112
Tabela 36. Ilości zebranych odpadów z terenu Gminy Lubaczów w latach 2011-2015 (w tonach)....	113
Tabela 37. Udział procentowy w ogólnej masie odpadów poszczególnych rodzajów odpadów w latach 2011-2015	113
Tabela 38. Zasoby mieszkaniowe powiatu lubaczowskiego w 2014 r.	115
Tabela 39. Zasoby mieszkaniowe gminy Lubaczów w latach 2012-2014.....	116
Tabela 40. Liczba nauczycieli i uczniów w poszczególnych placówkach oświatowych w gminie Lubaczów w roku szkolnym 2015/2016	118
Tabela 41. Liczba przedszkolaków oraz oddziałów przedszkolnych w gminie Lubaczów (stan 30.09.2015r.)	118
Tabela 42. Komputeryzacja w szkołach gminy Lubaczów na koniec 2012r.	119
Tabela 43. Wskaźniki komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych (w osobach) w 2012 r.	119
Tabela 44. Podstawowe dane opieki zdrowotnej i aptek na terenie powiatu lubaczowskiego w 2014 r.	120
Tabela 45. Kluby sportowe w gminie Lubaczów w latach 2010-2014.....	125
Tabela 46. Ćwiczący w klubach sportowych w Lubaczowie wg płci.....	125
Tabela 47. Kultura fizyczna, sport i rekreacja w gminie Lubaczów na tle powiatu w 2014 r.	126
Tabela 48. Placówki biblioteczne w gminie wg stanu na dzień 31.12.2014r.	129
Tabela 49. Zespoły artystyczne na terenie gminy Lubaczów	129
Tabela 50. Rodzaje kół zainteresowań na terenie Gminy Lubaczów	129
Tabela 51. Podstawowe dane finansowe Gminy Lubaczów w latach 2012 -2014.....	133
Tabela 52. Dochody i wydatki przypadające na 1 mieszkańca gminy Lubaczów w latach 2009-2014 (zł).....	134
Tabela 53. Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w latach 2010-2014 (w mln zł).	135
Tabela 54. Dochody Gminy Lubaczów wg działów gospodarki narodowej w latach 2012-2014.....	136
Tabela 55. Wydatki Gminy Lubaczów wg działów gospodarki narodowej w latach 2012-2014.....	138
Tabela 56. Prognoza dochodów i wydatków gminy Lubaczów na lata 2015 - 2021	140
Tabela 57. Analiza SWOT –czynniki wewnętrzne mające wpływ na rozwój Gminy Lubaczów	145
Tabela 58. Analiza SWOT –czynniki zewnętrzne mające wpływ na rozwój Gminy Lubaczów	148
Tabela 60. Schemat Struktury celów Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022	158
Tabela 61. Powiązanie Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów ze Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK)	179
Tabela 62. Spójność Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów ze Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego Podkarpackie 2020	182
Tabela 63. Matryca powiązań obszarów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów z Ośmioma Priorytetowymi i Działaniami Programów Operacyjnych na lata 2014-2020.....	188

Tabela 64 Liczba ludności gminy Lubaczów na tle powiatu i województwa w latach 1995-2014 (osoby)	200
Tabela 65 Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Lubaczów oraz w powiecie lubaczowskim	201
Tabela 66 Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (w %) w gminie Lubaczów na tle powiatu i województwa	202
Tabela 67 Odsetek ludności w wieku produkcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu i województwa	202
Tabela 68 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu i województwa	202
Tabela 69 Liczba pracujących ogółem w gminie Lubaczów w latach 1995-2014.....	204
Tabela 70 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla gminy Lubaczów, powiatu Lubaczowskiego, woj. podkarpackiego i Polski (%).....	204
Tabela 71 Zmiana liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Lubaczów i powiecie lubaczowskim	205

Wykaz wykresów

Wykres 1. Powierzchnia gmin powiatu lubaczowskiego w km ² w 2014 r.	18
Wykres 2. Liczba ludności gminy Lubaczów w latach 1995-2014	33
Wykres 3. Liczba ludności w powiecie lubaczowskim w latach 1995-2014	34
Wykres 4. Liczba ludności w woj. podkarpackim w latach 1995-2014	34
Wykres 5. Liczba ludności w gminach powiatu lubaczowskiego wg stanu na dzień 31.12.2014 r.	36
Wykres 6. wskaźniki modułu gminnego w 2014 r.	38
Wykres 7. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Lubaczów na tle powiatu.....	39
Wykres 8. Przyrost naturalny w gminie Lubaczów na tle pozostałych gmin powiatu lubaczowskiego w 2014 r.	40
Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie Lubaczów w latach 2008-2014	40
Wykres 10. Procentowa struktura ludności w Gminie Lubaczów pod względem ekonomicznych grup wieku w 2014 r.	41
Wykres 11. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym(w%) w gminie Lubaczów na tle powiatu	42
Wykres 12. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu.....	43
Wykres 13. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (%) w gminie Lubaczów na tle powiatu.....	44
Wykres 14. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2014 r.	45
Wykres 15. Struktura wiekowa ludności Gminy Lubaczów (w %) wg stanu na dzień 31.12.2014r.	46
Wykres 16. Saldo migracji w Gminie Lubaczów (w osobach).....	47
Wykres 17. Saldo migracji w powiecie lubaczowskim (w osobach)	47
Wykres 18. Saldo migracji w gminie Lubaczów w latach 2007-2014	48
Wykres 19. Ludność powiatu lubaczowskiego według głównego źródła utrzymania w 2011 r. (%)	49
Wykres 20. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2014r.	50
Wykres 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł w powiecie lubaczowskim na tle województw i kraju w 2014 r.	51
Wykres 22. Liczba osób pracujących w gminie Lubaczów w latach 1995-2014.....	52

Wykres 23. Pracujący (w %) według rodzajów działalności w gminie Lubaczów w 2013 r.....	53
Wykres 24. Liczba pracujących w powiecie lubaczowskim w roku 2014	54
Wykres 25. Wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców w gminie Lubaczów na tle pozostałych gmin powiatu lubaczowskiego w 2014r.	55
Wykres 26. Stopa bezrobocia w powiecie lubaczowskim na tle województwa podkarpackiego wg stanu na dzień 31.12.2014r.	57
Wykres 27. Liczba bezrobotnych w gminie Lubaczów w latach 2008-2014	58
Wykres 28. Liczba bezrobotnych w gminie Lubaczów na tle powiatu wg stanu na 31.12.2014r.	59
Wykres 29. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.....	60
Wykres 30. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 r. (%)	61
Wykres 31. Struktura wiekowa bezrobotnych w gminie Lubaczów (wg stanu na dzień 28.02.2015r.)62	
Wykres 32. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy (w %) w gminie Lubaczów (stan na dzień 28.02.2015r.)	64
Wykres 33. Jednostki gospodarcze na 10 tys. ludności w 2014 r.....	68
Wykres 34. Zmiana liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Lubaczów na tle powiatu w latach 2002-2014	69
Wykres 35. Jednostki gospodarcze w podziale według sektora własności w 2014 r.	70
Wykres 36. Jednostki gospodarcze według klas wielkości w 2014 r.	71
Wykres 37. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w 2014r wg rodzajów działalności	72
Wykres 38. Jednostki gospodarcze gminy Lubaczów w podziale według sekcji PKD 2007 w 2014 r... 73	
Wykres 39. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych.....	75
Wykres 40. Struktura gospodarstw rolnych w Gminie Lubaczów wg powierzchni w 2010 r.....	76
Wykres 41. Struktura upraw rolnych w Gminie Lubaczów w 2010 r.	77
Wykres 42. Stan pogłowia zwierząt gospodarskich w gospodarstwach na terenie gminy Lubaczów w 2010r.	78
Wykres 43. wskaźnik lesistości w 2014 r.	79
Wykres 44. Udzielone noclegi w Gminie Lubaczów w latach 2005-2014	97
Wykres 45. Noclegi udzielone w relacji do ogółu miejsc noclegowych w 2014 r.	97
Wykres 46. Odsetek mieszkańców gminy Lubaczów korzystających z instalacji technicznych w latach 2009-2013 (%)	107
Wykres 47 Odsetek mieszkańców gminy Lubaczów korzystających z instalacji technicznych w 2013 r. na tle powiatu, województwa i Polski (%).....	107
Wykres 48. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (w %).....	122
Wykres 49. Dochody i wydatki przypadające na 1 mieszkańca w zł w latach 2009-2014.....	134
Wykres 50. dochody i wydatki budżetu gminy według rodzajów w 2014 r. (mln zł)	135
Wykres 51. Ankietowani według wieku (w %)	143
Wykres 52. Ankietowani według wykształcenia w (%).....	144
Wykres 53 Ankietowani według aktywności zawodowej (w %).....	144

Wykaz rysunków

Rysunek 1. Rysunek Kluczowe obszary w Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów 157

Uzasadnienie

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2016-2022 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu Gminy, określającym obszary, cele i kierunki rozwoju, w przestrzeni prowadzonej przez władze Gminy. Uwzględniając obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce oraz wyzwania, przed jakimi stoi Gmina Lubaczów, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej. Strategia Rozwoju powstała z inicjatywy władz lokalnych, dostrzegających potrzebę kompleksowego rozwoju gminy. Do udziału w jej opracowaniu zaproszono przedstawicieli władz, radnych, pracowników Urzędu Gminy, mieszkańców gminy, przedstawicieli szkół, przedsiębiorstw, rolników oraz reprezentantów lokalnych organizacji pozarządowych.

W warunkach gospodarki rynkowej możliwości rozwoju gospodarczego i społecznego poszczególnych obszarów są zróżnicowane. Uzależnione są one od wewnętrznych i zewnętrznych ograniczeń oraz szans swojego rozwoju. Szanse te zwiększają się, jeżeli podmioty lokalne prowadzą aktywną politykę rozwoju i wprowadzają do działania elementy strategicznego planowania. Planowanie strategiczne, które zmierza do ustalenia podstawowych kierunków rozwoju lokalnego, ma za zadanie dostarczyć władzom lokalnym podstaw racjonalnego działania. Jest też formą działania w nurcie szybko zachodzących przeobrażeń a jego istotną cechą jest zmienność w czasie, uwzględniająca długi, jak i krótki horyzont rozwiązywania uprzednio zdefiniowanych problemów rozwoju.

Strategia rozwoju w powiązaniu z budżetem gminy oraz studium uwarunkowań kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego staje się ważnym instrumentem działania władz samorządowych. Jako dokument kierunkowy strategia pełni funkcję drogowskazu w realizacji przedsięwzięć podmiotów lokalnych, przy czym wraz z zmieniającymi się warunkami wewnętrznymi i zewnętrznymi należy ją aktualizować oraz poszerzać i to na każdym poziomie planowania.

W systemie zarządzania polityką rozwoju, Strategia pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i ponadlokalnym. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii, będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju Gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych. Realizacja wyzwań rozwojowych Gminy Lubaczów będzie się wiązać z podejmowaniem współpracy pomiędzy samorządami wszystkich szczebli, instytucjami państwowymi, partnerami społecznymi i prywatnymi. Stąd też Strategia nie obejmuje wyłącznie zadań będących w kompetencjach samorządu gminnego, ale wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej wspólnoty lokalnej. Takie podejście jest zgodne z nowym paradygmatem polityki regionalnej państwa - wieloszczeblowym zarządzaniem Strategią. Inną przesłanką opracowania Strategii jest chęć przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego wchodzących w skład gminy miejscowości, poprzez podejmowanie nowych wyzwań i konsekwentne realizowanie zaplanowanych działań. Strategia powinna przyczynić się do wzrostu atrakcyjności życia społeczno-kulturalnego, zaktywizować społeczność lokalną oraz zwiększyć jej poczucie tożsamości z miejscem, które zamieszkują.

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów powstała przy zastosowaniu zintegrowanego podejścia do rozwoju i przestrzegania zasady partnerstwa, wspólnym wysiłkiem wszystkich ważnych środowisk lokalnych.